

ŠTEVILKA 19 - LETNIK X

ISSN 2712-4479

SUPERNOVA

REVIJA ZA SPEKULATIVNO FIKCIJO

FANTASTIČNI
PROZA, POEZIJA, ESEJI, INTERVJUJI
IN ŠE, IN ŠE ...

Glavni urednik in odgovorni urednik

Bojan Ekselenski

Pomočnik glavnega urednika

Dominik Lenarčič

Lektoriranje

Lenka Krajnc

Prevodi

Bojan Ekselenski (HR-SRB-ČG-ANG)

Dominik Lenarčič (ANG)

Prelom in oblikovanje naslovnice

Bojan Ekselenski

Oblikovanje naslovnice

Bojan Ekselenski

Naslov uredništva

Celjsko literarno društvo,
Gledališki trg 4, 3000 Celje
celjsko.literarno@outlook.com
<http://cld.si>

Izdajatelj

Celjsko literarno društvo
Transakcijski račun:
SI56 6100 0000 8808 335

ISSN tiskane izdaje: 2464-0387

Izdajo so omogočili:

Jskd

JAVNI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

MESTNA OBČINA CELJE

	UVODNIK	4
Bojan Ekselenski	Fantastični Urbi et Orbi	4
Matej Krajnc	(POETIČNI IMPLANTAT) - Stari film	6
	SITHOVSKA AKADEMIJA	7
Domen Mezeg	Skriti zakladi besednih faraonov 19. stoletja	8
Dominik Lenarčič	Labirinti žanrskih branj: Krasni novi svetovi	21
Bojan Ekselenski	Zabavna znanost v znanstvenofantastični literaturi	25
Bojan Ekselenski	Literarna popravljalnica	
	FANTASTIČNI INTERVJU	55
Dominik Lenarčič	Fantastični intervju od daleč: Ann VandenMeer	56
Dominik Lenarčič	Fantastični intervju od blizu: Domen Kodrič	61
	PROZA	63
Aljoša Toplak	Vesolje okroglih kvadratov	64
Ana Vidmar	Nekaj o njej	68
	Kraja kot vsaka druga	69
Borut Slokan	Zgodovina	78
Dominik Lenarčič	Veliki naliv	82
Matjaž Marinček	Življenje ni fer	88
	Zrela za pokoj	89
	Deloblefer	91
Peter Zupanc	Nekaj o njem	94
	Dve čarovnici in fant	94
	PREVEDENA PROZA	106
Antea Benzon	Nekaj o njej	106
	Seneka	106
Anto Zirdun	Nekaj o njem	115
	Virus sramnih dlak	115
Deborah Walker	Mi pojemo Pesmi soli	121
Eric Johansson	Skrivnost števila 333	127

Igor Antoniuk	Nekaj o njem	141
	Enodnevnjež	141
Krzysztof T. Dąbrowski	Pameten način zniževanja cene	149
	Velika zmaga	149
	Kje je moja kosa	149
Oleg Silin	Nekaj o njem	150
	Da bi videl Jupiter	150
Peter Alsdorf	Nekaj o njem	155
	Inovacije	155
Venla Lintunen	Nekaj o njej	157
	Nesreča	157
	Dvojčka, ki nista živela v omari pod stopnicama	158
	Hvalnica percepciji	158

FANTASTIČNI DOGODKOPIS **159**

Bojan Ekselenski	Istrakon 2025	160
Bojan Ekselenski	Sferakon 2025	162
Bojan Ekselenski	Predstavitev Supernove 18	164
Bojan Ekselenski	Eurocon 2025	166
Bojan Ekselenski	Vrnitev legende	170

FANTASTIČNA BUKVARNA IN BRALNICA **173**

Recenzija	Liu Cixin: Doba supernove	173
------------------	---------------------------	-----

KNJIŽNA POLICA **177**

Bojan Ekselenski	Podvesolje—Prvi Bojan tam dol	177
Domen Kodrič	Južni viking	178
Davorka Lampič	Projekt Zemlja	178
Skupina avtorjev	Besan 5 Priče za besanu noč	179

RAZPISI **180**

FANFEST.SI

Fantastični Urbi et Orbi

Stem naslovom se je začela angleška izdaja Supernove. Tako smo povedali mestu in svetu, da je slovenska fantastika vstopila v širši prostor, kjer je več prostora in svežega zraka. Saj veste, višje, kot se vzpenjaš, več prostora je pod tabo, večji razgled imaš in zrak je lažji za dihanje.

A pozor!

Previsoko pa se ti od višine zvrti.

Slovenska avtorska baza je majhna, a lepo začinjena, kar je dokazala pisanica prevodov v

angleški Supernovi. Čas je, da iz (skoraj) izključnih uvoznikov fantastike postanemo tudi izvozniki.

Moramo biti samozavestni in pogumni. Ne smemo samo sklanjati glav pred tujim in slediti temu, kar priteče z najbolj konkurenčnih trgov. Slovenske zgodbe v angleščini ne zvenijo nič slabše od drugih. Ker nas je manj, je tudi avtorjev manj, zato imamo manj publikacij. Supernova je namenjena predvsem podpori slovenski avtorski skupnosti in njenemu stiku s širšo javnostjo. Naša misija je pomagati pri literarnem razvoju vseh, ki želijo napredovati.

V pomladanskem času je ekipa Supernove obilno gostovala zunaj Slovenije.

Na Sferakonu, največjem regionalnemu festivalu (konvenciji), smo redni gostje že dobrih 10 let, avtor teh vrstic je tam prvič gostoval leta 2008 in prvega intervjuja (za hrvaški spletni medij FantasyHR) ni imel v Sloveniji, temveč na Hrvaškem, ravno na, uganili ste, Sferakonu.

V imenu društva ali zasebno smo z uredništvom v zadnjih letih gostovali tudi na Rikonu (Rijeka), Liburniconu (Opatija), FFK Pazin, Istrakonu (Pazin), Refesticonu v Črni gori in SFTerraconu v Beogradu. Naj dodam še gostovanje na Euroconu 2012 v Zagrebu ... Krog je torej sklenjen.

V Sloveniji smo bili na zdaj že preminulih Meteoritih, pa Grossmannovem

festivalu stripa in fantastike (lani ga ni bilo in za letos ni glasu o njem), Festivalu Kunigunda (fantastični del festivala je bil samo enkrat) in seveda na Na meji nevidnega (NMN) - avtor teh vrstic je na festivalu vedril in oblačil od prve izvedbe dalje, ki je bila v prostorih Plesne šole Bolero, zdaj že skoraj prazgodovinskega leta 2013. V Celju smo poskusili s SiConom (2012) in Dnevom drugotnosti (2012), a čas še ni bil primeren za takšne dogodke. Obiskali smo nekaj izvedb GobliCona v Mariboru, ki je pred leti ugasnil.

Tako je povsod po svetu, ko se začne razvoj nekega področja - nekaj dogodkov se razvije in postanejo tradicionalni, drugi ugasnejo po eni ali več ponovitvah.

Zgodba z Euroconom v sodobnih časih se je začela 2012, ko sta avtor teh vrstic in Andrej Ivanuša s finančno podporo Javne agencije za knjigo Republike Slovenije (JAK RS) aktivno sodelovala na Euroconu v Zagrebu v imenu že ugasnjene družbe Zvezdni prah. Tam je Aleš Oblak dobil nagrado ESFS za prvenec Hiša dobrih gospodov. Leta 2013 pa je na Euroconu v Kijevu enako nagrado dobil še Martin Vavpotič za Clockworks Warrior. V tej številki gostujemo še enega nagrajenca tistega leta, Igorja Antoniuca (Ukrajina).

Od leta 2012 do danes se je v Sloveniji marsikaj na področju fantastike spremenilo na bolje. Nekaterih stvari sicer še nimamo: tu mislim na specializirano založbo ali festival, po konceptu sorodnega Sferakonu. Po koronskem času, ki je očitno resetiral slovenski odnos do fantazijske književnosti, dobivamo prevode nekaterih temeljnih del (Temelji, Dune). A ti prevodi niso iz ene same hiše, temveč jih na mesečino spravljajo različne založbe, ki jim fantazijska književnost pomeni le dodatek, morebiti kot priboljšek.

Na srečo imamo nekaj odličnih prevajalcev, ki vedo, kako se stvarjem streže in so nam dostavili kakovostne prevode klasik ZF-ja. Pravzaprav je težko koga od njih izpostaviti ...

Poleg Supernove sva se z Dominikom odločila, da oživiva barviti fanzin Jašubeg En Jered – Novice iz Drugotnosti. O fanzinu v prispevku »Vrnitev legende«.

Fanzin je bil in bo predvsem fantazijski zabavnik v pravem pomenu besede.

S čim se boste mastili v tej številki?

Najprej nova rubrika – Prozni servis.

V tej rubriki bomo secirali obetajoče delo, ki pa mu do objave malce *zmanjka*. Posvetili se bomo temu »zmanjka«.

Namen rubrike ni kazati, kakšni frajerji smo v uredništvu, temveč začetnikom pomagati s primeri, kje vse so pasti do objavljive proze. Spodleti tudi izkušenim in uveljavljenim in zrelost se pokaže tudi s tem – sprejemanjem konstruktivne kritike in njenim hvaležnim upoštevanjem.

Matej Krajnc

STARI FILM

Judy Garland gre po rumeni opečnati cesti.
Vleče me za seboj.
Moral se bom odločiti: lev, strašilo ali vojak iz kositra ...
Mrmram si: Alfi, zapoj ...

Tole je barvna sekvenca.
V črnobelih sem bolj doma.
Stari filmi skačejo s trakov
in klavir na valj Stardust igra.

Mlini na veter bi se radi borili,
a vetra ni danes nikjer.
Izgubil sem knjigo z zarotitvenimi obrazci.
Namesto potnih stroškov mi dajejo sir.

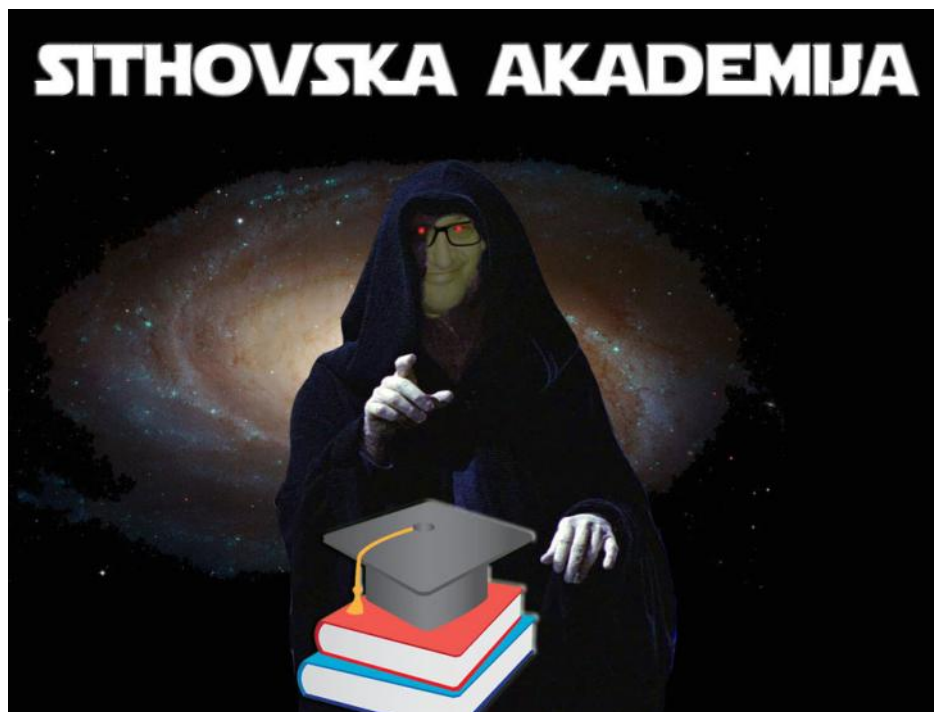
V petih svetovnih jezikih
kličem nekoga, ki ga sploh ne poznam.
Toto me grabi za hlačnico.
Ne zdaj, Toto, rad bi bil sam!

Stari filmi skačejo s trakov
in Bogart preneha kaditi.
Zjutraj je pljuval črno.
Mora se urediti.

Na konec vsakega stavka se mi postavlja vprašaj.
F1 sproži skrožino in kan.
Pritisnem play in zaslišim narekanje žab.
Cohen bi spet rad bil partizan.

Ne maram barvnih sekvenc,
v sivinah sem bolj doma.
Stari filmi skačejo s trakov.
Še dobro, da se jim da ...

* * * * *

Domen Mezeg

Skriti zakladi besednih faraonov 19. stoletja

Verjetno je stanje duha v slovenskem prostoru krivo, da so fantazijska dela treh slovenskih klasikov - Janeza Mencingerja, Ivana Tavčarja in Simona Jenka – skorajda utočila v pozabo. Slednja dva sta v naših krajih sicer prepoznana, vendar pa nobenega izmed njih zares ne povezujemo z obravnavanim literarnim žanrom. Ob Tavčarju nam prideta na misel Visoška kronika in povest Cvetje v jeseni, po katerem je posneta filmska klasika. Tudi Jenka bi večina Slovencev le stežka povežala z dotičnim področjem. Govorili bomo zlasti o treh delih: *Abadonu* (Mencinger), *4000* (Tavčar) in *Mikromegi* (Jenko). V literarni zakladnici 19. stoletja so še druga dela domačih ustvarjalcev, ki pa se jim na tem mestu ne bomo posebej posvetili, saj že izpostavljena predstavljajo konkreten zalogaj, bomo pa še nekatera vidnejša vsekakor navedli in jim namenili kakšno besedo.

Usoda slovenskega jezika, kulture in naroda

V zakladnici slovenskih fantazijskih del 19. stoletja smo zasledili še satirično noveleto *Dijak v Luni* (Andrej Volkar), satirično novelo *Indija Koromandija* (Anton Mahnič) in zgodbo *Razodetje* (Janez Trdina). Zanimivo je, da slednje fantazijsko delo govori o usodi Slovencev v prihodnosti, konkretno v letu 1715:

Idi skozi tale vrata in videl boš reči, ki se bodo nahajale in godile ob Gorjancih leta 1715, torej čez tri sto let. Uverivši se, da slovenskemu narodu in tebi ni namenjena nesreča in poguba, zahvali Boga in pridi nazaj v Gorjance.

V tem oziru je zgodba podobna romanoma *Abadon* in *4000*, ki prav tako ponudita pogled v prihodnost, zlasti na pričakovano/domnevno usodo Slovencev, usodo njihove kulture v prihodnosti itd. In tudi v tej zgodbi je moč zaznati zametke panslavizma in ilirizma. Primer:

»Po slavjansko« so se razgovarjali Slovenci z drugimi Slovani, zlasti pa s tujci, ki so se učili temu jeziku v vseh svojih višjih učilnicah.

Zgodba prikazuje slovenski/slovanski živelj, ki v prihodnosti živi zdravo in srečno, kulturno bogato življenje, brez alkoholizma; v zgodbi je tudi zanimiva napoved za Ljubljano:

Dopis iz Ljubljane mu je naznanil, da so našli v nji o zadnji splošni popisnji dve sto in petdeset tisoč domačih prebivalcev. Razen dve sto začetnih, strokovnjaških in srednjih narodnih šol je imela tudi razne velike, čisto slovenske učne zavode, ki so se zvali akademije. Bilo jih je šest: zemljedelska, trgovska, leposlovna, pravoslovna,

zdravniška in politehniška. Iz nekega drugega dopisa je povzel Slobodin, da je dobila Ljubljana že pred sto in osemdeset leti najvišji upravni in sodni dvor za vse slovenske pokrajine.«

Za razliko od Abadona in Romana 4000 pa nosi spodbudno napoved za slovenstvo:

Kadar zve kako krivico, ki se je storila naši narodnosti, zakliče zmagoslavno: Vsaka sila je minljiva! Prešeren je prerokoval resnico, da se bodo »vremena razjasnila« tudi nam Slovencem, zato: Ne vdajmo se; ne vdajmo se!

Zavračanje domače fantazijske književnosti je plod intelektualne oholosti

Le kdo bi si mislil, da tudi Trdino prištevamo med literate, ki so ustvarjali fantazijsko književnost? Gre za področje, ki se zdi kot še neodkrita celina, ki so jo evropski zavojevalci načrtno spregledali, samo zato, ker jim je bilo njeno raziskovanje izpod časti, ker tam pač živijo neki »čudni« eksotični ptiči in nevarni, nepredvidljivi domorodci, ki se ne želijo zlahka pokoriti. »Bogoskrunsko« bi bilo priznati, da obstaja nekaj, kar ni skladno z njihovimi kulturnimi normami in pričakovanji. Gre za nekakšno oholost, ki je na pogledu družbe, na zgodovini slovenske knjižne ustvarjalnosti, pustila slepe pege. Zadevo lahko primerjamo z v 20. stoletju priljubljeno nacionalizacijo, prisvajanjem zgodovine s strani posameznih narodov, vse z namenom utemeljitve določenega, napol bajeslovnega pogleda na stvarnost. Kar malce grešno se je spominjati, da so slovenski prestolnici skozi stoletja dajali svoj pečat denimo Nemci.

V nadaljevanju gre spomniti na *Arheološko predavanje leta 5000* (Ivan Toporiš). Delo govori o tem, da se leta 5000 arheologi na izkopaninah Ljubljane prepirajo, ali so bili tukajšnji prebivalci germansko ali slovansko pleme. Vse kaže na to, da so bili Germani, odkrite so namreč zgolj nemške knjige in tisk; tudi to delo je potovanje v času, ki prikazuje prihodnjo usodo slovenstva. Spomniti gre tudi na delo *Pogubni malik sveta* (Simon Šubic) itd. V tem obdobju so se ustvarjalci pogosto zatekali k pisanju utopičnih (Razodetje, Indija Koromandija) in antiutopičnih zgodb (Abadon, Roman 4000). 20. stoletje pa je prineslo še večje literarno bogastvo. Sicer se zdi, da zadnja leta fantazijska književnost, kljub desetletjem prezira in potisnjenosti na obrobje kot »neresna, otroška literatura«, počasi dobiva domovinsko pravico ter postaja širše sprejeta, prepoznana ... K temu so nedvomno pripomogli globalni trendi, zlasti popkultura, kamor spadajo uspešnice tipa *Harry Potter*, *Gospodar prstanov* in *Igra prestolov*. Spomniti gre tudi na *Veščca* (Andrzej Sapkowski), *Sago o Zemljemorju*

(Ursula K. Le Guin) itd. In ker živimo v dobi fantazijske književnosti, je prav, da se vsaj ljubitelji tovrstne literature zavemo, da ima dolgo tradicijo tudi na Slovenskem, in da je bila po krivici prezrta.

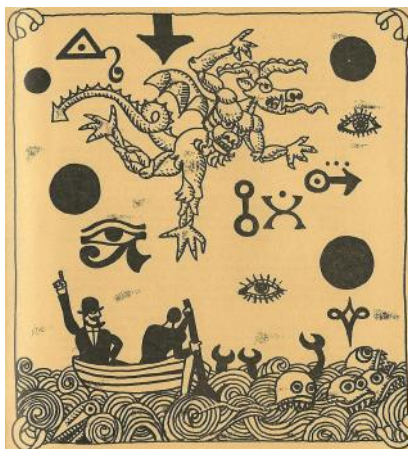
Vse se je začelo z miti, legendami in ljudskimi pravljicami ...

Vse se je začelo z miti, legendami in ljudskimi pravljicami. Spomniti gre na J. V. Valvasorja, ki je v *Slavi vojvodine Kranjske* (1689) pisal o hudiču, ki žene polhe na pašo, nakar je 19. stoletje prineslo prve sodobnejše temelje, ki jih velja ponovno odkriti in ovrednotiti ... Že na začetku tega miselnega popotovanja pa velja poudariti, da skuša pisec prispevka odstreti le kanček tančice pozabe, odpihniti nekaj prahu nepoznavanja in bralcu ponuditi zanimive iztočnice za razmislek ter aktualizacijo. Bralec bo prejel le majhen glaž ali dva za pokušino, od obilice fantazije ne bo pijan, čeprav bi se morda zdelo, da je deležen podrobnega opisa ...

Pa pojdemo lepo po vrsti. V nadaljevanju sledi oris treh ključnih del, s sočasno izpostavitvijo nekaterih stičnih točk. Bralec lahko bežno začuti duh časa na Slovenskem s konca 19. stoletja, spozna skrbi tedanjih rojakov, začuti, kako so dojemali svet in kako so se nazori posameznih političnih in ideoloških struj med seboj razlikovali ter celo spopadali. Prav v času nastanka del so bile močno prisotne delitve na liberalni in klerikalni tabor ... V tem oziru posebej izstopa Roman 4000 liberalca Tavčarja, začinjen z obilico žolčnega cinizma na račun klerikalcev ...

Duh kot iz Aladinove svetilke in srhljive podobe države orwellovskega tipa ...

Abadon, s podnaslovom *Bajka za starce*, govori o premožnem, mladem, okoli 25 let starem moškem Samoradu Veselinu. Njegova zgodba je postavljena na obmejno območje, med današnjo Slovenijo in Hrvaško. Pripoved se začne v bližini sotočja Save in Krke, blizu Brežic in Krškega. Pozneje se dogajanje prenese ob Sotlo, kjer v dvorcu živi njegova ljubljena Cvetana. Romanopisec opisuje kraje, kjer skupaj živita slovenski in hrvaški živelj in kjer se prepletata njuna kultura, šege in navade. Vsi govoré isti

jezik. Vsi poznajo iste pravljice in pesmi. Vsi se poročajo na eno ali drugo stran. Pisatelj govori celo o enem narodu, ki pa ju je na silo ločila umetna tisočletna meja, ki jo upodablja Sotla.

Cvetana prebiva v sosesčini in z njo se namerava Samorad poročiti. Vendar pa si ju v predporočnem obdobju privoščita ciganček in njegova mati, ki skušata z lažnimi govoricami uničiti zvezo in poroko preprečiti, rekoč da želi Cvetana roko drugega. Preden se govorice razjasnijo, skuša Samorad storiti samomor, in sicer tako, da se vrže v valove Save, od koder ga nezvestnega rešijo ljudje. V blodnjah pa ga iz vode reši starec, za katerega bralec izve, da je demon Abadon. In na tem mestu se začne njegova druga zgodba, ki je sad Samoradove nezvesti. Abadon je hudobni duh, ki ljudem povzroča krivice. Mladenič v upanju, da bo Cvetano vnovič pridobil zase, z demonom sklene pogodbo. Vsakodnevno se odreče štirim uram spanja, hkrati pa mu je prepovedan stik z vodo. Na vrat prejme neviden obroč, v zameno pa so mu Abadon in njegovi duhovi pomočniki na voljo za izpolnjevanje vsakovrstnih želja, kot bi šlo za duha iz Aladinove svetilke. Po sklenitvi pogodbe se za Samorada začne nadvse vznemirljivo popotovanje skozi prostor in čas. Skupaj se ustavi na različnih krajih sveta ter spoznavata zapletenost človeških odnosov. V tem blodnjaku pa se mladenič ne znajde najbolje.

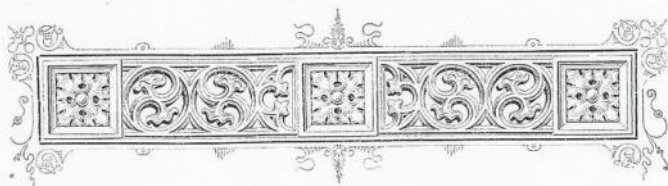

Svet je kot sociološki laboratorij

Samorad daje vtis lahkomiselnega, neizkušenega in nevednega, Abadon pa mu mora ves čas dajati poduke, ki se dotikajo človeške narave in njene pokvarjenosti, izprijenosti. Preko srečanj z različnimi ljudmi mu na konkretnih primerih razkrije »maske«, ki jih ljudje nosijo, da bi prikriili svoj resnični jaz. Na potovanje odpotujeta v za to posebej pripravljenem zrakoplovu (zrakoplovnem balonu). Še prej pa uslužni duhovi mladeniča povedejo na Cvetanin dvorec. Glavni junak se znajde pred njenim domom, kjer izve, da se je njegovo nekdanje dekle že omožilo z drugim (Petrom Pavličem, njenim bivšim varuhom). Neviden se odpravi na svatbo in s pomočjo duhov med pojedino zakuha pravecat zmešnjavo. Med drugim nenadoma izgine ženina-va ura. Novoporočeni pozove svate, naj jo vrnejo, s čimer jih močno užali, posledično pa se vname prepir. Iz sobe obupana pobegneta župnik in nevesta. Slednja se zateče v drugo sobo.

Nakar ženinu čudežno poide zaloga zlatnikov v skrinjici. Namesto njih so svinčene kroglice, ki pa se nenadoma vnovič spremenijo v cekine. Samorad se kot prikazen iznenada pojavi pred svati (ko je že splošno znano, da je utonil), ženina pa zadene srčna kap. Ko Veselinova mati pred tem izve, da je utonil, premine od žalosti, vaščani pa ga po njegovi srhljivo-čudežni vrnitvi razglasijo za volkodlaka ter ga skušajo

pokončati. Obtožijo ga, da je umoril ženina Pavliča ter da namerava svojim služabnikom piti kri. Pred gotovo smrtjo ga reši Abadon. Vendar pa je Cvetanino ime omadeževano, tako Cvetana kot tudi Samorad (razglašen za njenega ljubčka) pa obtožena, da sta ženina zastrupila. Cvetana pristane v zaporu, nakar ji sodijo ...

Abadon.

Bajka za starce. Pripoveduje **Nejaz Nemcigren.**

I.

Ondu, kjer se lena voda zelene Krke druží z bodrimi valovi bistre Save, sedita v ozkem lahkem čolnu dva gospoda. Na krmi sedeči, ki veslá varno in spretno, to je mož velike rasti in krepkega života. Opravljen je ukusno in lično. Na obrazu se mu bere priletnost, toda brez tistih črt, ki značijo strasti ali pešanje telesnih močij. Rjave oči so mu duhovite in prijazne, vender ne kažejo in ne pridobivajo sočutja. —

Sredi čolna na prěčni deski sedeči gospod pa je lepa podoba zdrave mladosti, visok, vitek, črnolàs. Na okroglem, bledem, prikupnem obličji mu je sicer razlita nekova bolestna rdečica, vender kaže vse, da se je mladeniču, ki ima blizu petindvajset let, življenje dosedaj snovalo in sanjalo brez duševnih težav in brez gmotnih skrbi. Zaupne modre oči mu zvedavo in nestanovito gledajo izpod gladkega čela. Opis naj zadošča, ako še pristavim, kar se tiče mladeničeve obleke, da ni imel druge oprave nego plavne hlačice. Blagovoljni bralec se pa ne spotikaj ob tem nedostatku. Na drugi ali tretji strani te povesti bode moj junak oblečen že prav spodobno in sijajno.

Stari gospod izpregovori:

— Prav kakor kaplja na bilki je viselo vaše življenje, ko sem prihitel s čolničem in vas otél iz vrtinca. Izvolite torej priznati, da imam nekaj pravice do vaše osebe. —

— Oprostite, da vas v svoji osuplosti in razburici nisem še zahvalil, kakor mi je sveta dolžnost. —

Temačna prihodnost 24. stoletja - Slovenci izumrejo, Evropo si podjarmijo Azijci ...

Janez Mencinger

V nekem trenutku pa je Samoradu predstavljena mračna podoba Evrope 24. stoletja (s pomočjo Abaddonovega podložnika Plahtaliča). Bojazen pred invazijo z vzhoda je, kot kaže, obstajala že ob koncu 19. stoletja. 24. stoletje je v romanu čas, ko izumrejo Slovenci, mesta so porušena in prerasla z gozdom (Zagreb), ali pa so na njihovem mestu umetni jezovi (delno Ljubljana; od ljubljanskega gradu ostane le še stolp z napol divjim gozdnim čuvajem). Azijci ustvarijo obliko totalitarne države orwelloskega tipa, kjer so vse pore življenja strogo nadzorovane. Poslednji Slovenec, ki tedaj še živi, je jezikoslovec Slovogoj - profesor slovenskega jezika, ki je v Trziču deloval v 22. stoletju. Spisal je najboljšo slovnico tega stoletja v slovenskem jeziku. Živel je skupaj s prijateljem kemikom Rudovarjem, in sicer v jami, v nekdaj slovenskih Alpah - tam sta s pomočjo čudežnega napoja iz gorske rože prebila dvesto let. Rudovar Slavogojja naposled izda in umori (ker pozna njegovo čudežno tvarino).

Jezikoslovec si sicer močno prizadeva za doprinos na jezikoslovnem področju, vendar pa s svojo slovnico, še v času življenja, zaneti novo »abecedno vojno« (pred prihodom Azijcev). To pa je izvrsten izgovor tujih oblasti, da slovenščino prepovedo. Šele tej tragediji naknadno sledi azijsko zavojevanje Stare celine. Za smrt naroda je kriva nesložnost (tudi politična delitev na desničarje in levičarje ...), kar izkoristijo Nemci, Madžari in Italijani, za smrt Evrope pa prav tako nesložnost med evropskimi narodi in moralna izprijenost oziroma dekadenca. Narod sicer dokončno uniči azijski zavojevalec, ki dovrši delo nemških gospodarjev.

Točkovanje in nagrajevanje državljanov kot na Kitajskem, oštevilčenje kot v nacističnih taboriščih

Vzhodnjaki uvedejo totalitarno državo, kjer je življenje tehnološko na mnogo

višji ravni: krila za letenje na električne baterije, velikanski stroji na vodni pogon, hidroelektrarne za elektriko za pridobivanje aluminija, z elektriko razbeljeno žico sekajo drevesa, hrano tovarniško izdelujejo iz lesa, in sicer strogo po navodilih najboljših kemikov ter zdravnikov, jedi sicer izdelujejo tudi iz rib, mesa in celo iz prsti itd. Posameznik pa je popolnoma nesvoboden - ljudje morajo nositi obrazne maske, vsak ima številko. Država sicer skrbi za vse državljane, oni pa v zameno zanj delajo; hrana in počitek sta natanko odmerjena, ljudje poznajo le svoje delo, mnogi ne znajo niti brati niti pisati in celo za umetno smrt ne vedo, kdaj bo nastopila. Maske delavcev morajo pred jedjo posebej odkleniti pazniki, obenem ta obrazna pokrivala predstavljajo oviro pri komunikaciji - delavci se ne morejo pogovarjati in medsebojno motiti pri delu.

In če je kdo posebej vzoren pri delu, na masko prejme posebno znamenje ter posledično nagrado (Opomba: zadeva spominja na točkovanje državljanov na Kitajskem v 21. stoletju ...), delavci imajo vse, a hkrati so popolni sužnji oblastnikov in sami ne bi znali preživeti, prav tako se svobodno ne ženijo/možijo, ampak so le posamezniki za to odrejeni (delavci v tovarni nikdar ne uzrejo ženskega obraza). Obstajajo tudi posebni ženski oddelki, kjer skrbijo za dojenčke (otroci so vsi oblečeni enako), ženske, ki za otroke skrbijo, pa imajo na obleke všite številke (srhljiva aluzija na nacistična koncentracijska taborišča v 20. stoletju).

Otroci so od tretjega leta dalje strogo ločeni na dečke in deklice, vsak deček pa z dopolnjenim tretjim letom prejme posebno številko. Otrok ne pozna očeta in matere in tudi slednja, ko pride pestovat in dojit, ne ve, ali je to njeno dete ali ne. Ko deček odraste in se izobrazí, ga država pošlje na delo na nepoznan kraj in med nepoznane tovariše, ob čemer je potrebno paziti, da se njegova številka na maski nikdar ne zamenja, ker ga z njeno pomočjo vse življenje nadzirajo (tudi) skriti nadzorniki. V življenju zaslužjenih šteje le praktično znanje, umetnost pa je tako rekoč prepovedana, celo pod smrtno kaznijo (le dekleta se malce učijo peti), ljudje nimajo svobodne volje. Vsakogar po določenem času oblasti umorijo z elektrošokom (»električno kapjo«), truplo pa nato z zrakoplovom dostavijo v tovarno in ga kemično razgradijo v surovine, ki jih porabijo za druge namene. Občevanje z nasprotnim spolom je dovoljeno le telesno in duševno, s tako rekoč brezhibnim, vsesplošnim vzornim vedenjem (darwinizem, evgenika, kombinacija nacistične ideologije in političnih nazorov sodobne Kitajske itd.). Dojenčke/otroke s telesnimi hibami se usmrti (spominja na obdobje Tretjega nemškega rajha in nacizem), ko je človek ostareel in nezmožen za delo, v nekem trenutku izgine v kemični tovarni; država ima vse preračunano, koliko državljanov mora letno umreti oziroma se jih roditi glede na količino hrane, ki jo premore. Za ljudi pa obstaja samo smrtna kazen, ker oblast ne verjame, da se hudodelec v ječi lahko spremeni, popravi. Za zasliševanje se uporablja poseben električno-magnetni stol, ki iz človeka izvleče vse informacije. Srhljiv je tudi podatek, da se iz

človeških teles s pomočjo vročine pridelujejo kolomaz. V pripovedi pa se pojavljajo tudi skratje, kar ji daje svojevrsten pravljični pridihi.

Mračna prihodnost je plod intelektualne ošabnosti in blodenj

V resnici je azijska diktatura zgolj plod »hudobnega duha«, torej intelektualnega napuha in blodenj, kar bralec izve v nadaljevanju, in kar človeka vodi v pesimizem in nesrečo. Po vrnitvi v 19. stoletje se Samorad znajde na drugi strani Atlantika v ZDA, kjer se po njegovi krivdi in krivdi demona Cvetana z Niagarskih slapov požene v globino. Naposled se glavni junak zateče v slovensko »Gostilno pri poštemem Kranjcu«, kjer mu vest s poslednjimi močmi prigovarja, da bi se odrekel zlobnemu duhu. V krčmi nastane požar, Samorad pa notranji glas sprejme za svojega. Vodni curek iz gasilne naprave Samorada osvobodi nadoblasti hudobca, saj voda deluje osvobajajoče - reši ga smrtonosnega obroča okoli vratu. Naposled se Samorad prebudi iz blodenj in izve, da so ob njem v času bolezni bedeli zdravnik, Cvetana, mati in sošolec Živko Tratilek.

Abadon je v zgodbi prisposoda za intelektualni napuh, ki ob koncu 19. stoletja dodobra prežema različne družbene sfere, in ki mu podleže tudi Samorad. V svoji intelektualni nečimrnosti, nenehnem umovanju in branju knjig, ki mu ne dajo resnične dodane vrednosti, tvega izgubo duševnega in telesnega zdravja. To lahko vidimo tudi po tem, da Abadonu vsakodnevno podari več ur nočnega počitka. Demon je simbol obupa in melanholije, kar uteleša tudi utopična totalitarna družba/država, ki jo vzhodnjaki vzpostavijo na slovenskih tleh.

Foto Avgust Berthold

Tavčarjev neusmiljeni obračun s klerikalnim taborom

Drugo veliko delo iz slovenske fantazijske zakladnice 19. stoletja pa je roman *4000*, ki prav tako govori o političnih razprtijah med Slovenci. Kot že rečeno, se Ivan Tavčar v posebej ciničnem tonu loti klerikalnega tabora. Gre za skrajno izzivalno literarno delo, ki preko prisposodob in izmišljenih likov neusmiljeno obračuna s Tavčarjevimi ideološkimi nasprotniki - pisatelj je bil namreč po prepričanju liberalec. Dogajanje je podobno kot v Abadonu postavljeno v prihodnost - v leto 4000

po Kristusu. V njem je za razliko od Abadona in njegove totalitarne države orwellovskega tipa, ki ji vladajo Azijci, prikazana teokratska, napol državna tvorba (Papeževa provinca številka LII), ki ji vlada samopašni nadškof Martinus. Gre za kritiko tedanje konservativne struje in njene dvolične morale, lahko bi rekli »srednjeveške zatohlosti«. Nekateri v izmišljeni teokratski gosposki celo prepoznavajo nekdanjega slovenskega škofa Antona Mahniča in njegovo idejno strujo v Cerkvi v obdobju zaostrovanja ideoloških sporov med taboroma ob koncu 19. stoletja.

Tudi v romanu 4000 glavnega junaka spremlja nadnaravno bitje

V Tavčarjevem romanu je osrednji lik nazorsko liberalni tujec, ki ga nadangel Azrael prebudi iz dvatisočletnega sna. Podobnost z Mencingerjevim romanom je ta, da v obeh primerih glavno osebo vodi nadnaravno bitje. Če je v prvem primeru to demon, gre v drugem za nebeško bitje, ki tujcu najprej razkaže onostranstvo, denimo Nebeško kraljestvo. Zatem pa je od mrtvih vstali pokojnik poslan nazaj na svet. Prebudi se na Ljubljanskem polju, pred Ljubljano (Emono), obdano z visokim obzidjem, za katerim se dvigujejo številni cerkveni stolpi, zvoniki. Plešast in siromašno oblečen domačin tujca prijazno ogovori (v latinskem jeziku), nakar liberalec (ki tedaj govori vse jezike sveta) pove, da prihaja od daleč, iz sibirske republike. Domačin, ki ga pospremi na poti v Emono, mu

pove, da mestu vlada mogočni nadškof ljubljanski (nad njimi je le še papež, avstrijski cesarji pa so vladarji le še uradno). So tudi številne druge tovrstne province (»mestne državnice«), »posejane« vsepovsod po svetu (samo v osrednji Afriki jih je petnajst). Papež odslej prestoluje na Črni celini, v kraju Timbukt, nič več v Rimu. Leta 3992 pa je cerkvena oblast (ob pomoči kardinala iz Zagreba) premagala Avstrijce na Ptujskem polju (Podobnost z Abadonom je tudi ta, da ravno tako nastopajo slovenski in hrvaški liki).

Ob koncu 19. stoletja so namreč obstajale zelo jasne tendence po združevanju slovenskega in hrvaškega življa ter stremljenje k nekim skupnim, zlasti političnim,

kulturnim in družbenim ciljem. In ta trend je segal preko političnih taborov. Lahko bi rekli, da so se že pojavljali prvi zametki nekdanje Jugoslavije. In odkar Ljubljana postane papeževa provinca, ji mora Dunaj vsakoletno plačevati davek. Meščanski jezik (tudi jezik preproste raje) je latinščina. Le največji zanikrneži se poslužujejo nekega starega govora, ki se neprenehoma spreminja, obenem pa ni jasno, ali gre za staro tatarščino ali turščino. Nemščina je že tisočletje iz rabe, slovenščine pa domačin, ki se predstavi kot »profesor na vseučilišču sv. Simplificija«, niti ne omeni. »Bela Ljubljana« je v tistem času sicer naselje, polno cerkvenih dostojanstvenikov, ki se jim na vsakem koraku izkazuje čast, med drugim s pokloni. Eden večjih absurdov pa je železnica, po kateri se »premilostljivi nadškof vozi v svoje letovišče v Goričanah«. Le-ta drugega namena nima, ker je že to »namen vseh namenov«. Para je ne poganja, ker je premoga že zmanjkalo, elektrika pa je prepovedana, v skladu s svetimi spisi blaženega Antona od Kala, ki je vsesplošni moralni idol za meščane. S svetnikovimi teorijami skušajo prebivalci Emone odgovoriti na vsa vsakodnevna oziroma življenjska vprašanja ter opravičiti svoja dejanja. Z elektriko pa je v mestu tako: ko je hudobnega duha Belcebuba nekoč v peklenski prepad zabrisal nadangel, se je zablistalo, saj je demon z dolgim repom treščil v »ubogo Zemljo«, da se je zaiskrilo. In takrat naj bi se po mnenju Blaženega rodila moč, ki so ji nekdanj rekli elektrika. Meščani so torej prepričani, da elektrika izvira od hudiča.

Teokratska diktatura, brutalno kaznovanje za banalne prestopke ...

Nadškofov voz pod biči priganjačev vlečejo jetniki, ki so se pregrešili proti sveti teoriji Blaženega. Ljudje so kaznovani za najmanjše, pogosto prav absurde, celo bizarne prestopke. Eden od vpreženih namreč zagovarja prepričanje, da je sredi povedi mogoče (po zapovedih sv. Cerkve!!!) zapisati »ljubljski nadškof« z malimi črkami in je posledično kaznovan z doživljenjsko vprego, čeprav je bil pred tem profesor na vseučilišču. Vse zgolj zato, ker izjave ni želel javno preklicati. To je še mila kazen, saj so nekoč takšne prestopnike sežigali na grmadah, sedanji nadškof Martinus pa je v tem oziru premehkega srca. Prav tako komu, ki ne poljubi duhovnikov roke, grozi več let vprege, pa še to je milostna kazen, ki je posledica »očitnega globokega kesanja«.

Kazen za greh je mučenje, ženitveni nabori ...

Preklinjati je strogo prepovedano, tistemu, ki postavo prekrši, ga nemudoma posadijo v ječo in privedejo pred urad za preganjanje greha. Pravzaprav je grešiti že na splošno strogo prepovedano. Grešnike čaka celo nekakšna inkvizicija in razne oblike mučenja. Tudi v tej zgodbi, podobno kot pri utopični kitajski diktaturi, prihaja do ostre delitve ljudi po spolu, s tem pa do lažjega nadzora družbe. Poseben tabu je t. i. »spolna ljubezen«. V mestu so tudi posebni nabori za ženitev in možitev predstavnikov moškega in ženskega oddelka, nad zadevo pa strogo bdi naborniška komisija v slogu vojaškega naborništva. Cilj je zatrtje »grozne spolne ljubezni« ... Tudi v mestu ima tujec poleg mestnega spremljevalca še vedno bežne stike z vodnikom Azraelom. In ko se po Emoni razve, da je vanjo vstopil neznanec, je med vojaki in oblastniki moč zaznati preplah. Tam namreč že tri leta ni bilo nobenega tujca, zadnjega pa so javno zažgali pred spomenikom Blaženega, ker je vztrajal v svojem »krivoverstvu«.

Dve zanimivi negativni lastnosti, ki se v mestu pojavljata, sta pohlep in požrešnost. Kljub temu Emončani menijo, da je človeštvo že »popolno« in da imajo svetnike že na Zemlji. V zgodbi je prisotno tudi samokaznovanje. Nekdo, ki z obema rokama strastno objame devico, kar je skrajno pohujšljivo, si uspe odsekati le eno roko, zato si od žalosti ne opomore. Njegova pobožna želja (in velika žalost) je namreč, da bi za kazen ostal brez obeh rok. To bi bilo po njegovem resnično zadoščenje za pregreho, ki jo je storil. Spet drugi se za pokoro biča po telesu. V mestu obstaja celo »bratovščina iskrenih bičarjev«. Eni od devic na »ženskem oddelku«, ki ni bila dodeljena za nabor za zakon in je nesrečno spočela ter rodila, ko jo je obiskal nek moški, pa se je posebej hudo pisalo. Zadevo je preiskal poseben papežev nuncij, devici pa so na koncu trli kosti na mučilnem kolesu, dokler ni izdihnila, truplo pa sežgali in pepel raztrosili.

V mestu obstajajo še druge okrutne telesne kazni, ki jih posamezniku lahko dodeli tamkajšnja mestna policija, ki je že stoletja v rokah kapucinov. Bratovščina tudi upravlja s posebnimi stroji za serijsko pretepanje po več kaznjencev hkrati. Začetek pretepanja kaznjencev pater eksekutor vsakokratno pospremi z glasnim vzklikom »Grešiti se ne sme!«. In ker je tujec za mesto »nevaren«, ga najprej zaprejo v ječo z mišmi in podganami. Iz ječe pa mu nekako uspe pobegniti. Znajde se pred vrtom, polnim cvetlic, na katerem je prelepa deklica in v katero se zaljubi ter z njo naveže pogovor.

Javni zažig poslednje knjižice Prešernovih poezij

Pozneje izve, da gre za kneginjo Marijo, sestro nadškofa Martinusa. Tudi ona se vanj zaljubi in od tujca na novo izve, kaj je to ljubezen med dvema človekoma in da se v tujčevi domovini na severu ljudje poročajo iz ljubezni, partnerjev pa se ne išče na naborih. Za slovo jo celo poljubi, nakar se vrne v zapor, kamor mu pridejo sporočiti, da je po dekretu nadškofa svoboden. Tako kot v Abadonu se tudi tukaj pojavlja vprašanje preživetja slovenskega naroda. V romanu 4000 se zgodi požig poslednje knjižice poezij Franceta Prešerna, kar dovrši nadškof v pričo posebne komisije in to lastnoročno.

Nadškofov liberalni dekret povzroči pravicato moralno revolucijo

V nadaljevanju želi Martinus s tujcem osebno govoriti, zato ga pozove v palačo. Cerkveni dostojanstvenik neznanecu razodene, da ga je sam Bog navdahnil z nekim sporočilom zanj in za mesto. Presrečni tujec v tem spozna delo nebeškega vodnika Azraela. Strinja se, da nadškofu zaupa sporočilo, vendar le osebno, saj ga nihče drug ne sme slišati. Škof po prejetju skrivnostne vesti nenadoma izda dekret, da se lahko duhovniki in drugi cerkveni dostojanstveniki poročijo, toda naposled mu je žal, saj se tako rekoč vsi Bogu posvečeni želijo oženiti, celo ostareli, posledično pa nastane prava zmešnjava.

Žalosten konec in upanje na vstajenje ...

V sanjah pa se nadškofu prikaže blaženi Anton od Kala. Dostojanstvenik zatem izda nov dekret, ki ima za posledico mestno vstajo. Mnogi se zarotijo tudi proti tujcu, za katerega menijo, da je poslan od samega hudiča. Skušajo ga uloviti in postaviti pred roko svete pravice. Neznanec beži in se naposled zateče k svoji srčni izbranki - v hišo kneginje Marije. Uporniki ju dohitijo in par izve, da je nadškof Martinus že v ječi. Sledi mučenje jetnikov. Tako jih prepričajo, da pripadajo hudiču ter jih posledično obsodijo na smrt na grmadi. V mestu si izberejo novega nadškofa, dotedanjega nadvikarija Gregorija, ki ustanovi »sveto inkvizicijo«. Liberallec se po opravljenem poslanstvu razočaran ne želi več vračati na Zemljo. Izročeni okrutni smrti obsojeni zaspijo do poslednje sodbe, ko bo Bog sodil pravičnike in hinavce. Če v Abadonu glavni junak preživi, pa se v Tavčarjevem njegova zgodba konča z obsodbo, smrtjo in upanjem na vstajenje.

Večstoletno izgnanstvo zaradi svobodomiselnosti

Tretje pomembno literarno delo s konca 19. stoletja pa je kratka pripoved *Mikromega* avtorja Simona Jenka. Zgodba govori o velikanu Mikromegi s planeta Sirej in njegovem medplanetarnem popotovanju. Gre za izobraženo bitje, ki pa (podobno kot v romanu 4000) kaže znake svobodomiselnega duha. Župan mu očita, da med ljudmi širi kvarne demokratične vrednote/pogleda, zato ga obsodijo na osemstoletni izgon iz domačih krajev. Na Saturnu sreča tajnika tamkajšnje akademije in se z njim spoprijatelji. Skupaj modrjeta o znanstvenih zadevah in odpotujeta naprej.

Tudi v tej zgodbi se kot v prejšnjih dveh knjižnih delih pojavi spremljevalec. Skupaj obiščeta dva planeta,

dokler naposled ne dospeta do Zemlje, kjer si odpočijeta in zajtrkujeta dva dobro pečena hriba, zatem pa opravita kratek sprehod in hitro prideta okoli Zemlje. Ker sta oba tako visoka, jo imenujeta kar za krtino. Z lahkoto prečkata tudi obširna morja, ne da bi se pri tem potopila. Na Zemlji popotnika srečata francoske mornarje in se čudita njihovi majhnosti. Velikan Mikromega si ladjico celo previdno položi na dlan. Poleg tega vidita, kako ljudje (tiho kot mravlje) modrujejo o pomembnih življenjskih in duhovnih rečeh, vendar ne pridejo do jasnih odgovorov. Pred odhodom z Zemlje jim Mikromega podari knjigo, za katero si obetajo, da vsebuje velike duhovne modrosti. Vendar pa ugotovijo, da je ta nepopisana. To simbolično kaže na praznino njihovih razprav. Gre za kritiko intelektualnega napuha človeštva s konca 19. stoletja, ki ustvari številne izume in dejavno odkriva svet. Zaključno sporočilo povesti Mikromega s tem spominja na sporočilo romana Abaddon - prekomerno, brezplodno umovanje, prežeto z ošabnostjo, človeka privede v propad.

OPOMBA:

Mikromega je bila objavljena v Supernovi 9.

Dominik Lenarčič

Labirinti žanrskih branj: Krasni novi svetovi

Mestna knjižnica Ljubljana – Slovanska knjižnica, 6. 5. 2025

Mestna knjižnica Ljubljana (MKL) v okviru projekta »Mesto bere« organizira letne bralne akcije, ki se osredotočajo na žanrsko literaturo. Prva taka akcija – Poetike kratkih form – se je osredotočala na sodobno kratko prozo, druga – Podobe zločina in kazni – pa na kriminalne romane. Letošnja bralna akcija pod imenom Krasni novi svetovi je obsegala fantastično literaturo, s poudarkom na (anti) utopijah. Bralne akcije v okviru projekta se tradicionalno zaključijo s simpozijem, odprtim za širšo javnost – tako je bilo tudi letos.

Po uvodnih besedah predstavnikov knjižnice se je simpozij uradno začel z video nagovorom priznanega pisatelja, urednika in univerzitetnega profesorja **Andreja Blatnika**. Blatnik je kot strokovnjak za slovensko založništvo postavil vprašanje, ali se lahko slovenski pisci preživljajo z izdajanjem žanrske književnosti v slovenščini. Podal je primer Kaje Bucik, avtorice ljubezensko-fantastičnega romana *Srebrne vezi*, ki se je sicer uveljavila z izdajanjem romanov v angleščini na Amazonu. Paradoks, tako ugotavlja Blatnik, je ta, da lahko slovenski avtor od pisanja preživi le, če piše v angleščini. Nasploh je vse več branja v angleškem jeziku. Blatnik zato izpostavlja potrebo po pisanju (kvalitetnih!) del v slovenščini ter vzpostavljanju okolja, ki delom slovenskih avtorjev daje možnost obstanka. Omenil je tudi potrebo po bralcih, ki bi zmogli prepoznati resnično kvalitetna žanrska dela, saj so ta relativno prezrta s strani literarnih kritikov.

V prvem sklopu predavanj so spregovorili različni strokovnjaki na področju (slovenske) književnosti: literarni zgodovinar, upokojeni profesor in pionir slovenske Wikipedije **Miran Hladnik**, univerzitetna profesorica slovenske književnosti in pesnica **Alojzija Zupan Sosič** ter predavateljica češke književnosti **Jana Šnytová**. Hladnik je govoril o prvih (anti)utopijah slovenskih avtorjev, pri čemer se je osredotočil na 6 del iz 19. stoletja: *Dijaka v luni* Andreja Volkarja, *Deveto deželo* Josipa Stritarja, *Indijo Koromandijo* Antona Mahniča, *Razodeetje* Janeza Trdine, *4000* Ivana Tavčarja ter *Abadon* Janeza Mencingerja. Kot ugotavlja Hladnik, tehnologija v njih ne igra pomembne vloge, poudarek je na vlogi slovenstva (avtorji ga pojmujejo kot utopično, neuresničljivo idejo) in nezaupanju do »Evrope« oz. večjih globalnih enot. Zanimivo je tudi medsebojno oplajanje del, vsako delo je nastalo kot odgovor prejšnjim. Več o Hladnikovi analizi si lahko preberete v njegovem javno objavljenem članku na wikiverzi: https://sl.wikiversity.org/wiki/Ki_utopi_vse_skrbi.

Zupan Sosičeva je v svojem prispevku ovrgla oznako antiutopije kot zgolj »fantastičnega žanra« in kot utemeljitev pokazala na sodobne družbene ureditve, ki spominjajo na klasike tega žanra (Zamjatin, Huxley, Orwell, Čapek in Atwood). Posvetila se je tudi temeljnim značilnostim antiutopičnega žanra: dominacija izbranih družbenih slojev, (prisilni) urniki, nadzor, prostorski in časovni odmik (odvijanje zgodbe na odročnem kraju/v prihodnosti) ter determinizem v smislu, da je boj proti antiutopičnim okoliščinam obsojen na propad in zato nesmiseln. Na vsebinski ravni opaza še metafizični nihilizem, permanentni antagonizem med posameznikom in družbo, brezdušno birokratizacijo in tehnizacijo, izpričevanje razočaranja nad svetom s strani prvo- ali tretjeosebnega pripovedovalca ter prisoten didaktični element. Kot izjemen primer sodobne slovenske antiutopije je izpostavila roman *Filio ni doma* Berte Bojetu in njegovo s kresnikom nagrajeno nadaljevanje *Ptičja hiša*, zaradi poudarka na spolni dominaciji in spolnem nasilju ta verjetno še najbolj spominjata na *Dekline zgodbo*. Kot odlike *Filio ni doma* je Zupan Sosičeva izpostavila odstopanje od žanrskih smernic: poleg mešanja žanrov, srečnega konca in prisotnega nadaljevanja, vse je namreč netipično za antiutopični žanr, je izpostavila še literarno presežni slog in filozofsko globino (vir zla ni okolje, v katerem liki živijo, ampak liki sami).

Šnytová se je medtem posvečala ZF delom znamenitega češkega pisatelja Karla Čapka: dramatičnima deloma *R. U. R.* (v tej se prvič pojavi beseda »robot«) in *Bela bolezen* ter romanom *Tovarna absolutnega*, *Krakatit* in *Vojna z močeradi*. Obravnavala je tako avtorjevo življenje v času zadnjih izdihljajev predvojnih demokratičnih sistemov in vzpona fašizma/nacizma kot v njegovih delih pogosto prisoten motiv vsemogočnega izuma (npr. Absolutno v *Tovarni* in Močeradi v *Vojni*) ter etična vprašanja, vezana na njegovo uporabo oz. zlorabo. Predavanje je bilo namenjeno še osvetlitvi prevodov Čapkovih del v slovenščino.

V drugem sklopu sta spregovorila pesnica, kritičarka in urednica **Veronika Šoster** ter pisatelj, kritik in urednik **Aljoša Harlamov**. Šoster je opisala svoje izkušnje kot profesionalna (bralni klub Žanrsko branje ter knjižna zbirka Piknik pri LUD Literaturi) in prostočasna bralka antiutopij. Nanizala je številne klišeje antiutopičnega žanra (totalitarizem, sistemi nadzora, tehnologija v škodo človeštva, degradacija okolja, izguba pravic in svobode, družbeno razslojevanje, uporniki, izbranci, po novem še zombiji in kanibalizem) in probleme, ki tarejo sodobna antiutopična dela, med njimi premajhno inovativnost pri idejah, preveč predvidljivo strukturo, premalo dogajanja

Veronika Šoster (foto: Dominik Lenarčič)

in preveč opisovanja ter nenazadnje premajhno literarno vrednost. Kot probleme s sodobno slovensko antiutopijo je poleg premalo dogajanja izpostavila še pretirano zatekanje v magični realizem – kot hvalevredni izjemi je izpostavila romana *Mamuti* Jerneja Županiča in *Luknje* Andreja Blatnika. A zakaj bi vseeno brali antiutopije? Šoster omenja čar špekulacij o scenarijih prihodnosti, vzdušje in nekatere izjemne preobrate v delih. Obravnavala je tudi (ne)posrečeno upodabljanje antiutopij na filmskih/televizijskih ekranih. Harlamov je za njo k tematiki antiutopij pristopil na striktno strokoven sociološki način. Kot osnovo vsake antiutopije je izluščil špekuliranje o

vzpоставitvi družbe popolnega nadzora nad posamezniki: cenzura in antiintelektualizem (*Fahrenheit 451*), religiozna in patriarhalna represija (*Deklina zgodba, Filio ni doma*), evgenika in čustvena otopitev (*Krasni novi svet*) ter panoptikum (1984 in *Krizolacija* Dana Podjeda). Ti sistemi, tako ugotavlja Harlamov, nastanejo z ali tudi brez pomoči tehnologije, po možnosti po nekem apokaliptičem dogodku (glej npr. *Cesto Cormaca McCarthyja*). Antiutopije pogosto nastanejo od zgoraj navzdol (elitni sloji vzpostavijo red), pri Huxleyju in Bradburyju pa k izgradnji in ohranitvi antiutopije pripomorejo posamezniki sami. A antiutopija lahko nastane brez naše privolitve, takšno prepričanje, ki je veljalo nekoč, se je začelo pojavljati tudi danes. Ob zaključku je opozoril na zaskrbljujoč porast mladinske antiutopije, ki odraža možnost razvoja nihilizma med mlajšimi generacijami. Simpozij se je zaključil z odprto mizo, pri kateri so sodelovali Hladnik, Šnytová, Šoster in Harlamov in v okviru katere so sodelujoči razpravljali o vizionarski kvaliteti antiutopij in spreminjajoči se recepciji ZF del v prihodnosti.

Kot obiskovalec moram omeniti, da je bila dvorana, v kateri je simpozij potekal, nabit polna. To kaže na kljub vsem poraznim statistikam prisotno zanimanje slovenskih bralcev za ZF, tudi za slovensko ZF. H gojitvi tega zanimanja prispevajo tudi knjižnice s svojimi bralnimi akcijami. Ravno izpostavljanje slovenskih žanrskih del je bila največja odlika simpozija, poleg v zgornjem besedilu že omenjenih del so bila v programski knjižica omenjena še naslednja dela: *Hiša brez ogledal* Simone Klemenčič, *Vdih. Izdih* Sebastijana Preglja, *Androidi čutijo v barvah* Jake Tomca, *Beg med zvezdami* Vida Pečjaka, *Delci svetlobe* Lenarta Zajca, *Iksion* Mihe Remca ter tudi *Kmečka idila* Bojana Meserka in *Onstran zaznave* Eda Rodoška. Ker nisem sodeloval pri bralni akciji MKL, ne morem potrditi, če so se vsa ta dela tudi dejansko pojavila na bralnem seznamu, a nedvomno je ta dogodek služil kot opomnik, da imamo Slovenci kvalitetno žanrsko književnost (tudi ZF) in da je vredno posegati po njej.

Sedaj, ko veste zanje, po katerem delu boste posegli vi?

Bojan Ekselenski

Zabavna znanost v znanstvenofantastični literaturi

Preambula za znanstveno

Znanstvena fantastika, slovensko imenovanje žanra ni tako natančno kot angleško: science fiction – znanstvena fikcija. V praksi je tako, da v znanstveno fantastiko tlačijo skoraj vse fantazijsko, ki vključuje elemente, ki samo na daleč zadišijo po znanstvenem, karkoli si že kdo pod to firmo interpretira. Letenje po vesolju ni nujno znanstvena fantastika! Znamenita »znanstvenofantastična« saga Vojna zvezd NI znanstvenofantastična saga, temveč čistokrvna fantazija. Sila in podobne tamkajšnje pogruntavščine so lepi primeri fantazije in zlasti izvirna trilogija iz »galaksije, daleč, daleč stran« za svoj kultni status ne potrebuje pridevnika znanstvenofantastični, saj jo je v višave dvignila epska pripoved, nabito polna s spretno postavljenimi arhetipi.

Naj na tem mestu omenim samo superjunaške *blockbusterje*, kjer na veliko opletajo z znanstveno fantastiko, a gre dejansko le za fantazijo, zapakirano v znanstveno latovščino. Pravzaprav ima to z znanostjo toliko skupnega kot mlinski kamen s pečenko – torej skoraj nič.

Popkulturni koncepti multiverzuma precej svobodno interpretirajo pridevnik **znanstveno** v besedni zvezi **znanstvena fantastika**.

Literatura seveda ni izjema in ni imuna na mahanje z znanstveno fantastiko. Prave znanstvene fantastike je zelo malo, zlasti v sodobnih časih. Vzrok je silno banalen

(ali pa tudi ne). Danes je med avtorji fantazijske književnosti (da smo natančni – fantazije, znanstvene fantastike in nadnaravnega hororja) zelo malo naravoslovno izobraženih pisateljev oz. pisateljic. Tako se zgodi, da o krono-dilataciji pišejo tisti, ki ne ločijo fizioterije od fizike. Svoje doda še slabo splošno poznavanje zakonitosti tehnološkega in zlasti znanstvenega napredka. Posebej pa zaboli, ko nekdo z ogromno luknjo v poznavanju določene znanstvene discipline o njej obilno razpravlja in želi pokazati, kako obvlada, dasiravno šepa pri čistih temeljih. Danes vsi, ki imamo vsaj kakovostno splošno naravoslovno izobrazbo, obilno strižemo z ušesi, ko nam poskušajo prodajati znanost, zapakirano v približnost.

Naj takoj dodam, da pri pisanju znanstvene fantastike ni potrebe po akademskih dosežkih, temveč le kakovostna splošna izobrazba iz naravoslovja. Tako se avtor/-ica izogne pisanju, oprostite izrazu, popolnih neumnosti.

V mnogih znanstvenofantastičnih delih današnjika se velikopotezno operira s črvini, črnimi luknjami, časovnimi potovanji, paralelnimi svetovi, hiperprostorom, transhumanizmom, robotiko ali multiverzumom. Fensi se te besede slišijo, a v rokah nadobudnih avtoric in avtorjev, ki ne ločijo astronomskega pojma galaksije od znamke telefona, dobimo čudesa, ki so vse kaj drugega, samo pridevnika znanstveno si ne zaslužijo.

In zato se bomo podali na potovanje od zvezd do črnih lukenj z razrezom literarnega dela, ki mu ne moremo očitati pomanjkanja svežine in iskrih domislic. Žal pa mu pot do odlike prepreči (nepotrebni) astronomsko obarvan uvod v 1. poglavju - Mrtva zvezda.

Astrofizikalna misija Liu Cixina

V slovenskem prevodu smo dobili knjigo Doba supernove, posodobljen prvenec izvrstnega kitajskega avtorja Liu Cixina. Avtor je postal še posebej popularen, ko je za *Problem treh teles* prejel Hugovo nagrado na Worldconu in je Netflix posnel odmevno nadaljevanko. Liu Cixin je prijetna osvežitev na področju znanstvene fantastike, saj je na zahodu zaradi pomanjkanja svežine in tudi konformističnih založniških politik »na zih« postala vse bolj nišna književnost nihajoče kakovosti. Računalniški strokovnjak Liu Cixin je pokazal, da je dovolj prostora za svežino in kakovost brez zateženosti.

Sithovska akademija je po zaslugi založnika Založbe

Sophia dobila v kremplje slovensko izdajo prevoda **Doba supernove** in jo je premla tudi s stališča poznavalca astronomije in astrofizike.

Knjiga je zaradi natančnega naštevanja astrofizikalnih in astronomskih faktov odlična vadnica za proučevanje znanstvenega v znanstveni fantastiki.

V nadaljevanju je študija astrofizikalnih navedb v Dobi supernove ...

Namen študije je poudariti, kako spolzek je teren, ko se avtor poda na pot podrobnega razlaganja (astro)fizikalnih faktov in zakaj je pri tem potrebna skrajna previdnost.

Najprej pa seveda primeren uvod, da sploh dobimo uvid v širšo sliko.

Uvod v astrofizikalne fakt

V Supernovi je recenzija Dobe supernove in naj takoj poudarim, da gre za dobro spisano knjigo s svežim pogledom na svet in, juhuhu, dogajanje ni prvenstveno postavljeno v ZDA in Američani niso alfa frajerji scene, ki s čarobno paličico rešujejo svet in burek pred zlobnimi alieni.

Knjiga je vredna branja, in če nam dostavijo še druge knjige omenjenega avtorja, bomo vsi zadovoljni in literarno zadovoljeni. Malce smo se že naveličali fantazijskega premlevanja in žvečenja že prevečkrat recikliranih (in po gnilobi zaudarjajočih) konceptov.

Nekaj o življenju zvezd

Vsaka zvezda je jedrska pečica, kjer se vodik zliva v helij in pri tem se sproščajo ogromne količine energije. Brez jedrskega ognja bi bilo nebo temna pušča, nezanimiv celo vplivnicam na Instagramu ali Tik Toku.

Zvezdam njihovo večinoma okroglo obliko dajeta dve sili:

- ⇒ Prej omenjena jedrska reakcija, ki vsebino zvezde sili navzven.
- ⇒ Gravitacijska sila, ki vse skupaj tišči proti središču.

Obe sili sta v ravnotežju, vse dokler se ne porabi vodik v središču. Kakor hitro se podre to ravnotežje, se spremeni tudi barva in velikost zvezde.

Zvezde vidimo, ker se pri jedrskih reakcijah sproščajo fotoni, ki iz jedra pronicajo v prostor. Ker je del te energije v obliki svetlobe z UV in IR sevanjem, zvezde vidimo, nas grejejo in tudi porjavimo.

Najprej nekaj temeljnih faktov, da vemo, o čem razglabljamo:

- ⇒ Svetilnost zvezd je odvisna od njihove mase.
- ⇒ Masivne zvezde hitreje kurijo svoje jedrsko gorivo od manj masivnih.
- ⇒ Samo zvezde z majhno maso (beri: maso, ki je manjša od 1,5-kratnik sončeve mase) lahko dosežejo starost, merjeno v milijardah let.
- ⇒ Masa zvezd je najpomembnejša informacija o tem, kako se bo razvijala od vžiga pa do smrti.

V praksi pomeni, da je zvezda, ki je 2x masivnejša od sonca, od njega vsaj 8-krat svetlejša. Rigel, supergigant v ozvezdju Oriona, ima 18 – 24 sončevih mas in je okoli 100.000x svetlejši od Sonca. Kot supergigant bo imel bistveno krajšo življenjsko dobo od Sonca.

Način smrti je neposredno vezan na njeno začetno maso.

Primerjava izsevov dveh zvezd je sorazmerna približno s kubom njune mase.

V astronomiji rečemo, da bo Rigel na glavni veji H-R diagrama preživel bistveno manj časa od našega Sonca, a to bo preživelo samo majhen del časa, ki ga bo tam preživela drobna rdeča pritlikavka Proxima Centavri, nam fizično najbližja zvezda (gl. tabelo najbližjih zvezd).

A najprej moramo, v dobro svojega dušnega miru, razkrinkati kunšne izraze, kot so H-R diagram, magnituda ipd. vse to zato, da imamo skupno besedišče in enoten pojmovnik. Ko vsi govorimo isti jezik, bi se načeloma morali razumeti. Torej spregovorimo z jezikom astrofizike in astronomije.

Uvod v magnitudo svetilnosti

Merska enota za merjenje svetilnosti teles v vesolju je magnituda. Dobro jo je poznati, preden z njo opletate v svojem fantazijskem delu.

Ko v astronomiji govorimo o magnitudah, teče beseda o svetilnosti nebesnih teles. Za razliko od količine vsehčkov, kjer večja številka pomeni več njih, večja

svetelnost pomeni manjšo številko in pri najsvetlejših nebesnih telesih gre v negativne vrednosti.

Astrofizika loči med navidezno in absolutno magnitudo (svetelnostjo).

Magnituda (m ali mag) je, kot sem že omenil, merska enota za merjenje svetelnosti nebeskih teles in pomeni velikost. Beseda izhaja iz latinščine, a se je porodila v antični Grčiji (Hiparh, pozneje Ptolemej). Veliko astronomskih mer je dediščina takratnega časa, ko so ljudje s prostimi očmi in preprostimi pripravami odkrili marsikaj. Detajli so v Supernovi 17 (Bojan Ekselenski: Sijaj nebeskega prahu), zato tu le nekaj fizikalnih nujnosti.

Magnituda je logaritemska skala svetelnosti. Telo 1^m je od telesa 2^m svetlejša za približno 2.5-krat (natančneje, zapišemo kot $10^{0.4}$). Skala gre, kot sem že omenil, tudi v negativne vrednosti za zelo svetla telesa. Luna in Sonce sta precej globoko »v minusu«, a mejna svetelnost za povprečno človeško oko je 6^m . Zaradi tradicije se je ohranilo razmerje svetelnosti – zvezda 1. magnitude je 100x svetlejša od zvezde 6. magnitude, saj je $2,512^5 = 100$. Ker se v sodobni fiziki ne moremo igrati s približki, se je standardizirala vrednost svetlobnega toka v odnosu do magnitude:

Svetelnost, torej svetlobni tok, ki ga neko telo oddaja. Meri se v W/m^2 .

$$+1^m = 0,98 \times 10^{-8} W/m^2$$

Razmerje svetlobnega toka med dvema nebeskima telesoma (Pogsonova enačba, ki je osnovna fotometrična enačba):

$$j_1/j_2 = 10^{0,4(m_1 - m_2)}$$

p - razlika v svetelnosti v nam razumljivem jeziku,

m_1, m_2 - svetelnost, izražena v magnitudi.

j_1, j_2 – svetlobni tok

Svetlobni tok sonca je $1350 W/m^2$, kar je velikostni razred energije, ki nas greje in omogoča življenje na naši modri krogli. Koliko pa je to magnituda?

S koliko magnitudami sije Sonce?

Izračun razmerja moči med $0,98 \times 10^{-8} W/m^2$ in $1350 W/m^2$ prinese razliko $27,8^m$ in Sonce ima navidezni sij $-26,8^m (+1 - 27,8)$. Zapomnite si to številko!

Navidezna svetelnost je odvisna od oddaljenosti svetila, njegove moči in ekstinkcije.

Naslednja misija je razlaga **absolutne svetelnosti**, ki je ključni podatek o tem, kako svetla je zvezda v primerjavi z drugimi.

Absolutna svetlost je tudi izražena v magnitudah in nam pove, kolikšen svetlobni tok, izražen v magnitudah, oddaja neko nebesno telo (predvsem zvezde) na oddaljenosti 10 parsekov, kar je 32,6 svetlobnega leta, kar je ... res velikanska razdalja.

Parsek—merska enota vesoljskih razdalj

1 pc (parsek) je okrajšava od paralakse ene kotne sekunde in temelji na trigonometrični paralaksi, ki je eden najstarejših postopkov merjenja razdalj do nebesnih teles. Kot, ki ga tvorita zveznici med zvezdo in krajnima točkama glave polosi zemljine tirnice okoli Sonca (ae – astronomska enota) se imenuje paralaksa. Ta je pri 3,26 svetlobnega leta od Zemlje natanko 1 kotna sekunda (ang. Arcsecond), ki je 1/3600 kotne stopinje.

Izračun je, ko se izognemo matematičnemu preigravanju, silno preprost:

$$1 \text{ pc} = 1/p$$

Pc – parsek

$$p - \text{paralaksa v kotnih sekundah (")} - 1 \text{ (kotna)}^\circ = 60' = 3600'' - (\text{krog} = 360^\circ)$$

Zanimivost

Friedrich Wilhelm Bessel, nemški astronom in matematik, je med letoma 1838 in 1840 s Fraunhoferjevim heliometrom izmeril paralakso zvezde 61 Laboda in dobil vrednost 0,348", kar znese 2,874 pc (9,372 sv. leta). To je precej blizu današnji vrednosti (11,1 sv. l.).

Izračun je, ko se izognemo matematičnemu preigravanju, silno preprost..

Za izračun absolutne svetilnosti (v astronomiji se uporablja oznaka M) potrebujemo njen navidezni sij in oddaljenost. Prelestna formula je:

$$M = m + 5 - 5 \log r$$

r – oddaljenost v parsekih (pomnite: 1 pc = 3,26 svet leta)

m – navidezni sij v magnitudah

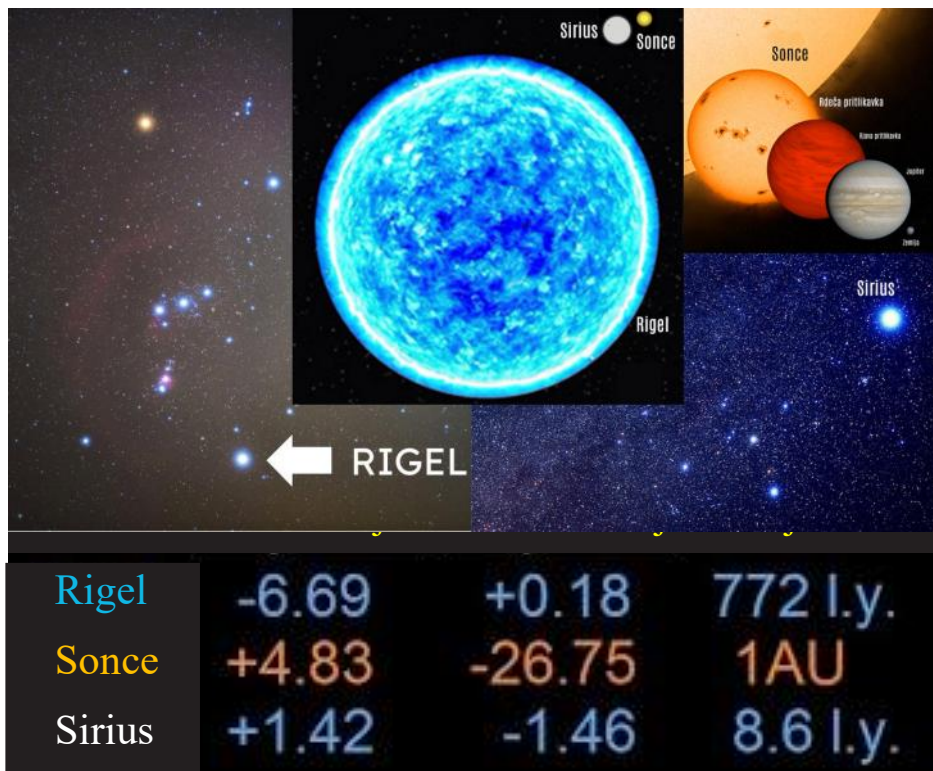
M – absolutni sij v magnitudah

Za scenarij v knjigi, do Mrtve zvezde, pa potrebujemo še fiziko, ki pripelje do supernove. Tu moramo malce modrovati o življenju zvezde od dojenčka, ki zakuri jedrski ogenj v sredici do njene smrti, ki je odvisna od njene začetne mase. Za ogled življenjepisa potrebujemo H-R diagram ...

Tako na hitro, brez kompliciranja o protodisku, filamentih in drugem:

⇒ Zvezda se rodi v zgostitvi medzvezdnega plina.

⇒ Zaradi gravitacije se začne oblikovati protozvezda

V primeru, da ima maso večjo od 0,075 sončevih mas, se v njeni sredici vžge jedrski ogenj, začne se zlivanje vodika v helij, zvezda vstopi na glavno vejo H-R diagrama in tam prebije večino svojega življenja. Manjša masa pa ustvari rjavo pritlikavko—to je nebesno telo, kjer ni jedrskega zlivanja, le sevanje zaradi krčenja.

»Šnelkurs« o H-R diagramu

Ameriški astronom Henry Norris Russell je dal pred dobrim stoletjem na diagram absolutni sij zvezd v odvisnosti od spektralnega razreda na osnovi njune medsebojne povezave, ki jo je odkril danski astronom in kemik Ejnar Hertzsprung. Ta graf, eden najpomembnejših v astrofiziki, se zato imenuje H-R (Hertzsprung-Russellov) diagram je bistra podgruntavščina, kjer so na abscisni osi (X-osi) nanizane spektralni razredi, nanizani s črkovnimi oznakami, a na ordinatni osi (y-osi) so nanizane absolutne svetilnosti in svetilnosti v primerjavi z našim domačim sončecem.

Spektralni razredi so označeni s črkami in so zaradi natančnosti razdeljeni na deset podrazredov. Spektralni razredi imajo svoje, uganili ste, spektralne značilnosti in s tem povezane površinske temperature v K (kelvini, merska enota za temperaturo v

fiziki – $1\text{ K} = 1^{\circ}\text{C}$, pri čemer je $0\text{ K} = -273^{\circ}\text{C}$). V svetu površinskih temperatur zvezd je pravzaprav vseeno, če govorimo o $^{\circ}\text{C}$ ali K, saj se pri 10.000 K ne pozna razlika 273, kolikor loči ničlo Celzija od ničle Kelvina.

Glavni spektralni razredi so: O, B, A, F, G, K in M.

Spektralni razred O so modre zvezde s površinsko temperaturo 30.000 K, G so pri med 5000 in 6000 K, a najhladnejše so rdeče M, ki imajo tudi manj od 2500 K. Obstaja še nekaj eksotičnih spektralnih razredov, ki pa niso pomembni ta članek (S, N, R ...).

Za ilustracijo: Sonce ima absolutno svetilnost $+4.77^m$. To vrednost smo dobili iz enačbe $M=m+5-\log m$.

Najnižja masa, ki omogoča zlivanje vodika v helij, je že prej omenjena 0,075 mase Sonca, a največje gredo po izračunih med 120 do tudi 250 mas Sonca (odvisno od vrste izračuna). Zgornjo mejo omejuje narava jedrskih reakcij v notranjosti zvezde in njeno ravnovesje, da ohrani stabilno krogelno obliko.

V diagramu so zvezde razporejene glede na svojo razvojno fazo. Absolutna svetilnost v glavni veji raste od rdečih pritlikavk do modrih superorjakinj.

Jedrske reakcije izgorevanja se ločijo glede na maso zvezde. Kakor hitro pa se vodik v središču zvezde porabi, zvezda zapusti glavno vejo. Zvezda večino svoje življenjske dobe preživi na glavni veji, zato je na njej največ zvezd. Masivnejša, kot je zvezda, hitreje pokuri svoj vodik in krajši čas preživi na glavni veji.

Poleg glavne veje so še razredi orjakinj in nadorjakinj, ki so nekajkrat svetlejši od spektralnih ustreznih na glavni veji. Obstajajo pa tudi pritlikavke, ki so bistveno šibkejši od svojih spektralnih sorodnic na glavni veji. Slika vse pove. A te nas za potrebe eseja ne zanimajo.

Med življenjem na glavni veji se pretvorba vodika v helij izvaja na dva načina.

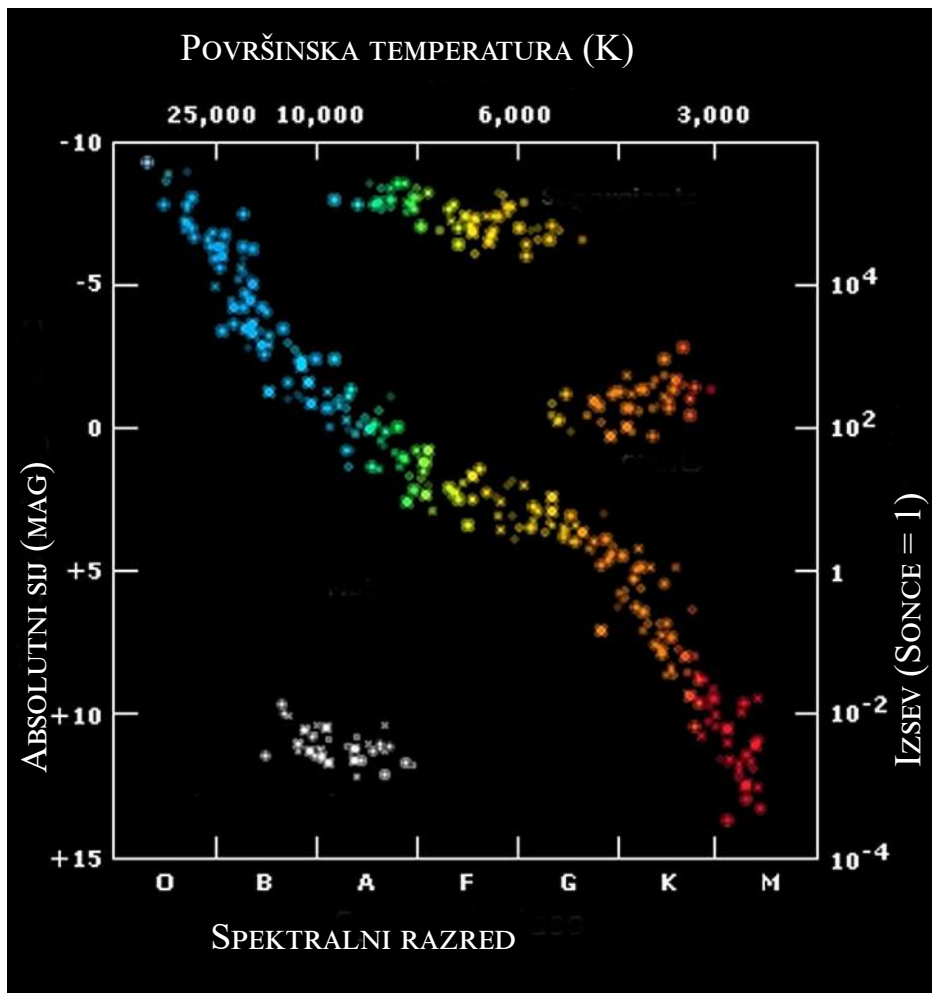
Kaj je glavna veja H-R diagrama?

Glavno vejo predstavljajo zvezde v razvojni fazi izgorevanja vodika v svoji sredici in tu preživi večino svojega življenja. Glavna veja je tudi čas stabilnosti, saj se sij skoraj ne spreminja. Največ zvezd je rdečih pritlikavk.

Za avtorje, ki pišejo vesoljske pripovedi:

Planete z lastnim življenjem moramo iskati v orbitah zvezd glavne veje v razponu med 0,8 in 1,2 mase Sonca. Drug pomemben pogoj je, da se nahaja v predelu vesolja brez burnega dogajanja.

Ločiti je treba med zvezdnimi sistemi, ki **omogočajo** razvoj naprednejšega življenja in zvezdnimi sistemi, kjer je življenje **možno**.

H-R diagram. Lepo se vidi odvisnost sija od spektralnega razreda

Manj masivne zvezde kurijo vodik s p-p verigo (proton – proton), a masivni modri giganti z verigo CNO (ogljik – dušik-kisikova veriga). V obeh primerih se sprošča helij (gl. slike).

Masivna zvezda lahko pokuri svoje jedrsko gorivo v le nekaj sto tisoč letih, dočim je rdeča pritlikavka lahko stabilna tudi 100 milijard let.

Zvezde svoje življenje zaključijo na sledeče načine:

- ⇒ Zvezde okoli velikosti Sonca (1,44 mase Sonca) in manjše postanejo **bele pritlikavke** (premer okoli 10.000 km). Največkrat so okoli svežih belih pritlikavk planetarne meglice, ki imajo zelo kratek rok trajanja.

- ⇒ Malce masivnejše, izvirno 1,44 do 20 sončevih mas, zaključijo svojo slavo kot **nevtronske zvezde** (premer okoli 20 km). Zaključek je eksploziven – supernova.
- ⇒ Masivnejše zvezde (M izvirne zvezde >20 sončevih mas) končajo kot **črne luknje** (nekaj km). Tudi zvezdna črna luknja nastane kot ogorek supernove in je dokaz, da navidezno najšibkejša sila vesolja (gravitacija) na koncu slavi zmago.

To je vesoljska interpretacija slovenskega reka - Kdor visoko leta, nizko pade.

So rdeče pritlikavke pohlevni zvezdni kužki?

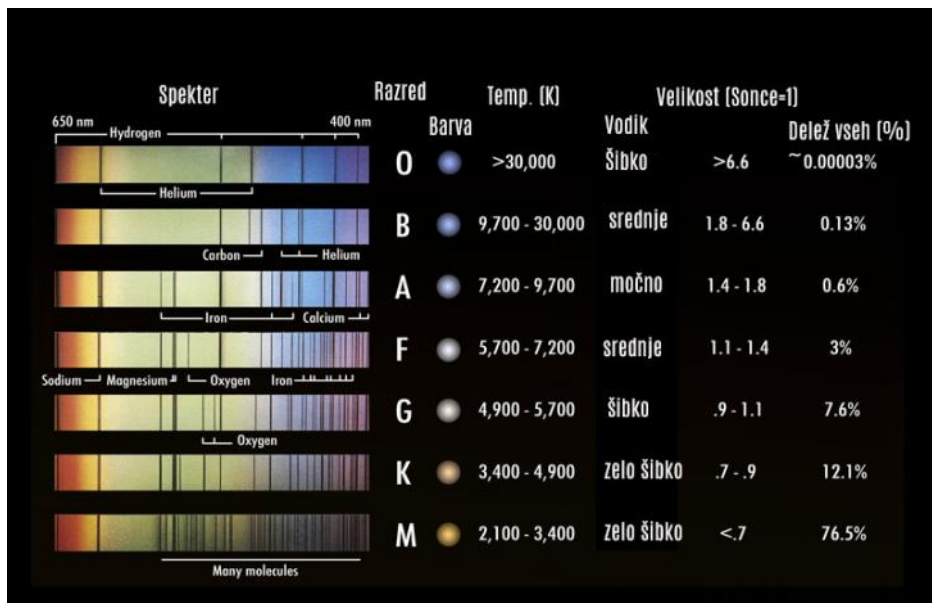
Tudi rdeče pritlikavke niso ves čas tiho. Skoraj vse vsake toliko časa izvržejo eruptivne protuberance, ki so dovolj močne, da sprazžijo drugače življenju prijazen planet, čeprav gravitacijsko zaklenjene orbite tega najbrž ne omogočajo. Kar je pri Soncu vir malce povečanega polarnega sija, je pri teh zvezdah katastrofa za morebitno življenje.

Od zvezde na glavni veji do pogorišča je še ena pomembna in vizualno impresivna faza – rdeča orjakinja. Ko zvezda pokuri svoje jedro, se jedrska reakcija zlivanja vodika v helij prestavi navzven. Zvezda se zaradi porušenega ravnotežja med gravitacijskim stiskom in jedrsko ekspanzijo močno poveča. Sonce bo ob koncu svojega vesoljnega bivanja požrlo orbito Zemlje, mogoče celo Marsa, a bo v tem času izgubilo nekako polovico svoje mase. A čas rdeče (nad)orjakinje je sorazmerno kratka doba. Življenje zvezdnega upokojenca je zelo nestanovitno, mnoge zvezde utripajo z bolj ali manj natančno frekvenco. Astronomija pozna cel kup tipov spremenljivk.

Chandrasekharjeva meja – 1,44 masa Sonca – nad to mejo dobimo izbruh supernove tip I.

Tolman-Oppenheimer-Volkoffova meja – med 2 in 2,17 mase Sonca, ko nastane črna luknja. Takšna zvezda je imela v času bivanja na glavni veji H-R-diagrama vsaj 15 - 20 sončevih mas.

Šele na koncu, ko skurijo vse gorivo, pa se zgodi finalni bum. Tukaj bomo zamenjali supernove tipa Ia, saj gre v mnogih primerih za ponavljajoče pojave in niso tako drastično spektakularni. Na kratko bom opisal tisto pravo eksplozijo, o njej tudi piše v romanu Doba supernove. Gre za supernove tipa II.

Spektralni razredi z nekaj lastnostmi—bodite pozorni na deleže zvezd v % od vseh

Zvezda proti koncu svojega življenja postane s plastmi posameznih elementov, težjih od helija, podobna čebuli. Elementi s parnim vrstnim številom so posledica jedrskega zlivanja, a neparni so posledica drugih jedrskih reakcij. Tako so v vesolju nastali elementi periodnega sistema.

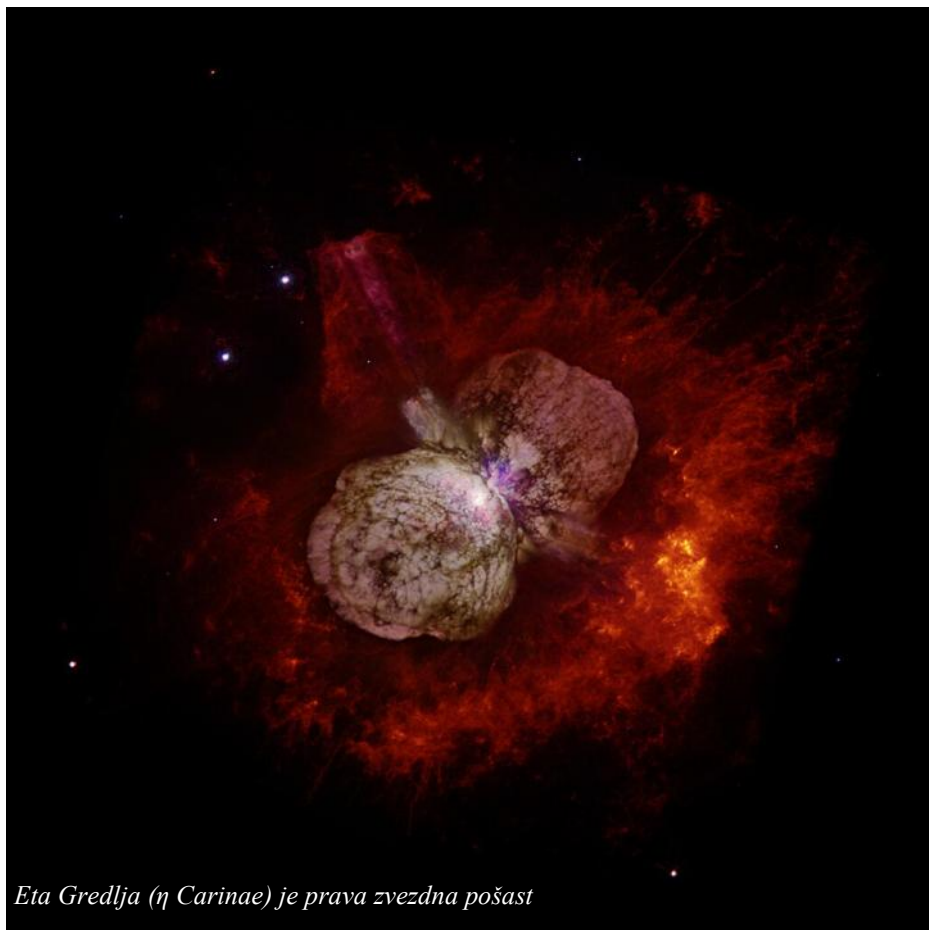
Najmasivnejše zvezde v sredici ustvarijo železo. Pri vseh elementih do železa se pri zlivanju sprošča energija. A ko nastane železo, se za tvorbo težjih jader energija porablja. Ker ni energije, ki bi nasprotovala gravitaciji, se zgodi kolaps in posledično eksplozija – supernova.

A še prej si oglejmo dva primera ekstremnih zvezdnih kolosov.

Zvezdne pošasti – kataklizmični supergigant Eta Gredlja

Eden od pošastnih kandidatov za ta tip supernove je dvojec zvezd Eta Gredlja, kjer ima večja zvezda maso vsaj 100 Sonc z izsevom, ki je najmanj milijon krat večji od sončevega (100^3). Manjša zvezda je tudi orjakinja s 30x večjo maso od Sonca.

Glavna zvezda para je precej nestabilna (spremenljivka tipa LBV, večkrat ji je sij narasel v območje vidnosti. Temu pojavu se reče »lažna supernova«. Zvezda bo že prej kot po milijonu let obstajanja eksplodirala kot supernova tipa II ali celo kot hipernova. Zvezda je od nas oddaljena 7500 svetlobnih let in se že pomika proti fazi rdeče orjakinje, torej zapušča glavno vejo na H-R diagramu in to počne silno

Eta Gredlja (η Carinae) je prava zvezdna pošast

dinamično. Običajno sije med 6.2 in 7.5, torej večinoma ni vidna s prostimi očmi. Njen sij se nestanovitno spreminja in večkrat je nekaj časa vidna prostemu očesu. Leta 1843 je dosegla sij -1.5, torej kot najsvetlejša zvezda neba.

Zvezda je v okolico izbruhnila ogromno materiala in temeljito počistila morebitne motilce pogleda nanjo. (gl. zgornjo sliko).

V nadaljevanju je seznam burnega dogajanja, izbruhov, predvsem glavne zvezde:

- ⇒ **1840–1845 – Velika erupcija**
- ⇒ Zvezda se je močno povečala v svetlosti, skoraj tekmeč Siriju, in postala druga najsvetlejša zvezda na nebu. Izvrgla je ogromne količine plina in prahu, iz katerih je nastala **meglica Homunkul**.
- ⇒ **1850–1886 – Dolgo obdobje zatemnitve**
- ⇒ Svetlost je močno upadla, zvezda je bila komaj vidna s prostim očesom.

⇒ **1887–1895 – Drugi izbruh**

- ⇒ 1887: začetek novega povečanja svetlosti.
- ⇒ 1892: dosegla magnitudo $\sim 6,2$.
- ⇒ Marec 1895: hitro zbledela na $\sim 7,5$.
- ⇒ Če ne bi bila zakrita s plinom in prahom, bi bila njena dejanska svetlost takrat $\sim 1,5$ – $1,9$ magnitude.

⇒ **1900–1940 – Mirno obdobje**

- ⇒ Svetlost se je ustalila okoli magnitude 7,6.

⇒ **1953 – Ponovno povečanje**

- ⇒ Znova so opazili rast svetlosti, do $\sim 6,5$ magnitude.

⇒ **1953–danes – Postopna rast z nihanji**

Svetlost se je stalno povečevala, a z rednimi nihanji za nekaj desetink magnitude.

Danes je Eta Gredlja precej svetlejša kot pred stoletjem in njena svetlost še vedno raste. Glede na to, kako masivna je zvezda, je možnih več scenarijev njenega konca, o čemer kasneje.

Ta zvezda je dobra ilustracija, kaj se dogaja z zelo masivnimi zvezdami, kar ne more ostati neopaženo, čeprav je tisoče svetlobnih let daleč.

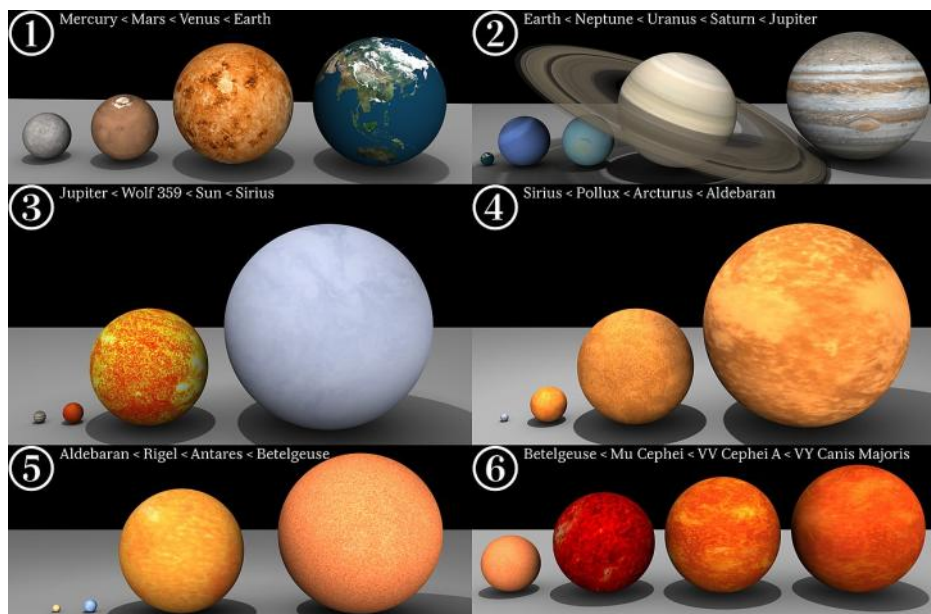
Zvezdne pošasti – rdeči superiorjak VY Velikega psa

Drug ekstremni primer, ki je tik pred zdajci, da se razpoči kot supernova, je VY Canis Majoris (Veliki pes), ki je največja znana zvezda. Njen premer je ob maksimumu sija 2.7 milijard kilometrov (2100 premerov Sonca) in je od njega svetlejša 430.000-krat. To so velikosti, ki osupnejo. Kot skoraj vse rdeče superiorjakinje je spremenljivka. Perioda je približno 2000 dni. Ko je bila del glavnega niza H-R diagrama, je bila modro bela orjakinja z maso 30 – 40 sončevih mas. Danes, v svoji starosti, je shujšala na okoli 18 sončevih mas. Preostanek je izbruhala v okolje, kar zaznajo sodobni instrumenti in je ta izvržena snov dovolj natančno prešteta. Teh 18 sončevih mas je v okvirih, ki zagotovo peljejo v veličastno eksplozijo supernove tipa II.

Ob eksploziji bodo nastali elementi, težji od železa, ki jih bo raztrosilo daleč naokoli.

Naše osončje je dedič pradaune supernove

Naše osončje je nastalo tudi iz ostankov supernove. Vse, kar je težje od vodika in helija, je nastalo v jedrskih pečicah že preminulih zvezd. Spektaklu supernove dolgujemo zlato za nakit, kovine redkih zemelj za magnet, uran za jedrske elektrarne ali srebro za srebrni pribor ... Tudi narava reciklira in ponovno uporabi.

Primerjava velikostnih razredov od Merkurja do največje znane zvezde

Avtor: Dave Jarvis (<https://dave.autonoma.ca/>) – lastno delo; licenca: CC BY-SA 3.0; URL: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5932805>

Okolica zelo masivnih zvezd

Kaj najdemo v okolici res masivnih zvezd?

Večinoma so počistile svojo okolico, saj moč njihovega sončnega vetra počisti vse v bližini nekaj svetlobnih let. Vse to zna zadnjih 30 let premeriti sodobna astrofizika, zato se kje v bližini ne more skrivati kakšno presenečenje. Ko se zvezda približuje svojemu zadnjemu življenjskemu obdobju, začne odmetavati velikanske količine plinov, ki razsvetlijo bližnje vesolje. Instrumenti to natančno premerijo. Zadnji znan primer je Betelgeza, ko se ji je za kratek čas sij več kot razpolovil.

Infrardeči instrumenti v okolici zvezdnih upokojevcev vidijo ogromne oblake značilnega plina, ki seva s temperaturo nekaj sto K. Primera takšnih zvezd v tretjem življenjskem obdobju, ki sodita med navidezno najsvetlejša na nebu, sta spremenljivki Antares (700x večji premer in 15x večja masa in 10.000x svetlejša od Sonca, abs. sij -5,3^m) in že prej omenjena Betelgeza (med 640 in 760x večji premer od Sonca, 14 do 19 sončevih mas in okoli 10.000x svetlejša – abs. sij -5,9^m). Zvezdi sta skoraj dvojčici in obe čaka ista usoda – eksplozija supernove tipa II.

Zlasti Betelgeza je po mnenju astrofizike precej blizu temu trenutku.

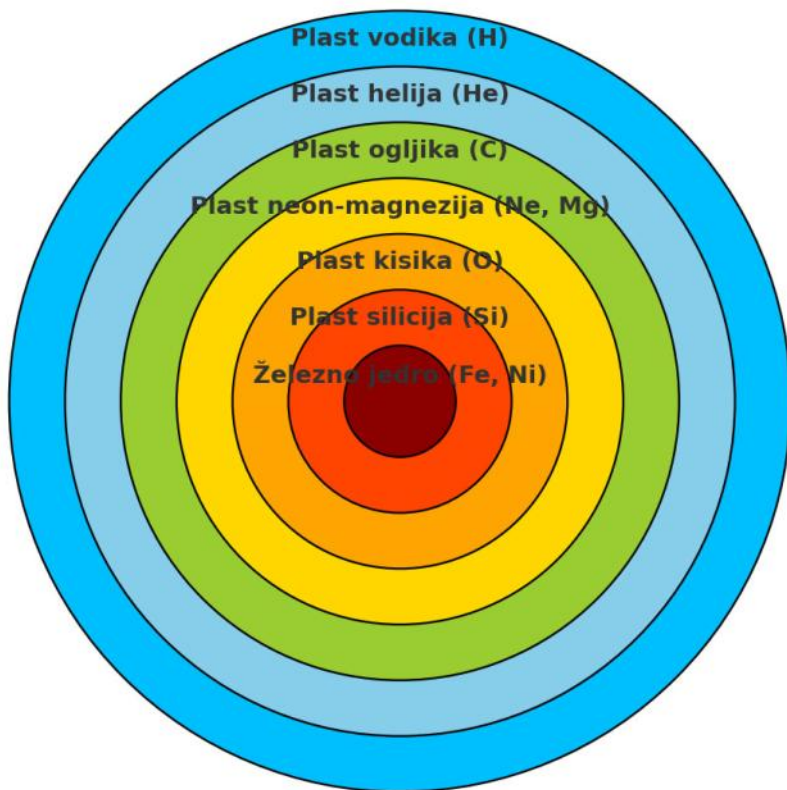
Mogoče še informacija - vse masivne zvezde so od nas oddaljene vsaj 500 svetlobnih let in njihov »bum« nas ne bo prizadel s škodljivo dozo sevanja.

Ko smo že pri tem, kakšno je pravzaprav sosodstvo našega osončja? Naše osončje je na srečo zemeljskega življenja v enem od območij galaksije, kjer ni veliko razburljivega dogajanja, saj tod ni najti obširnih t. i. H II območij (območij, bogatih z vodikom), ki so nekakšne zvezdne porodnišnice. V naši bližini (okolica premera 10 parsekov) ni ekstremno masivnih zvezd ali obsežnih območij z medzvezdno snovjo. Velika večina zvezd je manjših od Sonca.

Vse masivne zvezde, tik pred eksplozijo supernove so kot čebula

Tik pred eksplozijo supernove imajo najmasivnejše zvezde ($\geq 8\text{--}10\text{ M Sonc}$, še posebej pa tiste z maso nad $\sim 25\text{ M Sonc}$) zelo zapleteno čebulasto notranjo zgradbo,

Struktura masivne zvezde tik pred supernovo

podobno kot plasti v čebuli. To je posledica zaporednega jedrskega zlivanja vedno težjih elementov, dokler ne nastane železo, ki se več ne more zlivati z oddajanjem energije.

Anatomija masivne zvezde tik pred kolapsom:

Železno jedro (Fe, Ni, Co)

- ⇒ V središču je inertno železno jedro, ki se kopiči do Čandrasekharjeve meje ($\sim 1,4 M_{\text{Sonca}}$).
- ⇒ Železo ne sprošča energije pri fuziji $\rightarrow$ jedro postaja nestabilno.
- ⇒ Gostota: do 10^{10} kg/m^3 , temperatura: več kot 10^9 K

Plast silicija (Si)

- ⇒ Tu poteka fuzija silicija v železo.
- ⇒ Gre za zadnjo fazo jedrskih reakcij, ki traja le nekaj dni do tednov pred kolapsom.

Plast kisika (O)

- ⇒ Fuzija kisika ustvarja silicij, žveplo, fosfor in druge elemente.
- ⇒ Ta faza traja mesece.

Plast neon-magnezija (Ne, Mg)

- ⇒ Fuzija neonovih jeder tvori kisik in magnezij.
- ⇒ Traja nekaj let.

Plast ogljika (C)

- ⇒ Ogljik se združuje v neon, natrij in magnezij.
- ⇒ Traja tisoče let.

Plast helija (He)

- ⇒ Helij se zlivlja v ogljik in kisik.
- ⇒ Aktivna že milijone let.

Plast vodika (H)

- ⇒ Najbolj zunanja plast, kjer je sprva potekalo osnovno zlivanje $\text{H} \rightarrow \text{He}$.
- ⇒ Če je zvezda zelo masivna in je izgubila ovoj (npr. Wolf-Rayetove zvezde), je ta plast lahko že povsem odstranjena.

Wolf-Rayetove zvezde so zvezdni ogorki

Wolf-Rayetove zvezde so bodisi masivni ostanki, ki izgorevajo helij in težje elemente, bodisi razgaljena jedra manjših zvezd (v planetarnih meglicah). V obeh primerih jih prepoznamo po nenavadnih emisijskih spektrih in skrajno vročih površinah.

Še časovni potek, ki pokaže, da zvezda na koncu umre dobesedno v hipu, kot nekakšen zvezdni infarkt ...

Časovne skale fuzije v masivni zvezdi (~ 25 M Sonca):

Vodik ($H \rightarrow He$) - glavna veja H-R diagrama

$\sim$ milijoni let (najdaljša faza, kot pri Soncu ~ 10 milijard let, pri masivni zvezdi bistveno krajše, celo manj od 1 milijona let).

Helij ($He \rightarrow C, O$)

$\sim$ milijoni let (približno 1–2 milijona let, pri masivnih zvezdah nekaj 10.000 do 100.000 let).

Ogljik ($C \rightarrow Ne, Na, Mg$)

$\sim$ tisoči let.

Neon/Magnezij ($Ne \rightarrow O, Mg$)

$\sim$ približno 1 leto.

Kisik ($O \rightarrow Si, S, P$)

$\sim$ meseci (okrog 6 mesecev).

Silicij ($Si \rightarrow Fe, Ni$)

$\sim$ dni do tednov.

Železo (Fe) nikoli ne zlivlja

(fuzija železa ne sprošča energije $\rightarrow$ jedro kolapsira)

Finalni trenutek: Železovo jedro doseže kritično maso

- $\Rightarrow$ Ko železno jedro doseže kritično maso, gravitacija zruši elektrone v protone $\rightarrow$ nastanejo nevtroni in nevtronsko degenerirano jedro.
- $\Rightarrow$ Kolaps se ustavi zaradi nevtronskega tlaka $\rightarrow$ jedro se odbije, medtem ko zunanje plasti padejo nanj.
- $\Rightarrow$ Posledica: eksplozija supernove tipa II (ali tipa Ib/c pri ogolelih zvezdah).
- $\Rightarrow$ Končni ostanek: nevtronska zvezda (če je masa jedra $< \sim 3$ M Sonca) ali črna luknja (če je večja).

Povprečna eksplozija supernove?

Fakti o povprečni eksploziji supernove so še zadnja stvar, ki jo moramo vedeti, preden damo na našo secirno mizo Mrtvo zvezdo, prvo poglavje Dobe supernove.

Pri supernovi tipa II gre za dogodek kataklizmičnih razsežnosti. Zvezda za nekaj dni zasije z močjo skoraj cele galaksije. Zvezde z maso preko 11 Sonc v svojem središču v zadnji fazi razvoja tvorijo železo. Ker nastanek težjih jeter od železa zahteva dodatno energijo, se takšna zvezda v veličastni eksploziji sesede same vase in,

odvisno od začetne mase, ostane ogorek – nevtronska zvezda, premera cca. 20 km ali še bolj eksotična črna luknja, premera nekaj kilometrov.

Najbolj znani ostanek izbruha supernove je znamenita Rakova meglica v ozvezdju Bika. V njenem središču utripa nevtronska zvezda – pulzar. Ob izbruhu leta 1054 je bila nekaj dni vidna s prostimi očmi s svetilnostjo -6^m . Od nas je oddaljena 6500 svetlobnih let. Absolutni sij izračunamo po formuli $M = -6^m + 5 - 5 \log 1994$ pc je bil -17.5^m , torej je bila od Sonca v absolutnem smislu svetlejša kar nekaj milijard krat. Pomislite! Zvezda je nekaj dni sijala z močjo nekaj milijard Sonc. Leta 1604 je izbruhnila še bolj oddaljena supernova s svetilnostjo $-2,5^m$, od nas oddaljena 6000 pc (okoli 20.000 svetlobnih let). Njen absolutni sij je bil v istem velikostnem razredu kot eksplozija v ozvezdju Bika ($-16,4^m$). V središču so našli močan vir rentgenskega sevanja.

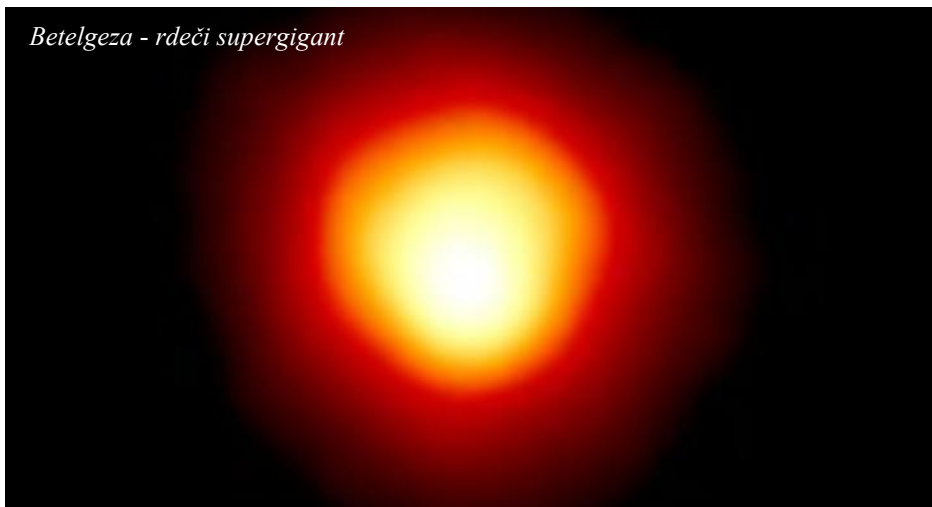
A to še ni največ, kar zmore vesolje! V raznih galaksijah so zaznali supernove, ki sijejo skoraj kot matične galaksije. Takšne ognjemete priredijo superiorjakinje, o kakršni piše v knjigi Doba supernove.

V primeru, da je masa zvezde približa 100 sončevim masam (ni natančnih podatkov, so le hipoteze, ki navajajo različne številke), se zgodi eden od treh scenarijev:

- ⇒ Kolaps jedra brez eksplozije
- ⇒ Hipernova (o tem kasneje)
- ⇒ Izbruh žarkov gama (GRB)

Zdaj pa končno vstavimo podatke iz knjige Doba supernove v enačbe, ki smo jih spoznali v tem prispevku.

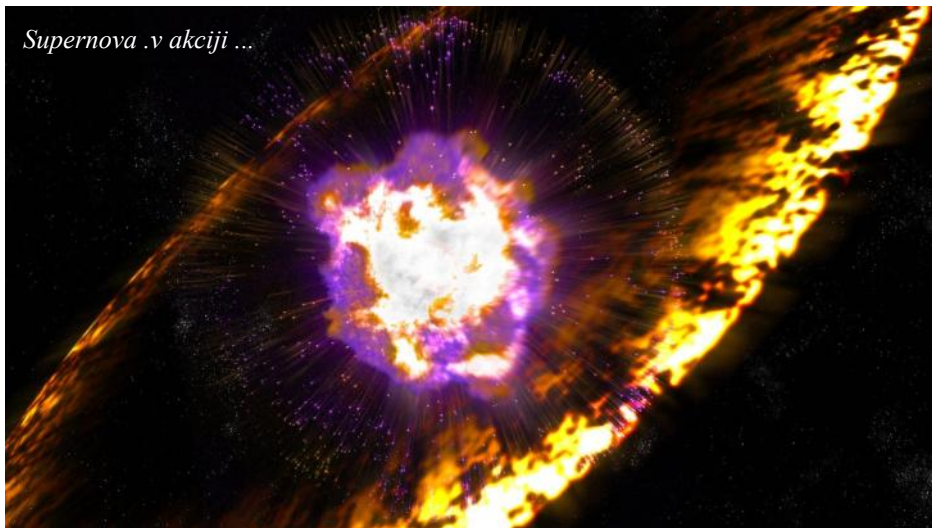
Betelgeza - rdeči supergigant

Doba supernova v primežu astrofizike

V knjigi je navedeno, da je za oblakom temnega prahu obstajala zvezda z maso **67 sončevih mas**. Takšen zvezdni kolos se ne more skriti za oblaki medzvezdnega prahu.

Supernova .v akciji ...

Podatki v knjigi Doba Supernove

V oddaljenosti 10 svetlobnih let so astronomi do leta 2013 odkrili enajst zvezd.

Ta podatek delno drži (glej tabelo), a večina zvezd so rdeče pritlikavke. Od Sonca sta masivnejši le Sirius in Alfa Kentavra A. S prostimi očmi je poleg Siriusa in Alfa Kentavra vidna le še Epsilon Eridiana.

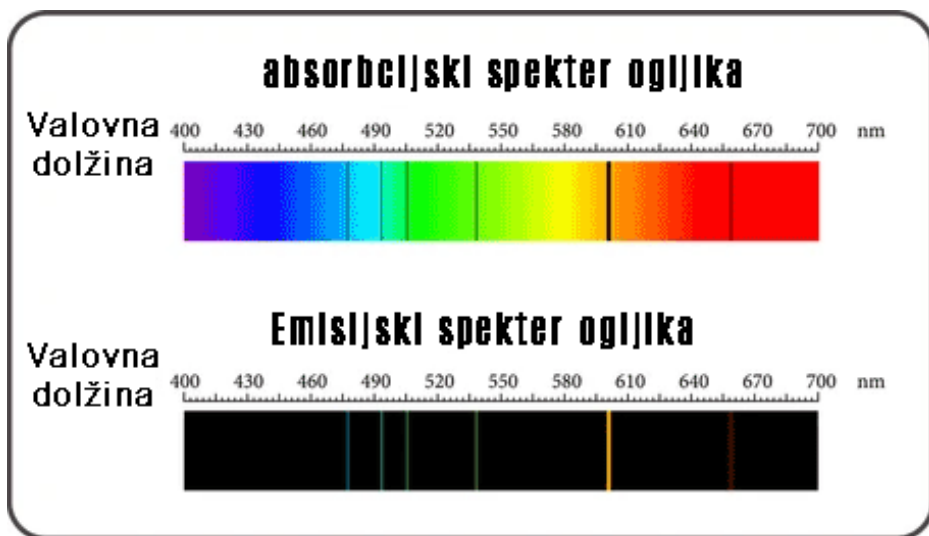
Sonce z bližnjo okolico se ne nahaja v območju galaksije z obiljem medzvezdnega prahu, še zlasti pa ne gre za H II območje, ki omogoča nastanek masivnejših zvezd. Kot smo že dejali, Sonce ni zvezda prve generacije, saj vsebuje znatni delež težjih elementov...

Vsekakor v tem območju ne more nastati zvezda, ki je »vir nesreče« v knjigi.

V kozmičnem oblaku, o katerem piše knjiga, naj bi bili ogljikovi delci, kar nekako ni v skladu z velikostjo zvezde (v nadaljevanju). Omenja se **absorpcijski spekter 216 mm**, kar pa poleg nekaterih drugih navedb ne drži s stališča astrofizike in astronomije. Saj, ki jih poznamo vsi, ki smo kdaj kurili premog ali drva, ne obstajajo v vesolju v obsegu, da bi zakrili sij zvezde. Vsi plinski oblaki v vesolju so sestavljeni predvsem iz vodika in v manjši meri helija. V bližini kolosa, kot ga ome-

nja knjiga, pa bi šlo le za material, ki ga je izvrгла zvezda, ta pa je v vseh valovnih dolžinah precej »bučen«.

Rodila se je pred 500 milijoni v matični meglici. Takšno časovno okno daleč presega življenjsko dobo zvezde, ki jo opisuje knjiga.

Pri absorpcijskih spektrih merimo valovne dolžine v nm in ne mm. Razlika je v razmerju 1: 1.000.000 ($1\text{ mm} = 1.000\text{ }\mu\text{m} = 1.000.000\text{ nm}$)

Izrecno je zapisano, da gre za zvezdo, ki ima **23x večji premer od Sonca in 67x večjo maso**. Zvezda takšne mase je modri giganta z absolutnim sijem -6,7 in maksimumom sevanja globoko v UV območju (po Wienovem zakonu dobimo pri površinski temperaturi 20.000 K le 145 nm valovne dolžine – torej UV sevanje), ki v milijonu let pokuri svoj vodik. Torej je tistih 500 milijonov let konkretno presežena realna vrednost. Dodaja še, **da ni več na glavni veji, temveč v »fazi pešanja«**. V fazi pešanja so rdeče orjakinje, ki zagotovo ne pešajo glede sija, temveč se napihnejo in ob takšni masi bi imeli kolos velikosti VY CMA in absolutnega sija blizu -9. V tej fazi v sredici nastaja železo, do katerega pripeljejo jedrske reakcije skozi tvorbo elementov, težjih od helija. Samo v najbolj masivnih zvezdah se tvori železo, ki je zadnja postaja navadnega zlivanja. Za težje elemente je potreben veliki »bum«, torej eksplozija supernove, ki potem vse elemente, težje od helija, raztroši po vesolju.

A pri tako ogromno masi se pojavi težava. V knjigi je izrecno napisana masa: **67 sončevih mas**, ki povzroči supernovo vrste hipernova. Kaj je to?

Hipernova je pravzaprav le »hujša« oblika supernove, ki sprosti 10x več energije od »navadne« supernova tipa II in zraven pride v paketu še ogromno gama sevanja (GRB).

Zap.	Zvezda / sistem (komponenta)	Razdalja (SL)	Spektralni tip	Navidezna mag	Absolutna mag
1C	Proxima Centauri	4,24	M5.5 V	11.10	+15.5.
1A	Alpha Centauri A (Rigel Kentaurus, Toliman)	4,37	G2 V	-0.01	+4.38.
1B	Alpha Centauri B	4,37	K1 V	+1.33	+5.71.
2	Barnardova zvezda	5,96	M4 V	+9.5	+13.2.
3	Luhman 16 A/B (rjava)	6,53	L7.5 / T0.5	$V \approx 16.2$	$\approx +19.7$
4	Wolf 359 (CN Leonis)	7,86	M6 V	13.51	+16.61.
5	Lalande 21185 (Gliese)	8,30	M2 V	7.52	+10.48.
6A	Sirius A	8,60	A1	-1.46	+1.43
6B	Sirius B (spremljevalec)	8,60	DA (bel pritlikavec)	+8.44	+11.18.
7	Luyten 726-8 A / B (UV Ceti sistem)	8,73	M5.5V + M6V	$A \approx 12.5$, $B \approx 13.0$	$M_V(A/B) \approx +15 \dots +16$
8	Ross 154	9,69	M3.5 V	10.44	+13.6

Tabela zvezd do 10 sv. let - Od desetih je ena rjava pritlikavka in ni prava zvezda. S prostimi očmi poleg Sonca vidimo še Alpha Centavri (južno nebo) in Sirius.

Ne glede na konec tako masivne zvezde, je pogorišče črna luknja.

Omenja se »**amplituda 7,5**«, kar je verjetno mišljen navidezni sij. Četudi požremo medzvezdni oblak, ki v bližini takšne zvezde v času rdeče nadorjakinje zagotovo sije, bi zvezdo s takšno svetilnostjo zagotovo že premerili in ob primeru odkritja kolosa takšne mase bi se vklopili alarmi v vseh observatorijih, ki nimajo opreme še iz časov Marije Terezije.

Naj omenim projekt Gaia, ki je premeril nekaj milijard zvezd. Obstaja še nekaj drugih projektov, ki so premerili vse bližnje zvezde. Astronomi in astrofiziki poznajo vse omembe vredne objekte v naši zvezdni bližini. Vse imamo premerjeno.

V knjigi je izrecno omenjen **helijev blisk**. Ta sicer pojav obstaja v astrofiziki, a se zgodi le v zvezdah z manjšo maso, torej od 0,8 do 2,3-kratnik sončeve mase, ko se zaradi degeneracije snovi pritisk v notranjosti ne more sprosti sproščati in nastane helijev blisk. V naslednji fazi se v središču skoraj dogorele zvezde helij zliva v ogljik in kisik. A v gigantskih zvezdah se to ne zgodi, saj imamo opraviti z neprimerno večjimi masami in notranjimi tlaki.

Kar nekaj je še trditev, ki večinoma ne pijejo iz vodnjaka astrofizike ali astronomije.

A na tej točki se začnejo moji ugovori trditvam, nanizanih v 1. poglavju knjige Doba supernove. Avtor si je z nizanem številčkam sam izkopal to jamo.

Ugovor 1: V naši bližini ni sledov o nadorjakinjah.

V naši bližini zaradi galaktičnih evolucijskih danosti ne more obstajati tako masivna zvezda, niti o njenem minulem obstoju ne pričajo ostanki eksplozije supernove. Vsi ostanki supernov v naši galaksiji so pustili ostanke v obliki plinskih meglic, a bližje od 1000 parsekov let ni nobenega. Takšne zvezde nastanejo v območjih H II spiralnih rokavov, a Sonce ni v takšnem območju, saj v naši bližini ni gigantskih zvezd, niti ni oblakov vodika. V tabeli je seznam zvezd do 10 svetlobnih let, in kot vidite, je najsvetlejši Sirius z absolutnim sijem $+1,43^m$, ki je daleč od giganta.

Ugovor 2: Nadorjakinja v času svojega življenja svojo počisti okolico.

Takšna zvezda bi že med svojim življenjem kot zvezda na glavni veji H-R diagrama odpihnili morebitne temne oblake, ki bi zastirali pogled. Zagotovo bi takšen supergigant v času rdeče nadorjakinje, kot to početa Betelgeza ali Antares, izmetel ogromno materiala, ki bi ga že zdavnaj zaznali naši instrumenti. Že prej smo dorekli, da bi 67 sončevih mas sijalo z absolutnim sijem okoli $-6,7^m$, kar 8 svetlobnih let stran pomeni $-11,6^m$ navideznega sija, torej bi bila zvezda le dvakrat šibkejša od polne Lune, ki sije povprečno z $-12,9^m$. A maksimum njenega sevanja bi bil v UV območju.

V knjigi se omenja, da je med pulziranjem kot rdeča orjakinja, v krčih umiranja, pred dvesto leti neopazno zasijala kot zvezda $+4,5^m$, kar nikakor ni možno in pride mo do naslednjega ugovora.

Ugovor 3: Zvezda bi v vesolje izmetala ogromno količino materiala.

Zvezda bi v fazi prehajanja v fazo rdeče orjakinje in kasneje kot pulzirajoča nadorjakinja v okolico izmetala za celo do polovice svoje mase, ki bi konkretno sevala in bi te smrtno krče odkrili, še preden bi šlo zares. Tudi naše Osončje bi bilo deležno izdatne doze zvezdnega prahu, saj je 8 svetlobnih let za takšno zvezdno orjakinjo dobesedno hišni prag. Seveda ne smemo pozabiti tudi na sevanje, ki nastane ob umiranju tako orjaške zvezde. Vprašanje je, kaj in kako bi preživel to sevanje.

V zadnji fazi, neizogibni eksploziji eksplozije pa bi se zgodilo uničenje vsega živega. In tu prilagam še en ugovor zapisanemu v knjigi.

Zvezda kot rdeča (super)orjakinja izvrže ogromno snovi in to bi še pred zadnjim »bum« zaznali razni observatoriji.

Ugovor 4: Zvezda takšne mase bi zasijala kot galaksija.

Zvezda, ki bi kot rdeča orjakinja imela maso okoli 30 sonc, bi eksplodirala s precej večjo močjo od supernove Rakovice. Eksploziji tako masivne zvezde, če do nje sploh pride, v astrofiziki rečejo hipernova. Njen izsev bi imel absolutni sij -20^m (najmočnejši znani izbruh je imel absolutni sij -22^m). To bi pomenilo, da bi na nebu zasijala z močjo -23^m , kar je 40x manj od Sonca. V knjigi sicer piše »**navidezna magnituda 51,23 je bila skoraj dvakrat večja od Sončeve**«, a to ni res:

Najprej, svetilnost zelo svetlih teles imajo negativne vrednosti. Magnituda 51,23 je nevidna tudi najmočnejšim teleskopom. A verjetno je avtor mislil na $-51,23$ in mu oprostimo neznanje glede skale svetilnosti v magnitudah.

Izbruh supernove SN 1994D v galaksiji NGC 4526.

Dvakratnik sijaja -26,8^m ni -52^m, temveč precej manj atraktivnih -27,6^m. Seveda pa se ne more uresničiti niti scenarij z dvakratnim sijem, izračun je v okvirju.

Izračun obsevanosti zemljine površine ob 2x sončevega obsevanja

Sonce seva na zemeljsko površino s 1350 W/m². Odmislimo odboj od atmosfere in učinek toplogrednih plinov, ki imajo vpliv v posameznih %, saj nas čaka dvojna doza sevanja (izpustimo sevanje Sonca).

Zakopljimo se v izračun na osnovi Boltzmann-Stefanovega zakona, ki pravi: $T = (F/\sigma)^{1/4}$

⇒ T - izračunana površinska temperatura

⇒ F - svetlobni tok v W/m²

⇒ σ - Stefan–Boltzmannova konstanta ($5.670 \times 10^{-8} \text{ W m}^{-2} \text{ K}^{-4}$)

Ko v enačbo vstavimo 2700 W/m² in dobimo 467 K, kar pomeni skoraj 200°C..

Seveda pa supernova z začetno maso zvezde, kot je navedena v knjigi, ne bi zasijala z dvakratnikom sončeve moči, a bi že -23m prispevalo k sončevim 1350 W/m² okoli 33 W/m², torej okoli 2,5 %, kar bi sicer vplivalo na podnebje, a to ne bi bila največja težava.

Zemljo bi obsijal GRB, kasneje pa še piš ionizirajočih delcev, ki jih izvrže eksplozija supernove.

Ugovor 5: Nikakor ne bi ostal planet otrok.

Ostanimo pri astrofizikalni »**skoraj dvakrat večja od Sončeve**«. Kot smo izračunali, bi temperatura zemljine površine narasla na skoraj 200°C, kar bi pripeljalo do izumrtja skoraj vsega večceličnega življenja. Hitro bi zavreli oceani in vsa voda na zemeljski površini, ob tem bi se sestava atmosfere močno spremenila.

Supernova ne sije samo dan ali dva, temveč nekaj dni in potem počasi pojenja.

Izbruh takšne supernove bi seveda prinesel tudi smrtonosno dozo gama sevanja (zvezde nad 50 masami povzročijo GRB – Gamma-Ray Burst, kar ni ravno zdravilno obsevanje za lepšo porjavlost kože) in z zamudo še piš visoko energijskih delcev, ki takisto nimajo zdravilnega učinka.

Vsekakor ionizirajoče sevanje ne razlikuje med otroškim in odraslim genomom. Oba enako klofutne.

Zaključek modrovanja

Avtor bi se moral izogniti podrobnemu opisovanju, ki nikakor ne pije astrofizične limonade.

V eseju ste se sprehodili skozi osnove, ki vam predstavijo dejstva, povezana z razvojem zvezd in naravnimi silami, ki pripeljejo do izbruha supernove. Vmes je nekaj fizikalnih enačb, a le toliko, da stvar naredijo jasnejšo. Saj veste, matematika je temeljni jezik za opisovanje delovanja narave.

Če mogoče želite pisati zgodbe, ki se dogajajo v vesolju in v zaplet vpletete tudi dogodke, ki nam jih priredi širo vesolje, bo ta esej (poleg obeh prispevkov v Supernovi 16 in 17) odlična podlaga. Na primeru Doba supernove lahko spoznate, da znanost v znanstveni fantastiki lahko predstavlja zoprno past.

Namen eseja seveda ni zniževati vrednosti drugače dobrega romana uveljavljene Liu Cixina, temveč pokazati, kako spolzek je teren znanosti v znanstveni fantastiki. Avtor, ki ni dovolj dobro proučil astrofizikalne danosti, se prehitro znajde na spolzkem terenu, kjer logiki grdo zdrsne.

Kakor hitro se začne opletati s konkretnimi številkami, jih je treba nujno preveriti z verodostojnimi viri, ki jih danes ne manjka. T. i. trda znanstvena fantastika (Hard SF) je nišna književnost ravno zaradi te svoje tesne navezanosti na znanstvena dejstva in sorazmerno malo številno bralstvo, ki se mu dogajajo natančne številke.

Ideja, da ionizirajoče sevanje povzroči takšno naravo okvar genoma, da preživijo le otroci pod 13 leti, je dober uvod v knjigo, ki je še kako aktualna. Recenzijo preberite v tej številki Supernove.

Malce za šalo

Doba supernove – zgodovinsko obdobje na planetu Zemlja, ki ga definira izhajanja revije Supernova.

* * * * *

Viri in literatura

Knjige:

- ☞ Tomaž Zwitter—Zvezde, osončja in njihovo opazovanje (Fakulteta za matematiko in fiziko (Ljubljana), 2025)
 - ☞ Posebej poglavja 2.7, 4, 6.4.1., 7, 8, 10, 10, 11.1, 11.2)
- ☞ Bojan Kambič—Ozvezdja (2007),
 - ☞ Posebej poglavja: Nebesna mehankarija, Ta čudovita, oddaljena sonca, Nezvezdniki
- ☞ France Avsec, Marijan Prosen—Astronomija (DMFA, 2006)
 - ☞ Posebej poglavja X. Sonce, XI. Zvezde, XII. Zvezdni sistemi in meglica in XIII. Nastanek in razvoj nebesnih teles

Spletni viri:

- ⇒ <https://sl.wikipedia.org/wiki/Supernova>
- ⇒ <https://en.wikipedia.org/wiki/Supernova>
- ⇒ https://sl.wikipedia.org/wiki/Eta_Gredlja
- ⇒ https://en.wikipedia.org/wiki/Eta_Carinae
- ⇒ https://en.wikipedia.org/wiki/Homunculus_Nebula
- ⇒ https://en.wikipedia.org/wiki/VY_Canis_Majoris
- ⇒ https://en.wikipedia.org/wiki/Hayashi_limit
- ⇒ https://en.wikipedia.org/wiki/Hertzsprung%E2%80%93Russell_diagram
- ⇒ <https://en.wikipedia.org/wiki/Hypernova>
- ⇒ https://en.wikipedia.org/wiki/Rotating_black_hole
- ⇒ https://en.wikipedia.org/wiki/SN_1987A
- ⇒ https://en.wikipedia.org/wiki/Neutrino_astronomy
- ⇒ https://en.wikipedia.org/wiki/Neutron_star
- ⇒ <https://en.wikipedia.org/wiki/Pulsar>
- ⇒ https://en.wikipedia.org/wiki/Gaia_catalogues

Prva beseda o proznem servisu

Literarna dela so različna. Nekatera so objavljiva brez zadržka.. Potem najdemo dela, ki so neobjavljiva. V njih ne moremo najti niti zrnca upanja za objavo.

Ogromno literarnih izdelkov pa imajo svoje dobre lastnosti, a jim objavljivost preprečijo različne vrste težav. Uporabil sem besedo, ki jo vsepovsod zamenjujejo z izzivom, a raje ostajam pri izvirnem pomenu - težavah.

V tej rubriki bova s sourednikom Dominikom na literarni secirni mizi brskala po črevesju predvsem proznih del in podajala ugotovitve in brezplačno delila napotke, kaj in kako postoriti za slast objave. Ne bova se ukvarjala s popolnimi literarnimi pomijami, temveč le z izdelki, ki obetajo, a je avtorjem za malo spodletelo. Ne misli-va imeti brezplačnega servisa za popolne začetniške izdelke. V jeziku kiparstva to pomeni, da ne bova dajala navodil za uporabo kiparskih orodij. Pisateljska orodja, ki avtorje pripeljejo do objavljivega literarnega dela so na voljo in v Sloveniji je kar nekaj delavnic, kjer se tega naučite pod vodstvom dobrih mentorjev (mentorice).

Skratka dovolj blebetanja in veselo na delo. Naj dodam, da ne bova izpostavljala avtorjev seciranih del, saj so v tej zgodbi nepomembni. Mogoče se bo kakšno tukaj raztelešeno delo našlo v reviji ali kje drugje, kar pomeni, da je avtorju uspelo pokrpati vsebinske, slogovne in druge luknje.

Tokrat je z vami Bojan Ekselenski ...

Čevlječek ali Vtisi iz poveljne Slovenije

Odlomki iz knjige Nikoli zaceljene rane: Potepanje po ruševinah nekdanje Jugoslavije (Wounds that Never Healed: Wandering Across the Ruins of Former Yugoslavia) Camerona Kolarja, American Traveller's Press, 2003. Prevod: Bojan Strel. Objavljamo z dovoljenjem avtorja in založnika.

Obiskovalci so Ljubljano krstili za »Sivo mesto«. To ime ima dvojen pomen: kot prvo gre za odraz značilne vzhodno-evropske mrakobnosti, ki tudi slovenski prestolnici, kljub geografski legi države v središču Evrope, ni tuja. Ime pa ima tudi bolj

dobeseden pomen: Ljubljana je namreč prekrita s počrnelimi betonskimi nebotičniki in pobledelim asfaltom. Arhitekturni slog, v duhu katerega so zgrajene nekatere starejše in najznamenitejše ter tudi številne na novo zgrajene stavbe, so poimenovali »brutalizem«. Kar primerno, če mene vprašate. Ljubljana je surovo, od srdite vojne ranjeno in obubožano mesto. Ljudje, ki jih srečate na ulici, so zadržani, njihovi pogledi pa otopeli od nenehnih skrbi. Ljubljana tako izpade kot izjemno žalostno mesto. Vesel sončen dan, na katerega sem jo obiskal, tega dejstva ni uspel prikriti. Če ste ob sprehodu skozi mesto pozorni, boste opazili številne udarne jame na cestah. Opazili boste ovenele lipe. Če boste zelo pozorni, boste v starejših stavbah opazili tudi številne strelske luknje, ki so slabih deset let po koncu vojne še vedno vidne.

[...]

Opažam, da se veliko potopisov iz držav na drugi strani železne zavese ubada z umetniško analizo tamkajšnjih mestnih grafitov. V svojih delih se nerad poslužujem klišejev, a tokrat se mi zdi, da si moram privoščiti majhen pisateljski prekršek. Izpostaviti moram namreč novodobno stensko poslikavo, ki je postala tako rekoč zaščitni znak Slovenije: prečrtano rdečo zvezdo. Ta upodobitev simbola nekdanje zvezne države je bila ena od prvih stvari, ki sem jih opazil ob prihodu v Slovenijo. Grafit in njegovo sporočilo v bistvu nista nič posebnega, tudi po uradnem koncu hladne vojne ima veliko ljudi še vedno negativen odnos do komunizma in socializma. To še posebej velja za nekdanje komunistične in socialistične države. Kar pa je zanimivo, je to, da tega grafita kljub vsesplošnemu sentimentu nisem zasledil nikjer drugje, ne v Skopju, ne v Severnem ali Južnem Sarajevu, niti v Zagrebu ali Kninu ne. Glede na to, da so vsa našeta mesta vojno odnesla bistveno slabše kot Ljubljana, bi pričakoval, da bi tam videl zvezdo v vsaki ulici. Našel pa sem jo le tu.

[...]

Ne smemo pozabiti, da je slovenska domovinska vojna terjala na tisoče žrtev, pri čemer manjše število v primerjavi z drugimi vojnami ne omili bolečine. Na to preprosto dejstvo me je spomnil »kamen spotike«. To je ime, ki so ga lokalni ciniki dali majhnemu spomeniku na tleh Kongresnega trga sredi Ljubljane, ki se sicer uradno imenuje »Dekliški čevlječek«. Čevlječek spremlja svojevrstna legenda. 30. junija 1991 je bila Ljubljana med vojno prvič bombardirana. Žrtev je bilo na tisti dan sicer malo, saj je večina Ljubljančanov bombardiranje preživel v zakloniščih. Ko se je napad končal, so prišli na površje in se začeli brezciljno sprehajati po mestu in dajati s solzami prežete intervjuje novinarjem, ki so prav tako dobili dostop do mesta. Eden od tujih obiskovalcev, francoski fotoreporter po imenu Roger Savatier, naj bi na

Kongresnem trgu, točno tam, kjer danes stoji mali spomenik, našel zapuščen rožnat otroški čevlji. Kako se je znašel tam in kaj se je zgodilo z njegovo lastnico niso nikoli ugotovili. Že takrat je bila med skeptiki pogosta teorija, da ga je Savatier namenoma postavil tja. V vsakem primeru je fotografija, ki jo je posnel, poslala jasno sporočilo domači in tuji javnosti, sam čevljiček pa je postal najbolj znan posnetek vojne za Slovenijo.

Ob spomenik, ki posnema ta legendarni čevljiček, se je spotaknil že mnogokateri nepazljivi obiskovalec. Žal moram mednje šteti tudi sebe. Ljubljana ima veliko spomenikov, ki obeležujejo domovinsko vojno – poleg »Sivega mesta« velja še za »Mesto spomenikov«. Med njimi so najpogostejši navadni kamniti stebri, ki so ob dnevih spomina obdani s svečami. Nekateri spomeniki so bolj kreativni, poleg čevljička je vredno omeniti oranžen tovornjak, ki v spomin na cestne barikade v prvih dneh vojne na Celovski cesti prevrača tank. A vedno si bom najbolj zapomnil ravno čevljiček.

A zakaj bi na javnem kraju postavili tako majhen in potencialno nevaren spomenik? Štefan, vojni veteran iz Krškega, mi je dal kratek, a poveden odgovor: *»Da se spotakneš obenj. Bi ga drugače kdo sploh opazil?«*

[...]

»Žrtev vojne ni bila Jugoslavija. Mi smo bili.«

[...]

Večina se nas spomni zločinov, ki so jih zagrešili slovenski vojaki, med njimi tiste v Holmcu in Rožni dolini. Verjetno vas je ob branju zamikalo, da bi zrelativizirali kompleks žrtve nekaterih Slovencev in Slovenk, čigar besede so objavljene v pričujočem poglavju. Včasih se še jaz zalotim, da se me polasča takšna oblika razmišljanja. Takrat se spomnim nešteti zločinov v Sloveniji in drugih nekdanjih republikah, ki jih Jugoslovanska skupnost Srbije in Črne Gore ne priznava in ki jih Washington in Bruselj v imenu dobrih mednarodnih odnosov le mlačno obsojata. Spomnim se obrazov ljudi te nekoč najbogatije države v federaciji, ki jih danes razjeda izguba. Spomnim se nedolžnih civilnih žrtev. Spomnim se deklince, ki je morda nekoč tekla čez Kongresni trg. Spomnim se čevljička, ki ga je pustila za sabo.

Popravljalnica

Ideja je zanimiva – alternativna zgodovina, konkretno gre za alternativno zgodovino vojne za Slovenijo. V pričujoči časovni niti jo je Slovenija precej močnejše skupila kot v resničnem svetu.

A element fantastičnega, ki je nujna komponenta fantazijske proze, je nejasen in se izgubi. Zaradi načina pripovedovanja je bralcu nemogoče razbrati sporočilo pripovedi, saj pravzaprav gre le za fragmentirano opisovanje. Največja hiba pisanja je nizanje dolgih odstavkov, ločenih z [...], da je vse skupaj še bolj raztrgano. Tisti čelvec je neizkoriščen in slabo tempiran.

Pričujoči zapis je lahko sinopsis obetajoče pripovedi. Upam, da se nas bo avtor usmilil in nam jo dostavil. V Supernovi omogočamo luksuzne razmere za razvoj pripovedi, saj smo zgornjo mejo postavili na 7500 besed (45.000 znakov s presledki). Seveda avtorju priporočamo, naj bo tudi pazljiv s tem, kaj imenuje za vojni zločin. Takšne sodbe so lahko nevarne. Ni vsak srditi boj že vojni zločin.

* * * * *

FANTASTIČNI INTERVJU

FANTASTIČNI INTERVJU OD DALEČ

Dominik Lenarčič

Intervju z Ann VanderMeer

Foto: osebni arhiv

V tukajšnji številki imamo zelo posebno gostjo – pogovarjal sem se z Ann VanderMeer, ameriško knjižno in revijalno urednico ter založnico na področju t. i. »čudne fikcije« (angl. 'weird fiction') in nedavno gostjo Eurocona na Ålandu – tam sva se tudi spoznala. Ann je žena priznane pisca Jeffa VanderMeera, a naj to ne bo edino, kar veste o njej. Dela, ki jih je pomagala objaviti, so med drugim prejela nagrado British Fantasy in mednarodno nagrado Rhysling. Z možem živita v Tallahasseeju v Floridi skupaj z dvema mačkama. Enemu od njiju je ime Neo.

Prvo vprašanje: kaj ste si mislili o Euroconu?

Odlično sem se imela! Želim si, da bi imela več časa za spoznavanje novih ljudi, a nasploh je bilo zelo zabavno. Bila sem ena od žirantov za maškarado, čudovito je bilo videti toliko kreativnosti. Všeč mi je biti okoli ljudi, ki radi berejo in govorijo o knjigah.

Kaj je na »čudni fikciji«, da je tako privlačna (tako za bralko kot tudi za urednico)?

Zame je to iskanje odgovorov na neznano. Čudna fikcija ne govori le o temi, prestrašenju. Govori o odkrivanju skrivnosti vesolja in tudi če nikoli ne dobimo zadovoljivih odgovorov, je lahko sama avantura poživljajoča in vznemirljiva.

Kot urednica različnih antologij in (spletnih) revij ste nedvomno brali zgodbe

mnogih avtorjev s celega sveta. Kot Evropejca me zanima: se neameriški avtorja na kakršenkoli način razlikujejo od ameriških? Ali se ubadajo z različnimi temami, imajo različne pristope do tem?

Taka vprašanja sem že dobila in nisem prepričana, da obstaja dober odgovor nanje. Pri ameriških piscih včasih zaznam nadutost, kot da lahko uspejo pri čemerkoli. Občutek zmožnosti in upanja. Mislim, da je za državo, ki ni zares imela vojne na svojih tleh, malo drugače. V tem smislu so lahko evropski pisci temačnejši in verjetno k delu pristopijo z bolj globalnim pogledom. Za VSO tako fikcijo je prostor. Vključiti moramo čim več glasov, sicer stagniramo.

V Sloveniji se ZF/F (večinoma fantazijske) književnosti drži stigma – kljub nekaterim vidnim sodobnim naslovov, namenjenih splošni ali celo izključno odrasli publiki, se tako književnost pogosto vidi kot nekaj za otroke ali mlade odrasle (delno je to zaradi tega, ker smo dolgo časa imeli slovenske prevode le za J. K. Rowling, C. S. Lewisa in Tolkiena). Ali se vam zdi, da se kakšna podobna stigma drži ZF/F književnosti v ZDA?

V preteklosti se je fantastične književnosti držala stigma, a ta se počasi razkraja. Zdaj vse več univerz poučuje spekulativno fikcijo. Pravzaprav je mnogo univerz za svoje predmete uporabilo naše antologije (npr. *The Weird*, *The Big Book of Science Fiction* in *The Big Book of Modern Fantasy*). Šla sem na več teh predmetov, da sem predavala in odgovarjala na vprašanja. Mogoče je še vedno stigma, a žanrska književnost se prodaja bolje kot literarna fikcija. To je to, kar si ljudje želijo brati in delo, ki ga opravljam, spodbuja diskusijo in briše mejo med tem, kar se smatra kot »književnost« in kaj kot »žanr«. To boste našli pri večini mojih projektov: mešanico piscev iz vseh področij. Zato boste v kazalu ene mojih antologij našli Vladimirja Nabokova zraven Raya Bradburyja ali Jamaica Kincaida zraven Stephena Kinga.

Naprej na knjige in serije: ste zadnje čase prebrali/pogledali kaj dobrega?

Pravkar sem si pogledala dve neverjetni seriji. *The Residence*, z Uzo Adubo. Jaz bi jo gledala v čemerkoli. In ta serija je bila tako dobra. Pogledala sem si tudi *Murderbot*, posneto po knjigah Marthe Wells. Še ena serija, ki sem jo oboževala. Obe sta imeli odbit smisel za humor in vendar hkrati takšno zamišljenost in globino. To je težko doseči, a jim je uspelo.

In glede knjig: kje naj začnem? Prav zdaj berem nekaj čudovitih knjig. *Other Worlds* – zbirko kratkih zgodb Andrea Alexisa. Vsaka zgodba v tej zbirko je pravi dragulj. Berem tudi *The Extinction of Irena Rey* Jennifer Croft. Ta roman govori o skupini prevajalcev iz različnih držav (in jezikov), ki se zberejo, da bi delali na najnovejšem romanu svojega najljubšega pisca (ki nepojasnjeno izgine). Kako bi se lahko uprla knjigi o prevajalcih! Prevedena dela so moja strast.

Obenem ponovno berem Ozma of Oz – eno od knjig v seriji Oz L. Franka Baum. Pišem uvod novi, čudovito oblikovani posebni izdaji te knjige, zelo sem navdušena nad tem. Ko sem bila otrok, so bile knjige Oz moja vstopna točka v fantazijo in spekulativno fikcijo, tako da si lahko predstavljate, kako vesela sem, da delam na tem.

In za konec: je na poti kakšen zanimiv nov projekt?

Ja, nekaj stvari. Nedavno sem veliko sama pisala – vse stvarno literaturo. Pravkar sem oddala mojo najbolj ambiciozno stvar do zdaj. Držim pesti, da bo mojim urednikom všeč. Tudi druge stvari pišem. Poleg tega z Dominikom Boyerjem delam na novi antologiji izvirne fikcije. Več o njej ne bi rada povedala, saj jo še vedno načrtujeva. Bom pa rekla to, da že imam fantastičen seznam piscev, ki so pripravljeni sodelovati. Vključeval bo tudi prevedena dela!

Gospa VanderMeer, iskrena vam hvala za intervju.

Utrinek z Eurocona 2025 (Foto: Dominik Lenarčič)

FANTASTIČNI INTERVJU OD BLIZU

Foto: Miha Kacafura

Dominik Lenarčič

Intervju z Domnom Kodričem

Na NMN-ju 2025 sem skupaj z ostalimi obiskovalci spoznal novodobnega Vikinga po imenu Domen. Njegova karizma na odru in stremenje k avtentičnemu prikazu vikinškega življenja v okviru društva, katerega član je, sta me prepričala, da moram z njim opraviti intervju. Tukaj je najin pogovor.

Najprej me zanima, a te kličem kar Domen ali imaš morda kakšno posebno ime, ki so ti ga podelili bogovi?

Da ti bogovi podelijo ime, jih moraš najprej srečati, kar pa je čast, ki si jo zasluži jo zgolj zelo redki smrtniki. Mene taka čast še ni doletela, tako da sem še vedno samo Domen.

Dobro, razumem.

Torej, Domen, prvo vprašanje: Od kod tvoja strast do Vikingov? Kdaj si se začel zanimati zanje?

Moje zanimanje za zgodovino je bilo vedno veliko, strast do Vikingov pa se je znotraj tega razvila postopoma. V srednji šoli me je najbolj fasciniral Aleksander Veliki, ob začetku študija zgodovine sem bil usmerjen proti Rimskemu imperiju, proti koncu študija pa so v ospredje prišli Vikingi. Na to je malo vplivala takratna družba, malo pa serija Vikingi.

Vendar strasti do Vikingov pri meni ni dokončno utrdila zgodovina, temveč glasba. Specifično pesem *Helvegen* norveške skupine Wardruna. Pesem je imela name takšen vpliv, da sem jo prevedel in s kolegi posnel slovensko priredbo, ki jo lahko najdete na YouTubu pod naslovom *Pot v Hel*.

Si član društva, ki se imenuje Maistri Marpurgi. Nam lahko poveš malo več o tem društvu - kako ste začeli, kdo so člani, s čim se ukvarjate?

Maistri Marpurgi so edino vikinško društvo v Sloveniji. Gre za uprizarjanje zgodnjega srednjega veka, torej imamo izdelan relativno avtentičen vikinški tabor, oblačila, orožje, igre, ... Ta tabor potem postavimo na srednjeveških festivalih in skušamo za nekaj dni živeti, kot so živeli pred 1200 leti. Poleg kuhanja na ognju in izdelovanja rokodelskih izdelkov se na večjih festivalih v tujini udeležujemo tudi bitk z na stotinami bojnikov ter veslamo natančno repliko vikinške ladje.

Vse skupaj se je začelo pred skoraj desetimi leti, sprva kot bolj splošno srednjeveško društvo. Vendar je društev, kjer bi bili vsi vitezi in princeske, v Sloveniji polno, zato smo se odločili usmeriti v še nepokrito a sila zanimivo tematiko: Vikinge. Sedež društva je v Mariboru, člani pa prihajajo iz vseh delov Slovenije.

Nedolgo nazaj si izdal roman z naslovom Južni Viking. Nam ga lahko na kratko predstaviš za naše bralstvo?

Južni Viking je moj prvenec. Gre za zgodovinsko-fantazijski roman, kjer se znajdemo na krovu slavnega vikinškega poglavarja Bjorna Železnobokega sredi njegove odprave v Sredozemsko morje. Gre za resnično zgodbo, ki se je odvijala v letih 859-861. Ladjevju sledimo v kraje, ki so jih resnično obiskali, ko pa zmanjka zgodovinskih virov, pa fantazija zapolni vrzeli. Spopadamo se s človeškimi in nadnaravnimi nasprotniki, saj dlje kot beremo, bolj fantazijska postaja zgodba. Kako daleč so Vikingi prišli, pa izveste v knjigi.

Opisi krajev, ljudi in običajev ne temeljijo samo na preučevanju zgodovinskih knjig, ampak na osebnih izkušnjah, ki sem jih doživel v letih z Maistri Marpurgi. Prvi bralci pravijo, da se zato počutijo, kot bi bili med branjem zraven na eni od dolgih ladij.

Je Južni Viking samostojno delo ali morda lahko pričakujemo tudi kakšna nadaljevanja?

Južni Viking je lepo zaokrožena celota, ki jo lahko beremo kot samostojno knjigo. Vendar je vseeno zastavljena tako, da lahko neposredno od zaključka knjige začnem vsaj dve novi zgodbi. Tako da ja, načrtujem še vsaj eno knjigo.

Eno splošno vprašanje: si v zadnjem času prebral kaj znanstvene fantastike in/ali fantazije? Lahko našteješ par avtorjev/naslovov (domaćih in/ali tujih)?

Zadnjih nekaj let berem skoraj izključno fantazijske knjige v slovenščini, ker menim, da je za pisanje v slovenščini to veliko bolj koristno kot branje v angleščini. Pravkar sem prebral *Meči in krogle* slovenske pisateljice Sare Klopčič. Pred tem *Ahlovo pesem* Madeline Miller, pa *Strašilko* slovenke Davorke Štefanec ter *Ime vetra* in *Modrijanov strah* Patricka Rothfussa. Trenutno sem zelo navdušen, da je končno prišla na vrsto Julija Lukovnjak in tretji del njene serije o *Edgarju Kaosu*. Aja, pa med odmori za malico se v pisarni počasi prebijam skozi *Spopad Kraljev* G. R. R. Martina.

Vse to imam seveda doma v svoji zbirki, ki jo že leta širim po načelu, da če imaš denar za knjigo slavnega tujega avtorja, ga imaš tudi za slovenske pisatelje.

Domen Kodrič, hvala za pogovor.

Foto: Miha Kacafura)

Foto: Ana Šela

Foto: Dominik Lenarčič

PROZA

Aljoša Toplak

Vesolje okroglih kvadratov

Ko je Vladimir Rebolov otroka vlekkel za zapestje, so ostali povešali glave. Bolj kot sta se bližala luknji na koncu hodnika, bolj je otrok begal sem ter tja in pri odsotnih obrazih s pogledom iskal pomoči. Nato je zajokal, zaradi česar se je Vladimir ustavil in ga počil.

Otrok se je zgrudil na tla. Pobral se je in skušal zbežati – zadržale so ga roke prisotnih. Ko ga je oče ponovno prijel za zapestje, se je otrok nehal upirati.

V luknji je bilo vse lažje za razpoznati obliko stola, obrnjenega proti stropu. Ko je otrok zagledal pasove, ki so viseli z njega, je ustavil korak. Vladimir ga je cuknil za zapestje.

Pri luknji se je Vladimir sklonil in otroka dvignil k sebi. »Kar noter?« je vprašal nekoga izmed prisotnih. Skozi luknjo je otroka posedel na stol. Potegnil je prvi pas, ga trdno zategnil, da je otroku pošla sapa, nato še drugega. »Lahko dihaš?« je vprašal.

Otrok je boječe odkimal.

»Lažeš,« je rekel Vladimir. Pokazal je na strop. »Kaj storiš, če začne utripati ta lučka?«

Otrok je pokazal na enega izmed gumbob ob stolu.

»Kaj pa, če ta?«

Otrok je odkimal.

»Tako je, ničesar ne storiš.« Vladimir se je namrgodil. »Kaj pa tale?« Spet je pokazal na strop.

Ko je otrok pokazal na gumb ob stolu, ga je Vladimir počil po dlani. »Narobe!«

Otrok se je divje ozrl po sobi. Hitro je pokazal na ročico ob stolu.

»Glej, da si že zapomniš.« Vladimir se je ozrl po hodniku. »Čelada?« je vprašal prisotne. »Dobro. Ja, seveda bo,« je nekomu odgovarjal. Spet se je obrnil k luknji. »Bodi pri miru. Daj, ne opletaj.«

Čez otrokove oči se je spustila črnina. Čakal je, da oče čelado pritrdi na obleko. Nato mu je dvignil vizir, da je pred seboj spet zagledal zguban obraz.

»Zdaj bom zaprl vrata.« Vladimir se je namrgodil. »Me slišiš? Štej do sto. Saj znaš?«

Otrok ga je otplo gledal.

»Štej do deset in potem ponovi, prav?« Z glasnim pokom je zaprl luknjo, da je ostal zgolj še mrak. Železna vrata so zaškrtala.

Otroku je nekaj časa zvonilo v ušesih. V tišini je poslušal svoje dihanje. V temi so se nežno svetlikali gumbi. Ročica ob stolu je utripala modrikasto in vsake toliko je zavibrirala. Nato se je nekoliko zatresel stol. In nato še ves prostor.

Otrok je zaprl oči in globoko vdihnil. In izdihnil. Dihal je vse bolj globoko. Lučke so ena za drugo začele utripati in spuščati čudne zvoke, medtem ko se je prostor vse bolj občutno tresel. Zašumel je zvočnik.

»... šiš? Me ... šiš? Pri ... na gumb. Konec,« je govoril nek glas.

Otrok je pritisnil na gumb ob stolu.

»Sprejeto. Potekajo priprave, konec.«

Zdaj se je prostor divje zatresel in izpustil krik zverine. Nekje je glasno zavijalo jeklo in sprožilo se je visoko-frekvenčno piskanje alarma. Otroku je pošla sapa.

Nato se je vse umirilo.

Zaslišal je zven vijaka, ki se je odbil od tal. Ves bled je pogledal za stol, vsaj kolikor so mu to dopuščali pasovi in obleka.

»Motor-jedro v pripravi. Gorivo, štiri minute. Konec.«

Zapiskalo je več lučk hkrati. Otrok je potipal za stolom, a ni dosegel tal. Pritisnil je na gumb ob stolu.

»Centrala,« je šumel zvočnik. »Vse je v najlepšem redu. Konec.«

Spet je pritisnil na gumb.

»Centrala. Potrjujemo, da je vse v najlepšem redu. Konec.«

»Poslušaj jih,« je zašumel Vladimirjev glas. »Vse je v redu. Konec.«

Prostor se je spet zatresel, jeklo je zavijalo in pokljalo, piskale so lučke, otroka je streslo do kosti ... Nato tišina.

»Motor-jedro v pripravi. Gorivo, tri minute. Konec.«

Otrok je spet pritisnil na gumb.

»Centrala,« je rekel Vladimir. »Samo strah ga je. Vse je v najlepšem redu. Konec.«

»Centrala. Potrjeno, konec,« je odgovoril drug glas.

»Vklop stranskega motorja, konec,« je dodal tretji.

Otrok se je trdno prijel za sedež, da so mu spokali členki, in zadrževal solze. Globoko je dihal. In počasi. Posegel je za stol in se skušal dotakniti tal.

Prostor se je zatresel, da se je otrok spet prijel za sedež. Srce mu je divje razbijalo, zvonilo mu je v glavi. Stisnil je zobe, ki so mu pod tresljaji začeli šklepetati. Postajalo je vse bolj glasno, lučke so piskale, jeklo je zavijalo, stene so pokljale ... Nato tišina.

Ena izmed lučk je kratko zapiskala.

»Stranski motor v pripravi, konec.«

»Gorivo, dve minuti. Konec.«

Na vso moč je iztegnil roko, razprl prste, grabil v prazno, se obračal na stolu – a ni dosegel tal. Pogledal je pasova, ki sta ga pripenjala na stol.

»Motor-jedro pripravljen, konec.«

Potegnil je za železno zaponko, ki je držala pas. Ni se zganila.

»T-I, lahko zapustite stolp. Konec.«

Udaril je po zaponki. Brez učinka.

»Stranski motor, težave pri vklopu, konec.«

»Centrala, javite status. Motor-jedro? Konec.«

Z vso silo je spet udaril, da se je pas odpel. Sunkovito se je obrnil na stolu in pretipal tla.

»Motor-jedro pripravljen, konec.«

»Gorivo, ena minuta. Konec.«

Med prsti rokavice je začutil kovinski delec. Padli vijak je dvignil k čeladi. V poltemi se je svetlikal.

»Odštevanje čez dve minuti, konec.«

»T-I, stolp je evakuiran. Konec.«

Ozrl se je po stropu in z vijakom tipal za luknjami v njem. Otrok je na čelu začutil potne kapljice.

»Vkllop stranskega motorja. Konec.«

Divje ga je vtikal v špranje. Ni obtičal.

Prostor se je nenadoma zatresel, da je otroka vrglo s stola. Oprijel se je pasov, vijak mu je zletel iz rok, medtem ko ga je premetavalo sem ter tja. Zabil se je v steno, nato s čelado v lučko, ki se je razbila. Objel je stol in s šklepetajočimi zobmi čakal, da bo spet zavladala ...

Tišina.

Nekaj lučk je zapiskalo.

»Motorji pripravljeni, konec.«

»Gorivo pripravljeno. Vzlet čez dve minuti. Konec.«

Spet je potipal za stolom, z rokavico je panično brisal tla, a kovinskega delca več ni našel. Pritisnil je na gumb. Nato še enkrat.

»Centrala, vse je v najlepšem redu. Nikogar ni tam, stolp je evakuiran. Pripravi se na vzlet. Konec.«

Spet je pritisnil na gumb. Ko ni dobil odgovora, je ponovil. In še enkrat. Še enkrat. Tolkel je po njem.

»Odštevanje čez eno minuto. Konec.«

Otrok se je ugriznil v ustnico ter se spustil na tla. Na kolenih jih je pregledoval, skrbno jih je brisal z rokavicami. Vijaka ni zatipal.

Nekaj lučk je spet zapiskalo.

»Pripravite se na odštevanje. Konec.«

»Pogon stranskega motorja, konec.«

Otrok je na ves glas zajokal. Udaril je po podu in se zvlekel na stol. Histerično se je tresel.

»Sprejeto. Vzlet čez eno minuto. Konec.«

Ko se je usedel, ga je nekaj zbadlo.

»Pogon glavnega motorja, konec.«

Pod zadnjico je zatipal vijak. Otrok se je divje ozrl po stropu. Ko je pretipaval špranje, se je prostor spet zatresel, da se je moral prijeti za stol. Jeklo je zavijalo. Hrup je bil boleč za ušesa, prostor se je divje tresel, gumbi so mu bežali pred očmi, postajali so svetlobne packe, ki jih ni mogel razločiti.

Nato je zagledal majhno luknjico pod gumbom za izstrelitev. Vijak je vtaknil vanjo in ga zasukal. Obtičal je.

»Trideset sekund.«

»Sin, me slišiš?« je vprašal Vladimir.

Otrok si je čez prsi poveznil pas. V divjemu tresljaju si ga ni mogel zapeti.

»Sin. Nekaj časa nas ne boš slišal, prav?«

Vijak je spet padel na tla. In še en. Ob trku s tlemi sta zazvenela.

Otrok je zastokal. Odvrge je pas in se prijel za sedež.

»Ne bo bolelo. Treslo se bo in težko boš dihal, ampak ne bo bolelo. Stisnil boš zobe, saj si moški! Prav?«

»Začenjam odštevanje.«

»Misli na razgled, tam zgoraj. Zelo lepo je, boš videl.«

Otrok je z vso silo udaril po gumbu za komunikacijo. Nato se je dvignil na sedežu in brcnil v zvočnik.

»Deset, devet, osem, ...«

»Pozdravili te bomo, sin.«

Spet je brcnil in tokrat je zvočnik vrglo po tleh.

Privil se je nazaj k sedežu. Prsti so ga boleli od sile.

Vse se je treslo. Otrok je skoraj oglušel od hrupa.

Nato ga je potisnilo v sedež in nekaj časa ni dihal. V glavi je čutil pritisk in na obrazu mravljince. Nato je zavil z očmi in se ni več na nič odzval.

* * * * *

Ana Vidmar

Nekaj o njej

Ana Vidmar je slikarka, grafična oblikovalka, pianistka v penziji in pisateljica. Kadar piše, se sprehaja po vzporednih svetovih, potuje v času in si izmišljuje nevsakdanje odgovore na vsakdanja vprašanja. Navdih najde na najbolj nepričakovanih mestih: v grafitih, glasbi, v polsnu slišanih in zato do nerazpoznavnosti popačenih radijskih poročilih. Obožuje magični realizem, jagode, melanholične skladbe, črno-belo fotografijo, volj papirja in škržate.

Odraščala je s klasiki, srhljivkami, zgodovinskimi romani in kriminalkami, pa tudi s televizijskimi serijami, kot so Cona somraka, Nenavadne zgodbe in Alfred Hitchcock predstavlja.

Njeni literarni heroji so Jorge Luis Borges, Haruki Murakami, China Miéville, Emily St. John Mandel in Mirt Komel. Odkar je prebrala Borgesovo zgodbo *Alef*, se sprašuje, kaj se dogaja v tisti mali točki, v kateri so združeni vsi trenutki v času, kako bi se dalo vstopiti vanjo in preiti v poljuben čas.

Literarno pero je v brusila na delavnicah kreativnega pisanja pri Roku Sandi. Njene zgodbe so objavljene v literarni reviji Spirala, reviji Nebulae, na spletni strani (jez)deci vsebine. V letu 2025 je bila njena zgodba z naslovom *Neživa narava* nominirana za najboljšo kratko zgodbo revije Sodobnost. Že nekaj let se udeležuje literarnega izziva Na meji nevidnega, leta 2020 pa je z zgodbo *Razpoka v pogledu* dosegla drugo mesto.

V zadnjem času piše roman, v katerem združuje zgodovino, ljubezensko zgodbo in kakopak potovanje v času.

* * *

Kraja kot vsaka druga

Tu in tam se mi je zgodilo, da sem kaj ukradla. Ne zato, ker si stvari ne bi mogla kupiti. O razlogih nisem marala razmišljati, kot da bi z njihovo pojasnitvijo izginilo tudi razburjenje, ki ga je taka mala kraja vsakokrat prinesla. Ponavadi sem kradla ob zaključku stresnega obdobja. Takrat bi se drugi ljudje zatekli k športu, zabavi ali pogovoru s psihiatrom, jaz pa sem ukradla kakšno malenkost: šminko ali čokolado.

Ali knjigo.

Tistega dne sem se med odmorom za malico odpravila v bližnjo knjigarno. Najstarejša v mestu je bila še vedno v istih prostorih kot takrat, ko so jo pred skoraj tristoletimi leti ustanovili. Knjigo sem takoj opazila. S turkizno modrimi platnicami je sijala z mize, kjer so bile naložene nove izdaje s področja zgodovine in antropologije. Njen naslov je bil podobno privlačen kot barva platnic: Fluidnost prihodnosti.

Obrnila sem jo, platnice in zlato izbočen naslov so se zasvetili v svetlobi stropne svetilke. Zdela se mi je posebna, podobna stekleni bunki na novoletni jelki, ki je imela v notranjosti še eno bunko, ki se je videla skozi prosojno steklo, in v njej še eno. Bog ve, koliko jih je bilo in kaj vse so nosile v sebi. Dvignila sem glavo in se razgledala po knjigarni. Nikogar nisem videla. Prodajalec je, kot vedno, bral v sobici za blagajno. Knjigo sem še enkrat obrnila, potem sem odprla torbo, ki sem jo nosila na rami, in jo spustila vanjo.

Dvignila sem glavo. Med policami sem zagledala visokega moškega, ki je gledal naravnost vame. Nisem slišala, kdaj je prišel.

Od nekod se mi je zdel znan, pa se nisem mogla spomniti, od kod. Nosil je temno modro obleko, ki se mu je prilegala do popolnosti. Ni motilo, da na glavi ni imel niti enega lasu, nekako mu je obraz prišel bolj do izraza. Izza očal z ozkimi kovinskimi okvirji so me opazovale inteligentne modro zelene oči.

Stopil je k meni, star parket je zaškripal pod njegovimi koraki.

Kako to, da ga prej nisem slišala?

Ustavil se je ob mizi, nekaj korakov od mene. Ničesar ni rekel. Z rahlo iztegnjeno roko je najprej pokazal mojo torbo, potem pa pomignil s kazalcem. Vzdihnila sem, segla vanjo in mu brez oklevanja predala plen. Za trenutek je oči spustil k platnicam in ob pogledu na naslov privzdignil obrvi. Knjigo je odložil nazaj na mizo, od koder sem jo vzela, potem pa je pogledal nazaj k meni.

»Kaj je bilo to?« je vprašal. Njegov glas je zvenel tišje, kot sem pričakovala. Bil je bariton, ki bi bil lahko v katerih drugih okoliščinah žametno prijeten. Za trenutek je pomolčal. »Reciva, da ne pokličem policije. Čeprav, zaradi ene knjige, ki stane petnajst evrov, nihče v resnici ne kliče policije. Reciva, da nikomur ne povem. Mh?«

Molčala sem.

»Zato, da tega ne naredim, boš ti morala nekaj narediti zame. Prav?« Pripri je oči.
»Tvojo neodzivnost bom razumel kot privolitev.«

Nekaj minut kasneje sva hodila po hodniku v zgornjem nadstropju. Pod najinimi koraki je pridušeno škripal star, v ribjo kost položen parket, ki je bil na sredini prekrit z zbledelim rdečim tekačem. Hodil je pred menoj, pogled sem upirala v njegov hrbet. Ni mi prišlo na misel, da bi ušla ali se obrnila. Nekaj je bilo v tistem 'boš ti morala nekaj narediti zame', kar me je privlačilo.

Na koncu hodnika je obstal pred velikimi dvokrilnimi vrati. Na videz z lahkoto jih je odsunil, stopil vstran in me spustil naprej. Ujel je moj pogled. Njegov obraz je bil brezizrazen. Vstopila sem v pisarno z velikimi okni, pred katerimi je stala pisalna miza iz nekega dragocenega lesa.

Za menoj je zaprl vrata, stopil mimo mene in sedel za mizo. Odpel si je gumb ob vratu in zrahljal kravato, kot nekdo, ki je ne bi bil vaju nositi. Pogledal me je. Tokrat drugače. Njegov pogled ni bil več podoben pogledu mačke, ki razmišlja, kaj vse bo naredila z mišjo. Poznalo se je, da je bil na svojem terenu, ne več v knjigarni, kamor lahko kadar koli kdo vstopi.

»Rad bi, da ukradeš knjigo zame,« je rekel brez uvoda. Zaradi izbire besed je prošnja zvenela skoraj intimno. 'Rad bi' in 'zame'. »Črnovrški rokopis,« je dodal.

Vdihnila sem. Zmrazilo me je. »Ampak ... Črnovrški rokopis je v depoju Narodnega muzeja.« Delala sem v Narodnem muzeju, poznala sem varovanje in vedela sem, da se iz depoja pod nobenim pogojem ne da ničesar odnesti. Komaj sem se premagala, da nisem prepotenih dlani potisnila v žepe kavbojk. Prestopila sem se.

»Ne bi raje sedla?« je vprašal in z roko nakazal fotelj iz temno rdečega žameta, ki je stal ob mizi.

Sedla sem na rob fotelja.

»Ne pričakujem, da jo boš ukradla iz depoja. Vem, da se to ne da,« je rekel. Nekaj časa je molčal. Skozi zaprto okno se je slišal pridušen zvok prometa na glavni ulici. »Prinesi mi jo iz časa, v katerem je nastala.«

»Kaj?« Zaščemelo me je v konicah prstov, kot vsakokrat, tik preden sem kaj ukradla. Stisnila sem pesti.

»Misliš, da ne vem?« je nadaljeval počasi.

Ni ga imelo smisla spraševati, kaj je mislil. Ni bila težava oditi v preteklost. Niti kaj predstaviti ali obrniti tok zgodovine. Težava bi nastala potem, ko rokopisa ne bi bilo v depoju, nihče ne bi vedel zanj in ne bi bil predmet moje doktorske disertacije.

»In kaj, če nočem?« sem vprašala.

»Potem bodo vsi izvedeli za tvoje male eskapade s časom, ki si jih tako zelo želiš prikriti. In vse, kar tam počneš, da bi ti bilo delo tukaj lažje. V resnici potvarjaš zgodovino. Predstavljaš si raziskovalko, ki bi morala delati s podatki, ki jih ima na voljo tukaj in zdaj, pa z njimi ne more potrditi teorije, zato odpotuje v preteklost, kar naj se

ne bi dalo, in tam pride do informacij, zaradi katerih njena teorija nenadoma vzdrži. Mimogrede še malo spremeni okoliščine, da se delčki sestavljanke prerazporedijo v novo sliko, ki ji tudi v sedanjosti da dovolj podatkov, s katerimi lahko podpre teorijo. Saj ne, da bi bilo to smrtni greh, osebno se mi ne zdi nič posebnega, ampak ... Ljudje so tako brez domišljije. Če jim poveš kaj takega, se jim zdi, kot da bo zaradi tega vsak trenutek konec sveta.«

Z njegovega obraza sem s pogledom zdrsnila preko zrahljanega vozla kravate k njegovim rokam, ki so počivale na mizi. Z ničemer ni izdajal, da ne bi bil gospodar situacije.

Nadaljeval je: »Z drugimi besedami: to, kar pišeš o Črnovrškem rokopisu, je na meji herezije. To bi utegnil biti tvoj znanstveni preboj. O tem s kako pravičnimi sredstvi bi prišla do njega, raje ne bi. Saj pravim, zame to ni smrtni greh, človek se pač znajde, kot se more. Drugi ne bi bili tako milostni.«

Do takrat je sedel nagnjen naprej, naslonjen na mizo, potem pa se je počasi naslonil nazaj. Videti je bil bolj sproščen. Nepremično me je gledal. »Oba veva, da boš šla po rokopis, ne?«

Ničesar ne veva. Nisem vedela, ali naj bom užaljena ali ne.

»Kako veš, da to lahko naredim?«

»Videl sem te,« je rekel mehkeje.

Ob teh besedah sem se končno spomnila, od kod se mi je zdel znan. Tu in tam sem ga videvala v preteklosti. Vsakokrat v drugem času. Ni se mi zdelo nič posebne- ga, še en popotnik kot jaz in nekaj drugih, ki smo se tam srečevali.

»Zakaj ne greš sam?« sem vprašala.

»Zato, ker me poznajo,« je rekel počasi.

»Mene pa ne?« Privzdignila sem obrvi.

»Ne,« je odgovoril. Za trenutek je pogledal nekam za mojo levo ramo. Imelo me je, da bi se obrnila, pa se nisem. »Tebe ne poznajo. Ne glede na to, da najbrž misliš, da si vpadljiva, te nihče v resnici ne opazi.«

Prav je imel. Ljudje me resnično niso opazili, kar je dokazovalo malo morje ukradenih malenkosti.

Vzdihnila sem. »Prav,« sem rekla in skomignila z rameni.

Pokimal je. Njegov obraz je bil brezizrazen. Nobenega izraza zmagooslavja ali česa podobnega nisem zaznala. Nekoliko se je odmaknil od mize in odprl predal, iz katerega je vzel majhno okrašeno škatlo. Dvignil je pokrov, tako da nisem videla, kaj je bilo v njej. Nekaj časa je gledal vanjo, potem pa je iz nje vzel majhen predmet.

»Na,« je rekel.

Iztegnila sem roko. Na dlan mi je položil starinski prstan.

»Dvanajsto stoletje. V istem času je nastal Črnovrški rokopis.«

Nekaj časa sem ga opazovala in ga obračala med prsti, potem pa sem ga nataknila na prstanec desnice. Tako kot večina drugih ljudi je mislil, da moraš za potovanje v preteklost s seboj imeti nekaj, kar te veže na čas, v katerega greš.

»Razen, če ga ne potrebuješ.« Stavek je izrekel počasneje in s sledjo izzivanja v glasu. Naslonil se je v stolu in za trenutek se je v njegove oči vrnil pogled mačke na miš, ki je takoj izginil.

Nisem ga potrebovala, le da mu tega nisem hotela pojasnjevati. Morda kdaj drugič.

Bo kdaj drugič? Zakaj pa ne. V resnici me je zanimalo. Že odkar je omenil, kam naj bi šla.

Nisem se več počutila kot miš. Presedla sem se, namesto na robu fotelja, sem sedaj sedela med blazinami, naslonjena na mehko naslonjalo. Prekrižala sem kolena. Ne, da bi se zmenila zanj, sem pogled spustila k prstanu. Premaknila sem roko, morda kamen se je zableščal.

»Zakaj pa ga pravzaprav rabiš?« sem vprašala. Še vedno sem si ogledovala prstan. »Rokopis,« sem dodala.

Vzdihnil je. Mislila sem že, da mi ne bo povedal, ko je začel: »V prostem času sestavljam sestavljanke.« Sprva sploh ni zvenelo kot odgovor na moje vprašanje.

»Kot tiste s pet tisoč kosi?« sem vprašala in dvignila pogled k njemu.

»Niti ne. Moja ima neskončno mnogo kosov.« Za trenutek je pomolčal. Tišino je zrahljal zvok prometa z glavne ulice. Nekdo je potrotil. Večkrat, nervozno. »Sestavljam informacije,« je nadaljeval. »Zato zbiram stare knjige. In malo manj stare. Kakršne koli, pravzaprav, samo da vsebujejo odgovore na vprašanja. Iz preteklosti gradim sedanost in predvidevam prihodnost. Rad bi imel celo verigo.« Zavrtal je oči vame. »Modernejši material je lažje najti. Za stare knjige pa to ni tako enostavno. Zato potrebujem tebe.«

Zato potrebujem tebe. Počasi sem zajela sapo in jo zadržala, da bi umirila utrip srca. Ni mi uspelo.

»Zakaj imam občutek, da mi tega sploh nisi hotel povedati?« Za trenutek sem umolknila. Srce mi je še vedno bilo hitreje kot bi moralo. »Kaj si misliš? Da ti bom prinesla knjigo, potem pa boš še tako malo mimo grede ugotovil, da je ne moreš brati, kar gotovo že zdaj veš, in ali ti lahko morda pomagam. Prav dobro veš, kaj lahko naredim. Sicer me ne bi poiskal.«

Umiri se.

Ničesar ni rekel.

»Glej,« sem rekla. »Če hočeš, da naredim to, kar želiš, pokaži karte. Sicer se ne grem. Grožnja gor ali dol.« Nekaj časa sem bila tiho. »Če komur koli poveš, kaj počnem, bo šlo vse moje delo v maloro. Po drugi strani, če ti prinesem rokopis, se moje delo ne bi niti zgodilo. Ista stvar.«

Vzdihnil je. »Ti pa nisi kar tako,« je zamrmral in se presedel. Ponovno se je s komolci naslonil na mizo. Sklenil je iztegnjene prste in brado naslonil na palce, čelo pa na konice kazalcev. Nekaj časa je razmišljal. Potem je umaknil roke z obraza in ko je začel govoriti, je njegov glas zvenel skoraj sanjavo.

»Videl sem te v knjižnici Sienske stolnice. Videl sem, kaj si naredila s knjižnimi poslikavami, kako so se spremenile v besedilo. Vem, da tega ne moreš narediti z vsako poslikavo. Niso vse slike namenjene branju. Ljudje zmotno menijo, da slike bermo vsebinsko, da si razlagamo simbole in kombinacije simbolov. Že dalj časa se mi je zdelo, da je več na tem, da sliko lahko preberemo dobesedno, le da potrebujemo ključ, za to pa neko znanje, ki se mi je zdelo izgubljeno. Do tistega večera, ko sem te videl, kako si z dotikom omogočila, da si sliko lahko prebrala. Ko si zapustila prostor, sem pogledal knjigo. Besedilo sem videl samo za trenutek, preden je skočilo nazaj v linije in neskončne vzorce.«

Nekaj trenutkov je molčal. »Črnovrški rokopis je ena takih knjig. Kilometre besedila je bilo napisanega o simboliki knjižne poslikave v njem, ne vem, kaj vse so izpekljali iz tega, ampak mislim, da niso prišli niti blizu rešitve. Potrebujem prave informacije. Take, ki jih lahko sestavim z drugimi, ki jih že imam in bodo imele smisel.«

Dajal je vtis, da rad govori, tudi če samo samemu sebi. Ves čas je pogled neosredotočeno upiral nekam za mojo ramo. Ob zadnji besedi je oči obrnil k meni.

Res je bilo, kar je rekel. Glavnina vsebine Črnovrškega rokopisa je bila v knjižnem slikarstvu, ne v besedilu.

*

Ni bilo prvič, da sem šla v dvanajsto stoletje. Niti ni bilo prvič, da sem od blizu, v času njegovega nastanka, videla Črnovrški rokopis. Navsezadnje je bil predmet moje doktorske disertacije. Ne vem sicer, kaj se bo z njo zgodilo potem, ko bom umaknila rokopis iz obtoka. V najboljšem primeru se bo vedelo, da je v zasebni zbirki. V najslabšem pa nihče ne bo vedel, da je kadar koli sploh obstajal. Potem v enaindvajsetem stoletju ne bo v depozitu Narodnega muzeja, niti ga ne bom mogla preučevati. Ne predstavljam si, da bi mi moj novi prijatelj dovolil vlačiti rokopis po rokah, kakor bi mi bilo drago.

Pripela sem konec novembra. Ni še bilo zimsko hladno, listje pa je že večinoma odpadlo z dreves, ki so obkrožala Črnovrško trdnjavo. Njihove gole veje so izginjale v megli. Bilo je nenavadno tiho.

Črnovrška trdnjava je bila ena v nizu obmejnih trdnjav, ki so varovale zahodno mejo velike vojvodine, ki si jo je uspel nagrabiti vojvoda Črnovrški. Kakopak z orožjem, saj talenta za kaj drugega kot za vojskovanje, ni imel. Ne glede na to je imel rad lepe stvari. Bolj ko so bile razkošne, bolj so mu bile všeč. Čeprav je bil komaj pismen, navsezadnje je bil vojak in ne učenjak, je rad kopičil knjige. Še posebej tiste z bogatimi poslikavami in zlato iluminacijo. Zavedal se je njihove vrednosti. Kamor

koli je šel na bojne pohode, je rad plenil samostane in kot bojni plen je med drugim vedno prinesel knjige.

Črnovrški rokopis je bil ena takih knjig. Ime je malo zavajajoče. Ni nastala na Črnovrški trdnjavi, samo prinesena je bila sem.

V nasprotju z drugimi zakladi je knjige hranil v posebni sobi, ločene od zlatnine, nakita, orožja in drugih vrednih stvari. In za razliko od zakladnice knjižnica, čeprav se takrat ni tako imenovala, ni imela straže. Vanjo si lahko vstopil, kadar koli si hotel, pod pogojem, da te nihče ni videl. Nevarnost kljub temu ni bila tako velika, saj knjige nikogar niso zanimale, malokdo med posadko trdnjave je sploh znal brati.

Hodnik, po katerem sem hodila, je bil skopo osvetljen s pozno popoldansko svetlobo, ki je lila skozi ozke podolgovate line. Pogled sem upirala v tla in opazovala zaključke čevljev, ki so mi ob vsakem koraku pogledali izpod roba krila. Upočasnila sem korak in se polagoma ustavila. Prisluhnila sem zvokom hiše. V bližini ni bilo slišati nikogar. Zavila sem v hodnik, ki je vodil v knjižnico. Nikogar ni bilo, da bi mi to preprečil.

Pred čisto navadnimi vrati na koncu sem se ustavila in spet prisluhnila. Tokrat zvokom, ki bi mi povedali, da je nekdo na drugi stani. Ni jih bilo. Počasi sem odprla vrata. Soba je bila prazna in temačna. Skozi okno na koncu prostora se je vsipala raznobarna svetloba. Namesto lesenih naoknic je bil v okenski okvir vdelan del vitraža, ki ga je vojvoda prinesel s seboj iz vojne, ko je mimogrede opleni in uničil nespomnim-se-več-kateri samostan vzhodno-krščanskega sveta. Vitraž je bil še en eksponat za njegovo zbirko lepih stvari.

Knjige niso bile urejeno postavljene na police, kot sem bila vajena, ampak so ležale na velikih mizah. Ne glede na navidezen nered so bile razporejene po nekem, samo vojvodi znanem ključu.

Črnovrški rokopis sem hitro našla. Tam je bil, kjer sem ga videla zadnjič. Previdno sem ga izvlekla izpod neke druge knjige, vezane v rjavo usnje. Nisem se mogla upreti, da ga ne bi odprla.

Mrzlo me je spreletelo po hrbtu. Počasi sem dvignila glavo in pogledala k oknu. S kotičkom očesa sem opazila obris v temnejši senci ob steni. Izdihnila sem zrak.

»Kaj počneš tukaj?« sem vprašala, ko sem se srečala z njegovim pogledom.

»Ššš. Tiho bodi.«

»Zakaj? Nikogar ni.« Zasrepela sem se vanj, upala sem, da dovolj strogo. »Pusti me, da opravim nalogo. Lahko pa jo tudi sam, če misliš, da me moraš nadzirati.« Nisem vedela, ali naj bom jezna ali užaljena. Vsekakor mi je odleglo, da je bil on in ne kdo drug.

Odkimala sem in se lotila dela. Izza pasu sem potegnila vrečo iz grobe raševine, ki sem jo prinesla s seboj, in vanjo potisnila rokopis. Ta vreča se nikomur ne bo zdela čudna. Služabniki so jih pogosto uporabljali, ko so prenašali različne stvari. Skrbno sem jo zavezala in zapustila prostor. Nisem se ozrla k njemu.

V spodnjem delu trdnjave je bilo več ljudi. Nihče me ni dvakrat pogledal. Spet sem začutila, da me nekdo opazuje, le da sem tokrat vedela, kdo. Ozrla sem se navzgor in ga videla sloneti v sencah na galeriji. Mimogrede sem mu pomežiknila. Široko je razprl oči in se še bolj stisnil k zidu. Ozrl se je naokoli, da bi videl, ali naju je kdo opazil. Nihče se ni zmenil zame, kot se nikoli ni.

Nisem si naključno izbrala tistega novembrskega dne. Bila sem v prednosti pred vojvodo in posadko trdnjave. V nekaj urah bo trdnjavo napadla cesarjeva vojska in po daljšem obleganju jo bo osvojila. Cesar ni bil najbolj navdušen nad vojvodovim plenjenjem samostanov in njegovo rastočo močjo. Vojvoda napada ne bo preživel. Čeprav bodo njegove knjige končale v cesarski zakladnici, Črnovrškega rokopisa ne bo nihče pogrešal. Cesar nikoli ni izvedel, kaj vse je dobil. Knjige so popisali šele kako stoletje kasneje.

*

Nekaj tednov pozneje sva se ponovno srečala v njegovi pisarni. Z veliko knjigo v naročju sem obstala na pragu, ravno ko je nekaj pisal. Slišala sem njegove prste na tipkovnici.

Dvignil je glavo in se spogledal z menoj, potem pa mu je pogled zdrsnil h knjigi. Ponovno me je pogledal, tokrat s privzdignjenimi obrvmi. »Uspelo ti je?«

Vstopila sem v sobo in položila knjigo na dolgo mizo, ki je tekla vzdolž knjižnih polic.

»Si dvomil?« Sama sebi sem zvenela rahlo prepotentno, saj nisem bila prepričana, da bo vžgalo. Knjige nisem mogla kar prinesiti s seboj. Treba jo je bilo nekam skriti, potem oditi v kasnejši čas in jo prestaviti in to še nekajkrat ponoviti. Težko bi bilo pričakovati, da bi v skrivališču nemoteno ostala več kot osemsto let.

Odkimal je. »Pravzaprav ne.«

S kotičkom očesa sem videla, kako je z mezincem in sredincem levece na tipkovnici eno za drugo pritisnil tipki Ctrl in S. Vstal je in stopil k mizi. Naključno sem odprla knjigo. Barve v njej so bile še vedno žive. Pred nama se je odprla stran, na kateri so se vzorci izgubljali v gostem prepletu. Dvignila sem dlan, razširila prste in nekaj časa lebdela nad stranjo. Potem sem se je previdno dotaknila s kazalcem. Premaknila sem ga kak centimeter sem in tja, dokler se nisem ustavila na mestu, ki sem ga iskala. Vdihnila sem zrak in ga zadržala. Potem sem počasi položila dlan na pergament. Poslikava se je sprva rahlo zamajala, potem se je oklevaje premaknila in se postavila v vrstni red besed in stavkov od leve proti desni in od zgoraj navzdol. Stran so zapolnile linije, pokazalo se je besedilo, ki se ga je dalo prebrati. Slišala sem, kako je zajel sapo.

»Moj bog,« je rekel. »Zakaj to meni ni uspelo?«

»Ker nisi vedel, kaj iščeš.«

»Potem lahko vse popraviš?«

Z njegovega obraza sem z očmi zdrsnila h knjigi, na kateri sem še vedno držala dlan. S pogledom je sledil mojemu.

»Glej,« sem rekla. Dvignila sem dlan. Po času, ki bi ga potreboval, da bi prebral besedilo, so črke skočile nazaj v neberljivo poslikavo.

»Ne.«

Komaj slišno je razočaran vzdihnil. Ne vem, zakaj, saj je bila ta situacija posnetek resničnega stanja. Ortogonalni sistem, linearnost časa, ceste, vodovod in urbanistične rešitve, vse to je bilo samo začasno, vse se bo nekoč vrnilo v kaos, iz katerega je prišlo. Tja, kjer je vse mogoče in kjer možnosti še niso vnaprej določene.

»Lahko pa to sam narediš.« Prijela sem njegovo dlan, s prsti sem se oprijela njegovega kazalca in z njim, in hkrati s svojim, drsela pa papirju. Ustavila sem se.

»Čutiš to?« sem vprašala tiho.

»Ja,« je rekel. Njegov glas je zvenel hrapavo.

Njegovo dlan sem položila na papir. Poslikava se je spremenila v linije besedila. »Poskusi sam.«

Poskusil je. Sprva je potreboval nekaj časa, da je našel pravo mesto, na katerega je položil kazalec. Po nekaj poskusih je šlo brez težav.

Pogledal me je. »Tako preprosto je?«

»Tako preprosto in tako nedosegljivo.« Opazovala sem ga, kako se je obrnil nazaj h knjigi in bral besedilo, ki ga je ravnokar odklenil.

Sedla sem v fotelj ob mizi in se zagledala skozi okno. Počakala sem, da je prebral, kar je odklenil. Naučila sem ga odklepati srednjeveško knjižno slikarstvo, kar ni bila majhna stvar. S časom so postajale knjige manj komplicirane in stoletje za stoletjem je izgubljalo spretnost zaklepanja, dokler se niso brale dobesedno. Prebral si, kar je bilo napisano, ostalo so bile lepe risbe.

Čez čas je zaprl knjigo in sedel za mizo. Odprl je predal, iz njega potegnil kuverto in mi jo podal.

Privzdignila sem obrvi. »Kaj pa je to?«

»Plačilo. Pošteni tatovi delajo za denar.«

Nič ni rekel o plačilu. Odprla sem kuverto. Ni bilo malo. Pogledala sem ga. Podooben je bil zaklenjeni iluminaciji.

»Pripoveduj mi o tvojih sestavljankah,« sem rekla.

Nekaj časa je molčal, medtem ko mi je vračal pogled. Videti je bilo, kot da premišljuje ali bi sploh govoril o tem.

»Zbiram podatke, ki se s časom začnejo med seboj sestavljati.« Za trenutek je umolknil in se zagledal v knjigo, ki jo je ravnokar zaprl, potem v računalnik in naposled vame. »Sprva so samo samostojni podatki, ki sami po sebi ne pomenijo ničesar, potem se združijo z drugimi in postanejo informacije. Čez čas, ko se informacij o neki stvari dovolj nabere, lahko govorim o znanju.« Zamislil se je. »Predstavljaš si

entitete, ki so med seboj povezane, v idealnih pogojih vsaka z vsako. Podatke, informacije o vsaki stvari na svetu, kadar koli v času, vsa mnenja o neki stvari, vse poglede nanje hkrati.« Zvenel je zamaknjeno. »Na ta način izvem vse. In to ne iz druge, tretje ali ne vem katere roke. Ni več nevarnosti, da bi prepisovalec ob prepisovanju dodal kaj svojega, ker je slišal nek trač in misli, da nekaj ve.«

To več ni bilo podobno sestavljanju z nekaj tisoč kosi. Prej tridimenzionalnemu informacijskemu sistemu. Ali nevronske mreže. Ni bil navaden potnik v času, v rokah je držal zastrašujoč obseg informacij.

Nekaj privlačnega je bilo v tem.

Dolg trenutek sva bila oba tiho. Od zunaj se je slišalo brnenje prometa. »Mislim, da bi moral imeti Praški bestiarij. Tisti iz desetega stoletja,« sem rekla.

»Praški bestiarij je mit,« je rekel počasi.

Ni bil mit. Obdajala ga je avra nevarnosti, saj nihče ni govoril o njem, še posebej ne ljudje, ki so mislili, da je resničen. Čeprav je bestiarij obstajal zelo kratek čas, preden so ga uničili, se mi je zdelo čudno, da tega ni vedel.

»To ti misliš.« Nekaj časa sem bila tiho, preden sem nadaljevala: »Zaradi tega, kar je vseboval, so ga uničili.« Ni bil zaman bestiarij, zbirka zveri in pošasti, vendar tokrat ne mitoloških bitij, ampak resničnih ljudi, ki so počeli resnične stvari. In ne samo v svojem času.

»Kdo ga je uničil?«

»Ah, ne vem, ali je to sploh važno. Največkrat trdijo, da cerkev ali posvetna oblast. Tako so nas naučili razmišljati. Ne vem pa, če niso bili močnejši trgovski cehi, posojevalci denarja, banke ali celo kaj čisto tretjega. Morda ravno tisti, ki je povzročil, da se je spretnost odklepanja iluminacije izgubila. Ali pa nekdo, ki ve, kdo si in koliko veš.«

Dolg trenutek je bil tiho. Samo njegove oči so potovale po mojem obrazu.

»Mi hočeš reči, da veš, kje je in kako do njega?«

»Aha.«

Molče sva se gledala.

Naposled je počasi pokimal.

Vstala sem in stopila k vratom. Ko sem položila dlan na kljuko, sem se še enkrat ozrla k njemu. Nasmehnila sem se in stopila na hodnik. Star parket je zaškripal pod mojim korakom.

Zunaj je poletno sonce peklo asfalt na glavni ulici.

* * * * *

Borut Slokan

Zgodovina

»Profesor, profesor!«
Zaprašena, razmršena študentka je tekla za profesorjem Jorisom, največjim poznavalcem celjskih grofov. On bo vedel, on bo znal to ceniti, ta dokument, ta zapis, ki se je ga je nekdo skril v platnice srednjeveškega manuskripta. Te eksplozije, te novosti, nore zadevščine, ki je še ni mogla verjeti.

Profesor se je, zmeden, obrnil. Vedno je bil zamišljen ali pa prebiral kaj, tako da ga je vsak poseg v njegov mir buril. Dela je imel dovolj. Celjani so se ženili v Srbiji, Bosni, pri nemških grofih, Frankopanih, dvakrat v poljsko kraljevo družino in celo poslali nevesto za Velikega cesarja drugega cesarstva Nemške narodnosti, Sigismunda. Bili so v rodu s pol Evrope. Ali Helena ni nikoli pozabila profesorja v srednji šoli, da so bili najprej žvoneški grofje in je do njihovega konca veljal uradni naziv »Graf von Sounegg un Cilli«. V Sloveniji, Hrvaški in Ogrski so imeli svoje velike posesti; in so bili resna konkurenca Habsburžanom, tam nekje med enajstim in prvo polovico petnajstega stoletja, ko so zadnjega Celjana Madžaru umorili v Beogradu. Skratka, dovolj za katedro, ne za enega profesorja.

»Poglejte, pogledajte, morate pogledati.« Heleni so se tresle roke. Arheologija je bila njena strast, njeno življenje.

»Sem pregledovala stare manuskripte, ki smo jih našli v tisti stari hiši v Dobrovljah; in platnice so bile predebele. In sem ugotovila, da so zašite, da je nekaj notri. In bilo je tole.« Nežno, toda odločno mu je položila pergament v roke. In ga napeto, s pričakovanjem opazovala.

Na pamet je vedela, kaj piše. »Bilo je leta Gospodovega 1023. Med načrtovano posvetitvijo kapelice, prvega dne v marcu, se je na nebu pojavil ogromen predmet in ostrašil prebivalstvo. Bil je kot polna luna, sijajen in svetel. Iz njega je zleta velika krogla, iz nje pa sta izstopili dve manjši postavi, ki sta čez nekaj ur izginili nazaj.

Kapelico so duhovniki vseeno posvetili, slavni, preslavni pobožni duhovnik Nikolaj, ki je trpinčil svoje telo tako zelo, da ni bilo več razpoznavno, pa je padel v božanski zanos. Duhovniki so molili, svetleči, srebrn predmet pa je lebdel nad njimi in povzročal največjo grozo. In Nikolaj je, z glasom, ki ga ni bilo mogoče spoznati, napovedal; 'Nismo sami. Upoštevajte in molite,' in zatem je zaprl oči.

Zapisal duhovnik Adalbert s častno roko, resnico pred Bogom in ljudmi in pred ekleziastičnimi in laičnimi pričami dokazanega in spoštovanega ugleda, kot so podpisani spodaj. Naj ta zapis ne zagleda svetlo dneva. Marec, leto Gospodovo 1023.

In tisoč let je letos mimo.«

Nadaljevala je. »Pripis pravi, da menih Nikolaj nato ni spregovoril niti besede

več. Niti ene. In tri dni za tem umrl. Njegov grob še danes na skrivaj častijo, cerkev pa ga noče priznati za svetnika; Baje je pokopan skupaj z nejasno svetinjo leteče pojave. In to je bilo leta 1023! Ko je živel Gephard I., ki je razširil rodbinske vezi Celjanov po celi Evropi. Vedno sem rekla da je bil Gephard prvi, ki je prišel iz nič, pravi utemeljitelj celjskega bogastva in moči, ne pa kasnejši Herman.«

»Ampak videnje duhovnika Nikolaja kot da ga ni bilo, draga Helena.«

»Hm, jasno da ne, saj skoraj bolj ošabnih fevdalcev v teh krajih ni bilo. Začeli so kot roparski vitezi, imeli srečo pri dednih pogodbah, se udeležili vsake vojne, vsakega prepira, pa če je bila še tako umazan, pošiljali svoje ženske kot plemensko živino po celi Evropi, spletkarili na dvoru, se vlačili, poročeni ali ne, po palačah, ponoči zadavili žene, podnevi zažgali ljubice, potovali naokrog z razkošnih pretiranim spremstvom, preklinjali boga, grešili božje zapovedi, posiljevali kmetice in še in še.

»Ampak to ne spremeni dejstva, da je sedaj februar in jutri bo začetek marca 2023.«

»Katerega marca, Helena, si pozabila na gregorijanski koledar? Takrat ga ni bilo. Pa tudi dneve so šteli po domače. Oziroma jih sploh niso, če že, so letne čase ali pa približna leta, ostalo so bolj ugibali kot ne; po adventu, pred veliko nočjo, tri tedne za božičem in tako dalje. Edino letnica lahko da je točna - če jo je zapisala meniška roka.«

»Ne, prerokba je jasna, koledar sem upoštevala. Jutri, petnajstega marca, pride v naše kraje obisk iz veselja, boste videli. Razumem, da se nočete kompromitirati, ampak morda pa je kdo med vašimi asistenti dovolj avanturističen?« Vetra, ki je ostro bril, ni niti čutila niti opazila, bila je popolnoma prevzeta. Profesor Joris Tankovski je kimal pri sebi; in globoko mislil. Bila sta sredi Teharij, malo proč od stare hiše, kjer se je podrla stena in odkrila knjižni zaklad. Ponekod so še kurili, vonjave kosil so se mešale s prvimi večerjami. In z vonjem iz ene od vsepovsod prisotnih čevapčičarn.

»Je ena možnost. Malo zmešana, ampak je.«

»Moj asistent Renka Hevrčar je član kluba ljubiteljev celjskih grofov, in danes imajo sestanek. Če bi vedeli, kam, potem jih ne bo težko poslati tja; in če ni nič, je pač še ena zabava več, akademija ne bo vmešana, nobene škode.«

»Kaj ni ta on, ona, ki je posredoval Diplom o Patriarhalnem zatiranju Barbare Celjske pri njenem feminističnemu revolucionarnem osvobajanju, kar je, mimogrede, samo drugo ime za veličastno Barbarino vlačenje? In za katerega nihče ne ve, kako naj mu reče: on/ona, oni/one, tista/tisti, nihče. Ta?«

»Ali ta ali nihče, Helena, kdo si, da lahko zahtevaš več? Našel sem ti rešitev, na cesti, kaj bi še rada?«

»Ampak, Profesor!«

»Nič ampak, to je vse kar bom storil.«

»Ampak ta dokument, še značnice nisem dala. Kako naj ga kar izročim?«

»Evo, pisno potrdilo in tu, še po telefonu, z e-pošto. Bo to v redu?« Akademska poštenost doktorja je bila brezhibna, zato je moralo zadoščati. Profesor je zadovoljno vzel dokument in odšel v hotel, kjer so imeli raziskovalci svoje središče. Helena je z obotavljanjem odšla do parkirišča.

Ti nevedni amaterji ga bodo zagotovo zamočili. In to nekaj, kar je enkrat na tisoč let! No ja, več kot toliko pač ni mogla, bila je samo študentka, in stari arheologi so bili konservativni in previdni. Z obotavljanjem se je usedla v avto in odpeljala proti Podvrhu, kjer je živela. Pot ni bila dolga, toda vreme je bilo čudaško. Prebliski na nebu, nenadni nalivi, še bolj nenadni prestanki, zavijajoč veter. Še dobro, da je imel avto prijetno notranje ogrevanje. Vozila se je skozi Žalec, kjer se je morala vedno nasmehniti ob spominu na skulpturo, ki jo je nek začetnik postavil svojčas v spomin padlemu partizanu – in mu pomotoma oblikoval dva desna čevlja.

Še huje je bliskalo, med sijaji na nebu so kazale svetlobne tvorbe. Ustavila se je na avtobusni postaji, tam je bil vsaj začasni zaklon pred ujmo. Pa še nekdo je bil že tam. Nekam znan. Živan!

»Ja, pa ti tukaj, ob tej uri, kaj te nosi?«

»Ne smej se, moral sem ven, čutil sem, da moram, nisem se mogel zadržati. Pa tudi staršev se imel dosti. Prejšnji teden so dobili DNA raziskave, in po njih smo nekakšni oddaljeni potomci žvneških grofov. Ampak smo istočasno potomci vseh kmetov naokoli, pa njihovih staršev, pa še kaj, tako da je to brez veze. Prav tako bi lahko bil v sorodu s sosedovim konjem. Ampak tole vreme, in zadeve na nebu ...«

»Kakšne zadeve?« Pogledala je navzgor in zagledala ogromno zadevo, nekaj spreletavega, zapletenega na nebu, kar ga ni znala pojasniti, ki se je premikala proti Celju in naprej.

»Kaj za vraga pa je to?«

»Ne vem, ampak to me je klicalo, in potem nehalo klicati. Drugače ne znam povedati ... Viseli so nad Žovneškim gradom in nekaj počeli, tako bliskovito, da nisem razumel kaj, in bilo je mimo. Vidi skoraj nihče nič, noč je popolna.«

»Živan, morava v Celje, takoj. Takoj.«

»Zakaj?«

»Ti bom povedala na poti, skoči v avto, zdaj, skoči enkrat, ne obotavljaj se, zaboga!«

»Nikolaj blaženega spomina je vse prerokoval in baje je pokopan s svetinjo, ki daje blagostanje. Ter je dejal, da se bodo vrnili čez petsto let, kar je sedaj. In da bo konec z nami, če jih ne bomo sprejeli, karkoli to pomeni.«

»In sredi vesoljnega potopa skupina asistentov in študentov napol za šalo kliče duhove žvneških grofov. In obadva veva, da je to na žvneškem starem gradu. Tam morajo biti in tam bodo vse izničili. Idiotti. Greva, morda ni prepozno.«

Avto je rinil skozi sveže blato na grad, s težavo. Kje so bili, ni bilo težko ugotovi-

ti, avtomobili so čepeli naokoli. Planila sta v zavetje.

»Kaj, kaj se dogaja?«

»Nič takšnega, draga Helena, nekakšne prikazni so prišle in odšle, hvala bogu, rešeni smo jih.« Bitje z imenom Renko se je režalo.

»Ko smo začeli s 35. točko dnevnega reda, so odšli«

Helena jih je slišala, v možganih, iz daljave.

»Naša ... realnost ni vaša. Pol vašega tisočletja nazaj, smo ... prepoznali, da utripa ... žari ... pri vas človeška luč, znak sprememb. Sedaj vlada pri vas samo dolgčas. Z njim ste nas sprejeli. In z njim vam bomo vrnili gostoljubje.

Začel je padati dež. Veter je načel rjoveti.

Predpredzadnji živi človek na Zemlji je ustrelil predzadnjega.

Zakaj pa to?

Da popestrim ta dolgčas - Saj je vseeno, vsi ljudje so se vdali brezupu in čakajo le smrt.

Dolgčas ... urok

Da

* * * * *

Dominik Lenarčič

Veliki naliv

Uvod

Naravne katastrofe niso nekaj neobičajnega. Vsaki generaciji je dano preživeti vsaj en dogodek kataklizmičnih razsežnosti. Zadnje čase pa se zdi, da so ti vse pogostejši. Poplave, potresi, požari, vsi so izraz svete jeze, s katero Mati Nara-va udriha po svojih nepopoljšljivih otrocih. A naj so te katastrofe še tako pogoste in uničujoče, vsakič, ko do njih pride, lahko njihove žrtve pričakujejo zadovoljiv odgovor na vprašanje: Kako je prišlo do tega? Kaj je vzrok?

Za dogodek, o katerem govorim, ne gre iskati odgovora. Kot vzrok ne morem navesti ne premikanja tektonskih plošč, ne suše, ne nemarnih tabornikov. Tudi onesnaževanje zraka ne more biti zadosten razlog za dogodek, ki mu jaz pravim »*Veliki naliv*«.

Na običajen delovni dan se je nad metropolo ulil kisel dež. To ni bil tiste vrste dež z nizkim pH, ki uničuje drevje in stare spomenike. Ne, ta dež je bil močna kislina, dovolj močna, da razžre kovino, blago in tudi človeško meso. Naliv je trajal le slab dan, a škoda je bila neizmerna. Ulice, polne kričečih ljudi, ki iščejo zatočišče. Ceste, prekrte z razjedenimi trupli, na katerih nasedajo cvrčeče gmote - avtomobili. In smrad, moj Bog, kakšen smrad! Lahko si predstavljate, kakšna katastrofa je to bila.

V nadaljevanju vam bom predstavil par prizorov, posnetkov kaosa, ki je tisti dan vladal v metropoli. Vi, ki to berete, boste mojo pripoved morda označili za neverjetno izmišljotino. Pa saj se ta pojav ne podreja nobenim naravnim zakonom! Kako bi do česa takega sploh lahko prišlo? Odgovora ne boste našli, to sem vam že povedal. Sicer pa ni vzrok tisto, kar bi morali preučevati.

Prisluhnite, prijatelji moji. Ta zgodba bi se lahko zgodila kjerkoli in kadarkoli.

*

Prvi prizor: Pešec

Ko se je Naliv začel, so bile ulice metropole polne človeških krikov. Eno uro kasneje so od njih ostali samo še odmevi, te pa je počasi dušilo neprekinjeno udarjanje kapelj in cvrčanje asfalta. Ljudje, ki so ostali na ulici, so se za vekomaj vdali brezglasju.

Razen enega. Skozi zvočno zaveso dežja je prodiral veseli žvižg sprehajalca. Mož z razpadajočo obleko in klobukom. Iz njegovih ran se je kadilo, izgledal je kot živi zombi. Kljub temu je neomajno hodil naprej in si žvižgal znano melodijo.

Drugi prizor: Deložacija

Needham je stal pri oknu. Prisegel bi, da je zunaj nekoga slišal. Kdo se v teh razmerah sprehaja zunaj? Minilo je že par ur, a ni kazalo, da bi se stanje izboljšalo. Dež je neusmiljeno padal z nebes. Needham ni mogel dosti narediti glede padavin. Vrnil se je v dnevno sobo in se vrgel na kavč. S pogledom je ošinil zmečkan list papirja na kavni mizici. Stavkov zaradi brazd ni bilo več mogoče prebrati. Berljev je bil samo še grozeč naslov: OBVESTILO O DELOŽACIJI. V ostankih besedila je bil skrit včerajšnji datum. Needham je prebral naslov in globoko zavzdihnil. Kljub morečemu obupu si je dovolil majhno upanje, da mu bo najemodajalec glede na razmere pogledal skozi prste in mu še nekaj časa pustil streho nad glavo. Da bi me ravno zdaj vrgli ven, je pomislil Needham, to bi bilo naravnost kruto, mar ne?

Iz razmišljanja ga je zbudilo srdito udarjanje po vratih.

*

Tretji prizor: Protest

Raje bi ostal doma.

To so bile misli načelnika Van Alphena, ki je stal pred vrati stanovanja. Še enkrat je zaropotal po njih.

»Gospod Needham, odprite!«

Naj se ta bedak že enkrat oglasi! Zaščitna obleka, edina njegove velikosti, ki so jo imeli na postaji, mu je lezla v rit. Star respirator je k sreči deloval, a žal ga ni mogel ubraniti pred izjemno jedkim vojnem dežja. Na ta grozen dan se mora ukvarjati z delinkventnim podnajemnikom.

Dvignil je roko, da bi se še enkrat znesel nad vrati, a se jih ni dotaknil. V daljavi je namreč zaslišal vzklikanje ljudi. Protestnike? Van Alphen je refleksno potipal po žepu skafandra, v katerem je imel spravljeno pištolo. Pustil je vrata za sabo in odšel v smer vzklikanja.

Za vogalom jih je našel. Gručo ljudi, oblečenih v dežne plašče, držeč od kisline porjavele lesene palice in ožgane ostanke transparentov. Protestniki se niso menili za dež, marširali so po cesti in skandirali: »Stra-ho-pet-ci, Stra-ho-pet-ci, prid-te ven, prid-te ven!«

Van Alphen je ob prizoru zmajal z glavo. Res bi moral ostati doma.

*

Četrti prizor: Izziv

Luiz je skozi okno navdušeno spremljal protest na ulici.

»Poglej jih, Gabriel!« je rekel prijatelju. »A niso pogumni?«

Bil je prilepljen na okno, tako da na prijateljevem obrazu ni videl grimase nejevolje.

»Pojdiva ven.«

»Luiz, ne vem, če je to dobra ideja.«

»Od kdaj si pa taka šleva? Saj je samo dež!«

»Ja, ampak to ni navaden dež!«

Luiz je premeril bojazljivca pred sabo. Kako se lahko druži s takim človekom?

»Mislim,« je dodal Gabriel, »pred par urami sem videl ljudi, ki so bežali pred dežjem.«

»Kakšen strahopetec si. Vidiš ljudi tam spodaj? A jim mogoče koža razpada? A se kadi od njih?«

Gabriel ni mogel takoj odgovoriti. Luiz mu je vedno znal dobro zavezati jezik.

»Ja ... ampak ... a ne vidiš, kako se peni v lužah?«

»Med dežjem se tudi peni. Kaj za vsak drek zganjaš paniko?« Zamahnil je z roko.

»Prav, pa grem sam.«

»Luiz, prosim.«

Pogovora je bilo konec. Luiz je bil že na stopnicah, Gabriel pa mu je lahko samo še sledil. Kmalu sta bila pred vrati. Luiz jih je odprl ... in njuna nosova sta takoj zlezla v njune lobanje. Gabrielu se je zdelo, da bi od smradu lahko izjokal svoje oči.

»No, poglej!« je vzkliknil Luiz, ki se je na vse pretege trudil, da se ne bi kremžil.

»Saj je samo navaden dež!«

Skočil je čez prag s široko iztegnjenimi rokami. Smejal se je Gabrielu, bojazljivcu, ki mu ni hotel verjeti. Smeh pa se takoj sprevrgel v kričanje. Kislina mu je počasi začela razjedati kožo, iz novonastalih ran pa se je začelo smoditi.

»Luiz!« je prestrašeno vzklikal Gabriel. »Vrni se noter!«

Prijatelj ga skozi lastne krike ni slišal. Tudi videl ga ni, jedek vonj ga je oslepil. Ni se vrnil k Gabrielu. Pognal se je v beg po ulici.

*

Peti prizor: Trgovina

Majhna živilska trgovina v središču metropole se še ni odprla. Prodajalca sta se kratkočasila s klepetom.

»Hej, tvoj sosed, tisti črnc, kako mu je ime? Needleman?«

»Needham, model.«

»So ga že vrgli ven?«

»Ne še, pa ga bojo kmalu.«

»Fak.«

Tišino je zapolnilo udarjanje dežnih kapelj.

»Kaj pa ti, si uspel plačat najemnino?«

»Ne, model. Lastnik je totalen prasec.«

»Fak.«

Tišino so znova zapolnile dežne kaplje. Tisti, ki je začel kratke pogovore s kolegom, si ni mogel pomagati, da ne bi komentiral neobičajnega jutra v mestu.

»Danes je pa nekam tiho.«

Komaj je končal stavek, sta se tihemu udarjanju kapelj pridružila divje udarjanje po izložbenem oknu in zamolklo kričanje.

»Hej!« je zaklical tisti, ki je s svojim izrekom prinesel nesrečo. »A ne vidiš, da smo še zaprti? Pridi čez eno uro!«

To pa prišleka ni utišalo. Še naprej je kričal.

Prodajalec je zavzdihnil. »Nekateri ljudje so tako nepotrpežljivi. Že grem!« Stopil je do vrat trgovine in jih odklenil. Fant pa je bil še vedno prilepljen na izložbeno okno.

»Kaj zdaj čakaš? A greš noter ali ne?«

Fant se je leno zvlekel do vrat trgovine in se naslonil nanje. Ko jih je prodajalec odprl, se je nesojeni kupec zvrnil na tla. Prodajalec je bil zgrožen nad njegovo predrnostjo, potem pa je opazil, da so kaplje, ki so tekle s trupa, naredile majhne jamice v tleh.

»Fak, spet bo treba menjat ploščice.«

*

Šesti prizor: Ranjenec

Igor je opazoval prizor pred trgovino in jezno mrmral: »Tipično, kako tipično. Celo večnost čakaš na pomoč, ko pa končno prideš na vrsto, se stegneš pred vrati.«

Takoj zatem ga je zasklelo v nogi. Zjutraj je hotel pripraviti smeti za odvoz, pa mu je zdrsnilo in je padel po požarnih stopnicah. Ni vedel, ali si je nogo zlomil ali samo zvil. Karkoli je že bilo, bolelo ga je. Še bolj pa ga je bolelo spoznanje, da bo moral k zdravniku, da bo moral odkrevsati v bolnišnico, cel dan čakati na termin, potem pa ga bodo še grdo gledali, češ, kaj te je bilo danes treba! Takšni so ti zdravniki.

Potipal je po hlačah. Mogoče si lahko prihranim vsaj krevasanje in pokličem rešilca, je pomislil in iz žepa potegnil telefon. Olajšanja mu žal ni bilo dano občutiti – zaslon je bil razbit, telefon nasploh pa neodziven. Igor ga je jezno zalučal v tla. Takšni so ti telefoni.

»Nič, treba bo počasi,« je rekel in se počasi, a vztrajno vzravnal. Ta vztrajnost pa je izpuhtela v hipu, ko se je spomnil na dež in na človeka pred trgovino. S tem, ko se v teh razmerah odpravlja v bolnišnico, je tvegaj svoje življenje. Pa je vredno? Ne bi raje počakal, da mine dež? Kako dolgo pa bo čakal tu na tleh? Ni kazalo, da bodo padavine kmalu ponehale.

Medtem se je oglasila noga. Oster sunek bolečine je šinil po njegovem telesu. Tako ne bo zdržal. Oprl se je na steno.

»Šel bom tja, pa če se stegnem pred vrati,« je zatrmaril in pazljivo stopil do meje med varno streho in kislim dežjem. Bil je odločen. Kot pacient je imel pravice in te pravice bo tudi uveljavil. Naredil je prvi korak.

Takrat pa ga je poškopilo. Avto je švignil mimo. Skozi lužo. Igorja je seveda presenetilo. In zbolelo, a ne tako hudo, da mu ne bi uspelo jezno zamrmrati: »Tipično, kako tipično.«

*

Sedmi prizor: Delavec

Po cesti je dirjala razpadajoča črna toyota. Od kisline načeta platišča, s katerih je guma že zdavnaj odpadla, so bobnala in prasketala po asfaltu. Avto v resnici ni bil več vozen, poganjala ga je samo še gola trma njegovega voznika. Temu je bilo ime Warren. Warrenu se je mudilo v službo, tako kot zmeraj. Tokrat mu je šlo res za nohte – šef mu je dal eno uro časa, da se prikaže na poštnem uradu, drugače si lahko službo najde drugje. Warren si tega ni mogel privoščiti, imel je vražji kredit.

Vožnja v dežju seveda ni bila enostavna. Kislina je že razjedla gume, počasi pa je razjedala tudi vetrobran. Nič se ni videlo skozenj. Skozi okno pa tudi ni mogel gledati. Zaradi dežja, seveda. Warren se tako ni mogel izogniti veliki luži na cestišču. Luži, ki je po glasnem ropotu sodeč raztopila platišča na desni strani avtomobila. Avto se je še par metrov lahko napajal z voznikovo trmo, potem pa je končno podlezel zakonu mehanske odpovedi in nasedel na pločniku. Warrenu ni ostalo drugega, kot da prepešači preostanek poti.

Z brco je odprl vrata in stopil na dež. Dražeči smrad mu je pred očmi pričaral gosto meglo iz solz. Kljub temu je v daljavi uspel prepoznati obris poštnega urada. Pognal se je v dir. Kaplje so vrtale v njegov plašč. Tla so mu cvrčala pod nogami, grozila so, da mu odnesejo podplate. Upal je, da ga šef ne bo odpustil takoj, ko ga vidi. Znašel se je pred vrati. Skušal jih je odpreti, pa so se mu upirale. Kaj je zdaj to?! Pripravil se je, da se z ramo zaleti vanje, ko je opazil komaj razločen napis. Pomel si je oči in prebral.

ZAPRTO ZARADI IZREDNIH RAZMER

Warren je stopil korak nazaj. V tistem trenutku bi mu bilo oproščeno, če bi začel tuliti in besno udarjati ob tla. A tega ni naredil. Smejati se je začel.

In ni bil edini, ki se je smejal. Pred njim je stal neznanec, napol lično oblečen možakar, napol okostnjak. Prepeval je:

»Raindrops keep falling on my head
and just like the guy whose feet are too big for his bed
nothing seems to fit
those raindrops keep falling on my head
they keep falling«

Sladka skladba je klicala k poplesavanju. Možakar se je zibal sem ter tja in Warren pozival, da ga posnema. Warren je to rade volje storil. Vrgel je glavo nazaj in razširil roke. Kakšen dež? Kakšna smrt in bolečina? Tu je samo B. J. Thomas! In kisle dežne kaplje so se spremenile v tople sončne žarke.

* * * * *

Matjaž Marinček

Življenje ni fer

Predimenzioniran karminast tur s fluorescenčno rumenim vrhom na njegovi zašpehani riti je kot magnet privlačil samice. Limale so se nanj kot večje na leščerbo. On seveda ni imel nič proti, saj je bil šentano pohoten. Vsaj večino časa.

Njegov dan je bil pravzaprav monoton. Živ dolgčas. Tričetr ga je prespal, ostalo pa pokuril za prehranjevanje in onegavljenje. In tako bi najbrž šlo do njegove starostne onemoglosti, če ne bi na vsem lepem fasal parazitov.

Ni znal povedati ne kdaj ne kako. Nekega izrazito senčnega jutra je začutil, da mu pod kožo nekaj miglja. Ker s pogledom do tistega dela trupa zaradi zašpehanosti ni segel, se sploh ni preveč vznemiril. Daleč od oči, daleč od skrbi. Ampak zalege je bilo iz dneva v dan več in ko mu je enkrat začela migotati pred očmi, se je odločil ukrepati.

Odplazil se je do šamanke, kar ga je pošteno utrudilo, saj je živela hudo daleč. Sprejela ga je pred svojo pečino. V primerjavi z njim je delovala shirano, a bistrega uma in duha. Zasmodila je pet posušenih prednikov, po tleh zabrisala šop ptičjih nožic, trikrat dramatično rignila in mu povedala, da ima parazite.

»In kako se jih lahko znebim?« ga je zanimalo.

»Petnajst krogov okrog pečine, potem pa stroga dieta pod mojim nadzorom!«

Drek. To pomeni skoraj nič prehranjevanja in verjetno tudi onegavljenja ne. Ampak zdravilo mora pogreniti in sprijaznil se je s tem, da se le znebi migotanja. Menda ga ne bo čarovnica preveč scuzala ... No, šamanka.

Grozno je trpel tisti mesec pri njej. Okrog pečine se je naredil jarek od njegovega plazenja, krogov je bilo vsak dan več, hrane pa vsak dan manj in vedno bolj anemična je bila. Vidno ga je pobiralo, koža je na koncu v gubah bingljala z njega. Ampak se je splačalo: paraziti so mrknili! Jeej!

Primerno se je oddolžil šamanki, potem pa lahkotno oddrsal domov. Sam sebi se je čudil in si bil všeč, kako hitro se je lahko plazil! Pol krajša se mu je zdela pot domov.

Po tri četrtnem dnevnem počitku se je lotil hrane in zgroženo ugotovil, da mu tiste mastne stvari od prej sploh ne gredo v slast.

»Pa nič,« je skomignil sam v sebi, »že mora biti za kaj dobro.«

Po skromni malici je naščeperil svoj tur in čakal. In čakal. In čakal. Nič. Nobene samice. Pravzaprav tudi nobene prave pohote ni čutil. Pa vendar: nič? Nekaj ne štima.

Odplazil se je do vode, pomolil rit proti njej in se ozrl vanjo. Šok nad šoki! Od tura je ostal le še beden mozolj bledikavih barv. Rdeča je bila sprana in rumena limonasta. Na tole se zagotovo ne bo napopala nobena samica!

Spet se je odplazil do šamanke in ji potožil. Ta je zasmodila pet posušenih prednikov, po tleh zabrisala šop ptičjih nožic, trikrat dramatično rignila in mu povedala, da mu okrog tura ne more pomagat.

»Okrog česa pa mi potem lahko?«

Šamanka je ponovila postopek od smojenja do riganja.

»Lahko te ozdravim pohote.«

Globoko se je zamislil. »Kaj mi pa potem še ostane, če ne morem jest, kar hočem in kolikor hočem, in če se ne morem onegavit, kadar hočem in kolikor hočem?«

»Življenje še nikoli ni bilo fer, ne moreš imeti vsega, kar se ti zahoče,« je pomodrovala šamanka.

Odpolzel je domov in se sprijaznil s tem, kar mu je ostalo. »Že mora biti za kaj dobro,« se je prepričeval.

* * * * *

Zrela za v pokoj

Ni se imela za staro, čeprav so se ji obrvi vztrajno selile pod nos.

»Kdo v 24. stoletju pa še dela pri osemdesetih?« jo je provocirala mama.

»Nihče, mami,« je rekla in si, kot vedno, mislila svoje. Mama je bila pri svojih 142 letih zgoraj še čisto pospravljenjena, le včasih se ji je malo zavrtelo.

»Zdavnaj bi se že morala upokojiti!« je naprej vrtala mama.

»Ja, mami.« Kot večina, ki se upokoji pri petdesetih in potem 'išče nov smisel življenja'?

»Pa kakšnega poskočnega dedca bi si lahko omislila, da ti malo pajčevine omete. Saj zdaj je že deset let, odkar je Alfreda pobralo?!«

»Ja, mami.« Čez pet mesecev bo deset let in še vedno ga pogreša. Zapustil ji je donosen rudnik titana na Mesecu, kar bi ji zadoščalo za zelo lagodno življenje, a kaj, ko je zaupala samo sama sebi. Tako kot ne moreš zaupati furanja lokala kelnerju, je vse v zvezi z rudnikom furala sama. Nabavo, prodajo, kadrovanje, zavarovanja, pričkanje s sindikati ...

»Se kaj slišiš s tistim tvojim privlačnim sošolcem, kako mu je že ime?« ni popuščala mama.

»Aleš. Še vedno je srečno poročen.« Nikoli ga ni zanimala, ker se mu je zdela rahlo preobilna. Tega ji sicer ni rekel, ampak je slutila.

»Vseeno ga kaj pokliči,« se ni dala mama.

»Ja, mami. Kličejo me z Meseca!« in je prekinila holozvezo.

»Tukaj imamo sranje!« se je za glavo držal glavni rudniški inženir. Bil je postaven Odturijec, ki se je na Mesec priselil pred dobrimi dvajsetimi leti, z vso svojo številčno družino. Ni ga vprašala, ampak po njeni oceni je imel vsaj 30 otrok, da o ostalih sorodnikih sploh ne govorimo.

»Kaj je narobe?«

»Razneslo je laserski drobilec!«

»Je kdo poškodovan?«

»Dva mrtva in sedem ranjenih.«

»Kaj je z reševalci?«

»Na poti, jih pričakujem vsak hip.«

»Pridem.« Usedla se je v plovilo, se pripasala, vtipkala cilj in želeno hitrost in bila v enajstih minutah na Mesecu.

Pričakala sta jo kriminalist in preiskovalni sodnik. Za njima je zagledala gručo vpijočih z dvignjenimi pestmi in hotela do njih, pa ji kriminalist ni dovolil. Šele ko jima je povedala vse, kar je vedela, in ju napotila k Odturijcu, sta jo spustila.

Skupino nezadovoljnježev je vodil sindikalni poverjenik, skuštran Elasiječ, ki si je živčno odpihoval grivo z nozdrvi.

»V pogodbah bi morali imeti možnost odškodnine za take primere!« je kričal in ostali so mu pritegovali.

»To je bilo urejeno pred dvema letoma z aneksi k pogodbam,« ga je mirno podučila.

Gruča ga je sumničavo pogledovala in vsa njegova bojevitost je izpuhtela. Videti je bilo, kot da podatek premlewa s čeljustmi.

»Kaj pa nadomestilo za psihične bolečine?« je bolj previdno podrezal.

»Prav tam,« je zavila z očmi. Elasiječ se je obrnil in poklapano odkopitljal, gruča se je razšla. Poiskala je glavnega rudniškega inženirja. Obliži na ustnici ščipalke in vzdolž cele noge so dali slutiti, da je bil blizu, ko je počilo.

»Bo šlo?« Ne more si privoščiti, da bi ostala brez njega.

»Seveda!« jo je prepričljivo odpravil.

»Poskrbela bom, da zavarovalnica čim prej izplača nadomestila svojcem umrlih in poškodovanim. Se bo dalo drobilec popraviti?«

»Ne,« je Odturijec žalostno odkimaval. »Pa ne samo to: cel kup opreme, ki je bila blizu, je uničene. Škoda je ogromna! Rudnik je treba začasno zapreti.«

Mogoče pa ima mama prav. Prestara je za tole sranje. Vse skupaj proda in se upokoji.

»Bi vas zanimal odkup rudnika?«

»Bi!!!« je široko razprl oči, potem pa se razočarano spomnil: »Nobena banka mi ne bo dala toliko posojila ...«

»Dam vam ga na obroke.«

»O tem sanjam že, odkar sem prispel sem!« je poskakoval po nogi in tleskal s ščipalko od navdušenja.

Grela jo je zavest, da je zanj in zase naredila nekaj dobrega.

Poklicala je Aleša.

* * * * *

Deloblefer

Blee Ferr se je zares – ampak res! – znal delati, da dela. Svojo umetnost je izpopolnil do tako neslutelih razsežnosti, da se je včasih zalotil, kako je sam sebi nasedel!

Tistikrat se je, meni nič tebi nič, sredi delovnega dne odpravil na sprehod in čisto ponesrečeno nabasal na svojega šefa, ki se je prav tako, meni nič tebi nič, sredi delovnega dne odpravil na sprehod. Ampak on je bil šef, zato je bil popolnoma prepričan, da si to sme privoščiti, da ima tehten razlog – po sprehodu se bo namreč bolje počutil in še bolj učinkovito šefoval. Na kraj pameti mu ni padlo, da bi lahko srečal koga od podrejenih.

»Kaj pa vi tukaj?!« ga je šef suho premeril in nasršil pordečele vratne bodice.

»Ah!« se je zaigrano zdrznil iz navidezne zamaknjenosti. Šefa je opazil nekaj hipov prej in takoj v možgane napumpal vso svojo samozavest in umetnost.

»Tako hrupno je bilo v laboratoriju, da se nikakor nisem mogel zbrati. Moja hipoteza ...«

»Kakšna hipoteza? Kako, da o tem nič ne vem?« ga je skozi napol priprte oči premerjal šef in počasi začenjal umikati bodice, ki pa so, za vsak primer, še vedno ostajale rdeče. Vsaj konice.

»Antimaterijski kvantni pogon je že čisto *passé*. V teh časih bi moral biti hitrejši! Vsaj milijon krat. Pripraviti nameravam beta verzijo za testiranje ...«

»In vi si domišljate, da ste kos antimaterijskemu kvantnemu pogonu?«

»Že v srednji šoli sem prejel nagrado za izvirno obravnavo možnosti rešitev, na fakulteti pa še eno!«

»In kako bi se tega lotil?«

»Vsekakor ne v tem laboratorijskem šundru.«

Šefove bodice so počasi zelenele. »Bi to res zmogel?«

»Ob pravih delovnih pogojih – mačji kašelj!«

Pred šefovimi očmi so se pričele valiti izmenjave, ki bi jih lahko dobili za takšno izboljšavo. Zlata jama! Kaj zlata – diamantna! Pokroviteljsko je oklenil svoje krilo okoli Blee Ferrja.

»Poslušaj Blee – saj ti lahko rečem Blee?« ga je začel tikati. »Mislim, da potrebuješ svoj laboratorijček, v katerem boš lahko zbrano razmišljal, tuhtal, razglabljal, mozgal ali karkoli pač že počneš. Si za to?«

Blee je najprej globoko pogoltnil, potem hlinil globok premislek in na koncu pristal. Kako se bo izkopal iz tega? No ja, še vedno se je, pa se bo menda ja še tokrat ...

5D tiskalnik je v pičlih treh urah ustvaril dobrih 250 kvadratov velik laboratorij, napolnjen z vso najrazvitejšo opremo, ki jo je Blee zahteval. Šef se je začudil, kaj vse je bilo na spisku: od najšodobnejšega (in seveda temu primerno zasoljenega!)

replikatorja za hrano in pijačo do Aluryjskega džakuzija in hialuronskih vsadkov (kaj naj bi že to bilo?). Da o računalnikih, predimenzioniranih hologramskih projektorjih in prsati tajnici sploh ne govorimo. Pri vseh obscenih količinah izmenjajev, ki si jih je od tega vsega obetal, je bil to v bistvu zanemarljiv vložek. Kje bo napraskal za plače sicer še ni vedel, ampak mu je bilo od razburjenja tudi čisto vseeno.

Blee se je s tajnico zaklenil v laboratorij in ga cel teden ni bilo na spregled. Izklopil je vse komunikacijske kanale in ni bil dosegljiv niti za šefa. Tega je iz dneva v dan bolj skrbelo. Pogrizel si je že vse konice peres in tudi konice bodic niso bile tako zelene, kot bi morale biti. Renčal je na vsakega, ki se mu je nenapovedano približal.

Osmega dne je Blee sprostil komunikacijo, ampak samo za šefa. Ta ga je takoj poklical.

»Kako napreduješ?« je trepetaje vprašal in grizljal enega zadnjih vršičkov svojih peres, ki so zgledala vse bolj ofucana.

»Hja,« je Blee izbral najbolj pokroviteljski ton. »Tega se ne da iz hlačnice stres. Gre za najbolj pronicljiv in šokanten projekt tega stoletja, ki bi utegnil prinesiti medgalaktično nagrado! Saj veva, kakšno slavo bi to prineslo!«

Šefu so se od pohlepa naredili svetlomodri kolobarji okrog oči. Pohlevno je vprašal:

»Pa se ti vsaj približno svita, kdaj bi utegnil imeti kaj otipljivega?«

»Vse skupaj je preveč kompleksno za kakršnokoli preuranjeno napoved. Upoštevati je treba, da bo beta verzija zahtevala ...« S pritiskom na tipko je ustvaril komunikacijske motnje in prekinil povezavo. Potegnil je tajnico v naročje in se vneto prisestal na njene nove hilauronske vsadke.

Dnevi in tedni so se vleкли kot kurja čreva. Vsaj šefu se je tako zdelo. Vidno je hiral od skrbi. Banka mu je dala vedeti, da bo to nepreklicno zadnje posojilo, ki ga bo dobil in da ga bodo direktno porabili za plače. Večkratnim poskusom navkljub ni uspel iz Bleeja izvleči ničesar spodbudnega. Ker ga skoraj nikoli ni bilo več doma, so vse štiri žene hkrati vložile zahtevek za ločitev. Prijatelji so se ga izogibali, saj je izgledal, kot da so ga spustili skozi mlatilnico.

Blee je vedel, da ne bo mogel zavlačevati v nedogled. Po skoraj dveh mesecih je končno odklenil laboratorij in prišel na plano. Šef ga je takoj zagledal in mu z razprtimi krili pohitel naproti.

»Si končal, si končal?« je neučakano gostolel.

»Nisem ... Nisem.«

Šef ga je razočarano premeril. Blee je zgledal drugačen. Čisto drugačen. Nobene-ga navdušenja ni kazal, nobenega žara.

»Kaj je narobe« je zmrzilo šefa.

»Hipoteza ne pije vode.«

Šef je zahropel, se opotekel, se poskušal ujeti s tistim, kar mu je še ostalo od kril,

potem pa čofnil na tla. Hitro se je okrog njiju nabrala množica firbčnih sodelavcev. Nekdo je prisebno poklical zdravniško pomoč. Dron je prifrčal v petnajstih sekundah, zdravnik se je prižarčil v dvajsetih, ampak šefu ni bilo več pomoči.

Blee je skomignil z rameni, se izvil iz množice in odšel v laboratorij po svoje stvari.

Teden dni kasneje je odjeknila presenetljiva novica: Blee Ferr je postal strokovni svetovalec, tako rekoč desna roka predsednika najvplivnejše stranke na planetu. Seveda, kaj pa drugega: rojen politik.

* * * *

Antikv
knjigarna in antikvariat

Peter Zupanc

Nekaj o avtorju

Peter Zupanc iz Polzele je pred leti deloval kot filmski kritik, občasen scenarist ter programski mestnega kina Metropol v Celju. Leta 2010 se je preselil in potem tudi ostal na Kitajskem, v mestu Nanning, glavnem mestu avtonomne pokrajine Guangxi. Vmes je objavil nešteto potopisov in esejev. Leta 2001 je pri Mladinski knjigi

objavil *Tri*, eno prvih del iz žanra temne fantastike pri nas. Ena od njegovih štirih knjig, *Kitajska*, dežela razdalj in jaz, je bila finalist za nagrado Krilata želva za najboljši potopis Slovenije (2018). Trenutno živi in dela na Kitajskem.

Dve čarovnici in fant

»**A**me boste pojedle?« je dejal fant. Res je bil lepo rejen, čeprav je to skri-val tako, da se je oblekel v prevelika oblačila, očitno nabrana iz vseh vetrov.

»Morda,« je dejala starejša čarovnica in se globoko zahahljala. Iz male usnjene torbice je potegnila tobak ter ga pričela tlačiti v rjavo pipo.

Druga, mlajša čarovnica je naglo odkimala. »Klara! Predvsem bi radi vedeli ...« Nagrbančila je čelo v poskusu iskanja izraza.

»... kaj si ti,« sta čarovnici dejali povsem usklajeno. Potem sta se strmo spogledali in fantu se je zdelo, da v njunih pogledih vidi obljubo. V besede bi jo spravil nekako takole: *narediti morava vse, kar se da, da se tole ne bo ponovilo*. Po sekundi tega pogleda sta se zazrli vstran, starejša čarovnica oziroma Klara v poskus

pržiganja tobaka v pipi. Tobak se je kmalu zavalil v prostor med njimi.

Fant je pomislil, da nima česa izgubiti, potem pa dojel, da ne ve, kaj naj reče. »Zafržmagan je,« je dejal potiho.

»Oh, to,« je dejala Klara in odkimala. »Tvoj dialekt. Počakaj.« Vstala je in odšla v sosednjo sobo. Fant je videl ogromen kotel, iz katerega se je valila sopara. Lesena platforma je obkrožala ta kotel, v katerega so iz stropnih pip neenakomerno kapljale tekočine različnih barv in gostot. Tretja čarovnica je stala na platformi ter z veliko zajemalko mešala tekočino v kotlu. Klara je pristopila do nje in šuštenje je fantu

preprečilo, da bi slišal, kaj je rekla. Tretja čarovnica je neodobravajoče zamahala z rokama, nato pa se je predala in zajela nekaj kapljic iz ene, pa iz druge ter nato tretje pipe. Zbrano tekočino je nalila v kozarec, ki ji ga je ponudila Klara. Vse skupaj je morda trajalo minuto, potem se je Klara vrnila in fantu podala kozarec. Dišal je po jabolčnem zavitku.

»Spij,« je dejala Klara.

Negotovo je sprejel kozarec.

»Potem se boš pogovarjal z nama kot v mislih, brez naglasa. Bolje te bova razumeli.«

Kot že prej je pomislil: morda bi moral zbežati. Toda kam? Prostor, v katerem so se nahajali - ni si ga drznil oklicati za hišo - je sicer poznal zelo dobro. Ampak vrata so bila zaklenjena. In ni imel pojma, kakšne moči sta imeli čarovnici. *Pogovarjal se boš z nama v mislih.* Tega si je pravzaprav želel. Nikoli ni bil dober v ubesedovanju svojih misli.

Spil je. Zeliščen okus grenkobe se je mešal s povsem rahlim okusom vanilje. Položil je kozarec na mizico ob sebi.

»Še vedno lahko odpiraš usta, kot da želiš govoriti. Le da bova midve tvoje besede bolje razumele,« je dejala Klara.

Občutek je imel, kot da besede prihajajo do njega z malo zamude. Toda bile so prečiščene, jasne. Poskusil je spregovoriti. *Narbol grozn je, de tud jest nism ziher, kuo sm,* bi sicer rekel. »Največji problem je, da tudi jaz nisem povsem prepričan, kaj sem,« je dejal in zardel. Komaj se je zadržal, da ni ponudil kozarec v zahtevi po več. Ustavil je te misli in si podrobneje ogledal čarovnici. Mlajša je bila ovita v ruto, nosila je škrlatno dolgo obleko in zelo črne škornje. Težko je bilo reči, kaj nosi Klara. Ne glede na to, koliko te magične tekočine popije, ni poznal besed, da bi opisal njene oblačila.

»Ali imaš ime?« je dejala mlajša čarovnica.

»Jakob,« je prikimal. Ampak to je bilo ime, ki si ga je nadel sam. Ali ne? Ni bil gotov. Potem je ponovno pomislil. »Kaj pa bi *lahko* bil ...?«

Mlajša čarovnica je hotela nekaj reči, ko je Klara slišno ugriznila v pipo. »Jezebel -!« Potem je strogo nadaljevala: »Če ti to poveva ...« Odkimala je z glavo. »Ck-ck-ck.« Obe sta se dovolj očitno počutili zelo lagodno v rahlem nelagodju med njima. Vsaj razlikovali sta se ena od druge.

Jakob je pogoltnil slino. »Ampak ... Če mi ne pomagate ... morda ne zmorem ...« Izgubil je besede.

»Kako si prišel sem?« je dejala Klara.

Jakob se je določenih stvari seveda spominjal. Le povezati ni znal teh spominov. V vsem tem času, kar se je skrival v *hiši*, so se spomini bohotili, toda nikoli povezali. Bili so tiste vrste spomini, ki s svojimi skrajnostmi izbrišejo vse okoli sebe, razen

skrajnih čustev, predvsem groze. In potem je tu bilo vprašanje: zakaj jima povedati? Pogledal je v tla in zelo tiho dejal: »Kaj pa če me bosta pojedli ne glede na to, kaj rečem?« Ugriznil se je v ustnice in dojel, da je stavek izrekel, kot da upa, da se moti.

Zdaj je Jezebel dejala naglo ter pikro, da prehití Klaro. »Nama boš verjel, če ti rečeva, da ne?«

Res je. Torej je vprašanje le, ali govorim ali ne. In le če govorim, obstaja možnost ... »Akhm. Edino, česar se spomnim, ko sem prišel sem, je ...« Zardel je. Potem je komajda zbral dih. »Bila je polnočna tema. Tale hiša ni bila zaprt prostor, videl sem zvezde. In drevesa, drevesna veje so segale naokoli, kot da varujejo prostor pred nepovabljenimi. Veter je bil topel, kot da piha na isti način že tisočletja, nosil je žive iskre, ki so bile podobne srebrnim čebelam. Videl sem kotel nad grmado, ampak kot da je napol visel v zraku. Samo ženske so bile tukaj. Ene so plesale, druge so sedle v krogu in se smejale in pile. Zdi se mi, da sem videl dekle, kako je razširilo roke in zalebdelo nad kotlom. Tam se je smehljala, kot da ji pripada ves svet. Nad njo sem videl premik, potem sem dojel, da je bilo več premikov; bile so ženske na grčah ali pa na metlah, letele so naokoli ter vriskale. Emmm. Nihče ni bil, emm, nag ...«

Klara je izpuhnila dim. »Če si nag, je mrzlo in neudobno. Nagost se dogaja le v domišljiji tistih moških, ki sanjajo o tem, da so prišli na srečanje zbora čarovnic.«

Jezebel je pogoltnila slino tako glasno, da sta jo oba pogledala.

Jakob je tudi čez dim videl, kako je Klara zaobrnila oči. »Ali pa to počnejo čaravnice, ki verjamejo domišljiji moških, ki nikoli niso prišli na tovrstna srečanja.«

»In potem?« je zelo tiho dejala Jezebel.

Jakob, ki je spet gledal kamorkoli, le da ne v njiju, je povzel. »Glas. Takoj zraven mene je nekdo zašepetal, *Kje je Persi? Tukaj?* Ampak ne spomnim se - ne vem - bilo je, kot da nisem tam *sam*.« Ker ni bilo komentarja, je nadaljeval. »In zdelo se mi je, da je nekaj narobe z mano, ker ... nisem videl nič slabega v tem, kar se je dogajalo. Zdelo se mi je, emm, polno radosti in upanja. In svobode. Mislim, še zdaj - moral bi to sovražiti, ali ne? Biti vsaj kritičen. Ampak vsakič, ko se spomnim teh prizorov, vetra v vejah in šumenja metel in smeha, se mi zdi le, da bi se rad pridružil.« Umolknil je.

»Persi,« je dejala Klara in grizljala ustnik pipe.

»Ja. Ampak potem - v nekem trenutku sem bil sam. Glas je izginil. Skril sem se v grmovje. Ko se je dogajanje prekinilo, sem zaspal. Ko sem se zbudil, sem se nahajal ... tule,« karkoli je *tule* bilo.

Čarovnici sta se spogledali. Bilo je, kot da je Klara dala Jezebeli dovoljenje. Jezebel je dejala: »Temule okoli nas se reče Nikjer.«

»Em,« Jakob ni vedel, kaj naj reče.

»Persi je bilo ime, ki so ga v času lovov na čarovnice čarovnice uporabljale za hudiča,« je dejala Klara. Še vedno je grizljala pipo. Jezebel jo je oprezno pogledala,

nato pa se zagledala v Jakoba. Jakob se je spraševal, kaj vidita. Predebel in čuden fant, oblečen v ukradene kose oblačil. *Ki ne bi smel biti tukaj*. Stresel se je. »Vrnil bi se v svoj svet ...« Potem je v besede podvomil in jih dolgo žvečil, preden je dodal: »Morda ne.« Spet je pogoltnil slino. »Ampak kakorkoli, ne vem, *kako* se vrniti.«

Jezebel je pričela: »Zakaj se ne bi vrnil ...« toda Klarina roka jo je ustavila. Klara je potegnila pipo iz ust, zamljaskala in pokazala z ustnikom nanj. »Nekaj, kar je dišalo podobno kot ti, se je skrivalo po kotih Nikjer in se izmikalo našim poskusom najdenja ...« Pljunila je po tleh, da je zacvrčalo. »Nekaj sto let.«

Jakob je pomislil in dejal zelo počasi: »Imam slab občutek za čas.«

Klara je potrepljala Jezebelo po kolenu. Za trenutek sta se spogledali in zdaj se je Jakobu zdelo, da zagotovo mislita podobno in morata sodelovati, individualizem gor ali dol. Jezebel se je sklonila in izpod zofe, na kateri je sedela, potegnila debelo grebljico za premikanje lesa v ognjišču. Potežkala jo je in si jo polegla na kolena, da je bila pripravljena na uporabo.

Potem se je premislila in položila grebljico na stran. Iztegnila je roke in trznila z zapestji, da je škljocnilo. Jakobu se je zazdelo, da vidi, kako ji rasejo nohti. Skromno toda pripravljeno je sklenila roke preko prsnega koša. »In potem? Zakaj ne bi šel nazaj?«

Jakob se ni premaknil. Ni vedel, kaj naj reče. Zdelo se mu je, da so se zaradi nečesa vloge obrnile - zdaj je on grožnja. Ni vedel, zakaj. Ni bil prepričan, če ni morda res. Edino možno nadaljevanje je bilo ... govoriti naprej. Ampak krč, ki se je širil po celem telesu, mu je preprečeval govor. Šumelo mu je v ušesih. Kot da jih je čarovnica Klara polnila s tobakom. Dojel je, da mu ustnice drhtijo. »Ker me je strah,« je nazadnje dejal.

Klara je spregovorila zelo tiho: »Obstaja le en poglobitveni način, kako človeška bitja pridejo v Nikjer.«

»Aha,« je dejala Jezebel. »Jakob, kako si se znašel tu?«

Jakob je posmrknul in pogledal proti Jezebelinima rokama. Zaprl je oči in se poskusil spomniti. Vedel je, da se spomin nahaja v njemu. Zavedal se je tudi, da četudi gre za slab spomin, ni njegov najslabši. Imel je mnogo hujše. Za trenutek se mu je zavrtinčilo v glavi, pomežikal je, da bi zmogel videti jasneje. Zakašljal je. Ko je Klarin dim zavaloval proti njemu, je pihnil vanj. Potem se je zazrl v ta dim. »Bil sem na grmadi. Hočem reči, mislim, da sem bil jaz. Nisem prepričan. Čudno je. Ogenj je prasketal in lizal bose noge. Palice so cvrčale, nekdo je kričal. Sem to bil jaz? Morda - ampak morda ne le jaz. Nekdo je vrgel kamen. Bolelo je. Bilo je veliko bolečine. Nekdo je nekaj govoril - nekaj o Bogu, nekaj o - ne vem, o čem. Kazen, greh, sodelovanje z ... Ne vem. Nekdo je priskočil mimo in brcnil v les, da se je del vej zrušil, ampak iskre so padle do mojih prsi. Do mojih oči. Da, bolelo je. In morda sem bil jaz tisti - da, moral sem biti jaz, ali ne? Spomnim se besed. Prekles sem jih. Pljuval sem

in cepetal in se smejal od bolečine. In rekel sem - morda - Naj vam živali poginejo v mukah! Naj se bolezen razširi od njih do vaših otrok! Naj njihovi jeziki počrniyo, ko pijejo materino mleko! Naj se strup iz teh jezikov razširi do grl in src mater, in ko nečedujejo na najbolj nečloveške načine, naj pride tudi do očetov, naj jim počrniyo udi in odpadejo, naj se celotne vasi zgrudijo in rešijo le tako, da plamen požre vse izmaličene, čudno mrtve! Naj nič ne ostane! In naj to ne pomaga - naj se plamen razširi iz vasi do mesta! Naj gospodje in dame doživijo, kako jih telesa ne ubogajo, medtem ko opravljajo potrebo po ulici, en po drugem, in se zvijajo v strahu in nezaupanju en do drugega! Naj se koljejo, ker ne vedo, kaj boljšega početi! Naj mesta zgorijo, propadejo, se izbrišejo z lica sveta! Zaslužite si to!!! Naj človeški rod, razdvojen in poln nesmiselnega sovraštva ...« Osupel in rdeč je Jakob prenehal.

»In potem?« Klara je spet potisnila pipo v usta in spregovorila skoraj zamišljeno.

Šepetal je: »... potem me je ogenj dosegel. In morda ... samo morda ... nisem več videl. Nisem slišal. Čutil. Kot da so - ampak samo *za trenutek* - čuti ugasnili. In potem ...« Vzdihnil je. »Potem sem se znašel tule.«

Nekaj časa so molčali.

»Klara...« je dejala Jezebel in pustila rokam, da so padle do njenega naročja.

»Ne,« je dejala Klara. »Ni gotovo.«

»Ampak ...«

»Jakob! Če je to tvoje ime. To, kar misliš, da si videl, ko si prišel sem, skoraj gotovo ni bilo drugega kot šok. Ni bilo resnično.«

Potreboval je nekaj trenutkov, da je reagiral. »Ampak videti je bilo ...«

»*Kdo je bil s tabo?*«

Po dolgi tihi minuti je dejal: »Kletev.« Potem je sam sebi skušal razložiti, zakaj to misli. »Ker nisem ... Ker ni ...« Omagal je. Ni vedel.

»Karkoli je bilo, *kje je zdaj?*«

Brskal je po spominu. Skorajda je slutil, da čarovnici mislita, da bo rekel, *zakopana v meni*. Morda je bilo res. Toda ni se mu *zdelo* tako.

»Kaj se je zgodilo pred grmado?« je šepnila Jezebel.

Dojel je, da mu hoče pomagati. Čarovnici sta prebili eksplozivne naboje, ki jih je za sabo pustilo vsako sproščanje posameznega spomina ... naboje, ki so izbrisali vsako sled časovnice dogodkov ... ter mu pomagali postaviti dogodke *v vrsto*. No, od najnovejšega do najstarejšega. Ob misli na prihod do izvira ga je ponovno postalo strah. »Ali lahko dobim kaj vode?« je vprašal.

Klara je frcnila s prostim prstom. Kozarec na mizici je bil poln vode. »Čarovnice,« je zašepetal Jakob in počasi izpil pol kozarca.

Zdaj je Jezebel zaobrnila z očmi. »Ko si bil prezaposlen s pripovedovanjem, je Sonja tamle prišla in napolnila kozarec. Nisi opazil.«

»Potem *nista* čarovnici?« je dejal z malim nasmehom. Nato je pomislil in se spomnil drugega vprašanja. »Je tole pekel?«

Klara je sunila pipo navzgor: »Kdo sprašuje koga?«

Nasmeh je izginil. Popil je malce več. Potrudil se je zbrati hrabrost. »Sprašujem, če je tole pekel, ker ...« *Kaj naj bi bilo drugega?* »... ker vidim, da še vedno upam ... ampak to upanje se čuti kot pekel. Upanje vsemu navkljub. Upanje kot nesmisel. Upanje kot trpinčenje.«

Čarovnici sta nekaj časa molčali. Nato je Jezebel dejala: »Upanje na kaj?«

Izpil je vodo. »Da bo vse v redu. Da ni nič narobe z vama. Da ni nič ... ? em ... narobe z mano.«

Klara je zaokrožila s pipo okoli svoje glave. »Jakob, karkoli tale prostor je - in verjemi, da vem, da mnogi ne zmorejo dojeti in skleniti svojih misli okoli Nikjer - *Nikjer ni pekel.*«

Jakob je hotel suniti z glavo proti Jezebelinim zraslim nohtom, misleč, *kaj pa ti nohti?* Potem se je ustavil v upanju, da se je zmotil, ko jih je videl rasti.

Jezebel je dejala tako potrpežljivo, da je pomislil, da bo izgubila živce. »Kaj se je zgodilo pred grmado?«

Premislil je. »Obtožbe. En sodnik - ali pa je bil duhovnik? - je vodil priče. Bilo jih je veliko. Ampak tega ne vidim kot eno sceno.« Zazrl se je okoli sebe. Kamin, veje drevesa, ki rasejo skozi okno. Nekaj malega se je zableščalo in izginilo na drugi strani. Vonj po lesu. »To vidim kot sto malih scen, združenih z eno tematiko. Nekater scene so zelo nagle in razmeroma enostavne. Druge so - druge so mučenje. Ampak mislim, da navsezadnje ni bilo veliko mučenja. Vsem je bilo jasno, kako se bo glasila razsodba, ker ona ni nikoli prenehala priznavati, da je - oh!«

»Ona?« je Klara dejala zelo oprezno.

Ni vedel, kaj naj reče. Še bolj oprezno je prikimal. »Še ena čarovnica?«

»Tvoja mama?« je dejala Jezebel.

Zelo odločno je odkimal. »Ne mama. Bila mi je blizu, ja. Ampak ne razumem, kako - mislim reči, na kak način mi je bila blizu. Vem pa, da je nenehno prikimavala, ja, to sem storila, potem pa je dodajala podrobnosti.«

Jezebel je hotela razčistiti: »Ko so se pred vama vrstile priče? Ki so govorile o tem, kako jih je preklela?«

»Ja. Naprimer: *moj brat jo je pogledal postrani, ko je šel proti gradu, dejala mu je, da se mu bo zgodilo nekaj slabega. In res se je!* Ali pa: *delala je čudne znake proti moji sestri. Nekaj kasneje je ta sestra padla po stopnicah, ko je nosila hrano menihom v jami klifa.* Ali pa: *nismo ji dali denarja, pa je zamahnila z rokama in rekla, nesreča vas čaka, nesreča čaka vašo družino! Nekaj mesecev kasneje je poginil naš konj, nismo več mogli v sosednja mesta prodajat soli. Skoraj smo obubožali!* In tako naprej.«

Klara se potegnila pipo iz ust, zatlačila vanjo nekaj več tobaka in dejala: »Jakob, si opazil, da so vse te kletve zelo ... splošne? Hočem reči, če dovolj dolgo čakaš, se bo vsakomur zgodilo nekaj slabega.«

»Da!« je dejal, kot da je delno to vedel že prej, pa ni znal izreči. »Ampak ona je vsakemu pričevanju nekaj dodala. *Ponoči sem po metli priletela, pa sva s Satanom razgrajala v hlevu in tako sva zastrupila konja!* Ali pa: *sploh niste vedeli, da je vaša sestra upala, da je noseča, povzročila sem padec, da ponoči pridem in izkopljem upanje na otroka iz njenega trebuha, potrebovala sem njegove prste za sveče rituala, s katerim kličem Persija, ha ha!* Takšne stvari.«

»Ampak kje si bil ti? Zraven nje?« je dejala Jezebel.

Umolknil je in pogledal v tla. Ni bil prepričan. Nahajal se je tam - to je edino bilo zanesljivo.

»Se spomniš njenega imena?« je dejala Jezebel.

Niti odkimal ni.

»Zakaj bi *potrjevala* ta pričevanja?« je dejala Jezebel. »Kdo bi naredil kaj takšnega ...?«

Klara je dvignila obrv proti Jezebeli. Jakob je bil dokaj prepričan, da ve, kaj dvig obrvi pomeni: *Kdo bi storil kaj takšnega? Recimo čaravnice, ki vzamejo domišljijo moških, ki nikoli niso bili na srečanju čarovnic, kot vodilo za obnašanje na takšnem srečanju.* Zazdelo se mu je, da zna opazovati. Potem je zardel: seveda ni imel nobenega potrdila, da je njegova interpretacija pravilna.

Jezebel je kislo spregovorila: »In tako je bila obsojena na grmado?«

»Smejala se je, ko so izrekli obsodbo.« Jakob je poskusil zbrati misli. Kaj se je zgodilo potem oziroma *pred* tem? Zdrznil se je ter se zavil v oblačila. Zašepetal je: »Ker je bilo res.«

»Prosim?«

Brez gledanja je presodil, da je spregovorila Jezebel. Klara se ne bi nikoli spustila tako nizko, da bi pokazala presenečenje. V obleko se je zavil še tesneje. »Ker je to zares počela.«

»Izdelovala sveče iz prstkov?« Klara je vstala, odšla do kamina ter odtrkala tobak v ogenj. Potem je posegla za vogal in tam poiskala knjigo. »Slišala sem za več receptov, ampak noben ni dejansko deloval. Hum hum,« položila je pipo v žep in obrnila nekaj strani. »Hum, ja.« Zaprla je knjigo, se zagledala vanj in prekrizala roke na hrbtu.

Jakob je počasi nadaljeval: »Ker je zares preklela ljudi - in ker je mislila, da njene kletve in uroki delujejo.« Vzdihsnil je. »In jaz sem bil del tega. Nekako.« Potem se je zagledal v obe čaravnici. »In zato me izprašujete, ali ne? Ker veste, kaj je počela. Ljudje so se je bali in ona je to izkoriščala. Hodila je po tlakovanih ulicah in če se ji je kdo preveč približal ali pa se ni obnašal, kot je hotela, je izrekla urok. Šla je v meniško jedilnico in če je niso nahranili ter ji dali piva, jih je preklela. Nosila je njihov strah do nje kot ščit. In delovalo je.« Še bolj se je zavil v oblačila. Zavedel se je, da zgleda kot kakšna majhna izgubljena kepica. »Ali sem jaz Persi? Ali sem jaz Satan?

Ali tole oblačilo čaka, da se pojavim v pravi obliki in ga napolnim? *Ali se me zato bojite?*«

Klara je zelo počasi dejala: »Ali zgledam, kot da se te bojim?«

»Ampak to je tisto, kar mislita, ali ne? Da sem strašen in nevaren - in da vaju bom napadel!« Bil je bled in prestrašen.

Klara je še enkrat zaobrnila oči. Bila je zelo dobra v tem. »Jakob. Tole je Nikjer. Tole je ne-lokacija izven vseh človeških čutov. Tole je vse tisto, kar ne vidiš, ne slišiš, ne vonjaš, ne otipaš, ne okušaš. Da prideš sem, moraš predvsem *izklopiti vse čute*.«

Jezebel je panično vdihnila.

»Da, povedala mu bom,« je dejala Klara. »Ko si enkrat tukaj, ko se naučiš bivati tukaj, se različica oziroma kopija tvojih čutov ponovno vzpostavi; in ko recimo okušaš tukajšnje stvari, bodo prevladovali okusi, ki jih poznaš. Ampak velika večina ljudi se tega ne nauči - velika večina niti ne pride sem. Da prideš v Nikjer, moraš ali obvladati meditacijo, ali popiti čarobni napitek, ki ga najin cenjeni kolega poskuša pretvoriti tudi v tabletko, ali pa ... No, kot si prišel ti. Da se ti zgodi tak šok, da ti čuti odpovedo.«

»Na grmadi,« je zašepetal.

Klara je strogo prikimala. »Točno tako. Lahko bi ti povedala veliko več o Nikjer; recimo, da so obseg in aranžma lokacije odvisni od posameznika, a načeloma večni ter neskončni. Ampak pomembno zate je slednje ... pojem *imaga*.«

»Ti mu boš res povedala vse? A si prepričana?«

»Nisem,« je zasikala Klara.

Jakob je zdaj strmel vanjo. Bil je skoraj gotov, da mu hoče pripovedovati, ker kljub temu, da on potencialno manipulira z njo - ali celo *sam s sabo* - ona noče dopustiti niti najmanjše možnosti, da se njegovo trpljenje nadaljuje. To akcijo bo prekrila z odrezavostjo, kritiko, nerganjem in še čem - toda njen osnovni razlog za pripovedovanje je ... human.

Odkril je, da mu je Klara všeč. (In da se zares boji Jezebele, čeprav je navidezno materinska in potrpežljiva.)

»Imago so ali duhovi ljudi, ki se - po naključju ali ne - znajdejo tukaj in ne morejo nazaj, ali pa so, na kratko rečeno, mitična bitja. Kot recimo imagi vampirja, volkodlaka ...«

»... štrig. Čume ...«

»... bogov vse vrst, odklonov in velikosti. Škratov, vil, bla bla. Poanta: si slišal za obsedenost? Ta bitja pretežno hočejo ali obsesti nas, ki smo tukaj, ali pa priti tja -« Pokazala je proti kotlu v sosednji sobi. »Priti v kotel in potem iz njega odteči nazaj v Vse - no, v Resničnost, *zato, da bi obsedli ljudi*. In me čarovnice smo tukaj zato, da to preprečimo.«

»Oh,« je dejal.

»Seveda ti nisem povedala vsega. Ampak povedala sem ti dovolj, da razumeš, kaj se dogaja. Skoraj vsi imagi so škodoželjni ali nevarni. Skoraj vsi imagi si človeka podredijo in ga izkoristijo. Zelo težko jih je odkriti, uloviti ali pobiti.« Zdaj je Klara odkorakala nazaj do stola in se zleknila vanj. »Ali razumeš?«

Premlel je, kar je slišal. »Vidve mislita, da sem imago.«

»Oh, skoraj gotovo si *neke vrste* imago. Ampak nisi ravno navaden. In zagotovo nisi Persi.«

»Kako veš?« je dejal in se strmo zagledal vanjo. No, strmo kot mala prestrašena kroglica.

Skomignila je z rameni. »Samo prejšnji teden sem se znebila dveh ali treh.« Pogledala je v zrak, kot da šteje. »Satani oziroma hudiči spadajo pod redno tedensko čiščenje. Množijo se kot ščurki. Kakorkoli. Hah, v resnici seveda *ne vem*. Ampak ne verjamem, da bi se Persi skrival stotine let po naših luknjah in drugih težko dostopnih površinah - in da bi si potem, ko ga najdemo, nadel tole podobo ter šel v pripovedovanje s toliko za nas povsem nepotrebnih podrobnosti.«

»Nepotrebne podrobnosti,« je zamežikal skoraj užaljeno.

»Ker to, kar pripoveduješ, je naša zgodovina. To vemo. Zbiramo vse knjige, ampak seveda najbolj biografije ter pričevanja vsega, kar se tiče pravih ali nepravih čarovnic; tistih samooklicanih in tistih napačno imenovanih, pa tistih, ki so bile zares čarovnice in jih seveda nihče ni opazil. Tisti grimoarji tamle,« pomignila je proti kotu za kaminom. »... so le en mali delček naše knjižnice. Jakob - kar se ti je zgodilo, se ti je zgodilo v - Jezebel?«

»Aha,« je vzdihnila Jezebel. »Sprašuješ me, kje? Ne vem.«

»Sol. Tlak. Menihi. Pivo. Prosila je za hrano. Imaš kakšne asociacije?«

Odkimavanje.

»Hah! Bila je beračica. V Salzburgu so bili ponosni na pridelovanje soli, v času lova na čarovnice pa so se v nekem trenutku osredotočili na obtoževanje beračev, da so čarovniki in čarovnice. In jih kar nekaj pobili. Predvsem otrok.«

Nekaj časa je vladala tišina.

Nato se je Klara, očitno zelo zadovoljna s sabo, odhrkala. »Zdaj vemo malce več o *njej*. Kajti ona je vsekakor pomembna. Ona in njen odnos s tabo, Jakob.«

»Ampak ne spominjam se veliko več. Mislim, spominjam se, kako je hodila po ulicah in ... ampak rekle ste, da so to, em, nepotrebne podrobnosti. Spominjam se težkega, hladnega zraka. Spominjam se ...« Ugriznil se je v ustnico. »Spominjam se samo še enega *pomembnega* dogodka.«

Čakali sta.

Šele čez nekaj časa je pričel: »Spominjam se, da so jo izgnali iz neke hiše. Ne vem, zakaj je bila v hiši - verjetno je kar stopila noter. Bila je lačna. Vem, da se je

opotekla okoli vogala, ko so jo porinili ven. Morda je nekaj zamomljala, proseč boga za pomoč, pogledala navzgor. Ni videla neba, strehe in ometi so bili nevtralnih, poenotenih barv, ki ne dovolijo ali pa si ne znajo predstavljati izstopanja, razen kot greha ... ali zla. To je bil prostor, kjer si lahko drugačen le do male dovoljene - in premožne - mere eksotike in nič več. In potem je slišala glas. Bil je glas svetlolasega fanta ... izstopil je iz stranskih vrat hiše in v roki držal nekaj kosov kruha.« Zdrnil se je, ko je dojel, da ga naravnost prebadata s pogledi. Ni takoj dojel, zakaj. »Oh. Ne, to nisem bil jaz. Vsaj mislim, da ne.« Nadaljeval je: »Ko je prišla do njega, je vrgel kruh na tla in se zahihital. Potem so iz druge strani ulice prišli njegovi prijatelji ali znanci. Padla je na kolena, da bi pobrala drobtine ali prosila za milost ali oboje. Tedaj jo je prvi brcnil. Poskusila se je po vseh štirih umakniti v najbližjo stransko uličico, toda sledili so ji. Zdela se jim je smešna in kar so počeli, je bilo dovoljeno, pogosto in menda upravičeno. Brcali so jo in metali kamne vanjo. Čez čas se je zvila in le trpela udarce. Mislila je, da jo bodo ubili. Ali pa da jo bodo prebrčano zvlekli do vode in vrgli noter. Ni imela veliko domišljije, besednjaka ali idej. Vse je bilo ponavadi izposojeno ali kopirano od nekoga. Potem pa so nenadoma prenehali. Ko minuto ali dve ni padel noben udarec, nobena brca, je spregledala. Stali so okoli nje ter jo gledali v tistem čudnem krču mišic lica med sovraštvom, zabavljanjem, gnusom in občutkom popolne moči. Če je zaškilila na eno oko, je imela občutek, da se ji smehljajo; če je zaškilila na drugo, je pomislila, da režijo kot volkovi pred napadom. Potem je en od njih dejal: »Ne bomo te ubil, hočmo videt, kako živiš v strahu. Za zmeri.« Dali so ji čas, da dojame, kaj so ji povedali. Občutila je solzo ... otrla si jo je, imela je kri znotraj. Pustila je, da se ji posuši. Kasneje je mislila, da se je solza spremenila v bradavico na prstu, na mezincu. Bila je njena poslednja solza upanja - odtlej upanja ni imela več. - Jaz pa ... no, to je moj prvi spomin.«

Čarovnici sta ga dolgo prebadali s pogledi. Obe sta bili zelo navajeni na logiko kraja, kjer sta živeli. Jezebel se je prva zdrznila: »Ti si bradavica iz mezinca beračice ...?«

Klara se je namrgodila. »Ne, najin Jakob je imago poslednje krvave solze upanja neznane beračice, ki so jo pobili v lovu na čarovnice v Salzburgu tam nekje okoli leta 1600 in nekaj.« Vzdihnila je proti njemu. »Kajne?«

Še bolj se je zavil v oblačila in bil videti še bolj okrogel. »... menda?«

»Hm,« je dejala Klara. »Kako bi sedaj obnovil spomin - v pravem vrstnem redu? Na kratko? Z opazkami.« Dodala je: »Ker se mi zdi, da si dober v opazkah.«

Šepetal je v ovratnik plašča. »... Nekaj časa je živela v strahu, potem pa je pričela njihov strah uporabljati proti njim. Drugega ni znala. Pomnila je zgodbe, ki so si jih pripovedovali, pa jim jih vračala, podeseterjeno dramatizirane, polne sovrašтва, ki ga je zares čutila. Našla je način, kako izustiti čimbolj splošne uroke, ki se bodo morali nekako izpolniti. Bali so se je, in to je izkoristila. Postala je simbol beračev. Ne, ona

ni bila glavni simbol - to je bil nekdo drug. Toda uporabljali so tudi njeno ime, dejali so, *pusti me ali pa rečem Njej, da te prekleje*. Seveda, v nekem trenutku je strah postal prevelik. Tedaj so jo sovražniki prijeli in ji sodili. Pa še tedaj je uživala v učinku, ki so ga njene besede imele na njih.« Pomislil je. »Ljudje si ne znajo predstavljati ideje slepe naključne nesreče. Vedno mora biti nekdo ali nekaj *odgovorno* za to, kar se jim dogaja. Ljudje torej vedno, v vsakem času, potrebujejo ti dve vlogi - nekoga, ki jim bo služil kot tarča za strah. In nekoga, ki jih bo usmeril, jim povedal, koga ali česa se bati.« Pogoltnil je slino. »In potem so jo poslali na grmado. In ko je umirala, je ... prišla sem.«

»In potem?« je tiho dejala Klara.

»Jaz sem ostal tukaj.« Dolgo je molčal. »Tukaj živi in dela več ljudi kot ve tri, ali ne? Naučil sem se govoriti s prisluškovanjem delavcem in še česa ...« Odhrkal se je. »Slišal sem, kaj govorijo. Pravite, da branite imagom, da vstopajo v svet in obsedajo ljudi. Ampak govori se tudi, da ...« Končal je s strahom. »... vam ne uspeva tako dobro.«

»Hah,« je dejala Klara. »Raje se vprašaj, kaj bi bilo, če nas ne bi bilo - če nam *absolutno* ne bi uspevalo.«

Poniknil je z glavo med ovratnik in čez čas dejal: »Pobegnila je od tu, ali ne? Še vedno je živa. Ne, ne *ona*. Grmada jo je prežgala v imago strahu.«

Klara je nagnila glavo v pričakovanju.

»... Hodi po svetu in hrani ljudi s strahom in jaz ... Jaz sem simbol upanja, ali ne?« Zdaj je bil skoraj prepričan.

»Kakšnega upanja natančno?« je dejala Klara. »Upanja v kaj?«

Čudil se je, kako enostavno je bilo izreči: »Upanja, da lahko preživiš, ne da ti ljudje postavljajo nepotrebne blokade na pot - da te ne onemogočajo, ne pretepaajo. Da ljudje lahko bivajo v slogi in brez sovraštva, v zaupanju.« Razširil je roke in vzdihnil: »Moral bi biti tam zunaj. Da se postavim naproti njej. Da vplivam na ljudi. *Jaz pa sem tukaj*.«

Jezebela je pogoltnila slino in zašepetala: »Nikjer.«

Klara je ponovno napolnila pipo. »Kaj misliš, da se bo zgodilo, če greš ven, v svet?«

»Kako naj vem?« je dejal in začel kašljati, ko je dim zavel iz pipe. »Morda bi končno prišel rasti.« Pokazal je nase. »Takole majhen sem že dolgo.«

Klara je prikimala. »Morda.«

Zdaj je bil začaran nad lastnimi besedami: »Rad bi zrasel v univerzalno upanje enakopravnega človeškega sodelovanja brez meja.« Sramežljivo je zardel. »Rad bi zrasel v nekoga, ki vedno zmore stkat zaupanje.«

»In kako to deluje?« je skeptično dejala Jezebel. »Oh.« Sklenila je roke. »Ves tale pogovor je bil ... to.«

Jakob je čez čas povsem minimalno prikimal.

»Aha, takšna upanja rabimo, premalo jih je.« Klara je nagrbančila čelo. »Če sploh obstaja kakšno.« Potem je dodala: »Ampak ... ?«

Zagledal se je vanjo in premislil: »Bolj ko bi rasel jaz, bolj bi rasel tudi strah. Ker jo *bo strah*, da izgine, če jo prerasem. Ker jo bo strah, da bo ponovno postala nemočna. In da je zapravila tisti čas, ko je živel brez upanja.«

»Ja.« Klara se je nakremžila.

»Kaj naj potem storim?« Zdaj je pogledal ven iz tekstilne zabubljenosti. »Nočem, da ona vlada. Ali karkoli pač počne. Ali vlada?« Ugriznil je ustnico. »Nočem, da prevladuje strah? Je to dovolj natančen opis?«

Klara je prikimala.

Jezebel je porinila grebljico pod zofo. »Klara, ali ni preveč dragocen, da bi odšel v svet?«

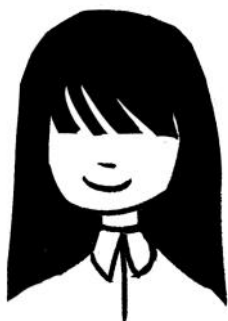
Klara je puhnila bogat dim. »Naj stori, kar hoče.«

Jakob je počasi objel svoja kolena ter obsedel na stolu. Ni vedel, kaj naj reče ali stori.

* * * * *

Antea Benzon (Hrvaška)

Nekaj o njej

Antea Benzon je ilustratorica in oblikovalka iz Splita, trenutno je na diplomskem študiju na Akademiji za likovno umjetnost in oblikovanje v Ljubljani. V prostem času se poleg z risanjem ukvarja še s pisanjem, pretežito spekulativne fikcije. Več njenih zgodb je objavljenih v žanrskih zbirkah na Hrvaškem in tudi tujini.

Antea je dobitnica nagrad Protosfera, Chrysalis award in Artefakt za strip leta 2024

* * * * *

Seneka

(Prevod: Bojan Ekselenski)

»M»oramo od tod,« je Seneka rekel mirno. Kljub temu se je še vedno nenehno premikal in oziral okoli. »Čim prej.«

»Zakaj? Ni kaj narobe?« je vprašala Margita.

»Mislim, da prihajajo. Morda. Ne vem, samo čutim. Moraš mi verjeti,« je odgovoril.

»Ampak kaj je z območjem? Ni tukaj?«

»Verjetno ne, ampak res se ne spomnim. Vse mi v tem mestu izgleda enako. Vem, da je šlo za veliko odprto polje, in to je to.«

»Dobro, si pa vsaj prepričan, da ni na tem golf igrišču? Nismo ga iskali niti 20 minut.«

»Ne. Morda. Ne vem, ko si rekla golf igrišče, sem mislil, da bo izgledalo drugače. Tukaj je polno gričev, mislim, da to ni to,« je rekel in se še naprej nenehno obračal, dokler se ni nenadoma naglo ustavil, dvignil glavo in ušesa, kot da bi kaj slišal. Margita ni mogla ničesar slišati in je sklenila, da njena človeška čutila niso dovolj razvita.

»Gremo. Gremo takoj. Teci.«

Margita je z vzdihom zavezala svojo palico okoli pasu, se z malo truda sklonila, da je s tal pobrala kuno zlatice, Seneko, in jo začela zavijati v svoj predpasnik.

»Ni me treba nositi, lahko tečem hitreje od tebe!« se je takoj zaskrbljeno oglasil.

»Tako te bo težje opaziti,« je rekla in začela teči z njim, zavitim kot majhen otrok. Spuščala se je po griču, na katerem so bili, in preklinjala okoli dveh kilogra-

mov težkega Seneka, ki ji morda ne bi povzročal težav, če ji noge že dolgo ne bi bile ožuljene od celodnevne hoje in teka. Morda bi ga nekoč lahko zlahka prenesla čez kilometre, zdaj pa se je počutila šibkejšo kot kdaj koli prej. Ni pomagalo dejstvo, da je morala prebiti visoko, suho in ostro travo, ki ji je praskala gležnje.

Izhod na ulico z golf igrišča je bil po razpokanem betonskem tlaku. Čakala je na Senekine povratne informacije, kar je lahko trajalo, saj ni mogla kot on slišati niti čutiti. Sonce je počasi zahajalo na oblačnem obzorju, časa niso imeli veliko, čeprav je tekla v nasprotni smeri, a ni nič rekla.

»Zavij sem desno, v ta vrt,« ji je nenadoma rekel, in brez besed je poslušala. Kovinska vrata in ograja, ki so bila nekoč pobarvana črno, so bila zdaj na več mestih že zarjavela, sam vrt pa je bolj spominjal na zemeljski nasip. »Pojdi po griču tam, kjer ga doseže krošnja, in se skloni podnjo, da ne boš vidna,« je dodal Seneka in opazil njeno zmedenost, ko je odprla vrata.

Nekajkrat je zdrsnila, ko je poskušala splezati na zemeljski grič, ko ji je končno uspelo in se sklonila pod krošnjo.

»Si prepričan, da nas ne bodo videli? Mislim, da naju ne morejo zaznati, kot jih ti,« je vprašala nekoliko prestrašeno, saj je nikoli prej ni prosil, da se skriva.

»Ne bi naju smeli,« je odgovoril, kar ji ni vtilo veliko upanja. »Zdaj bodi tiho. In ne dihaj premočno.«

Ta napotek jo je še bolj vznemiril, a se je trudila ostati mirna. V sebi je štela sekunde, ki so minevale, in celo minuta se ni nič zgodilo, a je opazila, da je Seneka popolnoma okamnel, zato je naredila enako.

»Dobro je, lahko greva ven,« je rekel po nekaj minutah in ga je pobrala v naročje, zatem ga poskušala spustiti nazaj na tla, a s tako nerodno, da je pri tem zdrsnila za nekaj metrov.

»Pazi, kako greš!« je zakričal zaviti Seneka, ki ji je skoraj padel iz rok.

»Oprosti, utrujena sem.«

Seneka se je zato izvlekel iz predpasnika in ji skočil iz naročja.

»Kmalu bo tema. Se za danes vrneva domov?« je vprašala, on pa je po kratkem premisleku rekel le. »Dobro.«

V tišini sta hodila drug ob drugem. Margita je bila popolnoma izčrpana, a je vseeno čutila olajšanje zaradi uspešnega bega. Kljub temu je bil vsak korak boleč, vsak vdih težak. Seneka je hodil in brez znaka utrujenosti sledil njenemu ritmu z rahlo nestrpnostjo do njenega počasnega tempa. Cesta se je pred njima zdela neskončna, pokrajina enolična; povsod le skladišča in tovarne, zaraščene s suhim rastlinjem. Čim dlje sta hodila, očitnejša je postajala popolna tišina okoli njiju.

»Mi boš končno povedal, kaj te lovi?« je vprašala, da bi vsaj za trenutek prekinila tišino.

»Sovražniki.«

»Kako veš, da lovijo prav tebe? Mislim, ne spomniš se veliko stvari, pa ne mi zamerit.«

»Čutim to. In slišal sem, kaj so govorili. Hočejo isto kot mi. Mislijo, da vem, kje je,« je rekel po kratkem oklevanju.

»Kaj pa, če ga najdejo pred nama?«

»Ne vem. Ne bi smeli.«

Še en odgovor, ki ji ni dal nobenega upanja. Kot vedno ni komentirala. Samo nadaljevala je hojo in poskušala ne razmišljati o tem, kar ji seveda ni uspevalo. Pustila je pogled, da potuje po okoliških stavbah, starih tirih in zapuščenih vlakih, ki nikoli več ne bodo nikamor odpotovali. Po starih suhih drevesih brez enega samega lista in veje so še vedno vijugale na rahlem vetru, kar je puščalo vtis nekdanjega življenja. Ni se več spominjala listov, zelene trave, petja ptic ali deževnih dni. Vse je bilo le z domišljijo mešan meglen spomin. Pokrajina, po kateri je hodila, ji je bila morda nekoč znana, zdaj pa je popolnoma tuja, poleg tega že leta ni stopila iz mesta. Ni bila ena tistih, ki še vedno sledijo času. Ni bilo pomembno, morala se je osredotočiti na pomembnejše stvari. Kljub temu, ko sta prečkala globok krater ob rjavčih ekstraktorjih, je takoj vedela, kako daleč sta od doma. Morda je bilo v bližini jezero. Kot otrok je morda tam nabirala cvetje, ali pa je to bil le lažen spomin, stkan z njeno domišljijo. Ni več vedela, koliko je natančno stara, vsi letni časi so bili že dolgo isti.

Na obzorju se je pred njo pojavila stavba, ki je s svojo velikostjo dominirala nad okolico. Bela palača velikosti mesta, ker je to dejansko bila. Skoraj sta prišla domov.

Še pol ure sta hodila do velikih kovinskih vrat, ki so ju ločevala od notranjosti in pred njimi so jo, kot prejšnje dni, čakali stražarji, običajni državljani s puškami. Odprli so ji vrata kot prejšnja dneva, a so jo še vedno preiskovali.

»Danes ste se pozno vrnil,« je komentiral eden izmed njih. »Cel dan ste bili zunaj. Začeli smo se bati, da se vam je kaj zgodilo. Če iščete kaj pomembnega, lahko s sabo vzamete vsaj koga mlajšega. Za vsak primer.«

»Nisem tako stara,« je odvrnila in vstopila v mesto. Seneka je takoj šel za njo, a stražarji so mu poskušali preprečiti pot in ga odriniti z nogami.

»Kaj je s to zverjo, ne dovoli ji vstopa!«

»Oh, to je samo kuna, na katero sem naletela zunaj. Dala sem ji malo vode, zato me spremlja.«

»Vodo ste tako neumni živali? To ni pametno, gospa, to so škodljivci, od katerih ni nobene koristi, in samo porabljajo vodo. Ne dajajte ji več in spodite jo. Nisem niti vedel, da sploh obstajajo.«

»Ne, v redu je. Odnese la bom domov.«

»Ne moremo vas ustaviti, ampak da veste, zaradi tega ne boste dobili več vode. To ni pametno,« je rekel stražar in skomignil z rameni.

»Me ne briga,« je rekla in nadaljevala pot s Senekom. Obljubila mu je, da ga bo

tisti dan odpeljala k sebi; ni ga mogla pustiti zunaj, da se znajde sam, potem ko je izvedela, da ga lovijo.

Edini ljudje na dvorišču, po katerem sta hodila, je bilo veliko in skoraj prazno, so bili stražarji, ki so pazili na majhna ograjena polja s pridelki. Vzpenjala se je po stopnicah na nasprotnem koncu dvorišča, medtem ko so se ob temi začele ob ograji prižigati majhne solarne svetilke. Hodila je nekaj časa po ozkem hodniku, nato prečkala most nad velikim zelenjavnim vrtom, šla pod slavalokom bratstva in končno prišla do svojega stanovanjskega bloka. Ko se je izmučena in zadihana komaj še povzpela po stopnicah do tretjega nadstropja, je končno vstopila v svoj dom.

Bil je to hladen in razpadajoč majhen prostor z eno sobo in kuhinjo. Tu je bila samo miza z enim stolom, peč in še nekaj loncev ter kuhinjskih pripomočkov, obešenih na steno, pa še košara z majhno zalogo korenja in solate. V kotu je bilo nekaj, kar je Seneka prepoznal kot zbiralnik za vodo, a bil je skoraj prazen. Margita je iz kuhinje takoj odšla v edino drugo sobo, opremljeno le s skrinjo in dvema posteljama; ena je bila lepo postлана in čista, druga pa stara in obrabljena, nanjo je sedla z vzdihom.

»Zakaj pa ne napolniš zbiralnika z vodo?« je zaslišala vprašanje iz kuhinje.

»Moram počakati na naslednjo dostavo. Sicer dobimo 30 litrov mesečno, tokrat pa samo 25. Mislim, da se vodnjak prazni,« je odgovorila. Nekaj časa je bila tišina, nato je spet zaslišala vprašanje:

»Lahko malo raziščem mesto?«

»Raje ne, ljudje bi ti lahko škodovali. Bolje je, da ne greš nikamor brez mene,« je odgovorila in on se je brez besed zleknil pod mizo. Pravzaprav ni vedela, ali so Zunanji sploh spali, ali pa je moral spati le zato, ker je bil zdaj kuna. A ker je zaprl oči, se ji je zdelo, da se je vsaj odločil pretvarjati, če že ni bilo nujno.

»Lahko ležeš na drugo posteljo,« je rekla, in njegova glava se je dvignila s tal.

»Si prepričana?«

»Da! Prosta je.«

Privlekel se je do nje in se zvil na samem robu postelje. Tudi ona bi morala iti spat; celo telo jo je bolelo, še posebej pa je občutila olajšanje, ko je sezula čevlje z ožuljenih nog. Jutri jo je čakal še en dan iskanja in tekanja.

Ozrla se je na spečega Seneko. Ni bila povsem prepričana, ali ravna prav, ker mu pomaga. Bil je Zunanji, in kolikor je vedela, nobeden izmed njih nikoli ni naredil ničesar dobrega na Zemlji. Pa vendar je trdil, da je bil kaznovan in zavržen, da ga še vedno lovijo in je bil prisiljen pobegniti. Zdelo se ji je tako bedno, ko ga je našla prasnega in tresočega se ob velikem obzidju. Obljubil ji je aparat za hidrogenezo, ki je bil v enem izmed zapuščenih območij, ki so jih Zunanji pustili za seboj na Zemlji. Notri naj bi bil tudi regeneratorski, ki bi ga osvobodil podobe kune in vrnil v čisto obliko, kar je bil njegov glavni cilj. Sam ni mogel vstopiti vanj kot kuna, a ji je lahko razložil, kako bi to njej uspelo. Takrat je deloval povsem vznemirjen, in razumela je,

kaj pomeni obupano potrebovati nekaj, do česar nisi mogel priti. Ni imela razloga, da mu ne bi pomagala – navsezadnje je tudi ona potrebovala vodo. Njegov aparat, ki so ga nekoč uporabljali Zunanji, bi rešil vse njene težave. Bil je pošten dogovor.

Ob zori naslednjega jutra sta bila oba pokonci. Margita je napolnila svojo čutaro z ravno toliko vode, da bi zdržala čez dan, nato pa sta odšla iz mesta. Pustila je Seneku, da vodi, in ga deset minut tiho spremljala, ko je opazoval pokrajino okoli sebe. Tistega dne sta šla v novo smer, a če bi Seneko vprašali, ne bi znal povedati razlike. Pokrajina je bila enolično suha in brez življenja. Vse industrijske zgradbe so propadale, vse ceste so bile razpokane in preraščene.

Margita ga je do tedaj že popeljala na vsa velika prazna polja, ki jih je poznala. Spomnila se je, da je nekoč davno videla nekaj nenavadnega, za kar je mislila, da je območje Zunanjih, kar se je ujemalo s Senekovo trditvijo. A sam je komaj kaj prepoznaval in se je moral zanašati na njen spomin, saj je svojega izgubil. Upala je, da bosta kmalu našla, kar iščeta, saj se ji je zdelo, da so možnosti za uspeh vsak dan manjše. Ne glede, kako frustrirajoče je bilo, praznih polj je bilo povsod dovolj, zato ni smela izgubiti upanja.

Šele po uri hoje skozi navidežno neskončen labirint zgradb sta začela opazati prve prazne površine, a Seneka se pri njih ni ustavljal. Ni spraševala, saj če bi kdo znal prepoznati območja Zunanjih, bi bil to eden od njih.

Po še pol ure pa sta naletela na nekaj, česar Margita že leta ni videla in na kar je že pozabila.

Za ograjo iz žične ograje, kjer so še ležali razmetani opozorilni znaki, se je na veliki ravnici razprostirala masivna konstrukcija – vesoljska ladja.

Nekaj trenutkov sta v tišini opazovala velik črn kovinski trup ladje, ki je bil nekoč usmerjen proti zvezdam, zdaj pa je ležal razpraskan in z iztrganimi deli, obsojen, da večno čaka v izsušenem grmičevju.

»Res pohvalno, da ste se uspeli pripraviti na odhod v vesolje,« je rekel Seneka.

»Vse je zelo hitro propadlo. Saj veš, zakaj,« mu je odvrnila. »Komaj smo stopili proti vesolju, potem pa ste prišli vi, kot naročeni. Sprva sploh nismo vedeli, da ste tu, in ko smo dojeli, je bilo prepozno. Čeprav je vprašanje, ali bi sploh lahko kaj storili, če bi vas takoj opazili.«

»Res mi je žal. To je bil lep planet, videl sem predstavitev,« je rekel. »Zdaj je isti kot vsi naši planeti. Ime Zemlja ima zdaj verjetno več smisla.«

»Morda,« je rekla, »ampak čigava je to krivda? Naredili ste svoje, ne da bi se ozirali na okolje. Samo na vodo. In zdaj je več ni.«

»Nisem vedel, da je tukaj življenje, niti da ga je kdaj bilo, ne jezi se name.«

»Nisi vedel, ali ti je bilo vseeno? Kolikor sem razumela, povsod počnete isto, ne delate razlik in ne odstopate od postopka. Je tako? Zato te zdaj tudi lovijo.«

Seneka je molčal. Po daljšem molku je spredvidela, da ne namerava ničesar reči.

»Rekel si, da si odšel iz vašega ozemlja. Videl si vse, a si kljub vsemu poskušal ukrasti zase, je rekla suho. »Iskreno mislim, da si ti najbolj od vseh zaslužiš kazen, ki te je doletela. Ne delaj si utvar, da bi ti pomagala, če te ne bi potrebovala.

Seneka ji še vedno ni odgovoril. Kljub temu, da na živalskem obrazu ni mogel izraziti čustev, je vedela, da mu je nerodno.

Margita se je brez besed splazila skozi eno izmed lukenj v ograji in nadaljevala pot čez veliko polje, Seneka pa ji je takoj sledil. Ob velikanskem plovilu sta delovala kot mravlji. Med potjo pa sta morala paziti in preskakovati ogromne kose kovine, ki so čez čas odpadli z ladje ali pa nikoli niso bili pritrjeni.

Hodila sta, dokler nista zapustila ograjenega območja, nato pa nadaljevala skozi popolnoma gol kraj, po ozki cesti, ki je tekla ob dolgi luki nasedlih ladij. Nekoč od tam ni bilo mogoče videti morja, dokler je to še obstajalo.

»Si prepričana, da je v tej smeri? Si kdaj prej šla mimo te ladje?« je vprašal med hojo.

»Nisem več povsem prepričana, kje je bila ladja glede na tisto polje, a imam dober občutek.«

Margita je upala, da se ni motila, saj jo je brezciljno tavanje že začelo izčrpavati. A kmalu zatem sta prišla do polja z majhno hišico in hlevom v daljavi. Seneka se je ustavil – in z njim tudi ona. Hotela je pripomniti, da se ji kraj zdi znan, a še preden je spregovorila, je Seneka že ukrepal.

»Pojdiva sem,« je rekel in se pognal proti polju. Margita je stekla za njim, a bila je precej počasnejša, zato ga je nekaj časa iskala v visoki travi, nato pa ga zadihana ujela tam, kjer se je ustavil. Ko ga je dohitela, je začutila, da je zrak okoli njiju gostejši, pred sabo pa je uzrla popačenja, podobna migetanju vročinskega privida. Videti je bilo enako kot prvič, ko ga je srečala in sploh ni vedela, kaj gleda. To je bilo, še preden so izvedeli za Zunanje. Takrat je mislila, da gre zgolj za nenavaden atmosferski pojav. Šele pozneje je spoznala, da mora biti to eno izmed zaprtih območij, skozi katera ni moglo prodreti nič zemeljskega.

»To je to. Mislim, da je,« je rekel Seneka.

»Odlično! Kako pa vstopiva?« ga je vprašala, tokrat s prvim znakom pravega olajšanja.

»Nekje na tleh bi morale biti, no, recimo nekaj ročic. Povedal ti bom, kako jih povleči, da se območje ugasne.«

Tako sta se lotila preiskovanja tal. Glede na leta, ki so minila, odkar so bila polja zapuščena, je Seneka celo malo kopal, da bi morda našel zasute ročice. Margiti se je skoraj stemnilo pred očmi ob misli, da iskanje še vedno ni bilo zaključeno, a Seneka je kmalu našel eno ročico in takoj zatem še tri.

Natančno ji je razložil, naj vsako povleče navzgor z vso močjo in jo spusti, ko zasliši klik. Sprva ni bila prepričana, ali ima dovolj moči, a ko je že pri prvi ročici ob razmeroma majhnem naporu zaslišala jasen »klik«, ji je odleglo.

»To je to,« je rekel tišje, manj vzneseno, kot je pričakovala. »Kar nadaljuj.«

Ko je povlekla še preostale ročice, so se tla pred njima rahlo zatresla in iz zemlje se je prikazala kovinska polkrogla. Seneka se je skušal povzpeti nanjo, a je večkrat zdrsnil, zato ga je Margita nazadnje sama dvignila na vrh.

»Uh, tole bo malo težje razložiti,« je dejal. »Načeloma boš morala stopiti skozi tisto polje, kjer se ti zdi, da je zrak popačen. A pazi! Ne misli na nič. Poskusi se čim manj premikati. In ne dihaj.«

»Čakaj no! Mislila sem, da me potrebuješ le za fizična opravila, ker si prešibek. To z ne razmišljaj, a tega res ne moreš sam rešiti s svojimi sposobnostmi?« ga je vprašala razočarano.

»Ne več. Zdaj nisem nič drugega kot navadna kuna.«

»Od kdaj se pa navadne kune znajo pogovarjati z ljudmi?«

»Kot sem rekel – to je težko razložiti. Edino, česar niso integrirali iz mojega prvotnega bitja v kuno, je bil moj um. A kot kuna mi je ta enako neuporaben kot tebi tvoj. Če bi bil v svoji pravi obliki, bi lahko naredil oboje hkrati. Tako pa brez tvoje pomoči ne gre.«

»Torej so te fizično spojili s kuno, da ne moreš pobegniti s planeta, a so ti pustili zavest. To je torej neka oblika zapora za vas?«

»Če šteješ za kazen, da je telo ujeta lupina, uma pa ne, potem da. Mi namreč ne zaužijemo snovi kot vi, temveč jih neposredno vgradimo v svoje bitje brez viškov. Gradimo telo iz raznih elementov in materialov za namene, ki jih potrebujemo, zato potrebujemo veliko vode, saj olajšuje proces,« je razlagal, kot bi bilo to samoumevno. »Če pa kršiš pravila kot jaz, ti lahko proti tvoji volji vsilijo karkoli. Mene je doletela kuna, verjetno prva živa stvar v bližini. Zdaj je v meni več kune kot vsega drugega. Ne morem je izločiti, saj zato nikoli ne vsrkavamo drugih živih bitij. Ne morem storiti ničesar, kar bi presegalo njene sposobnosti, ne da bi jo popolnoma iznakazil. To bi bilo strašno boleče. Verjemi mi.«

»Zakaj si potem poskusil ukrasti vodo zase, če si vedel, da je to kazen?«

»Nisem mislil, da me bodo zasačili ...« je odsotno zamrmral, a ko je na njenem obrazu opazil nezadovoljstvo, je hitro dodal: »Potreboval sem jo. Pri nas vse dobiš po zaslugah in jaz jih nisem imel ravno veliko.«

»Kako da ne? Saj so te vendar pripeljali sem, mar nisi imel naloge?«

»Niso me pripeljali – sam sem prišel. Ravno v tem je problem.«

Margita ni vedela, kako naj se odzove. Že od začetka je vedela, da je bil kaznovan zaradi prestopka, a do tedaj ji ni nikoli hotel razkriti natančnih okoliščin.

»Potreboval sem mnogo let do spoznanja, da lahko komuniciram z vami. Ko sem ugotovil, kako, je minilo še veliko časa, preden sem našel nekoga, ki bi to želel. Nihče ni želel v svoji bližini te kune. Šele takrat sem dojel, da kune pravzaprav ne govorijo, zato sem se začel predstavljati kot eden izmed vas. In tako sem prišel do tebe.«

»Priznati ti moram, da je bilo 'Pozdravljen, jaz sem dobri Seneka in potrebujem pomoč' res nepozabno uvodno predstavljanje. Čeprav me je malo razočaralo, da nisi zares reinkarnacija Seneke v telesu kune.«

»Saj sem ti že povedal, da je to pisalo pod kipom s človeškim obrazom. Kaj naj bi drugega sklepal, kot da se vi imenujete Seneka?«

»Spominjaš me na nekoga, ki sem ga nekoč poznala,« se mu je nasmehnila.

»Dajva, končajva s tem.«

»Ti samo pojdi, jaz bom vse nadzoroval.«

Obrnila se je proti območju, kjer je bil zrak popačen, globoko vdihnila, zadržala sapo in stopila v polje. Kot ji je naročil, se je trudila, da ne bi premaknila niti enega dela telesa razen nog, hkrati pa si je z vso voljo skušala izprazniti misli. Vsaj za sekundo. Prehodila je deset korakov, ne da bi opazila kakšno razliko. Ravno ko se je hotela obrniti, je začutila, da je polje nenadoma postalo mnogo večje, kot se ji je zdelo prej.

»To je to, uspelo nama je,« je zaslišala Senekin glas. Ko se je obrnila, ga je zagledala za seboj, še vedno na kupoli. Za njim se je polje raztezalo v neskončnost. Šele tedaj je postala pozorna na visok kovinski stolp, ki ga prej ni bilo tam. To je moral biti center. Tam je moral biti tudi stroj.

Odrpavila se je proti njemu, Seneka pa je stekel za njo. Ko sta se približevala, je Margita začela razločevati vse več podrobnosti in iskala morebitne vhode. Tedaj je dojela, da ga sploh še ni vprašala, kako velik je stroj in ali ga bo lahko sama odnesla ali pa bo potrebovala pomoč.

»Hej, počakaj,« je Seneka tiho dejal. »Mislim, da so vse že odnesli. Morava najti drugo polje.«

»Kaj pa je potem tisti stolp?« ga je vprašala, a ni ji takoj odgovoril. Namesto tega se je večkrat zavrtel okoli svoje osi in šele nato spregovoril.

»No ... moral bi biti samo ... Ne, mislim, da ti moram nekaj priznati.« Njegov ton je bil resen. »Jaz ... glede vsebine teh polj nisem bil povsem iskren. V notranjosti je vedno le ena stvar. Nisem hotel lagati, toda če bi ti povedal resnico, mi ne bi nikoli pomagala.«

»Vem. To sem predvidevala. Bedasto bi bilo misliti, da bi pustili tako pomembne stroje kar propasti, kajne?«

»... Tako je. Vse, kar prinesemo, tudi odnesemo. Vse razen samih polj. In ... v notranjosti je le stroj za mojo regeneracijo. Iskreno, uporabil sem te, da bi mi pomagala najti način, da se osvobodim te kune. Lagal sem o vsem – nihče mi ni bil za petami, nikoli ni bilo nobenega stroja za hidrogenezo. Zelo mi je žal.« Govoril je resno in ji zrl naravnost v oči.

Margita je obnemela, a ni bila presenečena. Samo vzdihnila je.

»V redu. Vedela sem, da je predobro, da bi bilo res. Če sem iskrena, sem si vseeno želela, da bi imel prav. Bolj me preseneča, da si mi to priznal kar tako, še preden si se regeneriral. Zakaj nisi najprej tega storil?«

Seneka je sklonil pogled. »Ne vem. Ampak počutil sem se grozno. Če bi te zdaj prevaral, si tega ne bi nikoli oprostil. Res je, nisem imel iskrenih namenov, toda sčasoma ...« Umolknil je. »Ne pričakujem tvojega odpuščanja, saj ga nisem vreden. Ponižal sem se že s tem, da sem prišel na kraj, ki ni bil moj, s to kaznijo, nato pa še to, da sem te izkoristil. Nimam ponosa, nikoli ga nisem imel. Zakaj bi se pretvarjal?«

»Nihče od nas nima več ničesar. Vsak poskuša preživeti, kakor zna. Zato te ne bom obsojala. Predvideval si, da ti nihče ne bi pomagal, če bi povedal resnico, zato si lagal.«

»Kako pa bi mi kdo pomagal po vsem, kar smo naredili? Saj ni važno. Žal mi je, da sem ti zapravljal čas z lažnimi obljubami.«

»Nisem tvegala ničesar, česar ne bi bila pripravljena izgubiti. V redu je. Bolje je bilo poskusiti, pa čeprav zaman, kot pa samo stati in gledati. Dajva, regenerirajva te! Bo vsaj nekdo od naju nekaj pridobil.«

»Ne ... ne zaslužim si tega. Med svojimi sem nihče. Nimam ničesar, ničesar ne prispevam. Iz obupa sem prišel sem krast vodo, ki ni bila moja. To je najnižje, kar lahko kdo od nas stori. Vi takšne imenujete zločince.«

»Zdaj to ni pomembno. Vsi smo že dovolj pretrpeli. Če se lahko vrneš v svojo izvirno obliko, stori to. Dam ti še to malo vode, kar mi je ostalo, in lahko odideš z Zemlje.«

Seneka jo je dolgo gledal v tišini, nato pa se usedel.

»Ne morem. Ne morem več oditi. Iskreno, nimam niti kam iti. Mislim, da bom ostal tukaj. Ostanem kuna, tako vsaj nekam pripadam. Vodo še vedno čutim, morda bom našel kak izvir daleč stran od vas. Nimam razloga, da bi se vračal.«

»Nimam ga niti jaz.«

Za trenutek sta obmolknili, tišino je polnil le šum suhe trave v vetru.

»Vedno lahko greš z mano iskat drug vir,« je rekel.

»Morda res,« je tiho odgovorila.

Brez nadaljnjih besed sta vstala in skupaj stopila na pot.

* * * * *

Anto Zirdun (Bosna in Hercegovina)

Nekaj o njem

Rojen 4. 6. 1956 v župi Plehan, občina Derventa. Osnovno in srednjo šolo je končal v Zenici, Pedagoško fakulteto v Reki, delovno kariero pa je začel v Varešu. Živi v Vitezu in dela v Travniku.

Ustanovitelj je mednarodne konvencije SF&F zgodb in pesmi **SVAVACON** v Vitezu, v okviru katere je pripravil tudi tri zbornike SF&F proze in poezije.

Njegova dela so prevedena v angleščino, nemščino, italijanščino, madžarščino in makedonščino.

Trenutno ureja bloge **BH FANTASY**, **ZONE SF KNJIŽEVNOSTI** I **PRIMJENJENA POEZIJA**.

🌐 Objavil je 24 tiskanih knjig

🌐 Objave ima v 40 regionalnih zborni-

kih esejev, proze in poezije, velikem številu magazinov, letnih revij in v 9 antologijah zgodb.

🌐 Napisal je nekaj dram in dramatizacij, mnoge so bile tudi uprizorjene.

🌐 Seznam nagrad je impresiven:

(Več o njem v brošuri Fanfesta 9: Zeleno Celje in spletni strani festivala)

* * * * *

Virus sramnih dlak

(Prevod: Bojan Ekselenski)

Ljudje so razmišljali o vseh mogočih scenarijih samouničenja, a zgodilo se je po povsem nepričakovanem scenariju. Nekje v nekem laboratoriju se je izmuznil virus, ki je, kot kosec iz mita o štirih jezdecih apokalipse, pokosil vse moške osebkke na planetu, starejše od 11 let – v neverjetno kratkem času 28 dni.

Morda je ostal kakšen deček, star dvanajst, trinajst, morda štirinajst let, toda vsi starejši – do najstarejšega starca – so bili brez izjeme izbrisani z obličja Zemlje.

Znane znanstvenice – virologinje, infektologinje, genetičarke in biologinje so

poskušale najti izvor, izolirati virus in ga proučiti, toda brez uspeha. In ne le to. Preživele ženske, ki so se dokopale do oblasti, so začele govoriti, da je to zdaj brezpredmetno, in svet se mora obrniti v prihodnost. Za skrajni cilj so razglasile ustvarjanje bolj zdravega sveta, ohranitev preživelih dečkov in pripravo pogojev, da se iz vesoljskih kolonij na Luni, Marsu in Saturnovem satelitu SX31 vrne nekaj tisoč odraslih moških.

Velike zvezdne ladje za transport in predelavo kakovostne kobaltove, nikljeve in drugih rud z Marsa in Azila se niso mogle spustiti na Zemljo. Pretovor je potekal na orbitalni platformi; posebni transportni shuttli (nosilnosti 30 ton) so se spuščali na Zemljo in se spet vračali nazaj. S seboj so nosili hrano in potrebščine, ki so jih na platformi nalagali na velike transportne križarke, te pa so tovor odnašale na Azil in Mars. To je bil zaprt sistem, natančneje dva zaprta sistema, vsak z dvema križarkama – ena je plula proti Zemlji, druga proti Azilu oziroma Marsu.

Z Luno je bila zgodba drugačna. Tam ni bilo rudnikov, le velika skupnost ljudi, zaposlenih v vesoljskem programu, ter posebna terapijska skupnost LUN-LU. Tja so se spuščali mali shuttli tipa Skylon, posebej prirejeni za oskrbo lunarne kolonije. Piloti so bili večinoma moški, celoten proces pa se je upravljal z Zemlje.

Nekaj dni po začetku pandemije se je le enemu (zadnjemu) transporterju uspelo dvigniti, preden je pokosilo vse pilote. Predvsem po zaslugi dejstva, da je bila ena od pilotk ženska, ki je poletela s polnim plovilom hrane za LUN-LU. S tem je rešila še nekaj moških, ki so tako ušli koscu.

Jaz sem bil eden tistih srečnežev. Urednica enega od vodilnih svetovnih portalov, ki je spremljal vesoljski program KOZMO, je dolgo iskala novinarja, ki bi lahko odšel na Luno in pripravil reportažo o prvi človeški skupnosti v vesolju – terapijski skupnosti za vse vrste, večinoma psihičnih bolnikov, katerih duševne motnje in vedenjski problemi so bili povezani s prahom, dimom, cvetnim prahom in različnimi nanomateriali.

Moje reference? Kot prvo - padalec. Kot drugo - pilot jadralnih letal. Kot tretje – zdrav. Kot četrto – človek izzivov in eden redkih, ki si je to želel. To je morala biti najdražja reportaža v zgodovini novinarstva. Lastniki so bili pripravljeni plačati 50 milijonov za moj polet, mene pa bi po vrnitvi čakal milijon dolarjev.

Z menoj sta bila še dva mlajša strokovnjaka za telekomunikacije, pa tudi dva potnika za Azil – strokovnjaka za teraformiranje (mi smo se šalili, da sta strokovnjaka za preobrazbo urina in iztrebkov v kalifornijske deževnike, glavnega vira beljakovin na vesoljskih ladjah velikega dosega). Imela sta posebne banke semena in zamrznjenih zarodkov različnih živali. Poleg njih pa še štirje pacienti za LUN-LU, ki sta jih spremljala mladi psihiater Erol in njegova kolegica psihiatrinja, kakšno naključje, po imenu Luna, ki je šla na specializacijo v LUN-LU.

Erol je bil pravzaprav strokovnjak za kozmo-psihiatrijo in od njega sem izvedel,

da imamo v kozmični dobi tri tipe ljudi. Prvi so bili kozmični avanturisti – tisti, ki so želeli iti vedno dlje in niso imeli nobene obsedenosti z vrnitvijo niti nostalgije po Zemlji, ker so bili zasvojeni z neskončnostjo.

Drugi so bili kozmični gastarbajterji, ki so načrtovali, da bodo na stara leta uživali v obilni pokojnini na Zemlji.

Tretji pa so bili tisti, ki so hoteli dobro zaslužiti na eni odpravi in se vrniti domov, da bi uživali v blagodatih običajnega zemeljskega življenja s svojo družino in svojim vnukom nekoč pripovedovali, da so bili tudi oni v vesolju.

»V katero skupino pa spadajo azilanti v LUN-LU?« nisem mogel, da ne bi vprašal mladega Kozmo-psihiatra.

»Če upoštevamo, da so oni v trenutku najvišje prisebnosti sami podpisali, da želi jo prestopiti v lunoterapevtsko skupnost, bi jih uvrstil v prvo skupino,« je mrtvo hladno pojasnil brez kančka dvoma v to, kar govori.

Orbitalna platforma RAMPA 3 je bila največje čudo človeške civilizacije in res prava rampa v vesolje, saj so se ob njej lahko zasidrale ali z nje odrinile ogromne zvezdne križarke za izkoriščanje vesolja.

Ko smo pristali pri Rampi 3, je bilo takoj očitno, da nekaj ni v redu. Potnike so namestili v karanteno. Takšni so bili protokoli. Odpovedali so odhod križarke Mineva 31. Podobno je doletelo tudi majhno ladjo za Luno.

Kakšna agonija! Iz karantene smo spremljali, kako je polovica moških na Zemlji umrla zaradi nevidnega sovražnika, nekega virusa, ki ga niso uspeli niti imenovati. Po petnajstih dneh so kapetanko in mlado psihiatrinjo izpustili iz karantene, nas moških pa niso. Zaskrbljeni smo se pogledovali in iskali kakšne čudne znake na sebi, da bi prepoznali morebitne simptome, če nas je napadel ta virus, ki je kosil moško populacijo na Zemlji. Vsi smo si neprestano umivali roke, nosili najboljše maske, držali razdaljo in razkuževali vse živo. Okoli petindvajsetega dne so nekatere strokovnjakinje posumile, da se virus širi preko vode. Čez nekaj dni so pošle vse zaloge ustekleničene vode, a to ni pomagalo še tistim redkim preostalim moškim, starejšim od deset let.

Najhuje od vseh je karanteno prenašal Erol. Če ne bi bilo njegove kolegice Lune, bi se zlomil, pregorel in znorel – to je bilo jasno tudi nam laikom. Padal je v fanatične transe, momljal nekaj o Sodomi in Gomori ter se spraševal, kdo med nami je del tiste peščice pravičnikov, ki jih je stvarnik pomilostil. Ko sta Luno in kapetanko Olivijo izpustili iz karantene, sem se največ ukvarjal s tem, da sem ga pomiril.

»Doktor, v katero skupino pa zdaj spadamo mi?« se nisem mogel vzdržati vprašanja.

To ga je najbolj pomirilo. Začel je iskati odgovor mimo vsega, kar je bilo zapisano v knjigah ali kar so ga učili. Poskušal je najti floskulo, ki bi pokazala njegovo učenost in pamet, a je ni našel v spominu – in umolknil je kot zmedeno in prestrašeno dete, tik preden plane v jok.

»Tako je, doktor moj. Najlažje je nekoga razglasiti za norega in ga zaradi družbene ugodnosti izolirati mimo njegove volje – ali ga na prevaro prepričati, da mu je v norišnici najboljše. In evo nas zdaj – mimo svoje volje sedimo tukaj zaprti, ker je to zunaj zanje očitno dobro. Celó pogledati Zemljo, Luno in širno nebo nam ne pustijo, da ne bi naredili kakšne bedarije,« sem ga moral spomniti na to, kar je prej rekel o varovancih LUN-LU.

Po 28 dneh je postalo jasno, da so moški izginili z obličja Zemlje (razen dečkov). Poveljnik platforme Rampa 3 je sklenil, da na platformi ni nihče umrl za virusom, in izpustili so nas iz karantene. Kmalu je vsem postalo jasno!

Mi v vesolju smo edini preostali odrasli moški.

*

Ko se je zdelo, da je pandemija zastala in je virus preprosto izumrl, je podpredsednica Amerike sprožila pobudo za oblikovanje svetovne vlade, ki naj bi na novo urenila delovanje sveta.

Prva naloga: nadomestiti ključne, tipično moške poklice – pilote letal, kapitane ladij, strojevodje, voznike težkih tovornjakov in še posebej kmetijskih strojev, ter cel niz opravil, brez katerih svet ne more delovati, pa čeprav je bil že skoraj povsem avtomatiziran in robotiziran. Organizirali so množične tečaje na področjih, kjer so moški nekoč suvereno vladali.

Druga naloga: revizija zemeljskega vesoljskega programa. Eksploatacija vesolja, kjer je bilo še nekaj deset tisoč odraslih moških, je postala brezpredmetna. Zemlja ni več potrebovala kakovostnih rud kovin in mineralov, potrebovala je rudarje, da se vrnejo domov. Program lunarne terapevtske skupnosti na Luni so razglasili za zgrešenega, toda tistih 800 moških »norcev«, med katerimi je bilo nekaj manijakov, pa tudi osebje, kakih dvesto moških, so razglasili za najpomembnejši vir človeštva. Med psihiatričnimi bolniki je bilo namreč tudi nekaj izjemno inteligentnih strokovnjakov in celo kakšen genij – in nemalo moških v najboljših letih.

Neverjetno, v kako kratkem času je ženskam uspelo vzpostaviti delujoči svet. Eden od pacientov LUN-LU, čudežni jogi Džajal Halal, ki so ga vsi imeli radi, ker jih je naučil meditirati, je to, kar se je dogajalo na Zemlji, poimenoval matriarhalni komunizem. Drugi so rekli ženski anarhizem. Tretji – vsesplošni zemeljski lezbos.

Poveljnika platforme Rampa 3 so razglasili za pooblaščenega predstavnika svetovne vlade v vesolju, z nalogo, da obrne vesoljski program v nasprotno smer – torej vrne Zemljane domov. Upravnik LUN-LU pa je dobil nalogo, da popolnoma zapre ustanovo in vrne paciente ter osebje na Zemljo.

Lahko reči – težko izvesti.

Vmes se je pojavila nova pošast. Virus, ki je pobil moške, je z mutacijo skrenil v nov sev, ki je začel kositi tudi ženske. Seveda, le starejše od deset let. Narava je spet naredila svoj biološki potres najhujše moči, da bi uravnovesila neskladje.

Takrat so voditeljice spoznale, da potrebujejo stroko. Najuglednejše znanstvenice sveta, ki jih je zbrala akademikinja Nensi Faust, so dolgo razpravljale v skafandrih, a časa je bilo malo. Nazadnje so dojele, da bodo poleg lastne pameti in znanja potrebovale še nekaj več. Genija, ki vidi, česar vse njihove oči ne zmorejo.

Nensi se je spomnila, da tak obstaja. Indijski znanstvenik Džalal Halal. Seveda – bil je v lunoterapevtski skupnosti na Luni, znani kot LUN-LU, kar je pomenilo »Lunarni norišnica«. Tam so v okviru projekta kolonizacije vesolja skrili najbolj neozdravljive nore, da ne bi kvarili integritete sveta, obsedenega z zdravjem in družbeno udobnostjo.

Kmalu so potrdili, da je Džalal Halal živ in čil starček – jogi, ki se je na Luni počutil kot doma. Živel je v idealnih razmerah, brez prahu in dima, na kar je bil preobčutljiv.

Starec je vedel, da se je nekaj zgodilo, zato ga ni pretirano presenetilo, ko so ga postavili pred video steno, kjer je prepoznal svojo prijateljico Nensi. Pozorno je poslušal akademikinjo, ki ga je obvestila, da so v nekem inštitutu, kjer načrtujejo obdukcije.

»Draga kolegica, prosim, posnemite trupla, da vidimo, ali imajo kakšne zunanje znake,« je preprosto dejal stari genij.

Kamera je posnela stotine golih ženskih trupel na obdukcijskih mizah.

»Kolikor vidimo, ni nobenih znakov,« je rekla akademikinja.

»Draga Nensi, preden začnete z obdukcijo, imam eno željo – nenavadno prošnjo. Prosil bi, da se nekaj vaših sodelavk sleče do golega, in naj jih snemalka natančno posname. Naj bo prostovoljno. Zame je to ključnega pomena.«

Znanstvenice so bile osuplo tihe, a tri so se vendarle javile. Razgalile so se v posebnem prostoru in snemalka jih je dobesedno poskenirala.

»Ste opazile kakšno pomembno razliko med temi trupli in temi živimi damami?«
Strokovnjakinje so odkimal.

»Drage kolegice, razlika je očitna. Trupla imajo sramne dlake. Te tri lepe dame so obrbite.« in naredil dramatični predah. »Koliko vas je obrbitih?«

Večina je dvignila roko.

»Neobrite se takoj obrbite in ne bo vam treba spati v skafandru. Tu je vstopna točka. Tu je treba ustaviti to parazitsko bitje, ki mu rečete virus.«

In res! Ukrep se je prijel, čeprav je terjal čas. Umrljivost je dosegla skoraj 40 %, preden je obvezno britje doseglo vse koticke sveta. Potem se je pandemija ustavila.

Skoraj dve tretjini človeštva je izginilo.

*

Evakuacija lunarne umobolnice – kakšna zgodba! Življenjske sanje vsakega novinarja. Ekskluziva nad ekskluzivami. Bil sem v prvi skupini tristo povratnikov. Sedel sem poleg starega genija Džalala Halala.

»Mladi gospod delujete mi zaskrbljeno. Žena, otroci?« me je prvi nagovoril.

»Ravno pred pandemijo sem se ločil. Sin ima devet let. Upam, da bom z njim delil radost vrnitve z Lune.«

»On bo eden od redkih otrok, ki bo imel živega očeta. Večje sreče ne potrebuje,« je odgovoril suhljati starček mladostne drže.

Te besede so me potegnile iz brezna, kamor zdrsnejo ljudje, ko izgubijo milijon dolarjev, ki so jih že imeli v mislih.

»Po vrnitvi naj bi mi časopis izplačal milijon. A kot sem razumel, je časopis propadel.«

»Dragi moj, tudi če bi vam izplačali, bi si lahko z njim na Zemlji kupili vrečo riža. Denar je izgubil vrednost in smisel.«

Nisem znal takoj dojeti. Genij mi je pustil, da premislim.

»Nisem razmišljal o tem ...« sem rekel iskreno. »Kako pa boste vi prenesli dim in prah?«

»Prijatelj moj, Zemlja se je dodobra očistila smoga. Moja pljuča in moj duh bodo spet dobro delovali v tem čistejšem svetu. Povejte – imate kje zemljo?«

»Ded je imel ranč v Teksasu. Ni velik.«

»Odlično. Poiščite sina in pravico do ranča. Govedo je verjetno podivjalo, a čim prej se naučite jahanja in postali boste dober kavboj. Le vedite: tam vas bo čakalo vsaj tisoč žensk in vsaka vas bo hotela jahati. To boste morali prestati, dokler vaš sin ne odraste in dokler se ne pojavi še kakšen moški z Marsa ...«

O tem pa res nisem razmišljal – pa bi moral.

* * * * *

Deborah Walker (Velika Britanija)

Mi pojemo Pesmi soli.

(Prevod: Dominik Lenarčič)

Sol je dragocena in kompleksna. Natrijev klorid ni. Natrijev klorid je kemikalija, z lahkoto narejena z vakuumskim postopkom. Čist in izčiščen, natrijev klorid je brez okusa.

Soli dajejo okus magnezij, kalcij, halogenidi in sulfati. Sol ima tudi okus izjemno redkih elementov, ki jih iščejo tatovi. Sol brsti od življenjem, s halofili, majhnimi organizmi, ki ljubijo sol.

Sol se rodi v oceanih. Sol je v naši zemlji, v dežju, v vodi, ki brbota v vrelih. Sol je povsod. Sol nosi mistično moč.

Na Poljih prosjakov pred Solnim templjem pojemo Pesmi soli.

Izvorna sol je nastala pred milijoni leti, gre za evaporit iz časov pradednega morja. Neštete generacije smo klesale sol, sobo in steber v tempelj, kjer smo nekoč častili. Zdaj prosjačimo na tempeljskih poljih, zaradi tatov.

Pojemo, dokler se ne približa vrtavka, ki solni dež spremeni v vrtince, potem smo tihi.

Scarlet, 7565-a Tega Imena, ki so ji polja nova, se priplazi bližje. Scarlet se je navezala name. To me ne moti. Nervozna je, barve se prelivajo skozi njeno prozorno pokrivalo.

Vrtavka pristane. Raztegne se trdna jeklena lovka platforme.

»Mislim, da me bodo prosili, naj pojem. Res mislim, da bodo.«

»Ostani mirna, Scarlet. Ne bodo še izbrali. Najprej bodo obiskali tempelj.«

»Da. Da, seveda,« reče, medtem ko barve še vedno plešejo po njenem pokrivalu, kromatofori se prelivajo: iz temnorjave v zlato, zlata v rdečo.

Tatovi izstopijo. Odrasel samec je in ženski mladič, hčerka. Hčerka je vznemirjena, prestopa se sem ter tja na svojih dveh nogah. Oba govorita z svojimi običajnimi, neverjetno odmevajočimi glasovi. Sta vrsta s slabim sluhom. Globoko v svojem umu razmišljam o Pesmih soli.

Tat in njegova hčerka se sprehajata ob vrsti prosjakov. Eno očesno lečo obrnem k njima, s svojim tretjim umom pa motrim prosjake. Trideset obratov že prosjačim in vendar me prizor tatov še vedno osupne. Scarlet ima seveda vse tri leče, vse tri ume, namerjene k tatovom.

Tako drugačni so od nas. Njihove glave so majhne in samo eno imajo. Imajo tudi samo ene možgane, kar bi pojasnilo njihovo zamejenost. Samo štiri okončine, brez mreže. Samo eno srce. Njihova kri je sol, a šibka sol.

Atmosfera bi vodila v agregiranje njihovih beljakovin, njihovo meso bi se posušilo, saj nimajo osmoprotektantov ali mehanizma za vnos kalija v celice. Zato nosijo umetno pokrivalo, dihajo skozi umeten rilec. Rodili so se izven sveta in nenavadni so. To okolje bi jih moralo ubiti, a so tehnološko ljudstvo, zmožno premagovanja svojih omejitev in plavanja v tujih vodah.

A če motrimo njihovo biologijo, prezremo njihove pglavitne razlike. Različno so zato, ker tekmujejo. Spolni dimorfizem jim je dal potrebo po tekmo vanju. Vzamejo, kar hočejo.

Mi ne tekmuje mo. Naše mladiče se goji v oceanskem mešanju našega genetskega materiala. Nato tista, ki želi biti mati, izbere ličinko, ki jo bo hranila z usti. Mi smo vsi.

»Glej!« reče hčerka in s svojo ločeno lovko pokaže name. »Tako ljubka je.«

Jaz nisem ljubka.

»Tako prikupna.«

Jaz nisem prikupna.

»Hvala, da si me pripeljal sem, Oče. Mislim, da se bom tu naučila *mnogo* več kot bi se pri predavanjih.«

Upam, hčerka tatu, kajti jaz hrepenim, da bi te nekaj naučila.

Hčerka obrne svoje čudno, artikulirano telo in se nagne k meni. Zakliče mi »Živijo.«

»Ali lahko govorijo, Oče?«

»Lahko, ampak so sramežljivi. In njihovi glasovi so zelo tihi. Potrebovali bi ojačevalce, da bi jih slišali.«

»Razen, ko pojejo?«

»Tako je.« Oče pokima s svojo eno glavo. »Razen, ko pojejo.«

»Jih lahko narediva, da zapojejo zdaj?«

»Najprej potrebujeva sol,« reče Oče.

»Tako je. Iz Solnega templja. Pojdiva, pojdiva. Hitro, Oče.« Hčerka očeta potegne za njegovo lovko. Čez par trenutkov z njunimi ločenimi okončinami stojita pred vrati Templja.

»Tukaj ni stražarja, Oče. Če jim je sol tako všeč, zakaj ne grejo v tempelj in si jo vzamejo?«

»Se spomniš, o čem sva govorila? Zelo preprosto ljudstvo so. Ko je Starešina razglasil, da nas morajo ubogati, so nas. S popolno ubogljivostjo. Neverjetno, res. Kaj bi lahko dosegel z regimentom vojakov s popolno ubogljivostjo ... Ampak,« reče Oče in se s prstom dotakne edine glave, »nimajo neodvisnih misli. Zato niso napredovali od kamene dobe.«

To sploh ni res. Naši misleci so pred tisočimi obrati motrili možnost jekla. Ko so ugotovili posledice, se je Starešina odločil, da ne bomo plavali po poti tega, kar bi

tatovi imenovali napredek. To odločitev je potrdil vsak naslednji Starešina.

»Torej smo jim rekli, naj ne grejo notri, in niso šli. In zdaj prosjačijo zunaj? To se zdi žalostno, Oče.«

»Sol v tej stavbi predstavlja znatno koncentracijo redkih elementov. Zaradi spoštovanja do verovanj domorodcev je še nismo rudarili. A jo bomo morali, če se spor z Jedci ne reši.«

»Uničiti moramo vse Jedce,« reče Hčerka in prikima z edino glavo. »Glej, tam je še ena, plazi se dol po pečini.«

Vse leče razen mojih se obrnejo proti pečini. Svojim trem umom sem naložila, naj izberejo popolno pesem za hčerko.

»Jo počakava, Oče?«

»Prepočasna je. Pojdiva v tempelj.«

»Mora biti nov prosjak,« reče Scarlet. Sem prihajajo le prosjaki in tatovi.

»To je poseben dan,« ji povem. »Več tednov smo brez družbe, nato pa v roku enega nagiba trije tujci obiščejo Polja prosjakov.«

»Nov prosjak,« Reče Scarlet. Njene misli plavajo. Še en prosjak pomeni manj miloščine, saj si razdelimo svoj delež.

A nov prosjak pomeni nove pesmi. In to bi bilo dobro. Samotno je, če poslušas le istih par ducat pesmi.

»Zanima me, iz katere jate je,« reče Scarlet.

Svojo drugo lečo usmerim k pečini. »Moj mladič je,« rečem. »Prišla me je obiskat. Ne prosit.«

»Tvoj mladič?« Scarletine škrge zafrfotajo. Vem, kaj si misli: če imam mladiča, zakaj prosjačim?

Scarlet je na Polja prosjakov prišla, ko so tatovi pod domom njene družine našli plast redkega elementa in njeno jato izgnali z zemlje. Njen mladič se je odločil prečkati Veliko Morje na severu v iskanju novega doma.

»Prosila me je, naj grem z njo,« mi je povedala Scarlet. »A nisem hotela. Nisem hotela biti breme.«

Tatovi jemljejo našo zemljo. V zameno nam dajejo nove stvari. Pred tatovi nobena mati svojemu mladiču ne bi predstavljala bremena. Scarletov mladič ni poslal mladičeve dolžnosti. Scarlet zato sklepa, da je ta obubožala.

Obstajata dve možnosti: da je njen mladič umrl v nevarnem prečkanju ali da je pozabila na svojo mater. Scarlet teh možnosti ni omenila in tudi jaz jih nisem. Čeprav Scarlet nedvomno poje o njih tam globoko v svojem umu, v tistem temnem prostoru, kjer se trije umi združijo pri deblu.

»Gotovo si vesela, da te obiskuje tvoj mladič,« reče Scarlet.

Ne maram, da moj mladič pride sem. Ona me ne mara videti prosjačiti. »Da, vesela sem,« rečem Scarlet. To je najbolj enostavno reči.

Lahko bi povedala Scarlet, da moj mladič vedno pošlje svojo dolžnost, četudi je ne potrebujem. Lahko bi povedala Scarlet, da so mi tatovi pustili obdržati kmetijo prednikov. Lahko bi ji povedala, da imam na tisoče solin in da čeprav se jih je veliko že posušilo, imam sto aktivnih solin. Domov se vrnem k mozaiku srebrne svetlobe na slani vodi, medtem ko Zvezda slanico zgosti v njeno esenco. Domov se vračam v bleščečo barvitost arheobakterijskega cvetenja, med neštete dolge pasove slane trave, napete od ene do druge kotanje iz solinarske keramike.

Scarlet bi lahko povedala, da ne prosjačim zaradi nuje, ampak zaradi izbire. A ničesar ne rečem. Mojo zgodbo bo slišala, ko jo bo pripravljena poslušati. Morda smo res vsi prosjaki, a plime, ki so nas prinesle sem, so raznolike kot ocean.

Opazujem, kako se moj mladič spušča po pečinah. Mislim, da Scarlet zaznava, da mi je nelagodno, saj je neobičajno tiha.

Medtem, ko se moj mladič bliža, tatova zapustita Solni tempelj. To je vsekakor dan naključij in vzporednic.

»Tempelj je tako lep«, reče Hčerka. »Rezbarije so čudovite.«

»Da, zelo je lep.«

Hčerka ima prav: Solni tempelj je zelo lep. Spomnim se, preko tisoč obratov so naši obrtniki vrezovali naše zgodbe v sol. Solni tempelj pove začetek sveta in konec. O tatovih ni nobenih rezbarij. In to sem se odločila verjeti, da pomeni, da oni niso konec.

Scarlet se mi priplazi še bližje. Čeprav sem le občasni prosjak, sem najstarejša tu. Prosjačila sem že mnogo obratov, stvari lahko učim, čeprav moj mladič ne meni tako.

»Enega lahko izbereš,« reče Oče.

Hčerka teče naprej in nazaj. »Ampak, ali bodo peli, Oče?«

»Izvoli,« reče, držeč kolut soli. »Peli bodo, če jim daš to.«

Moj mladič se približa tatovom. »Gospod,« reče. Nosi umeten rilec, ki ojača njen glas. »Jaz sem Serrin.« Uporablja svoje ime za tatove. »Imam privilegij, da pripadam vašemu gospodinjstvu.«

»Pa le lahko govorijo,« reče Hčerka, ploskajoča s svojimi ločenimi lovkami.

»Sem ti rekel, da lahko,« reče Oče. »Malo smo napredovali pri civiliziranju te vrste. Starejši se niso mogli prilagoditi, a smo vzeli njihove najboljše in najpametnejše in jih vzgojili po svojih običajih.« Oče se obrne, da bi nagovoril mojega mladiča. »Serrin, a? Izbrana si bila, da obiščeš matični svet, kajne?«

»Dana mi je bila ta čast,« reče moj mladič.

Oče pokima. »Katere opravke imaš tu?«

»Tako kot vi, gospod, sem si prišla pogledat prosjake.«

»Zelo dobro. Moja hčerka pravkar enega izbira.«

Hčerka poskakuje pred vrsto prosjakov, dokler se ne ustavi pred mano. »Tega,« zakliče.

»Zelo dobro,« reče Oče. Skloni se, da bi me motril. »Zelo dobro si izbrala. Verjamem, da je to Svetloroka.«

Svetloroka ni moje ime.

»Svetloroka je slavna,« reče Oče. »Najboljša izmed pevcev prosjakov. Nisem vedel, da prosjači v tem polju.«

Občutim zbudljaj, saj me moj mladič ne prepozna. Mojega prosjačenja ne odobrava. Čeprav je odrasla in prepira ni načela že nekaj obratov. V neznatnem frfotanju njenih škrg vidim sram. Spomnim se prepirov, najino razmerje je obarvano s spomini na te prepire.

Ona bi rekla: »Prosjačiti je nedostojno.«

Jaz bi rekla: »Tako lahko slišijo naše pesmi.«

Ona bi rekla: »Prosjačenje te ponižuje. Tega ti ni treba početi.«

Jaz bi rekla: »To je edini način, da me bodo slišali.«

Ona bi rekla: »Ko bom odrasla, bom našla drug način, da izborim naše pravice.«

In zato se je moj mladič odločil postati del gospodinjstva tatov. Mnogo obratov sem jo hranila z usti, a je še vedno ne razumem. Čeprav se bojim, v temnem deblu, kaj hoče narediti. Hoče konflikt. Ne razumem tatov, ne razumem svojega mladiča.

Razumem pa Pesem soli.

Ostali prosjaki obnemijo, medtem ko jaz iztegнем lovke in tesno raztegнем mreže. V brzem gibu obrnem in spustim svoje lovke na tla, tako da mreža ustvari pokrivalo čez spodnji del mojega telesa in razkrije mesnate bodice moje notranje mreže, razkrije moja usta.

Izbrala sem to pesem. Ta plava znotraj mojih treh umov.

Zberem se, dokler moja kri ne zakipi in prinese redke elemente k ustnim bodicam. Redki elementi ob stiku z atmosfero kristalizirajo, otrdijo, dokler moja usta niso prekrita s svetlimi, trdimi dragulji. Pojem, potiskam zrak skozi ustne zaklopke, nastavljam kristale, da rezonirajo v kompleksno Pesem soli. Pojem pradačno pesem. Govori o plavanju v Izvorni soli, ko je sol tekla kot ocean.

Pojem, pojem za sol, pojem za to, kar mi pripada in kar mi je zdaj darovano. Prosjačim za svojo pravico po rojstvu.

To počnem v spomin tistih, ki jih ni več, tistih, ki so odšli zaradi tatov. Pojem v spomin treh svojih mladičev.

Pojem Pesem soli v upanju, da jo bosta tatova hčerka in moj mladič razumela. Pojem, dokler pesem ne umre.

»Bilo je osupljivo,« reče hčerka. Skozi njen umetni rilec vidim solze soli.

Ponovno vzdignem svoje lovke. Zadovoljna sem. Osupljiva sem, nisem samo primitivka. Osupljiva sem in če bo odrasla in postala pomembna v svojem okolju konflikta, si bo morda zapomnila.

Tatove opazujemo med vračanjem v vrtavko.

Moj mladič se obrne k meni. »Žal mi je, da si morala tako izvedeti, da grem izven sveta,« reče. »To sem ti hotela priti sem povedat.«

Pogledam kolut soli. Fin je in težek in kompleksen. Uprem se želji, da bi ga podrignila po svoji koži. Zadovoljila se bom z brezdušnim natrijevim kloridom. Svoj delež miloščine bom vrnila Templju. »Si slišala pesem?« vprašam svojega mladiča.

»Sem,« reče. »Bila je lepa, a ni bila moja. A slišala sem jo in tudi tatova hčerka jo je.«

To mora biti dovolj. Moj mladič, ki bo kmalu prečkal ocean vesolja, odide. Mi prosjaki počakamo, dokler ne odleti vrtavka tatov in potem nadaljujemo svojo Pesem soli.

* * * * *

Eric Johansson (Hrvaška)

Skrivnost števila 333

(Prevod: Bojan Ekselenski)

Vse se je začelo nekega večera, ko je nesrečni Ernest, revni plavalasi študent prava v svojih dvajsetih, po urah in urah brezciljnega tavanja po prostranstvih interneta po naključju naletel na spletno stran njemu popolnoma neznanega podjetja *Magic Numbers*. To podjetje je svojim uporabnikom ponudilo življenje, polno bogastva in neizmerne sreče, in sicer samo z eno čarobno številko, ki bi jo dodelili uporabniku, v zameno pa ne bi zahtevala popolnoma ničesar. Kdo bi se temu lahko uprl?

Se to sliši kot resna prevara? Teh je na internetu vse polno. Sprva se mu je tako zdelo, a ko je podrobno pregledal njihovo ponudbo, v njej ni našel niti ene vrstice z zahtevo po plačilu, številki kreditne kartice ali pošiljanja osebnih podatkov. Edini pogoj za pridobivanje neizmernih dobičkov je bil vpis elektronskega naslova, na katerega bi kmalu v PDF obliki prispela magična angelska številka sreče in obilja.

Na strani je pisalo:

Ne glede na to, kako nesrečni ste, verjemite nam na besedo, z našo čarobno angelsko številko boste postali najsrečnejša oseba na svetu!

»To se sliši predobro, da bi bilo res,« je sumničavo pomislil Ernest.

Čeprav se ni spoznal na angelska števila ali numerologijo, je verjel v nadnaravno in tisto, kar je človeškemu umu nedoumljivo. Po drugi strani pa ni bil bedak in se je, preden bi kar koli naredil, odločil malo bolj temeljito raziskati, v kaj se spušča.

Nekaj časa je brskal po forumih, dokler ni končno našel teme o podjetju *Magic Numbers*. Na njegovo presenečenje so bili komentarji o izkušnjah uporabe angelskih števil, ki jih ponuja to podjetje, večinoma pozitivni. Prebral je recimo naslednje zapise:

»Vse moje želje so se izpolnile. Končno imam srečo tako v ljubezni kot v financah!«

»Podjetje Magic Numbers mi je dobresedno rešilo življenje in ga temeljito spremenilo na bolje.«

»Vedno sem se imela za največjo zgubo, a zahvaljujoč angelski številki, ki so mi jo poslali, sem zdaj vsem dokazal, da sem dejansko rojen pod srečno zvezdo.«

»Tisti ljudje iz Magic Numbers so resnično angeli varuhi. Zahvaljujoč njihovim magičnim številkam sem pridobil neizmerno bogastvo, oni pa od mene niso zahtevali ničesar v zameno! Za to jim bom večno hvaležen!«

Ernest je imel tega dovolj. Kaj lahko izgubi? Navsezadnje jim morate poslati le svoj e-poštni naslov in ničesar drugega.

Vtipkal ga je in kliknil POŠLJI.

Manj kot pet minut kasneje je v njegov e-poštni nabiralnik prispelo sporočilo podjetja *Magic Numbers* s pripetim kratkim besedilom in PDF dokumentom.

Besedilo sporočila se je glasilo:

Spoštovani uporabnik, hvala za zaupanje v naše podjetje. Pošiljamo vam vašo edinstveno angelsko številko v PDF dokumentu. Natisnite ga in ga vedno nosite s seboj, kamor koli greste. Dokler jo nosite s seboj, vas sreča spremlja. Želimo vam veliko zabave, užitkov in denarnih dobičkov!

P.S. Zapomnite si samo eno stvar – ko enkrat začnete igrati z našimi srečnimi angelskimi številkami, tega ne morete končati ;) Srečno!

Vaša sanjska ekipa Magic Numbers

»V kakšne neumnosti sem se zapletel, res sem bedak!« je mladenič po prebranem besedilu zmajal z glavo, nato pa s pogledom pogledal številko v PDF-ju.

Število angelov, ki ga je prejel, je bilo 333, napisano v škrlatu, svetlem kot kri.

»333? Uh, dobro je. Srečo imam, da nisem dobil 666!« se zareži in v spletni iskalnik vtipka številko in najde njen pomen:

Angelska številka 333 je znak, da ste na pravi poti, da so vaše molitve uslišane in da greste v pravo smer.

»Upam, da je res, kar piše in da je vseh mojih težav konec,« je globoko zavzdihnil, nato pa prižgal tiskalnik. Dokument s številko 333 je natisnil na papir, ga previdno obrezal s škarjami, prepognil na dvojce in pospravil v hlačni žep in se odpravil počivat.

*

Zbudil se je zgodaj zjutraj, po težki noči, polni čudnih sanj. Sanjalo se mu je, da bos in zadihan teče ponoči po pšeničnem polju, a nekaj metrov nad glavo pa kroži ogromen srebrn kroglast leteči krožnik, ki ima na sprednji strani z zlato barvo izpisano številko 111. Panično je bežal naprej in poskušal pobegniti grozečemu lebdečemu predmetu, a ni prišel daleč. Iz krožnika je izstrelil modrikast laserski žarek, ki ga je na mestu ohromil, nato pa ga nežno, kot peresce, dvignil v zrak, nato pa v notranjost kroglastega predmeta.

Ernest ni vedel, kako je prišel v leteči predmet, saj sploh ni videl vrat, ki naj bi se odprla pred njim. Nato se je znašel v nekakšni konferenčni sobi, sedel je v udobnem in toplem rdečem fotelju, ki je lebdel pol metra nad tlemi. V naslednjem trenutku sta se mu približali dve neznani bitji v sijočih srebrnih uniformah. Eden je bil videti kot moški pri tridesetih, z zelenimi očmi, dolgimi svetlimi lasmi, ki so mu segali čez ramena, in blagim, prijaznim obrazom. Druga je bila ženska s širokim nasmehom, vijoličnimi očmi, valovitimi svetlimi lasmi in blede kožo. Ernest še nikoli v življenju ni videl tako lepe in privlačne ženske. Tako ženska kot moški sta se mu zdela neresnična, bolj podobna angelom kot človeškim bitjem, pa vendar zelo poduhovljena in

dobrodušna. Ponovno je opazil številko 111, natisnjeno na njihovih uniformah, v predelu prsi.

Neznanci, ali kot je sklenil Nezemljani, sploh niso odprli ust ali premaknili ustnic, ampak so mu govorili telepatsko in v svoji glavi je jasno in glasno zaslišal moški glas:

»Lep pozdrav, prijatelj z Zemlje, jaz sem Thelion in moj lepa spremljevalka se imenuje Har. Sva člana Plejadske rase in Galaktične federacije svetlobe. Pripeljali smo vas sem, na astralno raven zavesti, da vas opozorimo na nevarnost števila 333, ki ste ga nedavno prejeli kot darilo za uporabo. Ne smemo vam razkriti ničesar več, razen da vas opozorimo, da se pazite tega števila, ker njegov pomen ni takšen, kot vam ga predstavljajo, še manj pa je dobrohoten in angelski.«

»Zakaj mi vse to pravite? Veste, kaj se v resnici skriva za to številko? Zakaj mi tega ne morete povedati?« jih je vprašal mladenič.

Lepa Plejadčanka ga je milo pogledala s svojimi prodornimi vijoličnimi očmi, ga nato pobožala po laseh in tiho rekla:

»Pazi se Magic Numbersa, Ernest. Njihovo število vam ne bo prineslo ničesar dobrega.«

Nato so dvorane, vesoljska ladja in Plejadčani izginili in Ernest se je zadihan in prepoten zbudil v svoji postelji.

»Kakšne bizarne sanje ...« je zmedeno zamrmral, nato pa segel v hlačni žep in vzel iz njega kos papirja s številko 333 ter ga skrbno pregledoval.

*

Ali je Ernest upošteval opozorilo svojih plavalasih nezemeljskih obiskovalcev, ki jih je videl v sanjah? Seveda ne! Zakaj bi? Konec koncev so bile to samo zmedene sanje in nič več, kajne? Ni nor, da bi se odrekel obljubljeni sreči!

Kmalu ga je iz misli potegnil zvok dohodnega klica na mobilnem telefonu. Na njegov veliki šok se je na ekranu zapisala številka 333-333! Oglasil se je Ernest in s tresočim glasom vprašal, kdo je to.

Glas na drugi strani mobilne linije je bil trd, hladen in monoton. Zvenelo je skoraj brez življenja, kot da ne bi pripadalo nobenemu človeku:

»Gospod Ernest Vanderbilt? To je Urad državne loterije. Z veseljem vam sporočamo, da je vaš listek osvojil glavni dobitek 333.000 evrov.«

»Se vi hecate? Je to kakšna šala? Sploh ne igram lota, niti nisem nikoli vplačal listka,« je z velikim začudenjem odgovoril mladenič.

»Kako nimate? Zdajle ga držite v roki. Dobitnik glavnega dobitka naše loterije je številka 333. Čestitamo!« je odgovoril monoton glas.

Ernestov obraz je v trenutku prebledel in oblil ga je hladen znoj.

K-kako veste, da ga prav zdaj držim v roki? Ali me zalezujete?« je zajecljaj, zdaj že resno zaskrbljen.

Mrtvi glas, za katerega se je zdelo, da prihaja iz druge dimenzije, se ni oziral na njegova vprašanja, ampak je preprosto rekel:

»Ne skrbite, celoten znesek 333.000 evrov je že nakazan na vaš transakcijski račun. To lahko takoj preverite.«

»Saj vam nisem dal številke svojega računa! Kako si ga sploh dobil?!« je zavpil Ernest. Bil je čisto iz sebe.

»Uživajte v nagradi! Videti je, da je ta številka za vas res srečna. Naš nasvet je, če se boste drugič odločili igrati z nami, ponovno vse stavite na številko 333. Do naslednje igre vam želimo čarobni dan!« je rekel glas s posmehljivim tonom, nato se je povezava prekinila.

Prestrašeni Ernest je papir s številko 333 hitro pospravil v žep in na telefonu odprl aplikacijo za internetno bančništvo, da bi preveril stanje na bančnem računu. Res je zabeležila priliv 333.000 evrov, a plačnik ni bila Državna loterija, temveč podjetje *Magic Numbers*. Nič več mu ni bilo jasno. Kaj *Magic Numbers* svoje uporabnike nagraduje z lastnimi finančnimi sredstvi? In kje so dobili številko njegovega računa? Dal jim je le svoj e-mail. In po drugi strani o njih na spletu ni našel ničesar, razen nekaj priporočil na nekaterih malo znanih forumih. V kaj se je zapletel?

Ponovno mu je zazvonil telefon, na zaslonu pa se je pojavila neznana številka, na kateri tokrat na srečo ni bilo treh trojk.

»Ste vi Ernest Vanderbilt?« se je zaslišal tih, piskajoč glasek.

»Ja, jaz sem, kdo ste vi?« je negotovo vprašal.

»Moje ime je nepomembno. Pravkar sem našel vašo denarnico v Parku izgubljenih duš. Notri je bila osebna izkaznica z vašimi kontaktnimi podatki in naslovom. Lahko pridete k meni ali naj ti jo prinesem kar sam?« ga je vprašal piskajoči glas.

»Toda tam nisem izgubil nobene denarnice ali osebne izkaznice! Vedno jo nosim s seboj in dobro skrbim zanjo!« je zmedeno rekel Ernest, nato pa nagonsko segel z roko v hlačni žep.

Kri mu je zmrznila v žilah. Njegove denarnice ni bilo tam, niti ničesar drugega razen zloženega lista papirja s številko 333!

»Kako to ...?« je nejeverno zamrmral.

»Boste prišli po denarnico ali ne? Ne morem cel dan čakati!« ga je priganjal razdražen glas.

»Prav, počakajte me, pridem čez deset minut!«

Komaj je Ernest končal klic, prejme še enega. Tokrat mu je bil stik znan. To je bil profesor Corad Nailipter, ki mu je predaval predmet Zgodovina diplomacije.

»Kolega Vanderbilt, kličem vas v zvezi z našim dogovorom glede ustnega dela vašega izpita, o katerem smo se pogovarjali zadnjič. Ste pripravljeni, da ga končno opravite? To je vaš tretji poskus, upam, da je tokrat zadnji ...« je začel stari, nepopustljivi profesor.

»Seveda, profesor, samo povejte mi datum.«

»Naj bo čez tri dni, torej v soboto, 3.3., ob 15. uri. Takrat tako ali tako ne bo na faksu nikogar, razen naju in hišnika. Tako bova brez težav opravila vse za vaš izpitu, če bo treba, tudi do poznega večera,« je dodal neusmiljeni profesor Nailipter. »Tako, kolega, imate čisto dovolj časa za pripravo.«

»Spet ta prekleta 333! To ni več normalno! Prekleti dan, ko sem to natisnil!« jeznostno škrtal z zobmi.

»Upam, da vam datum ustreza. To je vaša zadnja priložnost, če ne želite pasti, dragi kolega. Vzemi ali pusti!« je z ironijo v glasu sklenil profesor.

»Seveda mi ustreza, profesor. Se vidimo kmalu,« je negotovo potrdil Ernest in požrl cmok v grlu.

»Vesel sem, da to slišim, srečno,« je odgovoril profesor in odložil slušalko.

*

Tip, ki je Ernesta čakal v popolnoma zapuščenem parku, bi težko rekli človek. Bil je visok več kot dva metra s popolnoma belo kožo, kot pri albinu, ni bil le plešast, temveč ni imel niti obrvi in ni nosil brkov ali brade. Oblečen je bil v črn smoking. Nosil je temno črna očala, čeprav vreme ni bilo sončno, ampak ravno nasprotno, turbo in oblačno.

Ernest mu je ponudil roko, a jo je neznanec zavrnil in mu le podal denarnico ter sikajoče zamrmral s hripavim glasom:

»Zamujaš! Čakal sem te trinideset minut in tri sekunde!«

Mladenič ga je gledal kakor zadet s strelo. Se tip šali z njim ali misli resno? So vse te vezi s številko 333 zgolj naključje? Ali pa je vse povezano in ima globlji pomen?

Na hitro vrže pogled v denarnico. Vsi dokumenti so bili notri, potem pa ga je oblihl hladni znoj. V denarnici je bilo natanko 333 evrov! Do današnjega presenetljivega dobitka je bil le tipični revni študent. Nikoli ni imel pri sebi več kot 50 evrov, včasih pa niti toliko.

»Predvidevam, da želiš nagrado za najdbo denarnice?« je zajecel Ernest in pogledal tujca.

»Ker že ponujate, zakaj pa ne?« se je albino s temnimi očali zarežal s tako hladnim nasmehom, da so Ernestu šli vsi lasje pokonci.

Mladenič je iz denarnice vzel sto evrov in jih neznanecu potisnil v roko. Albino v črnem smokingu skozi temna očala prezirljivo pogleda denar, nato ga pospravi v žep in razočarano sikne:

»Vau, kako ste velikodušni! Glede na to, da ste danes na lotu zadeli 333.000 evrov, bi mi lahko dali vsaj tisočaka, ne bedne stotice!«

»Denar je na mojem računu, nisem ga še imel časa dvigniti na banki in ... Ampak ... počakajte malo! Kako veste, da sem danes zadel na lotu in koliko je bil dobiček?!« je bil presenečen.

Zdelo se je, da so Ernestove besede za trenutek zmedle neznanca v črnem, a se je hitro zbral in s svojim piskajočim glasom negotovo odgovoril:

»O tem se je pisalo na internetu, vendar je še vedno velik znesek in ne zgodi se vsak dan, da nekdo osvoji toliko denarja. Ko sem videl vaše ime na osebni izkaznici v denarnici, sem takoj ugotovil, da ste to vi, zato sem seštel dva in dva ...«

Ernest ga je sumničavo pogledal, nato pa brez kakršnegakoli pojasnila hitro vzel v roke mobilni telefon in v spletni iskarnik na hitro vpisal svoje ime. Nikjer ni bilo novic o tem, da je neki Vanderbilt danes na loteriji zadel 333.000 evrov. Študent je ostro pogledal nenavadnega tipa v črni oblek«

»Je kaj narobe? – je posmehljivo vprašal albino s temnimi očali.

»Seveda ni nič narobe! Vse je šlo k vragu od tistega dne, ko sem jaz, idiot, vstopil v vašo igro s čarobnimi angelskimi številkami! Priznajte, da delate za Magic Numbers!« je Ernest kričal na dva metra visokega moškega.

»Kaj blebetaš? Pojma nimam, o čem govoriš ...« je zamrmral visoki možki v črnem.

»Ne delaj se, kot da si padel z neba! Vse dobro veste! Na moje ime ni dobitkov, sem preveril! Poleg tega je bilo v plačilu navedeno, da mi je denar izplačalo podjetje Magic Numbers in ne državna loterija! Ste mi shekali mobilni telefon in številko kreditne kartice? Kako veš moje ime in priimek? Kako si dobil mojo denarnico? Kako si vedel, da imam v roki to prekleto številko, ko si govoril z mano? Me spremljaš že dolgo? Si vdrl v moj telefon in prenosni računalnik ali namestil skrite mikro kamere po moji hiši? Kdo pravzaprav stoji za Magic Numbers? Neka tajna kriminalna združba? Gorila, hočem vse odgovore!« je študent pogumno zagrozil bledemu velikanu.

Albino se je Ernestovim grožnjam in zahtevam le glasno smejal, nato pa mu hladno odvrnil z ostudno piskajočim glasom:

»Ne delajte drame iz nič. V enem dnevu ste že dvakrat prejeli denar, najprej na račun, zdaj pa še v denarnico. Kaj ni vseeno od koga? Tako je tudi z angelskim številom. Dokler je z vami, boste živeli srečno v izobilju in bogastvu. To ste želeli, ko ste naleteli na naše spletno mesto in se strinjali z našimi pogoji, kajne? Svetujem vam, da nehatе spraševati in vtikati nosu tja, kamor ni treba. Zdaj pa pojdite na najbližjo banko ali bankomat in dvignite nekaj denarja, nato pa ga porabite, za kar želite in uživajte življenje. Za vse ostalo bomo poskrbeli mi. In ne pozabite, imejte našo angelsko številko vedno blizu sebe.«

»Nisem nor! Kdo ve, od kod tisti denar, ki ste mi ga dali, in na kakšen umazan in krvav način je bil pridobljen! Tukaj je vaša prekleta številka in umazan denar, ostalo pa vam dam takoj, ko pridem na banko!« je zavpil Ernest in gorili v glavo vrgel list papirja s številko 333 in denar iz denarnice.

Njegove besede so plešastega dvometraša užalile in je prvič, odkar sta govorila, jezno povzdignil glas:

»Ste pozabili, kaj je pisalo v našem sporočilu? Ko enkrat začnete igrati z našimi števkami srečnih angelov, ne morete več kar odnehati! To je naše zadnje opozorilo, pojdite na banko, dvignite denar in ga začnite zapravlžati ter pozabite, kaj sva se pogovarjala ali da sva se sploh kdaj srečala!«

»V redu, šel bom na banko in dvignil denar. Ampak samo pod pogojem, da me počakate. Obljubil sem vam nagrado, ker si našel mojo denarnico.«

»V redu, počakal vas bom tu, a ne pustite me spet predolgo čakati, saj vam bo žal, da ste se kdaj rodili!« mu je s pestjo zažugal pleško brez obrvi.

Čez približno deset minut se je Ernest res vrnil z aktovko, polno šelestečih bankovcev.

»Lepa vsota, kaj?« je pripomnil albino gorila v črnem smokingu. »Ampak, pozabil si list s številko 333. Tukaj je. Ne pozabite, nikamor brez tega!«

Študent je dvometrašu vzel papir iz bele roke, mu nato izročil tisoč evrov in odgovoril:

»Hvala in poleg tega tisočaka lahko obdržite še denar iz moje denarnice, ki sem ti ga vrgel v glavo.«

»To je veliko bolje!« se razveseli blodopoliti. »Torej, vidite, na koncu nama je uspelo vse rešiti v obojestransko korist. Želimo vam čaroben dan!«

»Počakajte, preden odidete z mojim papirnatim denarjem, vzemite s seboj še te papirje,« je posmehljivo rekel študent in pred obrazom raztrgal papir z angelsko številko 333 na stotine koščkov. Na koncu mu jih vse vrgel pred noge.

Dvometraš je bil nad mladeničevo potezo tako šokiran, da je bliskovito skočil na tla in začel klečeče pobirati papirčke ter nepovezano tarnati, da je bil slišati kot stara pokvarjena plošča:

»Številka 333 izgubljena, številka 333 izgubljena, številka 333 izgubljena ...«

Ernest izkoristi priložnost in z vso močjo udari orjaka po glavi, menda s tako močjo, da ji prepolovi lobanjo, iz katere na njegov veliki šok začne v ogromnih količinah neustavljivo teči zelena kri, ki pobrizga sveže evrske bankovce, ki so ob trku padli iz aktovke.

Velikan se je s krvavo glavo in prekrit z bankovci težko postavil na noge in črna očala so mu zdrsnila z nosu. Njegove oči sploh niso spominjale na človeške, temveč na plazilske. Bile so popolnoma rumene, s tankimi podolgovati zenicami brez šarenic.

Albino je pogledal Ernesta z velikim sovraštvom v očeh in z neizmerno bolečino, ki se je razlila po celem brezdlakem tujem telesu, s kazalcem pokazal na mladeniča in na široko razprl čeljust, iz katere sta izskočila dva dolga rumena zoba, nato pa se je iz grla izvil prodoren zvok, podoben kačjemu sikanju. V naslednjem trenutku se je neznanec zgrudil na tla in umrl. Hip zatem se njegovo telo razblini v zraku, skupaj z aktovko, okrvavljenimi bankovci in s koščki raztrganega papirja.

*

Ernest je poblaznelo zbežal iz parka, kakor hitro so ga nesle noge. Vse to je bilo zanj preveč. Je bila vse le iluzija ali se je res zgodilo? Verjel je v slednje, da se je zapletel v nekaj strašnega, nevarnega in skrivnostnega, in morda nikoli ne bo izvedel, kaj se v resnici skriva za vsem tem. Vendar so bila še vedno neodgovorjena vprašanja, ki so ga zelo skrbela. Ali se je s smrtjo gorile in uničenjem papirja z angelsko številko za vedno znebil Magic Numbersa ali pa še vedno ni bil varen? Kaj pa, če se mu vesoljci ali katera koli druga bitja odločijo maščevati? Tukaj ni več varen.

Hitro je odšel v študentsko stanovanje, prižgal prenosni računalnik in za vsak primer izbrisal e-pošto, ki jo je prejel od Magic Numbers ter PDF dokument z natisnjeno številko. Nato je vse pomembne dokumente skopiral na USB, nato pa ponastavil prenosni računalnik na tovarniške nastavitve. Enako je storil tudi z mobilnim telefonom in odstranil SIM kartico. V smeti je vrgel tako osebno izkaznico kot denarnico, ki mu jo je prinesel vesoljec v črnem smokingu. Kdo ve, morda mu sledijo tudi skozi to. Potem je čim hitreje spakiral in šel k lastniku plačat še zadnjo najemnino pod pretvezo, da se vrača v vas, kjer je živel, ker je obupal od študija.

»Vaš skupni dolg za zadnji mesec je točno 33,3 evra,« mu je sporočil lastnik.

Ernestov obraz je prebledel in z velikim nelagodjem v srcu plačal omenjeni znesek, nato pa hitro zbežal na ulico.

V mestu bo ostal do sobote, v stanovanju Helge, njegove najboljše kolegice s fakultete, ko bo imel zadnji izpit pri profesorju Nailipterju. Poznata se že leta in se zelo dobro razumeta in imel je vtis, da ga kar malo privlači in ga zagotovo ne bi mogla zavriniti, ko bi ji nekako razložil svojo težko situacijo. Seveda bo izpustil del s čarobnimi številkami in Nezemljani.

Ta zaključni izpit mora opraviti pri osovraženem in skrajno strogem ter nepopustljivem profesorju Nailipterju, četudi se za to ubije. To je njegova zadnja priložnost. Pet let študija, neprespanih noči, velikih žrtev in odrekanj mora zdaj končno obroditi sadove. Res je bil idiot, ker je mislil, da je do denarja in uspeha mogoče priti hitro in enostavno, čez noč, le s pomočjo nekih čudežnih angelskih števil, ki jih ponuja neko sumljivo podjetje, ne pa z dolgotrajnim, trdim in poštenim delom!

Ko v soboto končno opravi ustni izpit, se lahko takoj odpravi v mamino vas, kjer bo pisal diplomsko nalogo. Verjetno ga nihče ne bo mogel najti v tem odročnem podeželskem kraju bogu hrptom. Vsaj upal je tako. Čeprav bo po drugi strani pogrešal tistih nekaj prijateljev, s katerimi se je družil vsa ta leta med študijem v mestu, še bolj pa lepo kolegico Helgo, ki mu je bila zelo všeč, čeprav nikoli ni zbral poguma, da bi se ji izpovedal. A bolje je, da ne tvega ne njenega ne svojega življenja, dokler se razmere malo ne umirijo. Menda ga ne bo kar pozabila.

*

Njegova lepa svetlolasa prijateljica ga ni imela namena pozabiti. Ko sta ostala sama, se je Ernest popolnoma zlomil in jokal pred njo ter ji vse priznal – o magičnih številih, angelskemu številu 333, nenavadnih sanjah z dobrodušnimi Plejadčani, prejeni denarni nagradi, denarnici in dvometrskem možu z reptilskimi očmi, ki ga je pomotoma ubil v parku. Šel je tako daleč, da je na koncu razkril čustva, ki jih do nje goji že nekaj časa.

Helga ga je samo nemo poslušala in ga božala po laseh, on pa je naslonil glavo na njena kolena in bridko jokal. Ko je končal svojo nenavadno, a čudežno zgodbo, ga je le močno objela, nato pa mu zašepetala na uho:

»Verjamem ti, Ernest. Ne skrbi, na koncu bo vse v redu. V tem bom s tabo, to bova skupaj prebrodila.«

Nato sta se nežno poljubila in drug drugega močno stisnila v naročje, kot da je konec sveta. Od tistega dne naprej sta Ernest in Helga uradno postala ne le najboljša prijatelja, ampak ljubeč par.

*

Počasi in tiho je minilo nekaj dni, ki so pripeljali do usodnega izpita iz Zgodovine diplomacije pri profesorju Coradu Nailipterju. Reči, da so bili za Ernesta Vanderbilta lahki, bi bila laž. Čeprav sploh ni zapuščal svojega stanovanja in se je na vse pretege trudil, da bi se ob veliki pomoči in podpori ljubljene Helge osredotočil na učenje in opravljanje izpitov, so ga pestile strašne in nenavadne sanje.

Spet je sanjal, da bos in zadihan teče ponoči po pšeničnem polju, medtem ko nekaj metrov nad njegovo glavo kroži ogromen srebrn leteči krožnik v obliki cigare. Toda tokrat objekt na sprednji strani ni imel 111, temveč škrlatno napisano številko 333! Rdeči laserski žarek je nato izstrelil iz vesoljske ladje in ga dvignil v notranjost vesoljske ladje.

Potem se je znašel v nekakšni operacijski sobi, kjer je z rokami in nogami trdno privezan ležal na mrzli medicinski mizi iz njemu povsem neznane kovine, na njegovo telo pa so bile pritrdjene ali pripete številne gumijaste cevke in raznobarvne žice, ki so mu srkale kri in življenjsko energijo, medtem ko je čutil strašne, skoraj neznosne bolečine. V naslednjem trenutku sta se mu približali neznani visoki bitji v rdečih uniformah in z zlato vezeno številko 333 na prsih.

Tokrat nista bila njegova ljubka plejadaska prijatelja, Thelion in Har. Ne, nedaleč od njegovega vzglavja sta stala dva ostudna plazilca z luskastim, humanoidnim telesom in velikima kačjima glavama z dolgimi, vihtečimi repi. Ena je imela zeleno kožo, druga pa popolnoma bela. Imeli so bleščeče zlobne oči in posmehljiv nasmeh na nagubanih plazilskih obrazih in videti je bilo, da obe gnusni bitji naravnost uživata v vsakem njegovem bolečem vzdihu in stoku.

Ko ju je pobilžje pogledal, je ugotovil, da je eden od obeh, tisti beli, pravzaprav gorila v črnem smokingu. Z njim se je spopadel v parku, le da se mu je zdaj prikazal

v izvirni podobi. Tudi zeleni gad se mu je zdel zelo znan. Kot bi ga že nekje srečal, pa se ni mogel spomniti kje. Morda zato, ker od neznosne bolečine, ki mu je parala možgane in žile, sploh ni mogel razmišljati.

Kmalu so se odprla drsna vrata operacijske sobe in vstopili so trije medicinski pomočniki, majhni sivi vesoljci v belih uniformah, znani tudi kot Greji. Zeleno oblečeni plazilec je zamahnil s tremi prsti in nakazal Grejom, naj v Ernestov trebuh usmerijo ogromen mobilni električni vrtalnik. Potem sta oba plazilca planila v smeh in očitno nadvse uživala v mladeničevem neznosnem kričanju, medtem ko so Greji v mrtvaški tišini izvrševali ukaz, ki so jim ga dali z njim znanim svedrom.

Ko so končali z operacijo, so mali Greji odložili svoje instrumente in neslišno zapustili sobo. Medtem, ko je beli gad posmehljivo strmel v ubogega Ernesta, je plazilec v zelenem dvignil krepelj v zrak in ga usmeril v smeri mladeničevega želodca, nato pa na široko razprl svoje čeljusti, iz katerih je prihajal prodoren nečloveški zvok, zelo podoben kačjemu sikanju. Ernest je začudeno pogledal svoj trebuh in nato zagledal številko 333, vrezano globoko v kožo, poškropljeno s krvjo. Tedaj se je iz njegovih ust razlegel grozljiv krik in v naslednjem trenutku se je, oblit s strahom, znojem in solzami prebudil v postelji ob Helgi. Kar nekaj časa je trajalo, da je prišel k sebi, Helga pa ga je močno držala za roko in skušala pomiriti in ohrabriti.

*

Končno je prišel tisti usodni dan. Sobota, 3.3. ob 15. uri, ustni izpit pri vsem osvojačem profesorju, zaradi katerega so mnogi izgubili leta. Na Helgino vztrajanje je spremljala Ernesta vse do njegove pisarne, da bi mu še enkrat pokazala, kako zelo ji je mar zanj in koliko podpore ima najboljši prijatelj in možki, ki ga ljubi.

Zloglasni profesor Corad Nailipter je znova upravičil svoj sloves hudega zatiralca. Mladeniča je neusmiljeno rešetal z vsemi mogočimi vprašanji iz svojega predmeta in to polne tri ure na prav nič diplomatski način. Toda kakor koli se je stari profesor trudil ponižati svojega študenta s težkimi in nesmiselnimi vprašanji, je Ernest nanje odgovarjal s tako lahkoto in s tako globokim znanjem, da je na koncu celo izpraševalec sam izgubil voljo do nadaljnjega vprašanja. Profesor je globoko vdihnil in rekel:

»V redu, mladi gospod Vanderbilt, to bi bilo dovolj. Vidim, da ste se dobro pripravili. Kolega, dajte mi indeks.«

Ernestu se je zdelo, da se je odvalil težak kamen s srca in je z žarečim obrazom, ves razcvetel od veselja, izročil indeks prizadevnemu profesorju.

»Vidim, da ste na prvih dveh pisnih izpitih dobili trojke. »Zato vam žal ne morem dati končne ocene višje od trojke, čeprav ste na ustnem izpitu gotovo vedeli več kot to,« je neusmiljeno ugotavljal starec. Očitno se je držal starega pravila, da bog zna za pet, on kot profesor za štiri, študentje pa tri ali dve ali, a še verjetneje, za čisti šus.

Seveda se Ernest ni strinjal s to odločitvijo, zdela se mu je zdela skrajno nepravilna, vendar ni želel ničesar tvegati in izkušati srečo, saj bi ga lahko nori profesor na koncu vrgel in bi moral ponavljati letnik. To je vendarle njegov zadnji izpit. Bolj ali manj za eno oceno! Ko končaš fakulteto, tega nihče več ne gleda. Zato je samo pokimal z glavo in rekel:

»Seveda, profesor, razumem, le vpišite mi trojko. S to oceno sem čisto zadovoljen.«

Profesor Nailipter prelista Ernestov indeks in pogleda njegove ocene iz drugih predmetov, nato vzame pisalo in ga položi na črto iz predmeta Zgodovina diplomacije. Nekaj trenutkov se je tam zadržal, kot bi v glavi nekaj razmišljal in tehtal, potem pa je odložil pero in ogovoril učenca:

»Kolega, jasno je, da ste se pridno učili. Mislim, da se ne bi smeli zadovoljiti s tako nizko oceno. Če želite, vas lahko vprašam še za štirko. Kaj pravite?«

»Ampak, gospod profesor, jaz ... res mi ni treba ...« je utrujeno rekel Ernest, ki je imel vrh glave starčevega zahtevnega izpraševanja.

»Boste videli kolega Vanderbilt, ne bom vas vprašal ničesar težkega. Oprostite, gledam vaš indeks in tako na hitro vidim, da je vaše celoletno povprečje 3,33. Zdaj imate priložnost, da ga dvignete.«

Ernesta je ob profesorjevih besedah oblil hladen znoj in prevzel ga je močan strah, a ne pred ustnim izpitom.

»Kaj se je zgodilo, dragi kolega? Zakaj me gledate tako zmedeno kot kakšen pacient na operacijski mizi?« je posmehljivo rekel Corad Nailipter. »Bova zaključila izpitno operacijo ali ne? Vprašanje je enostavno, diplomatski odnosi med Stalinovo ZSSR in Hitlerjevo Nemčijo. Iz Diplomacije Henryja Kissingerja, stran 333, se spomnite tega dela, kajne?«

Ernest se je začel tresti, onemel je od strahu.

»Kaj se je zdaj zgodilo, dragi kolega? Vas je kača ugriznila v jezik? Kakšen odvetnik boš nekoč? Si želite še več kot to? S tem se zlahka strinjamo. Slišim, da imate zadnje čase veliko sreče pri igrah na srečo. Bi morda tistih 333.000 evrov delil z menoj v zameno za petico v indeksu?« se je zlobno zasmejal Corad z zmagoslavjem v očeh.

»Vi ... vi ... vi ste eden od tistih, ki delajo za Magic Numbers! Moj bog, zdaj se vas spomnim! Vi ste tisti zelenopolti plazilec iz mojih sanj, ki me je ukazal mučiti in užival v mojem trpljenju skupaj s tistim garjastim albinom, ki sem ga ubil!« je Ernest na vso moč zakričal.

Profesor Corad je odprl usta, ostri zobje so izstopili, nato pa se je njegov obraz nagubal in ozelenel, tako kot ostalo telo, ki je zdaj prekrito z luskami. Očesne beločnice mu porumenijo, zenice se razširijo in postanejo kačje, iz hrbta pa se pojavi dolg rep.

Pred osuplim študentom je namesto svojega profesorja stal plazilec iz njegovih najhujših nočnih mor.

»Tako je, človeški izmeček! Sem Reptil iz ozvezdja Draco, kot pove moje ime, in že leta delam za Magic Numbers! Presenečen sem, da do zdaj še nisi ugotovil, da je moje ime Corad Nailipter pravzaprav anagram za Draco Reptilian. Zemljani ste res neverjetno neumni! Prav sem rekel, da nikoli ne boš odličen odvetnik!« je posmehljivo siknil nagnusni tujec.

V naslednjem trenutku so se odprla vrata prostorne pisarne in vanjo sta vstopila dva gada, hišnik in sam dekan fakultete, ki sta za roke trdo držala nemočno Helgo.

»Spoznajte druge člane naše majhne, a učinkovite organizacije. Manjka samo še Ol Kor, moj najljubši pomočnik in desna roka, ki si ga prejšnji dan ubil v parku in za to mi bosta ti in tvoja draga drago plačala!« je jezno siknil reptilski profesor prava in se s kremplji neusmiljeno oprijel študentovega vratu, medtem ko je njegov razcepljeni, slinasti jezik krožil okoli Ernestovega obraza.

»Barabe, pustite moje dekline pri miru! Ona nima nič s tem! Ona mi je le kot podpora!« je jezno zarjovel mladenič, potem pa z mirnim glasom dejal deklici. »Ne skrbi, ljubica, nekako naju bom izvel iz krempljev teh kuščarskih izmečkov!«

»Nič hudega dragi, tako bo, kot mora biti. Teh opic se na fakulteti nisem bala, ko so bile oblečene v človeško kožo, zdaj, ko jih vidim tako grde, pa se mi lahko samo smilijo,« mu je pogumno odgovorila nežna svetlolaska.

»Vaša človeška samica morda ne ve ničesar o nas, vendar je videla že preveč in ne moremo vama dovoliti, da bi preživela,« mu je dekan siknil na uho.

Kači podoben hišnik je pritrdilno pokimal z glavo in dodal:

»Takole vaju bomo živa pojedli, surove, sploh ne bomo izgubljali časa s pogrevanjem vajinih teles v kotlovnici! Za nas plazilce ni nič bolj okusnega kot sveže, okravljeno meso ubogih Zemljanov.«

»Preden naju zakoljete in požrete, nama lahko vsaj razložite, čemu vse to služi in kaj je namen vaše organizacije?« je Ernest vprašal reptilske mesojedce.

»To ni tvoja stvar, a če je to tvoja zadnja želja pred smrtjo, ti jo lahko vsaj delno izpolnim. A najprej poskrbimo za eno pomembno stvar,« odgovoril je profesor Zgodovine diplomacije in mi napisal trojko. »Izvoli, Zemljan, naj se ne govori, da ne držim besede. Dobili ste svojo trojko. Kolikor vem, vam je ostala le še diploma. Škoda, da tega ne boste dočakali. A ne skrbite, če ste jo slučajno že napisali, bom osebno poskrbel, da bo objavljena posthumno po vaši smrti, ha ha ha!«

»Hvala za oceno, profesor. Ampak še vedno mi niste povedali, kakšna je skrivnost Magic Numbers in vašega domnevno angelskega števila 333,« študent ni nehal spraševati.

»Oprostite, kolega, to je mednarodna galaktična skrivnost. Ker pa ste mi tako dobro predstavili gradivo in odgovarjali tri ure, vam vseeno lahko razkrijem, da je

Magic Numbers ena od mnogih reptilskih skrivnih organizacij na Zemlji, ki obstaja pod krinko hitrega in lahkega služenja denarja s pomočjo angelskih števil. Te ponuja na svojih spletnih straneh in s pomočjo lažnih mnenj, ki jih širi na internetnih forumi, in preko svojih naivnih človeških uporabnikov pere denar, dobljen od številnih nezakonitih in kriminalnih dejavnosti, ki segajo tudi do najvišjih političnih ravni države. To je vse, kar ti lahko povem pred tvojo težko in bolečo smrtjo,« mu je pojasnil Corad.

»In vi ste torej vodja Magic Numbers?« ga je vprašal Ernest.

»Tako je, Zemljan. Predsedujem naši organizaciji, in če ne štejemo mojega pokojnega pomočnika albina, ki ste ga ubili, je to preostanek moje ekipe, ki mi je vedno pripravljena pomagati pri vseh mojih kriminalnih dejavnostih,« je potrdil kačji možki in pogledal hišnika in dekana.

»Hvala za informacijo, stari, to je vse, kar sva želela vedeti,« je odvrnil Ernest, nato pa je z nadčloveško močjo zasukal dolgo reptilsko roko za 180 stopinj, dokler ta ni počila.

Presenečeni pošasti hišnika in dekana presenečeno razširita svoje grde reptilske oči, Helga pa to takoj izkoristi in iz žepa hitro potegne majhno lasersko pištolo ter v njuna zmedena ostudna obraza izstrelji ducat modrikastih uničujočih žarkov in ju na mestu ubije.

»Thelion, ujemi ga!« je zavpila svetlolaska in v mladeniča vrgla lasersko pištolo.

»Hvala, Har!« se je zahvalil in uperil cev pištole v plazilskega profesorja ter izstrelil več nabojev v Coradov prsni koš in trebuh. Naredil je tri globoke ureznine, ki so zelo spominjale na številko 111.

»Thelion in Har... Plejadčani, člani Galaktične federacije luči ... naši osovraženi sovražniki! Ne razumem ... kako... kako si prišel sem in videl naše načrte?« je s težavo vprašal umirajoči plazilec, medtem ko je iz njegovih ran neusmiljeno tekla zelena kačja kri.

»V tem ni velike modrosti. Ko smo končno izsledili vaše zločinske dejavnosti in ker nam ni bilo dovoljeno delovati neposredno v tretji dimenziji na Zemlji, da bi se vas enkrat za vselej znebili, smo se odločili, da za kratek čas obsedemo fizična telesa vaših zadnjih žrtev, tega pogumnega mladeniča Ernesta, ki smo ga že telepatsko opozorili skozi sanje, in njegove lepe prijateljice Helge. Prepričan sem, da bosta po tvoji smrti končno srečna in bosta lahko nemoteno uživala v svoji ljubezni ter bosta uspešno diplomirala in postala odlična odvetnika. In s Harom bova nadaljevala naš dolgo-trajni boj proti vam, gnusna kačasta bitja, dokler ne iztrebimo vse do zadnjega od vas tukaj na Zemlji,« je rekel plejadski Thelion umirajočemu plazilskemu profesorju.

»Samo sanjaj, ta fant nikoli ni bil posebej dober učenec, še manj pa bo dober odvetnik ...« Corad sikne z zadnjimi atomi moči, njegovo telo je obrito z zeleno krvjo.

»Ne bi stavil na tvoje besede, stari kuščar. V ljubezni je vse mogoče in imam zelo prijeten občutek, da se bo ta mlad par v bližnji prihodnosti ne le poročil, ampak tudi odprl uspešno odvetniško pisarno, kjer bo nemočne in zavrnjene ljudi ščitil pred prekletimi barabami, kot si ti,« je dodala lepa Plejadanka Har.

»Kakšna ironija usode, če ne bi bilo vas in vaših sumljivih mafijskih poslov ter seveda vašega naporega ustnega izpita, s katerim ste gnjavili Ernesta, kdo ve, če bi se ta dva mlada človeka kdaj zares povezala in postala nekaj veliko več kot le prijatelja. Vsaj pri nečem si bil koristen,« je pripomnil Thelion.

Toda plazilec po imenu Corad Nailipter ga ni mogel več slišati. Svojo črno kačasto dušo je izpustil naravnost nazaj v Vesolje in s svojo smrtjo neposredno odprl novo mesto profesorja zgodovine diplomacije na Pravni fakulteti, poleg asistenta, hišnika in dekana fakultete.

* * * * *

Igor Antoniuk (*Ukrajina*)

Nekaj o avtorju

Igor Antoniuk je pisatelj iz Ukrajine. Piše kratke zgodbe s področja znanstvene fantastike, hororja in mistike.

Njegova kratka zgodba *The One-day Man* je bila prevedena v francoščino (*Galaxies*), madžarščino (*Galaktika*) in nizozemščino (*Fantasize*), romunski prevod pa je v pripravi. Druga zgodba, *Hunting Season*, je bila objavljena v poljskem časopisu *Nowa Fantastyka*.

* * * * *

Enodnevež

(Iz angleščine prevedel: Dominik Lenarčič)

Prepričan sem, da se še nikoli nisi pogovarjala s Časom. [...]

Da bo tekel tako, kot si sama želiš, moraš biti z njim v dobrih odnosih.

Lewis Carroll, *Alica v čudežni deželi*

Ne vem, koliko časa mi je ostalo.

Ta zgodba bi se lahko končala vsak trenutek, umrla na nedokončanem stavku, obvisela na polovici besede. Piko boš moral v tej bizarni pripovedki postaviti sam. Ja, ti – oseba, ki se je odločila prebrati te sprijene vrstice, ki jih je napisal blaznež, ki nikoli več ne bo videl sonca. Naslednji premik urinega kazalca bi lahko bil moj zadnji.

Napake so se začele pojavljati pred enim tednom.

Ali mogoče pred desetimi ... Dvanajstimi dnevi. Največ dvajsetimi. Težko je najti izvor te peklenske situacije. Nisva kot pripovedovalec v Wellsovem romanu, ne moreva se prosto in kadarkoli vrniti na začetek. Ne moreva zagnati rjastega časovnega stroja in spremeniti te preklete preteklosti. Ni poti nazaj in nikoli je ni bilo. Človekova odločitev je popoln in nespremenljiv koncept. Kovanca, vrženega v žrelo brezna, nikoli ni mogoče dobiti nazaj.

Sprva nam niso povedali za prostorske motnje. Za temporalne distorzije. Ionične napake in nenadne smrti. Ljudje so umrli, ker so njihova telesa preprosto zgorela – pogosto v minutah.

Celo danes, v dobi Druge revolucije, nekateri še vedno živijo v zaprtih družbah, odrezani od med seboj povezanega sveta. Brez vsemogočne nevidne mreže in brez najbolj primitivnih povezav. Brez kontracepcije in cepiv za nalezljive bolezni. Brez možnosti izbire.

Temu pravijo »svoboda«. Mi medtem na prvo mesto postavljamo varnost svojih državljanov. Ne vem, kdo od nas je bolj neumen od drugega. Konec koncev eno skupino nadzoruje totalitarni režim; drugo – arhaična religija. Ostali? Oni si le pravijo »svobodni«, a v resnici so jih prepustili usodi. Kolesja smrti ni več mogoče ustaviti ...

Nismo takoj razglasili preplaha. Ena, dve smrti – to je samo statistika. Naravna selekcija, gotovo se strinjaš. Smešno je, ampak več ljudi umre zaradi gripe kot zaradi letalskih nesreč. Samomori so bolj pogosti kot smrti na delovišču. A takoj, ko umre eden od vodilnih ali eden od njihovih sorodnikov, dogodek postane nacionalna zadeva.

V torek, 11. septembra, je umrla premierjeva hčerka.

Zbudila se je okoli sedme. Umila si je obraz, skrtčala svoje male snežno-bele zobe in pozajtrkovala. Odšla je v gimnazijo k predpisanim predmetom in klubom. Šofer jo je pobral ob petih. Peljal jo je do restavracije, kjer sta čakala njena mama in starejši brat. Miza je bila trajno rezervirana za znane goste. Bil je to tisti kraj z belimi prtji, pravimi cvetovi in izložbenimi okni, ki so gledali na ulico Hreščatik v Kijevu.

Njen oče, kronično zaposlen mož, je bil na globalni energetske konferenci. O tragediji je bil obveščen tik pred predstavitvijo avstralskega znanstvenika, ki je dokazal možnost množične uporabe moči valov. Premierjevo letalo je vzletelo ob šestih v lokalnem času. Čez uro ga je letališče v prestolnici pozdravilo z naliveom. Čez dvajset minut se je službeni avto ustavil pred njegovo hišo. Nikoli več ni videl hčerkinega obraza, živega ali mrtvega. Njeno telo se je upepelilo ...

O tem si seveda bral v novicah. To je *bila* točka brez vrnitve.

Upravljanje s časom – to je naše podjetje, Chronos, počelo zadnjih dvajset let. Bila je skrivna mednarodna korporacija z milijoni investicij in skritim laboratorijem v mestu duhov. Zaprto »območje pelina« je bilo idealno za znanstvene raziskave. Nismo bili edini, ki so tu postavili raziskovalni center. Ostale so bolj zanimali projekti na področju genetike, bioloških eksperimentov in najnovejši viri alternativne energije. Seveda je bilo tu tudi orožje.

Turistov ni bilo težko pregnati. Po 2000-ih letih so uradniki želeli izkoristiti novo zlato žilo turizma: potovanja v černobilsko izključitveno cono. Vsaj, kar je od nje ostalo po požarih aprila 2020, letu neskončne »zabave«. Organizirali so prevoz, naje-

li vodnike. Na vsako napol porušeno zgradbo so obesili znake, natisnili tiste preklete kode QR. V Lvovu so znaki za turiste imeli leve, v Črnovicah – ježe in tu – postavili so čupakabre. Smeh in greh.

Da bi skrili naše dejavnosti, smo ustvarili umetna polja z večjim sevanjem. Tam ni bilo nič smrtonosnega, a Geigerjevi števeci turistov so kljub temu gromko piskali. Zato jih je bilo preveč strah, da bi lomastili naprej. Nismo potrebovali nobenih znakov za motilce posesti, nobene 24-urne straže ali bodeče žice. Ljudje, kot vsa biološka bitja, se najbolje odzivajo na zvočne signale. Pavlov pes je odličen primer tega.

Vse smo imeli pod pečatom »strogo zapnega«. Kot da bi naše dejavnosti lahko umestili v scenarij ameriške nadaljevanke iz 90-ih. Skrivni laboratorij. Mesto duhov. Prej neznani poskusi s časom in prostorom. V resnici se vse vrne k denarju. Najprej pridobi patent, potem pa pokaži svetu. Sicer bodo tvojo noro genialno idejo ukradli in prodali najboljšemu ponudniku. Našim kitajskim ali ameriškim prijateljem čez ocean. Jaz ne vidim razlike. Vsi so si enaki v želji po bahanju nad svojo novo igraro. Ljudje se nikoli ne spremenijo. Tudi na pragu popolnega uničenja se bodo našli tisti, ki bodo skušali kovati dobiček.

A čakaj, ne tako hitro. Nekaj minut še imam. No, vsaj upam, da jih imam. Vrniva se torej na začetek. Ne, ne začetek smrti, ampak moj začetek ...

Pravzaprav se je vse začelo s teorijo v trdo vezani otroški enciklopediji s črno-belimi ilustracijami. Nekdo mi jo je podaril za sedmi rojstni dan. Večina fantov te starosti dobi kolo ali kotalke. Jaz bi o tem lahko samo sanjal. Zgodaj sem se naučil brati, pri petih letih. Do danes se nisem naučil hoditi. Ja, pravilno si uganil: te vrstice pišem z invalidskega vozička. Postal je moj edini prijatelj. Naučil me je potrpljenja.

Takrat sem bral o nenavadni ideji, ki mi naslednjih nekaj let ni dala miru. Zamisli si tole: če imaš dvojčka, tako podobna si, da ju še lastna mati težko loči, in enega od njiju pošlješ v vesolje, medtem ko drugi ostane na Zemlji, boš čez dvajset let dobil dve različni osebi. En brat, reciva, da mu je ime Mihajlo, bo celotno življenje živel tu: delal nadure, stalno pil, kadi kot vlak (več kot dve škatlici na dan) in se, bogne-daj, že tretjič poročil. Drugi brat, Mikola, bo mirno taval po kozmosu, občudoval zvezde in žvečil ogabno hrano iz plastične slamice, medtem ko nekatere njegove mišice atrofirajo, kot pri paraplegiku.

Ko pride do »srečanja stoletja«, bo Mihajlo izgledal kot plešast, šestdesetletni dedek z vrsto bolezni in bo v drugi fazi debelosti. Medtem bo astronom Mikola – seveda po nekaj privajanja na Zemlji – izgledal kot petintridesetletni mož z lepo glavo, dokaj dobrim fizičnim zdravjem in veliko potenciala. Življenjski slog pri tem nima nič. Čas je odločilni faktor.

V vesolju čas ne teče na isti način kot na Zemlji. Tam gori se zdi, kot da upočasni korak, obstane, brez naglice. Kako čudovito: s celotno družino se preseli v vesolje, da boste živeli mnogo dlje. Najprej pošli tja gor vesoljsko ladjo, polno znanstvenikov,

ki nikoli nimajo dovolj zemeljskega časa, da bi odkrili zdravila za smrtonosne bolezni. Pošlji knjižnega molja, ki se vedno pritožuje, da za časa svojega življenja ne bo mogel prebrati vseh knjig.

Gotovo boš rekel: to je noro! A pri sedmih letih nisem tako mislil. Sanjaril sem, da bo »prišel čas« in da bom postal njegov gospodar. Dolgočasne sive tedne bom lahko pospešil, minuto svojega največjega uspeha pa podaljšati skoraj do neskončnosti. Mislil boš, da sem blazen. V resnici nisem imel druge izbire. Za otroke v vozičkih so hladni zimski dnevi mnogo daljši kot za tiste, ki drvijo naokoli na sankah.

Prvih petnajst let me je obsedala ta ideja. Zbiral sem vse drobce relevantnih informacij: znanstvene hipoteze, različne teorije in psevdoznanstvene prispevke o temporalnih anomalijah, časovnih zdrsih ali črvinah. Ponovno sem prebiral gore knjig, kipe periodike. Knjižne police so se mi ugrezale pod težo časopisnih in revijalnih izrezkov. Trdi diski na mojem računalniku so bili natlačeni z milijardami besed, a najbolj pomembna je bila *čas*.

Naslednjih petnajst let sem prostovoljno preživel v izolaciji, v »jetniški celici« raziskovalnega centra in se, kot blaznež, nadelal do popolne izmučenosti. Na čase sem se zbuja premočen od znoja, z vročino in bolečim telesom. V glavi se mi je vrtilo in želodec se je krčil od lakote. A vse to je bilo nepomembno v primerjavi s tem, kar bi pridobil v zameno. Čas. To je bil moj edini in najbolj svet cilj.

Ljudje so družabna bitja, zato se tudi najhujši zločinec včasih hoče pogovoriti z nekom drugim. Da se odpre, izjoče na njegovem ramenu. Jaz? Nikoli. Niti za sekundo. Izognil sem se kakršnemukoli stiku z zunanjim svetom. Postal sem zapornik ene iluzije.

Ne vem, kako je Chronos izvedel zame, a to bi se zgodilo prej ali slej.

Dali so mi sodobno opremo in popolno svobodo. V tem sem užival, a niti za minuto se nisem sprostil. Velike vodje, ki plačajo za tvojo najbolj noro idejo, vedno upajo na pozitiven rezultat. Nikomur ni mar, kako briljanten si. Ljudje potrebujejo sad tvojega dela in nič več. Nobenih čustev ali prijateljskih udarcev po hrbtu. Danes si zvezda – zasij in bodi srečen. Kajti jutri se te nihče ne bo spomnil. Svet se ne neha vrteti. Tako kot čas.

Denar me nikoli ni zares zanimal. Niti publiciteta ali slava. Niti brezkončno tekmovanje za položaje in nazive. To so vse nadrobnosti, ki jih bo sčasoma pogoltnila pozaba. Si kdaj opazil to zanimivo dejstvo? Danes več povprečnih ljudi s »cezarjem« misli *solato* kot pa rimskega vladarja. In kos napoleonke je bolj pomemben kot najpomembnejši poveljnik »dolgega devetnajstega stoletja«, kot mu pravijo.

S časom vse na našem svetu izgubi svoje barve. Spomin postane bled, kot antični kovanec. A ne moja misija – nikoli. Moj edini cilj, ki me nikoli ni zapustil, je bilo ujeti čas. In nekega dne mi je končno uspelo ...

Naprave so zaznale skok, anomalijo.

Kazalce sem videl trzniti. Rdeče številke na naših zaslonih so ponorele. Za trenutek so se sprožili vsi senzorji. Zapiskali. Zdelo se je, da naš testni subjekt še vedno sedi v veliki sobi in golta hrano, a njegovi življenjski znaki so se znatno spremenili. Njegova teža se je povečala za par kil. Njegov obraz je postal bolj debelušast in njegov trebuh opazno bolj okrogel, kot da bi šel skozi pospešeno nosečnost. Sploh nisem imel časa pomežikniti. Ne boš verjel, ampak kar tako – zgodilo se je v trenutku.

»Skok!« sem izustil. Nisem takoj verjel svojim očem.

»Sveta nebesa ... Končno! Preklet! Skok!«

Pohitel sem k plošči s senzorji. Še enkrat preveril podatke.

Naprave so kazale isti rezultat. Skladen rezultat. Ne, napaka je bila nemogoča. Vendar bi se po toliko dnevih neprekinjenega dela sistem lahko pokvaril.

»Skok,« sem rekel spet, a tokrat šepetaje, kot da bi se bal prestrašiti trenutek zmagoslavja. Dlani so se mi živčno tresle. Znoj se mi je dvigal po čelu. Hladen piš je šel dol po mojem hrbtu. Za trenutek sem hotel hitro vstati iz stola, steči ven s polno hitrostjo in celemu svetu naznaniti, da mi je končno uspelo. Dejansko mi je uspelo! Vse se je izšlo! Uspelo mi je izvesti nemogoče, nepojmljivo. Neizrekljivo. A samo za trenutek.

Potem sem spustil pogled na svoja nepremična kolena in vse je bilo po starem. Skoraj vse ... Raziskave so prešle v novo fazo, bolj zahtevno. Ura je obsedeno tekla naprej, a meni se ni več mudilo. Skoraj sem bil blizu cilja.

Čez leto so bili rezultati potrjeni. Čez dve leti preizkusi z ljudmi niso pokazali abnormalnosti. Nobenih napak, neuspehov ali regresij. Nobenih stranskih učinkov, kot pri sodobnih cepivih. Pravzaprav lahko tudi cepiva ubijajo. A *jaz* sem ljudem dal drugo življenje. Kot v tistem filmu Andrewa Niccola iz zgodnjih 2000-ih, *Trgovci s časom*.

Izjemno sem bil ponosen. V glavi se mi je vrtelo. »Vrtoglavica zaradi uspeha« je bila strašljiva in bizarna, a to je najboljši način, da opišem svoj dosežek. Seveda je razširjena uporaba vodila v smrt. Nihče ne bo mogel zabeležiti vseh žrtev. Statistika vedno laže.

Čez tri leta je Chronos začel proizvodnjo. Ur. Ja, *tistih* ur.

Začeli so z omejeno serijo – ne več kot dvajset ali trideset kosov.

»In kako to deluje?« so prve stranke bojazljivo vprašale.

»Preprosto je,« sem odgovoril z nasmehom. »Tako enostavno, da se sprva 'spremembe' sploh ne boste zavedali.«

»Oprostite,« je mož nasproti mene zmedeno pomežiknil in jaz sem takoj pomislil: *Kako je ta idiot odgovoren za celo državo? In to velesilo.* »Kaj točno naredi?«

»*Spremembo*,« sem ponovil, malo hladno. »Bolj preprosto: skok v času.«

»Se šalite?« Predsednik me je sumničavo pogledal. »Šalite se, je tako?« Potem se je njegov zardeli obraz zmehčal in rezek glas je prišel iz njegovega grla. Mož se je

zgrabil za trebuh in skušal zadržati val smeha, a meni je izgledal, kot da bo bruhal. To je trajalo okoli dvajset sekund.

»Ali izgledam kot šaljivec? Ali izgledam kot eden od predsednikov?« Ko se je nehal smejati in končno dojel, da ne gre za šalo, sem nadaljeval: »Naša naprava se imenuje Kairos in lahko spremeni temporalne meje človeka. Manipulira s časom, spreminja resnično stanje stvari. To pomeni, da zdaj lahko nadzorujete svoj čas – dobesedno.«

»No, no ...« Sploh me ni razumel. »Kaj mislite z besedo 'dobesedno'?«

»Povejte mi, prosim,« sem mu moral črkovati, »ali tudi vi neradi šest do osem ur sedite v letalu?«

»Reciva, no ... Hrbet me začne boleti.«

»S Kairosom bo vaš let dolg eno minuto.«

»Kako? Ni mogoče!« Verjetno je mislil, da sem znorel. »To je nemogoče!«

»In kaj najraje počnete?« sem rekel skozi zobe. »Oprostite mi drznost: kaj je vaš hobi, g. predsednik?«

»Ne vem, zakaj morate to vedeti ...«

»Jasno, da ne zato, da bi to razkril medijem,« sem ga pomiril. »To je zgolj za najin posel.«

Ne da bi dolgo razmišljal, je odvrnil. »Mogoče mi ne boste verjeli,« srečala sva se s pogledom, »a to so sprehodi z mojim psom. Kjer sem sam.«

»Verjamem vam,« sem rekel. »Osamljenost ima visoko ceno.«

Na koncu je le kupil napravo. Prepričevanje ljudi ni bila moja spretnost, a rezultati, zapisani na papirju, so opravili svoje delo. Kot je obljubil, me je poklical, preden je vzletelo letalo.

»Vzletel bom!«

»Lepo potujte,« sem odvrnil. »Govorila bova čez dve, ne, tri in pol minute.«

V tistih šestih urah sem uspel prelistati *Imeti ali biti?* Ericha Fromma, spiti par skodelic kave in malo zadremati. Vedel sem, da bo klic prispel čez tri, dve, eno ...

Devet zvonjenj. Potem je zvonjenje utihnilo.

Še en klic. Jasno, da nisem takoj odgovoril. Lahko počaka; naj se pomiri.

»Zdravo,« sem rekel z gladkim glasom. »Kako ste leteli?«

Sprva je bilo na liniji le težko dihanje. Glasen kašelj. Zajem zraka, podobno kot pri prvih znakih disfagije.

»Komu ste še pokazali to napravo?« me je šepetaje vprašal.

»Samo vam,« sem se zlagal, vedoč, da so Kairos že pokazali mogoče desetim najbogatejšim ljudem na svetu. »A kot razumete, se novice hitro širijo.«

»Še pet jih bom vzel. V redu?«

»Ne tako hitro,« sem si nasmehnil. »Čeprav, verjetno je *tako hitro* zdaj mogoče. Tri tedne in bodo vaše.«

»Hvala. Računam na vas,« je odvrnil in potem dodal, patriotsko, »Cela država računa na vas!«

Tiho sem bil. Ob teh besedah mi je postalo slabo. Streslo me je. Ljudje tako neumne fraze mečejo le ob pogrebih.

Država, je rekel. Kaj je ta »država«? In kaj ima to opraviti z mano?

Namesto, da bi se poslovil, sem ga vprašal: »Nikoli mi niste povedali, kako je ime vašemu psu.«

»Adolf,« je odgovoril predsednik. »Nemški je.«

Najbolj smešno je bilo, da je bilo to popolna resnica.

Kasneje je dejansko po navadnih časovnih standardih preživel cel teden na sprehodu s psom. Cel teden svojega življenja je porabil zaradi tistega prekletega psa. Teden! Mogoče pa mu je končno uspelo živeti, kot je hotel? Tipičen mož, sam s svojimi željami.

Konec koncev si s Kairosovo pomočjo lahko upravljal z lastnim časom.

Če ste siti tičanja v prometu – pospešite. Še šest ur v delovnem dnevu – zavrtite kolo. Če čakate na naslednjo sezono – preprosto pritisnite gumb. Na drugi strani pa, ko je tajnica azijskemu politiku po kosilu odpela hlače, je naprava zaznala »spremembo«.

Kako smo vedeli za to »odpenjanje«? Kairos sledi in ustvari sliko vsega v okolici treh metrov. To je zadnja sodba, ki so si jo podpisali uporabniki. In nismo tako malenkostni kot Apple in njihove glasovne reklame. Če boš igral, potem igray samo z adutom.

Ko se je tisoč naprav dobro prodalo, se je začela množična proizvodnja. Delnice podjetja so dosegle nebo; ustanovitelji so se valjali v denarju. Na koncu leta sem si, tako so rekli, zaslužil Nobelovo in vrsto drugih nagrad. A kasneje je vse šlo k vragu. Kasneje so se pojavile »temporalne disrupcije« ...

Naključno sem v neznanem časopisu države četrtega sveta naletel na izsek »rumenega tiska«, ki je opisal, kako se je petintridesetletnik v enem dnevu postaral. Njegovo telo se je potem v minutah zgubalo. In razblinilo.

Najprej sem mislil, da si je hotel skrajšati življenjsko dobo. Se igračkal s Kairosom in dosegel meje, vse nastavljal do maksimalnega. Senzacionalistični naslov: »Čas ubija«. Naša mreža je rasla; zgradili smo »skladišča za nadzor časa«. Ducat, sto skladišč. A nekateri so bili tako nori, da so svoje »gumbe« puščali odprte za več tednov. In namesto, da bi porabljali svoj čas, so zaradi nekega razloga uporabili čas nekoga drugega. Ukradli minute, dneve in leta življenja nekoga. Še vedno ne razumem, kako se je lahko to zgodilo, a zelo smo zamočili.

Ena za drugo so prihajala obvestila o novih smrtih. Izgorelostih. Na desetine do stotine ljudi se je lahko razblinilo v enem samem dnevu. Vseh teh množičnih smrti po svetu ni bilo mogoče skriti. Zdaj je smrt zalezovala vsakogar. Čas je ubijal brez

opozorila. Ubijal je vsako uro. In ko se jim je pred očmi razkrojila premierjeva hčerka – zavedal sem se, da je bil to konec ...

Slišim zblaznele krike pred našo pisarno. Voham stopljeno plastiko in goreče gume. Svet vidim umirati ... Veš, niti za figo mi ni mar za ljudi. Naj umrejo! Do zadnjega. Naj se v roku minut spremenijo v siv pepel pred svojimi ljubljenimi. Klinc jih gleda. Zaslužili so si.

V tej situaciji se najbolj smilim sam sebi. Danes je bil prvi dan, da sem lahko to jasno videl. Kairosa nisem uporabljal, niti enkrat. Nisem potreboval. Idiot! Na tisoče ljudi ga prav tako ni uporabljalo, a so kljub temu umrli. Kairos je ubil tudi tiste, ki nikoli niso obrnili njegovih kazalcev – ukradel je minute njihovih življenj in jih prenesel na nekoga drugega.

Zjutraj sem pogledal svoje podatke in nisem mogel verjeti svojim očem. Bilo je nemogoče, nepošteno. Norost, številke so upadle. In ko sem vključil Kairos – mojo lastno stvaritev in rešitev – se je pokvaril. Ni deloval. Tisto, kar je odvzeto, ni vedno vrnjeno. In celotno moje življenje, ki sem ga posvetil stvarjenju tega Ubijalca, je eksplodiralo in se zvalilo v zrelo pekla.

Čutim, kako se mi telo smodi. Znotraj gori. Trenutek bo minil in vse, kar bo ostalo od mene, bo kup črnega pepela. Brez duše in brez imena. Nihče si ga ne bo zapomnil.

Živimo, dokler se nas drugi spominjajo. Četudi samo za dan. Tudi jaz sem enodnevnež.

* * * * *

Krzysztof T. Dąbrowski (Poljska)

(avtor je poslal že prevedene zgodbe, uredil Bojan Ekselenski)

Pameten način zniževanja visoke cene

Zakaj tam? Ta svet izginja. Imate toliko možnosti, zakaj torej ta planet?

Ničesar nisem mogel odgovoriti, zato sem bil tiho.

Konec koncev boš tam živel morda deset let in kaj potem?

Dobro sem vedel, kaj me čaka. Bil sem pripravljen.

Hladnost. Lakota. Človeška okrutnost. Razpadajoče telo. To vas čaka.

Imel je prav, vendar sem zavestno izbral pot mučenika - nikoli nisem doživel pravega trpljenja, ko si postavljate vprašanja, kot so:

Zakaj jaz?

Zakaj tukaj?

Kaj sem naredil, da sem si to zaslužil?

Zavestno sem izbral to inkarnacijo na tem planetu – hotel sem to izkusiti.

Velika zmaga

V ponedeljek je bil Jessin osemnajsti rojstni dan.

V torek se je odločila za igranje loterije.

V sredo je prebrala članek, ki pravi, da če vprašate duhove za pomoč in jim daste nekaj svoje življenjske energije, izpolnjujejo vaše sanje.

V četrtek je začela obred in prosila duhove za pomoč.

V petek se je zbudila v bolečini. Njena koža je bila suha in nagubana ...

Duhovi so absorbirali toliko energije, da je bila zdaj stara 100 let.

Po drugi strani je bila edina, ki je zadela na loteriji.

Ni vedela, da bo v soboto umrla.

Kje je moja kosa?

Tisti dan Smrt dolgo ni mogla najti kose.

»Če ujamem tistega, ki mi je koval koso, ga bom ubila!« je zagrozila, a takoj, ko je prvotna jeza popustila, je rekla. »Ne, ves čas jemljem življenje. V tem primeru ... bom barabo obsodila na nesmrtnost!«

Vendar se noben potencialni tat ni umaknil in vrnil kose.

»Pomisli! Kje si ga nazadnje videla?« Smrt je nenadoma zamrznila, ko jo je dohitelesa osupljiva misel:

»Čakaj, jaz ... nekaj je narobe z mano.«

Nenadoma je nekaj zašumelo.

»Nabrusil sem jo,« je zarenčal zombi in ji vrnil koso.

Oleg Silin (Ukrajina)

Nekaj o avtorju

Oleh Silin je pisatelj znanstvene fantastike in fantazije, urednik ter promotor iz Ukrajine in soustanovitelj Literarne zveze Zvezdna trdnjava. Pisateljski prvenec je nastal leta 2005. Napisal je dva romana in več kot 50 kratkih zgodb. Leta 2013 je prejel na Euroconu v Kijevu nagrado Eurocon Encouragement Award.

Da bi videl Jupiter

(iz angleščine s podporo UI prevedel Bojan Ekselenski, uredil Dominik Lenarčič)

Zgodilo se je ob 23:27 po ladijskem času, ko je bil A-Liel dežuren. Flamin je bil že 250 milijonov kilometrov oddaljen od Zemlje in je pravkar prečkal asteroidni pas.

Na splošno je vesolje precej zapuščeno. Povsem drugače kot v filmih, kjer mora vesoljska ladja previdno manevrirati med ogromnimi skalami, da se ne zaleti v eno od njih in prezgodaj zaključi misijo. To dejstvo je omogočilo A-Lielu, da se sprostí in se »posveti proučevanju vpliva strukturiranih informacij na možgansko skorjo«,

oziroma – da bere. Sproščeno je sedel v naslonjaču in spremljal nove dogodivščine Jessice, ki se ni mogla odločiti med zmajem in čarobnim vitezom, zato ni opazil niti rahlega zibanja niti signala nad indikatorji kisika. Dva od petih stolpcev sta iz svetlo zelene prešla v motno zeleno in se počasi obarvala jantarno.

Šele ko je A-Liel pogledal na monitor, ki je prikazoval sliko s kamere na premcu, in na njem ni videl običajnega vzorca zvezd, se je predramil.

»Sranje!«

E-Bralnik je počasi poletel v kot, medtem ko je dežurni častnik izkoristil potisni vektor, zdrsel do monitorja in ga potrkal.

»Mogoče kamera samo nagaja ali pa je obrnjena v napačno smer?« je rekel A-Liel sam pri sebi, čeprav je globoko v sebi vedel, da ne gre za napako, temveč za dogodek, katerega verjetnost so ocenili na ena proti milijon. Ladja se je zaletela v skalo, dovolj veliko, da je prebila trup. Flamin je izgubljal kisik, ki je izhlapeval v vakuum, nastali reaktivni curek pa je ladjo začel vrteti. Smer proti Jupitru se je spreminjala iz sekunde v sekundo.

A-Liel je poklical pomoč.

»Zakaj si me poklical? Upam, da ne spet zaradi kakšne tvoje zgodbe.«

Iz lopute se je pokazala glava glavne navigatorke A-Erin, njeni rdeči lasje so bili oblikovani kot krona. Ženska se je potegnila navzgor in gladko zdrsnila v glavni sedež. Za njo je na most prišel še A-Dan, inženir.

»Imamo izredno stanje,« je zamrmral A-Liel, a A-Erin je že opazila indikatorje in tiho zaklela.

»Inženir, poročaj o diagnostiki.«

»Puščanje v koncentradorjih tri in štiri. Energetsko jedro je nepoškodovano in deluje normalno. Tovor je nepoškodovan. Motorji so nepoškodovani.«

»Popraviti moramo smer,« je tiho dodal A-Liel.

»To vidim. A-Dan, kakšni so tvoji začetni izračuni?«

»Dokler pušča kisik, nima smisla popravljati smeri z motorji. Napaka bo samo naraščala.«

»Razumem. Rumena stopnja pripravljenosti. Sestanek čez deset minut.«

Kot vedno je prehod v gravitacijsko cono spremljala rahla slabost. A-Liel je poskušal najti hitro rešitev, a zdelo se je nemogoče. Vse njegovo znanje o nevihtah na plinastem velikanu mu tukaj ni pomagalo.

Večina posadke se je zbrala v jedilnici. Dvanajst, trinajst ... Zadnja sta prispela A-Ilza, vodja varnosti, in A-Yevhen, glavni inženir.

»Flamin, imamo težavo,« je začela A-Erin.

A-Dan se je kislo nasmehnil ob nekoliko obrabljeni frazi.

»Situacija še ni kritična, bo pa postala čez približno osem ur. Zmanjkalo nam bo kisika, končali bomo kot Voyager, in celotna misija bo propadla. Imate kakšne

predloge? Naj vas spomnim, da je naša glavna naloga dostaviti človeško posadko v Jupitrovo orbito.«

Astronavti so molčali. Večina jih je še vedno preučevala poročilo z mostu.

»Predlagam, da izračunamo rotacijo in jo nadomestimo s kratkim potiskom motorjev. Nato se pospešimo, kolikor je mogoče, in dosežemo Jupiter,« je dejal A-Thomas, navigator, ter položil svoj PDA na mizo. »Nekaj takega.«

»In kako predlagaš, da zaviramo?«

»S pomočjo Kalista! Ujeli se bomo v njegovo magnetno polje ... Ne glejte me tako! Vem, da se sliši noro.«

»Odložiti moramo poškodovane koncentradorje. Vrniti se moramo na pot. Vem, da nam bo zmanjkalo kisika. A ne pozabite, da moramo dostaviti obrat. Če bo deloval, bo omogočil uspeh prihodnjih misij. In ena od njih lahko izpolni glavno nalogo. Škoda, da to ne bomo mi, a kaj hočemo.«

»To ni možnost!« je vzrotil A-Yevhen in jezno pogledal A-Ilzo, ki je mirno razlagala samomorilski načrt. »Dokazati moramo, da lahko ljudje prenesejo to potovanje! Predlagam ravno nasprotno: kompenziramo vektor s pomočjo opreme v tovornih prostorih in črpamo kisik iz poškodovanih koncentradorjev v tovarne rezervoarje. Vem, kako to narediti! Jaz sem namreč oblikoval kisikove sisteme! Pravim, da izvedemo nalogo in izpolnimo glavno direktivo.«

A-Erin je to premislila.

»Res smo bili zasnovani za eno samo nalogo, a A-Ilza ima prav. Obrat je ključni del Jupitrovega raziskovalnega programa. Moram se posvetovati z Jupe Exploring.«

Glavna navigatorka je vzela PDA in začela tipkati sporočilo. Astronavti so se razkropili po jedilnici. A-Liel si je vzel termovko kave in naredil požirek. Zamuda signala je bila približno dvajset minut – toliko za eno smer in toliko za drugo. Poleg tega odločitev verjetno ne bo sprejeta takoj. Čakala jih je naporna ura, če ne več.

Odgovor je prispel v petinštiridesetih minutah, kar je lahko pomenilo samo eno: podjetje je že zdavnaj pripravilo rezervni načrt B. A-Erin je dvignila pogled z zaslonu.

»No, ljudje ... Kje je A-Yevhen?«

Flamin ni bil prav velika ladja, zato se na njej nisi mogel dolgo skrivati. Našli so ga v tehnološki enoti, kjer se je uspel zabarikadirati. Skozi okno so videli, kako hodi sem in tja kot medved v premajhni kletki.

»A-Yevhen! Pojdi ven!« je poklicala A-Erin in potrkala na vrata. »Slišiš?«

»Odložili so se, da bodo obdržali obrat, kajne?« se je oglasil izza vrat.

»Da,« je rekla A-Erin in izmenjala pogled z A-Ilzo. Ta je skomignila, kot bi rekla:

»Ah, drama.«

»Zakaj nočete narediti, kot predlagam, in izpolniti našo glavno nalogo?«

»Ker smo last podjetja Jupe Exploring in ne moremo dvomiti o ukazih.«

»K vragu z Jupe! K vragu z ukazi! Zakaj ne morete razumeti!«

A-Ilza se je umaknila od vrat in z gesto pozvala A-Erin, naj stori enako.

»Spravila ga bom ven. Navsezadnje je A-Yevhen glavni inženir, in bilo bi nerazumno, da ga izgubimo. Poleg tega lahko svoj načrt izvede tudi iz te enote. Potrebno bo ... Ne vem, mogoče nekaj ur. Moramo pohiteti.«

»Misliš, da te bo poslušal?«

»V postelji me je,« je rekla A-Ilza z nasmeškom, a z resnimi očmi. »Prelezla bom skozi enega od jaškov s kabli. Kot da so jih prav za to naredili. Ali pa so bili graditelji veliki oboževalci starih filmov z Willisom. Kakorkoli že, potrudila se bom, da ga pregovorim.«

»Razumem.«

»Potem me dvigni.«

A-Ilza je odstranila rešetko s stropa. Za njo je bil kovinski jašek, dovolj velik, da se je vanj lahko stisnila majhna ženska. A-Erin je počakala, dokler se A-Ilzini čevlji niso izgubili v temi, nato pa se je obrnila k oknu, da A-Yevhen ne bi postal sumničav.

Nekaj trenutkov pozneje je pokrov zračnika v tehnični enoti padel na tla. A-Yevhen je odskočil in zagrabil najbližji predmet: izvijač. A-Ilza je pomirjujoče dvignila roke.

»Umiri se, prav? Zakaj si tako napet?«

»Ne razumeš? Brez kisika je ekspedicija obsojena na propad. Ljudje ne bodo preživeli!«

»Res je. Zato pa so poslali androide. Nas. Očitno je podjetju Jupe Exploring pomembnejše zgraditi bazo kot dokazati, da lahko ljudje pridejo do Jupitra.«

»Aha!« je A-Yevhen spustil izvijač in si skuštral lase.

»Samo ena težava je, draga! Jaz sem človek!«

»To ni mogoče.«

»O, pa je! To je mogoče, če si eden tistih, ki so oblikovali in zgradili Flamin.«

»To so neumnosti, A-Yevhen.«

»Ne kliči me tako! Moje ime je Yevhen Malaniuk, sem inženir in vedno sem si želel videti Jupiter z lastnimi očmi! Zato sem začel delati za Jupe Exploring in zato sem zbolel za rakom. Pa dovoljenje za enosmerni let! Jupiter moram videti, slišiš, draga? Moram!«

»Poslušaj,« je rekla A-Ilza in se previdno približala, »to ti moram povedati. Veš, da sem jaz odgovorna za varnost, kajne? Zato moram vedeti vse o vsakomer. Prebrala sem kadrovske dosjeje vseh petnajstih članov posadke. V posadki ni ljudi. Samo androidi.«

»Rekli so mi, da bodo ponaredili dosje,« je Yevhenov glas zadrhtel.

»Dokazala ti bom. Samo mirno stoj in ne paničari, prav?«

A-Ilza je s stojala vzela nož, si zavihala rokav na levi roki in z rezilom potegnila čez kožo. Iz reza je pritekla kri svetle ultramarin barve.

»To teče po nas. Kisik predelujemo samo zato, da lahko podjetje izračuna, koliko ga potrebuje prava živa posadka. Ampak mi lahko preživimo tudi brez njega. Svoj Jupiter boš videl.«

Oba sta začutila sunek. A-Ilza je pogledala na monitor. A-Thomas je odvrgel poškodovane koncentratorje.

»Zdaj bom naredila majhen rez na tvojem prstu, da se prepričaš sam, prav?«

»Daj mi nož,« je z votlim glasom rekel inženir, »sam bom naredil.«

A-Ilza mu je obrnila nož z ročajem naprej. Vzel ga je, ga nekaj trenutkov obračal v roki, nato pa si z enim samim gibom prerezal vrat. Po vratu mu je planila kri: ultramarinška kri.

A-Liel in A-Erin sta gledala glavni monitor. Pod njima je lebdel Jupiter. Bele in okraсте proge so se vrtinčile, prepletale, ločevale in znova združevale. Ples mogočnih neviht in orjaških ciklonov je bil očarljiv.

»Razumem, zakaj je A-Yevhen to hotel doživeti,« je zašepetal A-Liel.

»In to bi lahko tudi doživel, če ne bi bil tako trmast. Škoda.«

»A vendar je moral vedeti, da je android.«

»Veš, A-Liel,« je A-Erin skuštrala lase, »videti je, da res ni vedel. Smrt glavnega inženirja je bila dovolj velik razlog, da sva z A-Ilzo sprožili poizvedbo. Ugotovili sva, da je bil Yevhen Malaniuk prepričan, da bo šel na Jupiter in tja prišel cel. Zdravniki so mu to obljubili.«

»Imam občutek, da sledi 'ampak'.«

»Res je. Ampak njegovo telo je bilo zaradi bolezni skoraj povsem uničeno, zato so mu presadili možgane v telo androida. To je bila edinstvena operacija, ki bo verjetno prinesla Nobelovo nagrado in večje proteste, ko bo javnost izvedela. Ko je Yevhen spoznal, da so ga prevarali, je storil, kar je storil.«

Glavna navigatorja je premišljevala. A-Liel si ni upal prekiniti njenega razmišljanja.

»In vendar ... in vendar je umrl kot človek. To moramo spoštovati.«

Flamin se je rahlo zibal. Izpod ladje je proti Jupitru poletela kapsula. Ena njenih sten je bila zamenjana s prozornim ščitom. A-Liel bi si lahko prisegel, da je tudi z razdalje videl A-Yevhnove oči, kako gledajo Veliko rdečo pego.

Kapsula je postajala vse manjša in manjša, dokler ni postala pika in izginila v vrtinčastih oblakih plinskega velikana.

* * * * *

Peter Alsdorf (Nemčija)

Nekaj o avtorju

Peter Alsdorf se je rodil leta 1962 v Nemški demokratični republiki. Živi v Berlinu. Po upokojitvi se je začel bolj resno osredotočati na pisanje in urejanje. *Inovacije* so njegova prva objavljena zgodba, je pa leta čakala v predalu.

* * * * *

Inovacije

(Iz angleščine prevedel: Dominik Lenarčič)

Dr. Ito, zadnji univerzalni genij, je uspel – po nešteto poskusih in študijah akustike – razviti material, ki lahko vpija skoraj vsak zvok. Skoraj.

Potem, ko je svoj izum naredil dostopen znanstveni skupnosti, se je doktor posvetil drugim raziskovalnim področjem. Nalogo implementacije v praksi je prepustil svojemu asistentu.

Asistent je bil ponosen, ko je manj kot leto kasneje predstavil nov gradbeni material, čigar zvočna izolacija je presegala vse do sedaj poznano. Njegove strukturne lastnosti so bile primerljive z betonom in ni bil dosti dražji.

»Čudovito!« je vzkliknil g. Wukatsu, ko je o tem prebral v *Civilnem inženirju*. Kot najboljši diplomant iz ekonomike, ki je zdaj delal v uradu za načrtovanje mesta, je takoj prepoznal potencial materiala za zmanjšanje stroškov.

»S tem bomo lahko zgradili več za manj,« je pomislil, medtem ko je odprl mapo s stanovanjskimi projekti za naslednje leto.

Zdaj, ne sklepajte, da je g. Wukatsuja zanimal le bonus. Ni bil tiste sorte človek. Mestni stanovanjski proračun je bil omejen, povpraševanje pa je ostalo visoko. Zavedal se je, da bi s tem, ko bi prilagodil načrte, lahko dodal mnogo več 20-nadstropnih zgradb, ne da bi presegel prvotni proračun.

Na naslednje sestanku komisije za gradnjo je predstavil svoje spremembe. Soglasno so se odločili, da bodo v nadaljevanju uporabili novi material. Tanjše stene so omogočale dodatna nadstropja, ne da bi povišali stroške.

Ko je bila prva zgradba končana, je vselitev njenih novih stanovalcev zaznamovala ceremonija. Profesor je prejel medaljo in minister je naznanil povišanje g. Wukatsuja na položaj novo vzpostavljene Komisije za varčevanje Ministrstva za gradnjo.

Čez par dni, na mil pozno-poletni večer, se je zgradba zrušila.

Očividci so poročali, da je bil hrup minimalen.

* * * * *

Venla Lintunen (Finska)

Nekaj o avtorici in zgodbah

Venla Lintunen, rojena leta 1990, je finska avtorica, čigar skoraj 30 kratkih zgodb je bilo od leta 2010 naprej objavljenih v finskih antologijah in revijah za spekulativno fikcijo. Njen prvi roman, fantazijska knjiga za otroke od 9 do 12 let, bo objavljen spomladi 2026. Lintunen običajno piše fantazijo, znanstveno fantastiko in horor za odrasle, idejo za prihajajoči roman je dobila pred skoraj 25 leti. Prvi dve zgodbi sta bili objavljeni v antologiji kratkih-kraških zgodb (angl. »drabble«, zgodba z manj kot 100 besedami, obseg je tu zaradi prevoda malo večji) o tradiciji spekulativne fikcije. *Nesreča* govori o zmaju in vitezu, *Dvojčka, ki nista živela v omari pod stopnicami* pa izhajata iz avtoričinih najljubših fantazijskih likov

– čarovnic.

Zadnja zgodba - *The Praise for Perception* -, je avtoričina prva objavljena kratka-kratka zgodba, objavljena je bila leta 2023 v knjigi, posvečeni 50. rojstnemu dnevu Anni Leinonen, priljubljeni finski avtorici fantazije in znanstvene fantastike. Zgodba govori o še nerojeni osebi. Knjiga ima 51 zgodb, ena za vsako Leinoneninih let plus ena. Dotična zgodba se odvija v letu 1972, letu pred rojstvom Anne Leinonen.

* * * * *

Nesreča

»Končno te imam, grozni stari zmaj!« je zaklical vitez in zmagoslavno dvignil meč. »Za vseh tistih 41 vasi, ki si jih scvrl, si to zares zaslužiš in ...«

»Nisem nalašč! Seneni nahod imam, zares,« je zmaj rekel z hripavim glasom. »Mirno sem letel, pa sem dobil napad kašlja. Glej!«

Zver je obrnila glavo in pokašljala. Ognjeno morje je napolnilo dno jame.

Vitez je bil začuden.

»Ampak ti si velik zloben zmaj, ki uživa v sežiganju ljudi do smrti!«

»Resda sem velik in zloben, a v bistvu ne uživam v sežiganju kogarkoli.«

Vitez je zamišljeno pogledal zmaja in spustil meč.

»Kako boš plačal za vse to?«

»Tega sploh ne bom naredil,« je rekel zmaj in sežgal viteza v kup pepela na tleh.

»Kakšen bedak!«

Dvojčka, ki nista živela v omari pod stopnicami

Dvojčka nista živela v omari pod stopnicami. Seveda ne, kajti njihova hiša je bila zelo prostorna. A odrgnjene okončine in zlomljene kosti, pokrite z oblačili, so pripovedovale zelo različno zgodbo o družini, kot to, ki so jo želeli prikazati tujcem in tudi otrokova uma nista bila varna pred odrgninami.

Ko je oče nekoč svojega sina metal naokoli, je sinova sestra omedlela. Kmalu sta starša visela navzdol s kristalnega lestenca. Brat je pogledal sestro in nato tlesnil s prsti. Lesteneč s priveski je s pokajočim zvokom padel na tla.

»Pojdiva,« je rekel brat. Sestra je pogledala njuna okrvavljena starša pod drobci kristalov in prikimala. Z instinktom sta našla vrata čarovniškega mojstra, dobila novi imeni in novi življenji. Celotno življenje sta sovražila ljudi brez magije – in tako sta tudi ravnala, kajti to ni lepa zgodba o prijaznih čarovnicah.

Hvalnica percepciji

Moja mati ne več nič o meni, a vseeno sem tukaj, gledajoč finsko premiero filmskega Botra. Občinstvo šelesti s svojimi jesenskimi oblačili in sedi. Lebdim na robu obstoja in neobstoja.

Lahko bi bil otrok kogarkoli. Čakajoč uživam v finski filmski kulturi in zaprtih ustih gledalcev. Opazujem njihove odzive ob občutljivih in vznemirljivih trenutkih, da bi se poučil o državi.

Tam, v prvi vrsti, je par, ki nedvomno pričakuje, a ona nista moja bodoča starša. Ne vem še, kdo bo moja mati, a očitno moram malo potovati, da jo najdem.

Eden izmed nas poprime bodočo mati in nenadoma je v kinu hrup, ko ženska opazi, da ji je otekla voda. Stojim in čakam, saj še ni moj čas.

* * * * *

FANTASTIČNI DOGODKOPIS

Dogodkovnik

Letošnja bera fantastičnih dogodkov je kar obilna, saj je ekipa celjskega literarnega društva gostovala na Istrakonu, Sferakonu, Na meji nevidnega in na Euroconu. Vmes se je zgodila še predstavitev Supernove v Celjski kulturnici. Sprehodite se skozi dogodke in odmeve.

* * * * *

Celjsko literarno društvo in 25 let Istrakona

Zapisnikar: Bojan Ekselenski

Vsako leto se v organizaciji društva Albus iz Pazina priredi Istrakon, konvencija za fantastiko. Prva izvedba je bila davnega 2000. Književnim vsebinam je bila namenjena sobota z vabljenimi književnicami in književniki. Sodelovali smo tudi trije člani iz Celjskega literarnega društva (poleg mene še Andrej Ivanuša in Dominik Lenarčič) kot edini vabljeni gostje iz Slovenije.

Književne vsebine so se začele s panelom predstavitve scene na področju fantastike v posameznih državah bivše Jugoslavije. Udeležili smo se jih iz BiH, Hrvaške, Slovenije in Srbije. Sodelovala sta svetovno znani književnik in teoretik prof. dr. Zoran Živković in prvi urednik legendarnega jugoslovanskega magazina Sirius Hrvoje Prčić. Družbo smo jima delali še nekateri drugi, seveda tudi Bojan Ekselenski z Andrejem Ivanušo. Slovenska ekipa smo lahko ponosni, saj smo poleg kratkega zgodovinskega izleta predstavili revijo Supernova in Fanfest, po mnenju mnogih enega najboljše organiziranih in izvedenih festivalov fantazijske književnosti.

Prof. Živković je v naslednji točki predstavil monumentalno literarnoteoretično zbirko **Enciklopedija znanstvene fantastike** in podal nekaj teoretičnih tez o stanju znanstvene fantastike in sodobne fantastike.

Sledila je predstavitev istrakonske zbirke **Istrakonski vremeplov**, kjer sem prišel v izbor ob ostri mednarodni konkurenci skupaj z, uganili ste, Andrejem Ivanušo. Prisotni avtorji in avtorice smo predstavili svoje zgodbe.

Za zaključek sva z Andrejem Ivanušo podrobneje naredila kratek oris slovenske scene, trende in posebej predstavila revijo Supernova in festival Fanfest. Ravno Celjsko literarno društvo s svojo udeležbo na različnih dogodkih, povezanimi s fantazijsko književnostjo vzdržuje stike z avtorsko sceno v regiji in širše. V tem smislu sem predstavil Besan 5, regionalno zbirko hororja.

Foto: Dominik Lenarčič

Celjsko literarno društvo na Sferakonu, največji regionalni konvenciji za znanstveno fantastiko

Zapisnikar: Bojan Ekselenski

Sferakon je letos doživel že 47. ponovitev in je tudi v svetovnem merilu ena največjih in najpomembnejših dogodkov, povezanih s fantastiko. Ravno Sferakon je bil v 70-tih letih, v času Jugoslavije, iniciator razvoja fantastike na prostoru nekdanje Jugoslavije. Sferakon se tradicionalno odvija drugi majski vikend, od petka do nedelje. Gre za ljubiteljski dogodek, kjer so poleg književnih vsebin tudi koncerti, igralnica, različni kvizi, cosplay in različne delavnice s predavanji. Program je izredno bogat in raznolik, in če te zanima veliko stvari, težko zajameš vse. Ves čas vlada precejšnja gneča, povsod je ogromno različnih ljudi.

Konvencija ima vedno častne goste (GoH), ki so uravnoteženo domači in tuji. Od književnih naj omenim Martho Wells, ameriško pisateljico, dobitnico nagrad Hugo, Nebula in Locus ter angleškega pisatelja Richarda K. Morgana, dobitnika nagrad Arthur C. Clark in Phillip K. Dick.

Celjsko literarno društvo (CLD) je že nekaj let stalni gost konvencije in se uvršča med bolj prepoznavna sodelujoča društva.

Letos je bila stojnica CLD še posebej zanimiva, saj smo gostili posamezne avtorje iz Hrvaške, Srbije in BiH.

Presenetil me je interes za revijo Supernovo in fanfestovo zbirko Celje v veselju. Poleg promocijskih zloženok CLD smo imeli še zbirko Besan 5.

V soboto, ob 14h, smo člana CLD (Bojan Ekselenski in Dominik Lenarčič) in gosta iz Hrvaške (Eric Jonasson in Filip Hanžek) predstavili Supernovo, Fanfest in regionalno zbirko Besan 5 – priče za besanu noč.

Na hitro smo predstavili tudi slovensko udeležbo na Euroconu, osrednjem evropskem dogodku, ki bo konec junija na Finskem (angleška Supernova, angleška verzija spletne strani)

Povabili smo hrvaške in tuje prisotne avtorje /-ice k sodelovanju na naših razpisih.

Na koncu smo objavili še skupni regionalni projekt Besan 6 z mednarodno ekipo sodelavcev. Projekt je pomemben zaradi sodelovanja književnic in književnikov regije in skupne izvedbe, vsak na območju svoje države, da bi potem dobili skupno knjigo. Za slovenske avtorje in slovensko kulturo je projekt pomemben, ker bodo v primeru vsaj treh sodelujočih avtorjev/-ic v zbirki zgodbe objavljene v slovenščini in hrvaščini (srbsčini).

Foto: Krunoslav Mikulan in Andrej Ivanuša

Predstavitev pomladne Supernove v Celjski kulturnici

Zapisnikar: Bojan Ekselenski

Predstavitev 18. številke Supernove je bila 21. maja 2025 v Celjski kulturnici, domicilu Celjskega literarnega društva.

Posebnost letošnje pomladne predstavitve je v tem, da je bila zraven predstavljena tudi priprava angleške izdaje revije. Letos gre ekipa Celjskega literarnega društva na Finsko na Eurocon, vseevropski festival znanstvene fantastike in fantazije, ki ga organizira, z organizatorjem lokalnega festivala, European Science Fiction Society (ESFS). Jezik komunikacije je angleščina in za promocijo slovenske fantazijske književnosti in Fanfesta, smo pripravili angleško izdajo. V Mariehamnu se bo zbralo blizu 1000 ljudi iz vseh evropskih držav, ki bodo imeli možnost brati dela slovenskih avtoric in avtorjev. V reviji sodeluje tudi nekaj tujih avtorjev, ki precej redno sodelujejo v Supernovi in so se odzvali pozivu. Med domačimi in tujimi avtorji je nekaj uveljavljenih imen.

Na poziv obstoječim avtorjem so se z angleškimi prevodi odzvali Andrej Ivanuša, Aljoša Toplak, Barbara Ribič Jelen, Bojan Ekselenski, Domen Mohorič, Dominik Lenarčič, Ivan Šokić, Majda Arhnauer Subašič, Matjaž Marinček, Miha Mazzini in Primož Jenko.

Slovenska pomladanska izdaja je vsebinsko bogata, saj obsega eseje, domačo in prevedeno prozo, reportaže, intervjuje in informacije o knjižnih novostih. Zraven so tudi literarni razpisi za društveni reviji Vsesledje in Supernovo ter Fanfest.

Revija je pridobila dva nova avtorja, Erica Johanssona iz Hrvaške in Georgea Dimitriua iz Romunije.

Prireditev je vodil urednik Bojan Ekselenski. Andrej Ivanuša je prebral zgodbo Čokolada z lešniki (George Dimitriu) in pesmi Marka Vujovića iz Črne gore.

Bojan Ekselenski je prebral še Epigram za Supernovo od Mateja Krajnca.

Predstavljena je bila tudi slovenska udeležba na prej omenjenem Euroconu, ki se bo odvijal 26. – 29. junija. Društvo bo imelo stojnico s Supernovo in promocijskimi zloženkami (vse v angleščini). V programu Eurocona se bo predstavilo Celjsko literarno društvo, festival Fanfest, revija Supernova in seveda tudi revija Vsesledje.

Fantazijsko sladkanje je odlično dopolnila Glasbena šola Celje. Sodelovali so Maks Zimšek, harmonika (mentor Dejan Kušer) in Patrik Klinec, klarinet s korepetitorko Kim Pavlič (mentorica: Nataša Aškerc).

Foto: Andrej Ivanuša

Celjsko literarno društvo na pisanem festivalu Na meji nevidnega (NMN)

Poročevalec: Bojan Ekselenski

Darovi slovenske inkarnacije Comic-Cona

Na meji nevidnega je slovenska izvedba Comic-cona, ki prihaja iz, uganili ste, ZDA. Vse se je začelo predavnimi leti, točneje 1972 v San Diegu (Kalifornija – le kje drugje?), kjer matična prireditelj še vedno vedri in oblači že 50+ let. Od takrat se je model festivala razvijal, dobival svoje izpeljave in se širil po svetu. Tako je »davnega« leta 2013 našel zatočišče tudi v Sloveniji, se inkarniral kot enodnevni festival Na meji nevidnega (NMN v nadaljevanju).

Slovenska izvedba je začela v prostorih Plesne šole Bolero in hitro prerastla tamkajšnje prostore in zdaj že nekaj let domuje na Gospodarskem razstavišču. Glede na obseg tja tudi sodi.

Od letos je to dvodnevni dogodek, ki po obsegu ne zaostaja več za Sferakonom v Zagrebu. V številkah:

- ⇒ Okoli 5000 obiskovalcev
- ⇒ 17 društev bolj ali manj povezanih s fantazijo
- ⇒ 64 trgovin, ki na različne načine strežejo ljubiteljem fantazijskega
- ⇒ 8 ponudnikov hrane in pijače
- ⇒ 7 udeležencev Ulice umetnikov

NMN na spletu, kjer si lahko dopolnite znanje o festivalu iz prve ali druge roke:

- ⇒ <https://nmn.si/>

Seveda pa oba festivala ne moremo neposredno primerjati, saj gre za različna tipa prireditve, čeprav oba hranita fantazije željne duše.

Kaj je torej NMN? Do odgovora najlažje pridemo, ja, znova ste uganili, na spletni strani izvirnika (<https://www.comic-con.org/>), kjer piše:

»Comic-Con je najpomembnejši dogodek za vse, kar je povezano s stripi in sorodno popularno umetnostjo, vključno s filmi, televizijo, igrami, interaktivno multimedijo in še veliko več! Uživajte v obilju cosplaya in sodelujte v edinstvenem programu, ekskluzivnih predogledih in predstavitev, da ne omenjamo obsežne in raznolike razstavne dvorane s prodajnim blagom in eksponati, ki predstavljajo vse fandome.«

Na NMN je vse to, kar piše v zgornji definiciji. Festival je odlično obiskan, saj je vstopnic zmanjkalo še pred uradnim odprtjem v soboto ob 9h.

Foto: Dominik Lenarčič

Celjsko literarno društvo na Euroconu

Zapisnikar: Bojan Ekselenski

Celjsko literarno društvo (CLD) se je letos odločilo za aktivno udeležbo na Euroconu, vsakoletnem evropskem festivalu (znanstvene) fantastike pod okriljem European Science Fiction Society (ESFS). Letos se je dogodek odvijal v Mariehamnu, na daljnem in zanimivem finskem otočju Åland, kot del finskega festivala Archipelacon 2.

Slovenijo sta v Evropo vrnila Dominik Lenarčič in Bojan Ekselenski iz CLD.

Evropska konvencija se vsako leto odvija v drugi državi. Eurocon se vedno pridruži lokalni konvenciji, da vsi iz Evrope začitijo lokalni utrip gostitelja.

Na konvenciji so poleg obilja zanimivih predavanj, srečanj in predstavitev, povezanih s fantastiko. Tam so tudi srečanja delegatov ESFS. Vsako državo zastopata po dva in običajno so razprave in glasovanje o delu krovne zveze ESFS.

Slovenija je imela tudi svojo promocijsko stojnico in predstavitev CLD, revije Supernova in festivala Fanfest.

Osrednji gostje konvencije (častni gostje – Guest of Honor – GoH) so večinoma pisatelji in pisateljice.

Tokratni osrednji gost je bil svetovno znani in tudi v slovenščino prevedeni Jeff VandenMeer iz ZDA. Poleg njega sta bila GoH še njegova žena, znana urednica Ann VandenMeer in finska pisateljica Emmi Itäranta.

Ker se ti ljudje sprehajajo med stojnicami, je tudi možnost za selfi, saj vsak dan ne srečaš svetovno znanega pisatelja.

Kaj pa preostali ljudje? Na konvencijo se je prijavilo več kot 900 ljudi. Prišli so iz skoraj vseh evropskih držav in tudi iz ZDA, Kitajske, Kanade in Avstralije.

Naša stojnica je vzbudila precej pozornosti, saj smo bili tam novinci. Z Dominikom sva poskrbela za profesionalno promocijo v angleščini. Tam je bila angleščino prevedena knjiga Bojana Ekselenski (Underspace - The First Bojan Down There).

V soboto, ob 14h, sva imela predstavitev CLD (Supernova, Fanfest, sodelovanje) v veliki konferenčni dvorani Hotela Arkipelag. Na predstavitev so prišli ljudje iz 10 različnih držav z obiljem vprašanj.

Angleške Supernove so hitro pošle in dobila sva ogromno ponudb za sodelovanje. Tako smo odlično promovirali slovenske avtorice in avtorje širši evropski zainteresirani javnosti.

Zaradi evropskega sodelovanja ima CLD del svojih spletnih strani v angleščini. Na seznamu evropskih spletnih mest na spletni strani ESFS Slovenijo zastopa fanfest.si.

Zaradi interesa moramo razmišljati o uvedbi vsaj dela programa Fanfesta v angleščini oziroma s simultanim prevajanjem. Nov izziv ...

Vrnitev legende

Poročevalec: Bojan Ekselenski

Kratek zgodovinski poskok z Jašubeg en Jeredom

Bojan Ekselenski je leta 2007 izdal svoj prvenec Vitezi in Čarovniki: Indigo otroci. To je bil precej po partizansko narejen projekt, z obiljem napak, ki se v drugačnih okoliščinah zagotovo ne bi zgodile. A takrat Bojan ni imel pojma, da v tistem času ni bilo slovenske fantastike. Ko je pripravil fanzin za podporo svojega knjižnega projekta, ni vedel, da je zgolj osamljeni jezdec v puščavi oboževanja tujega. Zasilno se je takrat trudil ZA Blodnjak Bojana Meserka in potem dolgo nihče.

Na začetku leta 2008 je Bojan preko spletne strani svojega literarnega otroka, *vitezicarovniki.com*, splovil 1. številko fanzina, imenovanega s svojim domišljjskim jezikom *Jašubeg En Jered*, po naše Novice iz Drugotnosti.

Seveda je bil to PDF izdelek na 4 A4 straneh. Tudi to je bil precej po domače spackan projekt. ISSN? Kaj je to? Pač čistokrvna literarna partizanščina™.

Takrat je Bojan uvidel, da v Sloveniji ni nobene publikacije, ki bi se resno posvečala slovenski fantastiki in dogajanju v bližnji okolici.

V 2. številki, ki je kmalu sledila, je bil že dodatek – informacije o bližnjih konvencijah, ker teh informacij ni bilo v nobenem slovenskem mediju.

V 3. številki so že bili članki s scene in tam je bival intervju z uveljavljenim hrvaškim avtorjem Zoranom Krušvarjem. Jašubeg En Jered (JeJ) se je zaradi »slovenskosti« scene začel odmikati od svojega prvotnega namena v vlogi fanzina Vitezov in Čarovnikov in se pomikal proti občemu fanzinu za fantazijo.

V prvem letniku je izšlo 7 števil, pri čemer je bil z zadnjo številko letnika 2008 spremenjen dizajn.

V drugem letniku je s številko 9 dobil ISSN številko (zahvala Ruži M. Barič) in začelo se je aktivno pozivati slovenske avtorje, naj objavljajo v fanzinu. Od te številke dalje je postal sodelavec še Andrej Ivanuša. Pomagali sta tudi prej omenjena Ruža M. Barič in Amadeja M. Ličen. Letnik 2 je spravil skupaj 6 števil.

Letnik 2010 – prinesel je 4 številke, za vsak letni čas po eno. Oblikovanje je vzel v svoje kremplje Andrej Ivanuša in to počel do leta 2017, do številke 41., pri kateri se je udinjal še kot urednik. JeJ je tedaj začasno legel k zaslužnemu počitku in zastavo spremljevalca slovenske fantastike prepustil Supernovi.

Legenda se vrača

Dominik Lenarčič in Bojan Ekselenski sta na rob debatam o slovenski fantastiki na Finskem (Eurocon 2025) dorekla, da bi kazalo obnoviti izdajanje fanzina. Tokrat bo na veliko napisano Novice iz Drugotnosti in malce manj veliko Jašubeg en Jered. Pač zaradi sledenja tradiciji.

Začela bosta tam, kjer sta Bojan in Andrej zaključila.

Sprememba bo pri izvedbi. Poleg PDF izdaje bi obstajala tudi tiskana izdaja. Fanzin je načrtan kot fantastični zabavnik, torej bi se fantaziji v vseh njenih podobah posvečal z malce zabavnejšega zornega kota.

Kdaj izide naslednja številka fantastičnega zabavnika?

Predvideno je izhajanje v času med dvema Supernovama, dasiravno ne bo pokrivala vsebine Supernove. Če je Supernova resna revija je JeJ namenjen fantastično neresnim vsebinam.

* * * * *

FANFEST 9

ZELENO CELJE

PUSTITE SE PRESENETITI!

16 - 19. oktober 2025
V Celju in Ljubljani

MENI FANTASTIČNEGA FANFESTA 9

16. 10. 2025 ob 18h	Društvo pisateljev Slovenije	Panel
18. 10. 2025 ob 16h	Knjigarna Antika	Fantastična predstavitev
18. 10. 2025 ob 19h	Celjska kulturnica	Osrednja prireditev
19. 10. 2025 ob 10:30	Celjska kulturnica Gledališki trg 4, Celje	Delavnica: Znanost v znanstveni fantastiki

Liu Cixin

Doba Supernove

Predgovor o kitajskem avtorju Liu Cixinu

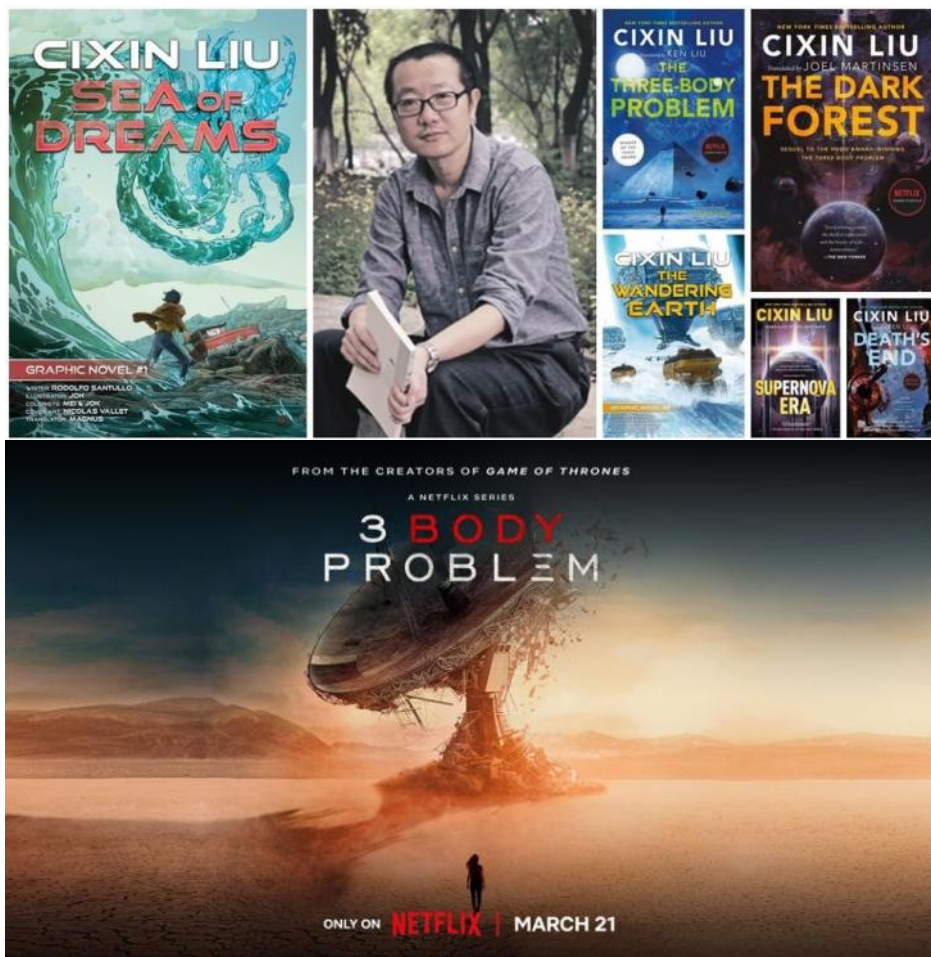
Kitajska znanstvena fantastika in na sploh fantastika je bila do romana *The Three-Body Problem* (三体) to stran Kitajskega zidu najbolj znanega avtorja Liua Cixina (刘慈欣) precej neznana. Leta 2015 je Cixin za ta roman dobil zaslužen Hugo nagrado. Potem je leta 2017 dobil še Locus Award za *Death's End* (死神永生). Omeniti velja še nagrado Galaxy Award, najpomembnejšo kitajsko nagrado za znanstveno-fantastično književnost. Njegovo delo je pomembno, ker prinaša svež veter v postane vode znanstvene fantastike, ki potrebuje nekaj prepotrebne svežine. Kitajski pogled je drugačen od zahodnjaškega in to je dobro za razvoj književnosti.

Pospešek je trilogija Remembrance of Earth's Past, katere del sta poleg The Three-Body Problem še The Dark Forest in Death's End, dobila leta 2024, ko je Netflix posnel izredno odmevno in gledano nadaljevanko.

Tako je k nam prišel obnovljen prevod (izvirnik 2003, obnovljen 2009) njegovega prvenca Doba Supernove (超新星纪元). Zanj je poskrbela manjša založba, **Založba Sophia**, in razveselila vse ljubitelje kakovostne znanstvenofantastične književnosti.

Knjiga je tudi pri slovenskih odjemalcih kakovostne znanstvene fantastike doživela topel sprejem.

Torej, jupajdija-jupajda, podajmo se na pot supernove ...

Premisa knjige

Avtorju moram priznati, da si je zastavil izvirni izvir pripovedi.

Osem svetlobnih let je eksplodirala supernova z maso 32 sončevih mas. Njeno sevanje je poškodovalo človeške kromosome in kataklizmo so preživel le otroci, mlajši od 13 let. Vsi starejši so pomrli v roku enega leta po dogodku. Na otroška pleča je po odmrtnosti odraslih padla usoda sveta. Otroci so imeli samo leto dni časa, da se usposobijo za upravljanje sveta. Jim je uspelo?

Doba supernove kot psevdokronika resetirane zgodovine

Na začetku knjige je avtor poskušal znanstveno utemeljiti svojo supernovo, ki je izgovor za reset sveta in vladavino otrok. Z astrofizičnega stališča, torej znanosti, mu to ni preveč uspelo. Liu Cixin je namreč računalniški strokovnjak in je pri astronomskem delu zagrešil kar nekaj nepotrebnih napak. Nanizal je nekaj astrofizičnih števil, ki pa v očeh zgolj ljubiteljskega astronoma izpadejo milo rečeno neumne, netočne in nemogoče. Kot bralec, ki se dovolj dobro spoznam na astronomijo in osnove astrofizike, sem se po preboju čez uvod vprašal:

»Čemu je potreboval ta del romana?«

A nepoznavalec astronomije se bo vse skupaj zdelo zgolj kot uvod v tisto, kar je res pomembno. Velika večina ljudi ne pozna astrofizičnih zakonitosti, dol jim visi za magnitude, svetlobna leta in podobno astronomsko šaro, ki jo avtor popisuje. V očeh velike večine bo morebiti ta del z naštevanjem astronomskih in astrofizičnih navedb izpadel celo bolj »znanstveni« v besedni zvezi znanstvena fantastika. Mogoče je to bil cilj, a se mi zdi pomembnejše nadaljevanje knjige. Jed ocenjujemo po okusu in ne krožniku.

Zabavna znanost v znanstveno fantastični literaturi je esej na strani 25, spodbujen z navedbami v 1. poglavju - Mrtva zvezda.

Tisto pravo je razvoj otroškega sveta, nekakšen začetek novega štetja, kjer je jasna (in logična) pozornost usmerjena v Kitajsko.

V vsebini sem zlahka razbral sedanji čas v prvem letu drugega Trumpovega mandata z vsem, kar nas je doletelo. Knjiga je bila spisana 2003 in obnovljena 2009, kar priča o vizionarstvu avtorja.

V novem otroškem svetu si naproti stojita ZDA s svojo trdo, orožno močjo in Kitajska z mehko močjo. Rusija se kotali nekje vmes, a Evrope sploh ni. Vam to leta 2025 zveni znano?

Svojevrstni vrhunec knjige so vojne igre, nekakšna »orožna olimpijada« na Antarktiki, kjer je ameriškim otrokom pripisana militaristična vloga, dočim kitajska mladina dobi vlogo nevtraliziranja ameriške orožne pornografije. Ta vojna je prikazana kot nekakšna igra, saj gre za otroke, stare trinajst in manj let. Naj dodam, da so ameriški odrasli ob predaji oblasti otrokom ogoljufali cel svet (so danes kaj drugačni?) in so v otroške roke predali tudi jedrsko orožje? Še eno sporočilo ... Vse jedrske sile so se namreč ob izdihljajih starega sveta dogovorno odpovedale jedrskemu orožju. Kitajcem je ostala samo ena jedrska naprava, pač v slogu, previdnost je mati modrosti.

A imam nekaj drobnih zamer do spisa o resetiranju zgodovine in njeni novi smeri, v knjigi imenovani *Doba supernove*.

Vse skupaj mestoma izpade precej suhoparno, kronistično, kot da ne gre za leposlovje. Večina likov je precej statičnih in idealiziranje Kitajske je malce preveč očitno in večkrat sem dobil občutek, da so ameriški liki tu zato, da pokažejo, kako so kitajski nadmočni. Saj sem že dodal, da drugi skoraj nimajo omembe vrednih vlog, pač v slogu sveta 3. desetletja 21. stoletja.

Vsekakor je knjiga odlična distopična vizija in nudi premnoga izjemno aktualna sporočila za današnji čas. Samo klanjam se temu, kako natančno je avtor zadel sedanjí trenutek.

Kitajski otroci v dobi Supernove vidijo napredek, razvoj in novo dobo razumejo kot reset starega sveta.

Konkluzija?

Knjiga je vredna branja in razmisleka o njenih sporočilih. Ne bom vam kvaril užitka s svojim razglabljanjem.

Naj dodam, da je prevajalec Andrej Stopar odlično opravil svoje delo, saj je ohranil duh izvirnika, ki je ušel iz steklenice letnik 2009.

Vsekakor čakam na morebitni prevod trilogije **Spomini na Zemljino preteklost**.

* * * * *

Bojan Ekselenski: Podvesolje - Prvi Bojan tam dol

Založba: Bojan Ekselenski, samozaložba

Datum izida: **7. 8. 2025**

Format: 165 x 235 mm

Mehka vezava, 132 strani, barvno

ISBN: 978-961-96783-6-7

Cena: 15 €

Na kratko iz Uvoda v potopis:

Podvesolje je tam, kjer se konča veselje. Tam so se zaredili vsi strahovi in vse slabe odločitve se najprej povaljajo po tamkajšnjih peščenih plažah. Verjemite mi, upanju dostopa tja ne more zagotoviti niti mastna podkupnina. Podvesolje ima izjemno mejno kontrolo. Tam

se ne drenjajo migranti in ne upajte, da bi srečali politično korektnost.

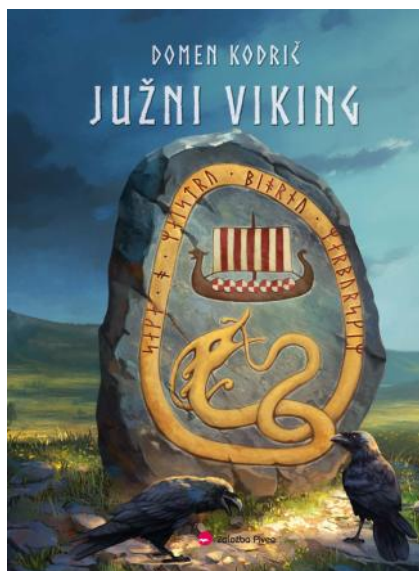
Zakaj?

Spremno besedo je napisal Matej Krajnc, ki je tudi vodil prvo predstavitev in pripravil spremljajočo glasbeno opremo.

Ob Euroconu 2025 je izšla tudi angleška izdaja - Underspace - The First Bojan down there

Domen Kodrič: Južni viking

Založba: Založba Pivec

Leto izida: 2025

Format: 148 x 210 mm

Trda vezava, 480 strani

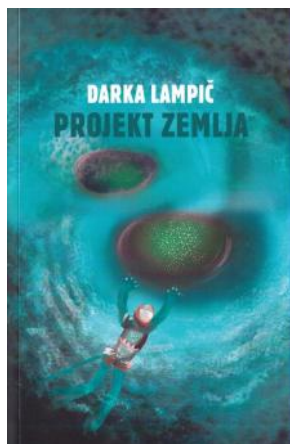
ISBN: 9789617204834

Cena: 39,90 €

Roman *Južni Viking* preplete zgodovinsko resničnost in skandinavsko mitologijo v fantastično sago, v kateri se z Bjornom Železnobokim spopademo s človeškimi in nadnaravnimi nasprotniki in se poigramo z mislijo: kaj pa, če se Vikingi niso ustavili le na jugu Italije. Kaj, če jih je poklical severni Jadran, kaj, če jih je v svoje naročje zvalila triglava gora?

Domen Kodrič je aktiven v edinem slovenskem vikinškem društvu Maistri Marpurgi. Intervju najdete v rubriki Fantastični intervju.

Davorka Lampič: Projekt Zemlja

Založba: Kulturni center Maribor

Leto izida: 2024

Format: 147 x 230 mm

Mehka vezava, 135 strani

ISBN: 9789617206173

Cena: 24 €

Zbirka kratke znanstvenofantastične proze prinaša vprašanja o tehnološkem napredku, preživetju človeštva in okolijski osveščenosti. Vse skupaj ima ravno pravšnjo dozo humorja. Davorka je za svoje literarno delo prejela nekaj priznanj na mnogih natečajih.

Objavlja v različnih revijah, med drugim tudi v Supernovi.

Skupina avtorjev: Besan 5 Priče za besanu noč

Založba: Bojan Ekselenski, samozaložba

Datum izida: 11. 5. 2025

Jezik: jeziki nekdanje Jugoslavije

Format 165 x 235 mm / 15 €

Mehka vezava, 184 strani

ISBN 978-961-96783-3-6

Odlomek iz uvodnika založnika (ni prevedeno):

Kolekcija Besan, čiju petu iteracijo držite u rukama (šapama, kandžama, pipcima i sličnim opscenim udovima), ima zanimljivu i burnu istoriju. Počelo je nekoliko godina unazad, sa idejom da se pripremi kolekcija horora i sličnih priča. Ime „Besan“ dolazi od besana noć, odnosno noć ispunjena strašnim snovima. Možda ste se neko jutro probudili iz sna znojavi i uplašeni. Ipak, u pozadini ste osećali izvesno skriveno zadovoljstvo. To je to.

Ste izdali knjigo, ki spada v žanr znanstvene fantastike ali fantazije? 🧙‍♂️🔮🪄

Pišite nam in pomagali vam bomo povečati njen doseg! 📧✉️

Glavni urednik:

bojan.ekselenski@gmail.com

Pomočnik urednika:

dominik.lenarcic@gmail.com

Splošni razpis za Supernovo

Revija izhaja dvakrat letno, spomladi in jeseni. Revija živi od prispevkov, zlasti zgodb in pesmi. Sprejemamo tudi eseje in recenzije knjig s področja spekulativne fikcije.

Sprejemamo samo prispevke v elektronski obliki. Samo tipkopisov ne moremo sprejeti in bodo zavrnjeni.

ZAVRNJENA BODO BESEDILA SLOVENSКИH AVTORIC/-JEV, KI SO NAPISANA V TUJEM JEZIKU.

Datumi:

- ⇒ **1. februar** za spomladansko številko (izide v času pomladnih konvencij)
- ⇒ **15. julij** za jesensko številko (izide pred Fanfestom)

Naslovi za pošiljanje

E-mail:

- ⇒ celjsko.literarno@outlook.com
- ⇒ bojan.ekselenski@gmail.com (urednik)

Uredništvo:

Celjsko literarno društvo
Gledališki trg 4
3000 Celje

Želimo si sledečega:

- ⇒ Kratka zgodba: do **7500 besed (45.000 znakov s presledki)**, za daljše zgodbe se bomo odločili glede na prostorske možnosti, po potrebi bomo avtorje prosili, da zgodbo skrajšajo na zahtevan obseg
- ⇒ Esej: do **7500 besed**,
- ⇒ Recenzija: do **3500 besed**,
- ⇒ Poezija: skupaj do **300 vrstic, pesem do 150 vrstic**.

Prva stran se ne šteje v obseg besedila, na njej **morajo biti sledeči podatki**:

- ⇒ Naslov dela
- ⇒ Ime in priimek,
- ⇒ Veljaven poštni naslov, kamor pošljemo avtorske izhode
- ⇒ Veljaven elektronski naslov za komunikacijo

Razpis za Vsesledje

Revija Vsesledje je splošna revija za kulturo in literaturo. Izhaja 1x letno, praviloma oktobra, ko je predstavitev, ki je ena od osrednjih prireditev Celjskega literarnega društva.

Odgovorni urednik revije je dr. Zoran Pevec.

V reviji objavljamo:

- ⇒ poezijo (zaželeno je nekaj pesmi, da ima urednik določen izbor), prozo (kratke zgodbe), esejistiko, recenzije, dramatiko (kratka dramska besedila)

Pomembno o pripravi besedila za objavo:

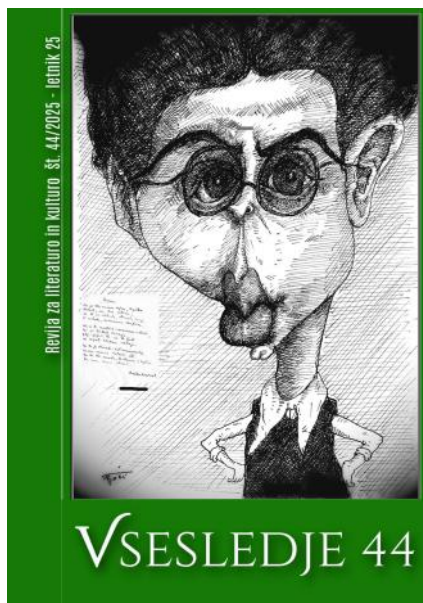
- ⇒ **Besedila morajo biti v elektronski obliki** (wordov format) poslana po elektronski pošti kot priloga, seveda s priloženimi podatki o avtorju(-ici).
- ⇒ Rok za pošiljanje za tekoče leto je **1. junij**. Prispevki, ki prispejo kasneje, se objavijo samo po dogovoru z urednikom, oziroma v naslednji številki.

Poseben del revije je **Mlado Vsesledje** za šolajočo mladino.

Pošiljanje prispevkov:

- ⇒ celjsko.literarno@outlook.com (društvo)
- ⇒ zoran.pevec@gmail.com (odgovorni urednik)

Obiščite tudi spletno stran <http://cld.si> in <http://cld.si/Vsesledje.html>

Fanfestov razpis 2026

Znova ponavljam, kar smo zapisali že oktobra 2024:

»Mogoče mislite, da je do naslednjega Fanfesta še neskončno veliko časa, a verjemite mi, čas se je že včeraj iztekkel. Vedno je tako. Kako to vem? Iz lastnih izkušenj. Ogromno razpisov mi je spolzelo skozi tipkovnico, ker sem mislil, da imam dovolj časa za pripravo konkurenčnega literarnega dela.«

Tokrat smo v jesenskem času letnik 2025!

Torej - najprej k tematiki.

Celje in Evropa v svetu magije. Se vam zdi klišejsko? Mislite, da je preprosto?

Odvisno, kako se temu posvetite. Magija je marsikaj, tudi klišejsko mahanje s čarobnimi paličicami, metanje latinsko zvenceh urokov in podobno, s čimer nas razvaja Harry Potter in sorodna literarna družčina. Lahko pa je magija tudi temelj znanosti v nekem drugem času in prostoru. Možnost jer tudi mešanja znanosti in duhovnoduševnih moči. Svet okultizma, duhovnosti, mitologije ali mistike je bogata zakladnica idej ...

Kaj želimo pod tem naslovom?

1. Naj ne bo v naslovu vaše zgodbe Magija v .. Ali celo .. v svetu magije, ker je naslov literarnega dela po naslovu ali delu naslova razpisa skrajno neizvirno.
2. Ideja razpisa je aplicirati magijo na različne načine, a pri tem se poskusite izogniti klišejem, ki jim sledijo tisoči naslovi mladinske fantazije, ki se dogajajo v takšnem ali drugačnem svetu z magijo.
3. Je magija samo imenovanje nerazumljene tehnologije?
4. Spišite prozno ali pesniško delo, oboje lahko tudi zmiksate.
5. Obseg naj bo do 7500 besed (kar znese 45.000 znakov s presledki).
6. Uporabite običajni nabor pisav, najraje pa vidimo, da besedila ne okrašujete. Dober avtor je običajno slab oblikovalec.
7. K besedilu priložite kontaktne podatke
8. Sprejemamo samo digitalne izdelke (ne pošiljajte na roko napisanega)
9. E-naslov: bojan.ekselsenski@gmail.com

NMN Literarni izziv 2025/26

Nabrusite peresa, ogrejte domišljijo in se nam pridružite pri letošnji ustvarjalni pustolovščini.

Lani smo se posvetili obliki kratke zgodbe in dobili čudovite rezultate – zato tudi letos ostajamo pri podobnem formatu. Ste pripravljeni na nov izziv?

Spretna stran, kjer so vse podrobnosti, tudi naslov, kam pošiljati svoja dela:

<https://nmn.si/literarniizziv/>

Lahko pa skeniraš QR kodo in ta te odpelje na ... Spletno stran.

**Glasbena
šola Celje**

110 let

JAVNEGA GLASBENEGA
ŠOLSTVA V CELJU

FANFEST9

SLOVENSKI FESTIVAL
FANTAZIJSKE KNJIŽEVNOSTI

16. DO 19. OKTOBER 2025

LJUBLJANA, CELJE

2001 - 2021

20 let

CELJSKO LITERARNO DRUŠTVO